

M:É:S:É:K

ÁLLATMESÉK, GYERMEKMESÉK

1

VERT VISZI A VERETLENT

Egyszer egy falu végén erős nagy lakodalmat csaptak. Temhetetlen¹ nép volt ott, s amíg láncoltak, addig az ételt s az italt lehordták a pincébe. Valahonnat a róka megeszelte,² ejsze a szagról, hogy az étel a pincében van. A pincébe csak egy szűk ablakon tudott bébújni. Bé es bútt. Ett egy kicsitt, s megpróbálta, hogy kifér-e? Kifért a szűk ablakon. Esment visszabútt. Ett esment, addig, hogy jóllakott s elment.

Találkozik az úton a farkassal, s elmondja neki, hogy milyen helyre jutott bé.

– Ej – aszondja a farkas –, vigyél engem es oda, róka koma.

– No jó – aszondja a róka.

El es mennek. Odajuttak a házhoz s bébúttak az ablakon. A farkas erős szodéjon³ ett. A róka ett egy kicsitt s elment, a farkast ott hagyta, a farkas pedig annyit ett, hogy az ablakon nem fért ki. Benn rekedt a pincében.

A lakadalmasok véget vettek a táncnak. A násznagy s a násznagyasszony a gazdával jönnek le a pincébe, s hát a sok drága kalácsot s a sok jó húst s tőtött káposztát a farkas mind megette. S hát látják, hogy nem fér ki az ablakon. Nekiállottak s megverték istenesen. Kigyúlt a násznép es, s mindenki egyet vágott rea. Azt gondolták, hogy megdöglött, s kivették a hóra.

¹ *Temhetetlen*: töméntelen sok, tömérdek sok.

² *Megeszelte*: megneszelte, észrevette.

³ *Szodéjon*: mohón, falánkul.

A hideg havon a farkas helyrejtött. Elvánszorgott az erdő felé. Ahogy me-
nyen, hát látja, hogy az út szélén a róka meg se tud moccani.

– Jaj – aszondja a róka –, vigy el, koma, mert úgy esszetörtek, hogy
nem tudok menni! Végy fel a hátadra!

– Hát jó – aszondja a farkas. – Igaz, hogy ingemet es bűvül¹ ellát-
tak, de azért, hogy ennem adtál, elviszlek.

Fel es ült a róka a farkas hátára. Semmi baja sem volt, nagy jóllakva
vitette magát. Semmiképpen sem nyughatott a farkas hátán, csak fűtta:

*Vert viszi veretlent,
Nyaka-feje töretlent.
Vert viszi veretlent,
Nyaka-feje töretlent.*

Kérte a farkas, hogy ne szökdössék a hátán, de a róka csak kacagott.
Hiába ígírte a farkas, hogy a földhöz üti, csak fűtta:

*Vert viszi veretlent,
Kinek feje töretlen.
Vert viszi veretlent,
Kinek feje töretlen.*

Ej, megharagudt a farkas, s földhöz ütte úgy a rókát, hogy miszlikbe²
szakadt.

*Itt a vége, fuss el véle
Holnap lesz a temetése.*

(*Dálnok*, Dóbra Ferenc 51 éves. – 1938. Kicsi Sándor)

2

A RÓKA SZÍVE

Hol volt, hol nem volt, hol a tetűt s a bolhát rézpatkóba verték, hogy a
sújba s a francba meg ne botorkázzék, még azon es túl volt egy tó, s abban
lakott a halak királya. Ez a király egyszer megbetegedett. Küldöttek orvos
után. Az orvos azt mondta, hogy meggyógyul, ha megeszi egy rókának a szí-
vit. Ekkor elküldték a hírnökhalat, hogy hozzon rókaszívet.

A hírnökhal ahogy kiment a part végire, hát jó egy róka, s azt mondja
a halnak, hogy vigye át a vízen, mert nem tud úszni. A hal fel es veszi a
hátára, s mikor béérnek a víz közepibe, azt mondja a rókának:

¹ *Bűvül*: rondán, förtelmesen; alaposan.

² *Miszlikbe*: szerte-szét, apró darabokra.

– Te, éppen rókaszívre volna szükségem!
Erre a róka azt mondta, hogy
– Jaj, a parton hagytam!
Visszavítette magát a partra s ott úgy elfutott, hogy még máig es fut, ha meg nem halt.

(Réty, Jancsi Pisti 29 éves. – 1949. Bálint Ferenc)

3

FORRÓ VIZET A KOPASZRA!

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy kis házikó egy sűrű erdő közepén, s abban a kis házikóban lakott egy kis malac. Ez a kis malac régóta ott lakott az erdőben, és ott gyűjtötte az élelmet magának.

Egyszer egy éhes farkas ment arra és meglátta a kis házat. Gondolta, hogy bémenyen, és aki benn van, azt megeszi. Bénéz az ablakon és látja, hogy egy kis malac van csak benn.

Odamenyen az ajtóhoz és kérezkedik bé:

- Te kis malac, csak az első lábamot engedd bé, mert erőssen fázom.
- No jól van, béengedem az első lábadot – mondta a kis malac.

Ahogy béengedte az első lábát, ismét kérte a farkas:

- Engedd bé a másik lábamot es!
- Jól van, béengedem azt es, csak meg ne egyél engemet!

Egy kis idő múlva kéri újból a farkas:

- Engedd bé a hátussó lábaimot es.

A kis malac meg volt jedve, hogy mit csináljon és hova tudjon menekülni, mivel már béengedte a farkas első felét, és már a hátussó fele es benn volt. Hirtelen a füttő háta meg menekült. A farkas a füttő előtt ugrált, és mindenképpen el akarta fogni a kis malacot. A kis malac serényebb volt: felszökött a füttőre, s a fazékban levő forró vizet a farkasra öntötte.

A farkas ordítva menekült el a kis házikóból. Elszaladt az erdőbe a társaihoz, és elpanaszolta a dolgot a kis malaccal. A farkasok essegegyeztek, hogy megfogják és megeszik a kis malacot. Elmentek a házikóhoz és kérezkedtek bé, hogy megmelegedjenek. A kis malac béengedte őket, de ő közben az ablakon kiugrott és felmászott a fára. A farkasok utána mentek, de nem tudtak mászni, s ezért egymás hátára kapaszkodtak, hogy a legfelső valahogy elérje a kis malacot. Legalol a kopac volt. Amikor már majdnem elérték a kis malacot, az elkiáltotta magát:

- Forró vizet a kopacra!

Erre a kopac farkas megijedt, kiugrott a többiek alól, azoknak lábiknyakik törött, és halva maradtak a földön.

Így tudott a kis malac megmenekülni a farkasoktól.

S még máig es él, ha meg nem hótt.

(Sepsiszentgyörgy, özv. Nagy Lajosné 58 éves. – 1948. Benkő József)

CECUS-BECUS BERNEUSZ

Egyszer egy embernek volt két macskája. Az ember egyszer elment a városba s az egyiket eladta. A vevő azt kérdezte, hogy mit eszik? Azt mondta, hogy mindent, amit adnak neki.

Az az ember, aki megvette, hazavitte a macskát, az egyik marháját megölette s avval tartotta. Ahogy egy esztendő eltött, az embernek mindenit megette a macska. Ekkor megkérdezte a szomszédjától, hogy mivel pusztítsa el a macskát? Az azt mondta, hogy zárja bé a házába s gyűjtsa reá a házat. Az ember úgy es csinált, de mikor a ház le akart suvadni,¹ a macska a füstlikon kiszökött s így megmenekült.

Ekkor a szomszédok azt mondták, hogy szúrassa le a lovát és vitesse ki a macskával együtt a setét erdőbe. Úgy es történt, s a macska ott élődött a lóhúson hosszú ideig. Egyszer egy róka ment arrafelé, hogy egyék a lóhúsból, de a macska kiszökött a ló mögül és úgy megijesztette a rókát, hogy az addig futott, amíg találkozott a farkassal.

– Hova futsz, róka komám? – kérdi a farkas.

– Engem bizon úgy megijesztett egy vitéz cecus-becus Berneusz, hogy epeg eddig futtam. Eridj, nézd meg, s ha lehet, öld meg.

A farkas es úgy járt epeg, mint a róka.

Tovább mentek s találkoztak a borzzal, a vaddisznóval s a medvével. Ezek es próbáltak, de ők es úgy jártak, mint a róka.

Másnap reggel nagy-nagy lakomát akartak rendezni a vitéz cecus-becus Berneusz tiszteletére. Egy darabig tanakodtak, hogy melyik híjja el a lakomára? A róka azt mondta, hogy az ő farka igen hosszú, s a vitéz annálfogva meg tudja fogni. A vaddisznó azt mondta, hogy ő hamar kifárad. A medve azt mondta, hogy ő lassan tud menni. A végén a farkas hitta meg a vitézt a lakomára.

Amikor megérkezett cecus-becus Berneusz királyfi, a medve meg akarta fogni, hogy megegyék, de a vitéz gyorsan felmászott egy fára. A vadállatok egymásnak a fejire állottak, hogy valahogy elérjék a vitézt. Amikor a farkas eppen utánanyúlt, hogy megfogja, a vitéz egyet prüszentett, s a prüszentésinek a szele letaszította a farkast. A többiek es megijedtek s elkezdtek szökdönsni le a fáról. Az egyiknek a nyaka, a másiknak a lába törött ki.

Cecus-becus Berneusz királyfi hazafutott a gazdájához s kivezette őt arra a helyre. A sok állatot szekerre rakták és hazavitték. Azután aztán volt egy darabig ennivalójuk.

(*Alsócsernáton*, Makó György 55 éves. – 1938. Jakó Dénes)

¹ *Lesuvad*: leomlik, összeomlik.

5

A KECSKE ÉS A FIAI

Volt egyszer egy kecske és annak volt tizenkét fia. Egyszer elment a kecske ennilóért a botba és megmondta a fiainak, hogy senkit se eresszenek bé, ha látják, hogy nem fehér.

A fiai bézárták az ajtót. Hát arra járt egy éhes medve és bé akart menni. Elkezdett zergetni az ajtón, hogy eresszék bé. Erre az egyik kis kecske kinéz és azt mondja neki, hogy dugja bé az egyik lábát. A medve bédugta a lábát, de a kis kecske nem eresztette bé, hanem azt mondta:

– Nem eresztlek bé, mert a te lábad fekete, a mi anyukánké pedig fehér.

A medvének annyi esze volt, hogy elment a malomba, belémártotta a lábát a lisztbe és visszament a kis kecskékhöz. Az egyik kis kecske esment kinézett a zergetésre és mondta, hogy a lábát dugja bé. A medve bé es dugta. A kis kecske látta, hogy fehér, és béeresztette a medvét.

Elighogy bément a medve az ajtón, már békapta a kis kecskét. Erre a testvérei megijedtek és ahányan voltak, annyifelé futtak. Az egyik a szekrénybe, a másik a kemencébe, a harmadik a pincébe, a negyedik az ágy alá, az ötödik a kályhába, a hatodik az asztalfiába, a többi meg más helyekre. De a medve mindegyiket megtalálta és felfalta, csak éppen azt nem, amelyik az asztalfiókban volt. Azután elment.

Egyszer csak hazajött a kis kecskék édesanyja és látja, hogy csak egy fia van meg, a többi nincs sehol. S mikor a kis fia elmondta, hogy mi történt, amíg ő a botban volt, elment a fiával, hogy keressék meg a medvét. Meg es találták hamar, éppen ott aludt a patak partján. A vén kecske sokat nem gondolkozott, hanem felhasította a medve hasát, s a kis kecskék mind kiugráltak belőle. Aztán telitöltötték a medve hasát kövel s elmentek haza.

Amikor a medve nagy későre felébredt, nagyon szomjas volt. Lement a patakra inni, de amint lehajolt, a sok kő lenyomta, beléesett a vízbe, s beléfűlt és belédöglött.

(Kisborosnyó, Angyal Erzsébet 66 éves. – 1948. Majos Lajos)

6

A RÓKA MEG A SZÜRKE AGÁR

Volt egyszer réges-régen egy kis madárka, s annak volt két szép fia. Hiába építette azonban a madárka a fészket egy magos cserefára; a gonosz róka észrevette, s minthogy pecsenyét szimatolt, rögtön a fa alá telepedett, s felkiáltott a madárkának:

– Hallod-e, te madárka! Dobd le nekem a legszebb fiadot, mert ha nem, rögtön kifűrészelem a fát!

A madárka nem ijedt meg és nem dobta le egyik fiát sem. Ekkor a róka nekiállt, hogy a farkával kifűrészelje a fát. Megijedt erre a kis madár, könnyörgésre fogta a dolgot, hogy inkább odaadja a fiát, csak bocsásson meg neki a róka. Ráállt a róka az alkura; megkapta a fiókat, megette és eltávozott. Megígérte, hogy visszajön a másik fiókáért es.

A madárka erőssen kesergett, de sehogy sem tudott megvigasztalódni. Arra vetődött egy szennyes agár, s azt kérdi a madárkától:

– Hát te mért sírsz, kicsi madárka?

– Hogyne sírnék, mikor elvitte a gonosz róka a legszebb fiamot, s a másikért es visszajő nemsokára!

– No, azért ne sírj, ez még nem olyan nagy baj. Ha megint idejő a róka, mondd azt neki: nem vetem le, nem! S ha ki akarja a fát fűrészelni, ne félj, én itt leszek.

Ezzel az agár elrejtőzött egy bokorba, s várta a rókát. El es jött az egy-kettőre, s kérte a fiókat.

– Nem adom, dehogya adom! – mondta a madárka.

A róka erőssen csóválta a fejét. Nem tudott hová lenni csudálkozásában.

– Hm, kutya tanította a madarat! – morgott a bajuszába, s a fát fűrészelni kezdte.

Előrontott erre a szennyes agár. Megijedt a róka koma, elkezdett szaladni, ahogy csak bírta szusszal. Éppen az utolsó pillanatban, mikor az agár meg akarta csípni, béugrott a likjába.

Búsult szegény agár eleget, hogy ilyen jó zsákmánytól elesett, s elhatározta, hogy kiéhezteti a ravasz rókát. Ezért rátette a fülit a likra s alunni akart, de egyszerre csak beszélgetést hall odabenn. Kérdi a róka:

– Hát te, lábam, mit csináltál, mikor az agár kergetett?

– Én bizony futtam, ahogy csak tudtam.

– Hát te, szemem, mit csináltál?

– Én a likat néztem, hogy egy-kettőre bebújhassak.

– Hát te, fülem, mit csináltál?

– Én hegyeztem magam, hogy az agár nem fog-e el?

– Hát te, farkam, mit csináltál?

– Én biz mind az agár orránál himbálóztam, hogy fogjon el.

– Hű, semmirevaló rossz farkam! – kiáltott haragra lobbanva a róka.
– Kitakarodj a likamból!

De a farka sehogy sem akaródzott kimenni, mire a gazdája kezdte kitolni a lik száján. Az agár várta, míg egészen kidugja, s mikor künn volt, megfogta, kirántotta vele a rókát, és megette szőröstől-bőröstől.

Itt a vége, fuss el véle.

(*Sepsiszentgyörgy*, Gocz Ferencné 70 éves. – 1934. Gocz István)

7

A FARKAS, A MEDVE ÉS A HUSZÁR

Egyszer a farkas nagyon megharagudt az emberre és kérte a medvét, hogy büntesse meg. Elhatározták, hogy a medve az erdő szélén az úton megáll, a farkas a bokorba búvik, s mikor jön az ember, szól a farkas a medvének.

Jól van. Hát egyszer jön egy kicsi gyermek, és kérdezi a medve, hogy

– Ez-e az ember?

A farkas azt mondja, hogy

– Ez csak lesz ember.

Elmegy a gyermek, és jön egy öregember. Kérdezi a medve, hogy

– Ez-e az ember?

– Ez csak volt ember – feleli a farkas gyorsan.

Elmegy az öregember, és jön egy huszár a lova hátán. Kérdezi a medve, hogy

– Ez-e az ember?

A farkas feleli habozás nélkül:

– E mán talpig ember!

Esszeverekedik a medve és a huszár. A huszár elékapja a kardját és jól elpáholja a medvét. A farkas elszaladt, s a medve es alig menekült meg.

Mikor találkoztak, kérdezte a farkas a medvét:

– Hát hogy vagy, medve koma?

A medve azt felelte:

– Hidd el, farkas koma, hogy úgy megnyafatolt azzal a fényes nyelvvel, hogy még most es fáj a hátam belé!

(Papolc, Tóth József 82 éves. – 1948. Mikola József)

8

AZ ÖKÖRSZEM ÉS A MEDVE

Egyszer egy nyáron a farkas és a medve sétálni ment az erdőbe. A medve valami nagyon szép éneket hallott és megkérdezte a farkast, hogy

– Miféle madár az, amelyik olyan szépen énekel?

– Az a madarak királya – mondta a farkas, pedig az ökör szem volt.

– No jól van, de szeretném látni azt a királyi palotát, ahol az a király lakik.

– Az nem olyan könnyű – mondta a farkas. – Meg kell várjuk, amíg a királyné hazajő.

Nemsokára jött es a királyné és a király es eledellel a csőrükben, hogy megetessék a fiókáikat.

A medve szeretett volna rögtön odamenni, de a farkas visszatartotta.

– Nem így – mondta a farkas. – Várd meg, amíg esment elmennek.

Megjegyezték, hogy hol van a fészek, és tovább mentek. De a medvének nem volt nyugta, mindenképpen szeretne volna látni a kastélyt, s nemsokára megint odacammogott. A király és a királyné éppen akkor repültek ki. A medve békukucskált a fészekbe és vagy hat fiókát látott ott heverészni.

– Hát ez a királyi kastély? – kérdi mérgesen a medve. – Hiszen ez egy nyomorúságos viskó! És ti királyi gyermekek vagytok? Közönséges kölykek!

Meghallották ezt az ökörszem-fiókák és rettenetesen kiabálni kezdtek:

– Mi nem vagyunk közönséges kölykek! Ezért meglakolsz, medve koma!

A medve megszeppent és visszavonult a barlangjába.

Nemsokára hazajöttek esment a szülei és eleséget hoztak a fiókáknak, de azok nem nyúltak az étel után. Azt mondták, hogy még csak egy légycombocskához sem nyúlnak, ba éhen halnak, akkor sem, amíg bé nem bizonyítják nekik, hogy ők nem közönséges kölykek. És elmondták, hogy mit mondott a medve nekik.

Azt mondta az édesanyjuk:

– Ne búsuljatok, fiókáim! Majd eligazítjuk mi és megtanítjuk móresre a medve komát!

Elmentek a medve barlangja elé és bekiáltottak:

– Vén dörmögő, mért szidalmaztad a gyermekeinket? Ezért meglakolsz, véres háborút indítunk ellened!

És megizenték a medvének a háborút.

A medve azonnal hadba szólította az összes négylábú állatokat: az ökröt, szamarat, nyulat, őzet és mindent, ami a földön élt. Az ökörszem pedig hadba szólította az összes repülőket, nemcsak a madarakat, hanem minden bogarat, legyet, szúnyogot, méhet és darazsat.

A levegő hősei között legravaszabb volt a szúnyog. Ide-oda surrogott az erdőben, mindig ott, ahol az ellenség gyülekezett, s végre letelepedett egy falevéltre, amely fa alatt éppen a vezérkar a hadi jelszóról tanácskozott.

A medve maga elé hívatta a rókát és azt mondta:

– Mivel az összes állatok között te vagy a legravaszabb, légy a vezér és vezess münköt.

– Jól van – mondta a róka –, csak milyen jelben állapotjunk meg?

Erre sem adott egyik sem választ, míg végre a róka döntött ebben es. Azt mondta:

– Az én farkom jó hosszú, lompos, majdnem olyan, mint egy vörös tollbokréta. Eppen ezért, mikor a farkamat jó magasra emelem, akkor minden jól van, azt jelenti, és akkor nyomuljatok előre. De ha behúzom, akkor baj van, és szaladjatok, amerre láttok.

Ahogy a szúnyog ezt meghallotta, visszarepült és mindent elmondott az ökörszemnek.

Mikor felvirradt a csata napja, a négylábúak rettenetes robajjal törtek elé az erdőben, hogy a föld rengett belé. Az ökörszem es seregivel szembe-
repült velük, hogy csak úgy surrogott-csattogott a levegő. Egymásnak rohant a két sereg. Az ökörszem elsőnek a darazsat küldte, hogy szálljon a róka farka alá és jól szúrkálja esze.

Úgy es történt. A róka az első szúrást vitézül tűrte és még magasabbra emelte a farkát, de a második szúrásnál megijedt és egy kicsit lennebb húzta. A harmadik szúrást már nem bírta, üvölteni kezdett és a farkát a lába közti húzta.

Mikor az állatok ezt meglátták, azt hitték, hogy minden elveszett, és szaladni kezdtek, mindegyik a maga odújába. S a madarak megnyerték a csatát.

Ekkor az ökörszem és a felesége hazarepültek és már messziről kiabáltak a gyermekeiknek, hogy örüljenek, mert megnyerték a csatát.

A fiókák azonban azt mondták, hogy addig nem örülnek, amíg a medve oda nem jön és bocsánatot nem kér.

Az ökörszem erre a medve barlangjához repült és békiáltott:

– Dirmegő-dörmögő vén mackó, gyere és kérj bocsánatot a gyermekeimtől, mert különben esszetörlek!

A medve szeptegve odacammogott és bocsánatot kért nagy alázatosan.

Most már az ökörszem-fiókák es meg voltak elégedve. Vígan ettek-ittak és reggelig vigadoztak.

(*Sepsiszentgyörgy, Szabó Andrásné 71 éves. – 1948. Tompa Zoltán*)

9

A SÜNDISZNÓ ÉS A NYÚL

Történt egyszer, hogy a sündisznó és a nyúl száz tallérba fogadtak, hogy másnap versenyt futnak. Mikor a sündisznó hazament, a felesége úgy megijedt, hogy majd eszeesett, és nagy bűnnek eredt.

– Ne búsulj, feleség – vigasztalta a sündisznó. – Holnap ketten meynyünk ki a szántóföldre. Én lebúvok a föld egyik végire, ahonnan a nyúllal futunk, te a másikra. Amikor észreveszed, hogy a nyúl közeledik feléd, felugrasz, hogy higgye azt, hogy én már ott vagyok.

Másnap reggel kimentek a földre. A sündisznó-anya elhelyezkedett a föld túlsó végén, s a pénzt le es tették a föld végire. Amikor a nyúl megfutmodott, a sündisznó-apa lehuzult¹ a föld végire. Amikor a sündisznó-mama észrevette, hogy a nyúl feléje közeledik, felugrott:

– Hopp, mán itt vagyok!

A nyúl visszafelé megint nekirugaszkodott, de amikor a sündisznó-apa felé közeledett, akkor az ugrott fel:

– Hopp, mán itt vagyok!

A nyúlat addig futtatták, míg megdöglött.

Így nyerte meg a sündisznó a nyúlat.

(*Zabola, Hadnagy Póli 80 éves. – 1947. Csutak Gyárfás*)

¹ *Lehuzult*: lehúzódott.

A ZSIVÁNYTANYA

Egyszer volt egy ember. Ennek az embernek volt egy szamara. Ezzel a szamárral napestig hordta fel a vizet a hegyre, hogy öntözze a gyümölcsfákat. A szamár megunt, hogy mindennap csak hordja a sok vizet; elhatározta, hogy elvándorol.

Egyszer hazajön a szegény ember a hegyről. A szamarát megkötí egy kötéllel. A szamár elrágta a kötelet és elindult. Amint ment, mendegélt, találkozott egy kutyával, aki nagyon szomorú volt. Kérdezi tőle, hogy miért búsul? A kutya azt mondta:

– Mikor fiatal voltam, akkor mindenkit észrevettem, most pedig öreg vagyok, nem őrzöm a házat, s a gazdám meg akar lőni.

– Ne félj, gyere velem Brassóba mozsikálni – mondja a szamár.

Menek tovább, hát találkoznak egy macskával, aki szintén búsult. Kérdezte a szamár:

– Mért búsulsz?

A macska azt felelte:

– Mikor fiatal voltam, sok egeret fogtam, most pedig nem fogok egyet sem, ezért a gazdasszony el akar pusztítani.

– Ne félj, csak gyere velünk Brassóba mozsikálni – mondta a szamár.

Menek, mendegélnek. Találkoznak egy kakással, aki bús volt. A szamár tőle es kérdé, hogy miért búsul?

– Hogyne búsulnék – felelte a kakas. – Fiatal voltam, megállottam a helyemet, de most már nem, ezért akarnak megölni.

– Ne félj, csak gyere velünk Brassóba mozsikálni – mondta a szamár.

Menek tovább, hát elérnek egy erdőbe. Azt mondja a szamár:

– No lássuk, melyik menyen fel ennek a fának a hegyibe hamarább?

Elindul a kakas és a macska. Amíg mentek felfelé, addig a kutya és a szamár lefeküdtek, hogy aludjanak. Amint mentek felfelé, hát valami világot¹ láttak az erdő közepin. Megfordultak és jöttek lefelé. Mikor leértek, látták, hogy a kutya és a szamár aluszik. Felköltötték őket, s elindultak, amerre a világot látták. Amint odaértek, hát látják, hogy zshiványok számolják a pénzt. A szamár azt mondja, hogy

– Mozsikáljunk egyet!

Elkezdett ordítani, a kutya ugatni, a macska nyávogni, a kakas kukorékolni. A zshiványok megjedtek és elfuttak.

A macska bément a házba és lefeküdt a tűzhelyre, a kutya a küszöbre, a kakas a ház tetejire, és a szamár a szalmába.

A zshiványok tanakodnak, hogy meg kéne nézni, hogy kik vannak ott? Azt mondja a vezér, hogy ő megnézi. Visszamegy és bémegy a házba.

Ahogy bément, a macska szembeszökött vele és lekarmolta az arcjától a bőrt. Ahogy kilép, a kutya kiharap egy darabot a combjából. A kakas

¹ Világ: világosság.

lerúgott egy csomó haját a fejről, a szamar pedig úgy megrúgta, hogy felfordult.

Valahogy feltápáskodott, visszament, és azt mondta a társainak, hogy ahogy bement a házba, egy boszorkány mind lekarmolta a bőrt az orcájáról; ahogy kilépett, egy öregember egy késsel egy nagy darabot kivágott a combjából; a bíró leszökött a ház tetejéről és elkezdte kiabálni, hogy tűz van, és lerugódta a fejről a haját, egy ember pedig úgy megcsapta a cseber-rúddal, hogy hatvanhatot fordult.

*Itt a vége, fuss el véle,
Csapjon meg a vessző vége!*

(*Sepsibodok*, Czintos János 76 éves. – 1948. Bartók László)

11

MARCIKA

Egyszer egy cigányné bement egy házhoz s azt mondta az asszonynak:

– Gazdasszony, amíg ide a szomszédba benézek, adna-e helyet ennek a kebel orsócskának?¹

– Jól van, cigányné, vesd oda a kemence elé – mondta a gazdasszony.

Mire a cigányné visszajött, a gazdasszony éppen kemencét hevített s véletlenül az orsót es elégette.

Visszajő a cigányné s mondja:

– Kebel orsó, szem búzacska, enyim a búzacska!

És magával vitte a szem búzát, amit a kemence előtt talált.

Elérkezett egy másik faluba, ott es bétért egy házba, s helyet kért a szem búzacska részére.

– Vesd csak oda a sarokba – szólt a gazdasszony, s nem sok gondot fordított reá.

Mire visszajött a cigányné, a szem búzát megette a veres kakaska, amely a konyhában volt.

– Kebel orsó, szem búzacska, veres kakaska, enyim a veres kakaska! – mondta a cigányné, mikor visszajött.

S magával vitte a veres kakaskát.

Nemsokára megint bétért egy házhoz, s helyet kért a veres kakaska részére.

– Tedd oda bé az istállóba – mondta a háziasszony.

De az istállóban egy csikócska volt, s az a veres kakaskát agyonnyomta.

Jött vissza a cigányné. Láta, hogy mi történt, s azt mondta:

¹ A mesemondó magyarázata szerint a cigányné az orsót a kebeléből vette elő; ezért a „kebel orsócska” kifejezés.

– Kebel orsó, szem búzacska, veres kakaska, csikócska, enyim a csikócska!

S vitte magával a csikócskát.

Ment, mendegélt, megint bétért egy házhoz, s helyet kért a csikócska részére.

– Jól van, cigányné, kösd oda a fához – mondta a gazdasszony.

A gazdasszonynak azonban volt egy Marcika nevű fiacskája, aki addig játszadozott a csikóval, amíg eloldotta a kötelit, s a csikó úgy elfutott, hogy többet utol sem érték.

Jött vissza a cigányné. Látja, hogy mi történt, s így szólt:

– Kebel orsó, szem búzacska, veres kakaska, csikócska, Marcika, enyim a Marcika!

Belékötte Marcikát a zsákba, felvette a hátára s elindult tovább.

Ment, mendegélt, elérkezett a másik faluba, s bétértek a Marcika keresztanyjának a házába. A cigányné helyet kért a zsáknak, s azzal indult tovább.

A gazdasszony nem sok ügyet vetett a zsákra, de egyszer csak hallja a Marcika hangját:

– Keresztanyám, keresztanyám!

– Hol vagy, Marcika? – kérdi a keresztanyja.

– Itt vagyok a cigányné zsákjában, eresszen ki!

A keresztanyja kioldotta a zsákot, s mivel már jött is vissza a cigányné, nagyhirtelen belékötte Marcika helyett a Bodri kutyát.

Megköszönte a cigányné a helyet, hátára vette a zsákot, s azzal indult tovább. De bizony a kutya úgy kapálózott s vonított a zsákban, hogy a cigányné nem győzte csitíztatni.

– Ne rugódj, Marcika! Kierünk a bikkbe, bikkfatüzet teszünk, s ketten játszodgatunk!

Amint kiértek az erdőbe, a cigányné kioldotta a zsákot, s azzal a kutya – uccu neki, vesd el magad! – úgy megfutamodott, hogy még máig es fut, ha haza nem ért. A cigányné pedig még máig es kiabál utána:

– Megállj, Marcika ! Ne fuss, Marcika !

(*Köpec*, Benedek Sándorné 82 éves. – 1948. Gazda József.)

12

NAGYAPÓ RÉPÁJA

Egyszer nagyapó répát ültetett.

A répa úgy megnőtt, hogy nagyapó hiába erőlködött, nem tudta kihúzni a földből.

Segítségül hívta nagyanyót. Nagyanyó húzta nagyapót, nagyapó húzta a répát, de a répa csak nem jött ki.

Nagyanyó elhívta az unokáját. Az unoka húzta nagyanyót, nagyanyó húzta nagyapót, nagyapó húzta a répát, de a répa csak nem jött ki.

Az unoka elhívta a kis macskát. A kis macska húzta az unokát, az unoka húzta nagyanyót, nagyanyó húzta nagyapót, nagyapó húzta a répát, de az csak nem jött ki.

A kis macska elhívta az egérkét. Az egérke húzta a kis macskát, a kis macska húzta az unokát, az unoka húzta nagyanyót, nagyanyó húzta nagyapót, nagyapó húzta a répát, s lám a répa kijött!

(*Maksa*, Badi Klári 27 éves. – 1948. Toók Béla)

13

A SZEGÉNY EMBER KECSKÉJE

Egyszer volt egy szegény ember. Annak volt három fia és egy kecskéje. Egyszer a szegény ember elküldte a legnagyobbik fiát, hogy etesse meg a kecskét. Meg es etette nyakig érő fűben és nyakig érő vízben. Este, mikor készült hazafelé, megkérdezte a kecskét:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske azt felelte:

– Jól biz én, édes gazdám.

Mikor behajtotta a kapun, az apja es megkérdezte:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

– Nem biz én, édes gazdám – felelte a kecske –, mert

*A pásztor rám nem vigyázott,
Csak egész nap madarászott.*

Az apja ekkor jól megverte a legnagyobbik fiát.

Másnap elküldte a középső fiát. Ez es eppen úgy járt, mint a bátyja. A kecskét őrizte hasig érő fűben és hasig érő vízben, s mikor este hajtott haza, megkérdezte:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

– Jól biz én, édes gazdám – felelte a kecske.

Mikor a kapun behajtotta, az apja es megkérdezte:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

– Nem biz én, édes gazdám.

*A pásztor rám nem vigyázott,
Csak egész nap madarászott.*

Az apja ekkor megverte a középső fiát es.

Harmadnap a legkisebb fiát küldte el a kecskével, de ez sokkal jobban járt, mint a bátyjai. Kihajtotta ez es a kecskét és etette térgyig érő fűben és térgyig érő vízben. Este ez es megkérdezte:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

– Jól biz én, édes gazdám.

Ezt most meghallotta az apja, aki egy magos fán elbújt, és így látott és hallott mindent. Amikor a fiú elindult hazafelé a kecskével, az apja es leszállott a fáról és elejibe került, s megkérdezte a kecskét:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

Mire a kecske azt felelte:

– Nem biz én, édes gazdám.

*A pásztor rám nem vigyázott,
Csak egész nap madarászott.*

Ekkor az apa azt mondta a kecskének, hogy mért hazudik, mert ő hallotta, amikor a fiának azt mondta, hogy jóllakott?!

A kecske azt mondta, hogy ő nem hazudik.

Erre a gazda megmérgeződött. Meg akarta ölni a kecskét és a két hátulso lábánál fogva felakasztotta. A kecske azonban leszökött, elfutott és bebútt egy rókalikba, s a rókát a szarvával kidöfötte a likából. Ekkor a róka elszaladt a farkashoz és kérte, hogy egye meg a kecskét.

A farkas el es ment, de nem mert bémenni a likba.

Ekkor a róka elment a sündisznóhoz, hogy a bajból segítse ki. A sündisznó el es ment és kizavarta a kecskét a rókalikból. Künn a farkas nyakoncsípte és hárman megették.

(*Kisborosnyó*, egy 22 éves szörcei legény. – 1948. Majos Lajos)

14

A FÉLIG NYÚZOTT CÁP¹

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember. Annak volt három fia s egy kecskéje. A szegény ember a legnagyobb fiát elküldte a kecskével. A fiú térgyig érő fűbe s bokáig érő vízbe vitte a kecskét legeltetni. Egy kicsi üdö múlva kérdi a fiú a kecskétől:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske aszmondta:

– Úgy jóllaktam, mint a duda.

Ekkor a fiú hazahajtotta. Otthon az apja kérdezte a kecskétől:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske azt felelte:

*Úgy jóllaktam, mint a duda,
S úgy koplaltam, mint a kutya.*

Az apa megharagudt és elkergette a fiát.

¹ *Cáp*: bakkecske. (Román *tap*.)

A középső fiát es elküdte a kecskével. Ez es ugyanarra a helyre vitte a kecskét, ahova a bátyja. Egy kicsi üdő múlva ez es megkérdezte:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske azt felelte:

– Úgy jóllaktam, mint a duda.

Ekkor maga elé vette a kecskét és hazahajtotta. Otthon az apja megkérdezte:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske azt felelte:

*Úgy jóllaktam, mint a duda,
S úgy koplaltam, mint a kutya.*

Az apa ezt a fiát es elkergette.

Akkor elküdte a legkülsőbb fiát a kecskével. Az még jobb fűbe vitte. Egy kicsi üdő múlva megkérdezte az es a kecskét:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske azt feltelte:

– Úgy jóllaktam, mint a duda.

Akkor maga elé vette és hazahajtotta. Most es megkérdezte az apja:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske azt mondta:

*Úgy jóllaktam, mint a duda,
S úgy koplaltam, mint a kutya.*

Ezt a fiát es elkergette az apja.

Akkor az apjik ment el a kecskével. Ő még jobb fűbe vitte a kecskét. Egy kicsi üdő múlva ő es megkérdezte:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske azt felelte:

– Úgy jóllaktam, mint a duda.

Avval hazahajtotta. Otthon es megkérdezte:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske azt felelte:

*Úgy jóllaktam, mint a duda,
S úgy koplaltam, mint a kutya.*

Erre a szegény ember megmérgeződött s hazahitta a fiait. A kecskét élve félig megnyúzták, s megkérdezték:

– Jóllaktál-e, édes kecském?

A kecske ordítva mondta:

– Úgy jóllaktam, mint a duda!

Evvel elfutott s bábútt egy rókalikba. A róka este, mikor ment haza, megérezte a szagját s elfutott.

Ahogy futott, találkozott egy nyúllal. Azt kérdezte a nyúl:

– Hova futsz, róka koma?

Azt felelte a róka:
– Futok, mert a likamba belébútt valaki, és segítséget keresek, hogy hajtsuk ki.
Odamentek a likhoz s kérdezték:
– Ki van a róka komámék házában?
Hangzik ki a likból:

*Én vagyok hát,
Egy félig nyúzott cáp.
Ha kimenyek hát,
Jól elrúglak hát.*

Ezek megijedtek s elfuttak.
Amint futtak, találkoztak a farkassal. A farkas megkérdezte a rókától, hogy mi baj van? A róka elmondta, hogy valaki bebútt a likjába. Avval hazamentek s odamentek a likhoz. A farkas megkérdezte:
– Ki van a róka komámék házában?
Hangzik a likból:

*Én vagyok hát,
Egy félig nyúzott cáp.
Ha kimenyek hát,
Jól elrúglak hát.*

Avval elfuttak. Amint futtak, találkoztak egy medvével. Azt kérdezte a medve:
– Hova futtok, farkas koma?
Azt felelte a farkas:
– Futunk, mert a róka komámék házába valaki béült. Segítséget keresünk, ki kéne hajtani.
Akkor a medve azt mondta:
– Gyertek, menjünk s hajtsuk ki.
Mikor odaértek, megkérdezte a medve:
– Ki van a róka komámék házában?
Hangzik ki a likból:

*Én vagyok hát,
Egy félig nyúzott cáp.
Ha kimenyek hát,
Jól elrúglak hát.*

Esment elszaladtak. Amint futtak, találkoztak egy szúnyoggal. Kérdezte a szúnyog:
– Hova futtok, medve koma?
– Futunk, mert a róka komámék házába valaki béült, ki kéne hajtani.
A szúnyog azt mondta:
– Gyertek, menjünk, hajtsuk ki!

Ekkor odamentek a likhoz, s ő es megkérdezte:
– Ki van a róka komámék házában?

*Én vagyok hát,
Egy félig nyúzott cáp.
Ha kimenyek hát,
Jól elrúglak hát.*

A szúnyog bérepült, s kezdte csípni a kecskét. A kecske kifutott, a medve és a farkas megették, s a szúnyog elrepült.

Ha a kecske ki nem futott volna, az én mesém es tovább tartott volna.

(Kézdimárkosfalva, Nagy Mihályné 74 éves. – 1947. Vántsa Károly)

15

A NYÚLACSKA HARANGOCSKÁJA

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy nyúlacska. Ennek a nyúlacskának volt egy szépen szóló harangocskája.

Egyszer ez a nyúlacska elment az erdő szélébe, lefeküdt egy bokor tövibe és a bokorra felakasztotta a harangocskáját. Reggel, mikor felébredt, a bokrot sehol sem látta, hanem egy nagy fát látott helyette. Felnézett reá és látta, hogy a harangocskája a fán van. Kérte a fát, hogy adja vissza a harangocskáját, de a fa nem adta vissza.

Ekkor a nyúlacska elment a fejszéhez és kérte, hogy a fát vágja ki, hogy a fa adja vissza a szépen szóló harangocskát. De a fészki nem vágta ki a fát.

Most a nyúlacska elment a küszürűkőhöz, hogy fenje meg a fészkit, hogy a fészki vágja ki a fát, a fa adja vissza a harangocskát. De a küszürűkő nem fente meg a fészkit.

Ekkor a nyúlacska elment a vízhez, hogy hajtsa a küszürűt, hogy a küszürű fenje meg a fészkit, a fészki vágja ki a fát, a fa adja vissza a harangocskát. De a víz nem hajtotta a küszürűt.

Ekkor a nyúlacska elment a bikához, hogy igya meg a vizet, hogy a víz hajtsa a küszürűt, a küszürű fenje meg a fészkit, a fészki vágja ki a fát, a fa adja vissza a harangocskát. De a bika nem itta meg a vizet.

Ekkor a nyúlacska elment az egérhez, hogy csípje meg a bikát, a bika igya meg a vizet, a víz hajtsa a küszürűt, a küszürű fenje meg a fészkit, a fészki vágja ki a fát, a fa adja vissza a harangocskát. De az egér nem csípte meg a bikát.

Ekkor a nyúlacska elment a macskához, hogy fogja meg az egeret, az egér csípje meg a bikát, a bika igya meg a vizet, a víz hajtsa a küszürűt, a küszürű fenje meg a fészkit, a fészki vágja ki a fát, a fa adja vissza a harangocskát. A macska azt mondta, hogy ő megfogja, de előbb adjon neki tejcskét.

Most a nyúlacska elment a tehenhez, kért tőle tejecskét.

A tehen azt mondta, hogy ő ad tejecskét, csak vigyen neki füvecskét.

Most a nyúlacska elment az emberhez, hogy adjon neki füvecskét.

Az ember adott es neki füvecskét, s a nyúlacska vitte a tehennek. A tehen adott neki tejecskét, s a nyúlacska vitte a macskának. A macska megfogta az egeret, az egér megcsípte a bikát, a bika megitta a vizet, a víz hajtotta a küszürükövet, a küszürükő megfente a fészit, a fészi kivágta a fát, a fa visszaadta a szépen szóló harangocskát.

A nyúlacska megörvendett, a szépen szóló harangocskát visszaakasztotta a nyakába és mindig ott tartotta.

*Itt a vége, fuss el véle,
Ha nem hiszed, járj végére.*

(Szörcse, Gergely Mária 74 éves. – 1948. Molnár András)

16

A TYÚK, A KAKAS ÉS AZ EGEREK

Volt egyszer egy tyúk és egy kakas, akik állandóan a szemétdombon kapirgáltak. Egyszer a tyúk talált egy dióhéjat, amit rögtön le es nyelt volna, ha a torkán nem akadt volna. Elkezdett kiabálni:

– Kakaskám, siess a kúthoz és hozz vizet, mert minnyát megfulladok!

A kakas futott es, de a kút csak úgy akart vizet adni, hogyha előbb neki menyasszonykoszorút viszen. A menyasszony sem adta oda a koszorút, amíg a cipésztől a cipőjét el nem hozza. A cipész a szegény kakast a disznóhoz küldte szalonnáért, a disznó meg a tehenhez téért, és a tehen a rétre fűért.

A rét adott füvet és ezt a kakas elvitte a tehennek, ezért a tehen adott tejet a disznónak, a disznó adott szalonnát a cipésznek, a cipész odaadta a cipőt a menyasszonynak, a menyasszony odaadta a koszorút, a koszorúért a kút adott friss vizet. A kakas elvitte a vizet a tyúknak, de az már meg volt fulladva.

Bánatában a kakas egy nagyot kukorékolt, mire odajöttek a többi állatok es, és siratták a szerencsétlenül járt tyúkot. Egész hamarosan szekeret csináltak, arra reátették a tyúkot és elvitték, hogy valahol eltemessék. A szekeret hat egér húzta.

Útközben találkoztak a rókával. A róka kíváncsian kérdezte a kakastól, hogy hova mennek? A kakas azt mondta:

– A tyúkomot viszem, hogy valahova eltemessem.

A róka nagyot kacagott és azt mondta:

– Te bolond kakas, minek fárasztod magadot és a szegény egereket, akik húzzák a szekeret?

És avval felfalta a tyúkot. A kakas sírni kezdett s kérte a rókát, hogy temesse el őt es, mert nagyon szerette a tyúkot; hadd legyen ő es szegény tyúkocskájávi együtt eltemetve.

– Ha csak ez a kívánságod van, akkor ezt könnyen teljesíthetem – mondta a róka, és a kakast es megette.

A tyúk és a kakas most mán egy közös sírba voltak eltemetve.

Erre az egerek es pityeregni kezdtek. A róka azt hitte, hogy ők es el akarnak temetkezni, és ezért őket es megette. De mivel az egerek mind a szekér elé voltak fogva, a szekeret es velük együtt megette. A róka így nagyon megterhelte a gyomrát és rögtön meghalt.

Később egy vadász járt arrafelé és meglátta a rókát. A rókának a hasát felvágta, hogy nyúzza le a bőrt róla. Szerencsére a kakas és az egerek nem voltak meghalva és így kiugrottak a róka hasából. A kakas hazatért és nagy lakodalmat csinált, amire az egész nemzetségét meghívta. Ott volt a vadász: es, aki őt megszabadította, és a hat egér es.

A lakodalom rosszul végződött, mert egy pillanatban megjelent a házi-asszony macskája, és az egérek közül egyet elcsípett és megette. Így a lakodalom felbomlott.

(Komolló, Szabó Ferencné 67 éves. – 1948. Damó Gyula)

17

AZ ARANYTYÚKOSKÁK

Egyszer volt, hol nem volt, az aranytyúkocskák a kert alá tojtak, s a kert meghajlott bánatában.

Egyszer egy varjú rászállott a kertre és azt kérdezte:

– Te kert, mikor még itt jártam, akkor egyenesen állottál, most pedig mért vagy olyan görbe?

A kert azt felelte:

– Aranytyúkocskák én alám tojtak és meghajlottam bánatomban.

Erre a varjú es kitepte a farkát.

A varjú felszállott egy fűzfára. A fűzfa megszólította és azt kérdezte:

– Te varjú, mikor még itt jártál, olyan szép farkod volt, most pedig hol van?

Erre a varjú felelte:

– Aranytyúkocskák a kert alá tojtak, a kert meghajlott bánatában, én pedig kiteptem farkamot.

A fűzfa erre levágta ágait.

Azután egy tehen a bornyújával eppen a fa alatt legelt. A tehen azt kérdezte:

– Te fa, mikor még itt jártam, olyan nagy és szép ágaid voltak, most pedig hol vannak?

A fűzfa azt felelte:

– Aranytyúkocskák a kert alá tojtak, a kert meghajlott bánatában, a varjú kitepte farkát, és én levágtam ágaimat.

A tehen megölte bornyúját.

Ez a tehen egy kúthoz járt inni. A kút azt kérdezte:

– Te tehen, mikor még itt jártál, olyan szép bornyúd volt, most pedig hol van?

A tehen azt felelte:

– Aranytyúkocskák a kert alá tojtak, a kert meghajlott bánatában, varjú kitepte farkát, fűzfa levágta ágát, én pedig megöltem bornyúmat.

A kút azt mondotta, hogy

– Én akkor vérré változom.

Egy öregasszony ment a kútra vízért, s mondja az öregasszony:

– Te kút, mikor még itt jártam, olyan szép tiszta vized volt, most pedig vér vagy.

A kút azt felelte:

– Aranytyúkocskák a kert alá tojtak, a kert meghajlott bánatában, varjú kitepte farkát, fűzfa levágta ágát, tehen megölte bornyúját, én pedig vérré változtam.

Erre az öregasszony a korsóit földhöz vágta és hazament.

Otthon a menyé éppen kenyértésztát dagasztott és kérdezte:

– Hol a víz?

Az öregasszony erre azt felelte:

– Aranytyúkocskák a kert alá tojtak, a kert meghajlott bánatában, varjú kitepte farkát, fűzfa levágta ágát, tehen megölte bornyúját, a kút vérré változott, én pedig földhöz vágtam korsóimat.

Az öregasszony menyé a tésztát a falra tapasztotta.

Jön haza az ura és kérdi, hogy

– Mit csinálsz, feleségem?

A felesége felelte:

– Aranytyúkocskák a kert alá tojtak, a kert meghajlott bánatában, varjú kitepte farkát, fűzfa levágta ágát, tehen megölte bornyúját, a kút vérré változott, öreganyó eltörte korsóit, én pedig falra tapasztottam a tésztát.

Az ura kiment az istállóba és kezdte a hat ökre szarvát letörni.

Az apja éppen arra járt és kérdezte, hogy

– Mit csinálsz, fiam?

A fia felelte:

– Aranytyúkocskák a kert alá tojtak, a kert meghajlott bánatában, varjú kitepte farkát, fűzfa levágta ágát, tehen megölte bornyúját, a kút vérré változott, öreganyó esszetörte a korsóit, menyecske falra ragasztotta a kenyértésztát, én pedig letöröm a hat ökör szarvát.

Erre az apja fölakasztotta magát.

Ha öregapó magát föl nem akasztotta volna, akkor az én mesém es tovább tartott volna.

(Lisznyó, Barabás Károly 56 éves. – 1948. Kесе Zoltán)

A SZEGÉNY ASSZONY KAKASKÁJA

Egyszer volt egy szegény asszony, s annak volt egy kakaskája. Ez a kakaska egyszer ott kapingált a szomszéd udvarában a szemétdombon és talált egy ezüspénzt. Meglátta ezt a szomszéd és kérte a kakaskát, mutassa meg, mit talált? A kakaska meg es mutatta, de a kapzsi ember nem adta vissza neki, hanem befutott vele a házba és bevette¹ az ezüspénzt egy ládába, a többi kincsei közé. A kakaska hiába várta, hogy visszaadja. Amint megunt a várni, elkezdett kukorékolni. De már estefelé járt az idő, s gondolta, hogy hazamenyen és holnap reggel, ha nem adja vissza a szomszéd az ezüspénzt, béüti az ablakát.

Úgy es lett. Amint megvirradt, a kakaska elment a szomszédhoz és kérte a pénzt, de a kapzsi ember meg sem hallotta. Ekkor a kakaska neki-rebent és béütte az ablakot. Az ember kifutott, hogy a kakaskát üsse meg, de nem érte utol.

Másnap még meg sem virradt, s már a kakaska esment elment a szomszédhoz és elkezdett kukorékolni. Addig kokurékolt, míg az ember megunt a sok kukorékolást, kiment és azt mondta a kakaskának:

– Gyere bé, és ott van a kincsesládám, válogasd ki közüle a pénzedet!

A kakaska egy darabig kereste a pénzt, de egyszer megunta keresni, és gondolta magában, hogy egy csomó kincset béraak a begyibe. Úgy es tett. Aztán hamar kirepült az ablakon és hazafutott. Otthon azt mondta az asszonynak, hogy vágja le, de az asszonya nem akarta levágni, mert csak az az egyetlen kakaskája volt. De a kakaska addig biztatta, hogy levágta. Mikor a begyit vette ki, meglátta a sok ezüspénzt. Megörvendett neki és mondta, hogy többet nem lesz szegénység a háznál. Házat épített, földet vett és még máig es él boldogan, ha meg nem halt.

Aki nem hiszi, járjon a végére.

(*Bibarcfalva*, Márkó Zsigmondné öregasszony. – 1948. Nagy Zoltán)

A MINDENT FELFALÓ KIS GÖMBÖC

Volt egyszer egy szegény ember. Annak nem volt semmije, csak egy gömböce a hijuban.² Egyszer felküldi a szegény ember felesége a kisebbik leányát a hijuba, hogy vágja le a gömböcöt, mert meg akarja főzni ebédre. Fel es menyen a leánka, de amikor le akarja vágni, a gömböc hirtelen békapta.

Hiába várták a leánkát a gömböccel, nem jött.

Felküldi az asszony a nagyobb leányát es, de az es csak úgy járt. Amikor hezza akart nyúlni a gömböchöz, őt es békapta.

¹ *Bévette*: bevetette, bedobta.

² *Hiju*: padlás.

Felmenyen az asszony, őt es békaptá. Akkor felmenyen a szegény ember, de őt es békaptá.

Akkora lett a gömböc, hogy leszakadt. Gurult az úton. Jött egy szakasz katonaság, de azokat es békaptá. Gurult tovább, elért egy vízparthoz.

A vízben úszott egy szénaszál, és kérte őt egy szenestuskú, hogy vegye fel a hátára. Fel es vette. Úsztak ketten, de mire a parthoz értek, a szenestuskó a szénaszálat elégette. Ekkor a gömböc, aki ezt a partról nézte, akkorát kacagott, hogy kihaladt.

Kiugrott a szegény ember és a családja, s hazamentek. A katonák es kiugrottak és tovább mentek. Még most es mennek, ha meg nem álltak.

(Nagyborosnyó, özv. Tuzson Gézáné 65 éves. – 1948. Tuzson Gábor)

20

A CSIZMADIA DISZNÓJA

Volt egyszer egy csizmadia, akit Györgynek hívtak. Ennek a csizmadianak volt egy disznója, amelyik a csordába járt. Amikor a csordából jött haza, mindig azt röfögte, hogy

– Gyuri ... Gyuri ... Gyuri ...

Sehogy sem szenvedhette ezt a csizmadia. Mondta es a feleségének, hogy meg fogja tanítani a disznót, ha tovább es azt mondja: Gyuri ... Gyuri, mikor az ő becsületes neve György.

De a disznó csak tovább es azt röfögte:

– Gyuri ... Gyuri ... Gyuri ...

Megbújik egy este a csizmadia a kapu megi, s mikor a disznó jött bé a kapun, egy nagy darab fával úgy fejbe kólintotta, hogy abba a helybe megdöglött, még csak kettőt nyögött:

– György ... György ..

Mondta es a csizmadia:

– No ugye, hogy megtanultad a becsületes nevemet?!

De amikor látta, hogy a disznó megdöglött, kezdett bucsálódni,¹ hogy milyen bolondot csinált. A felesége es reatámadt, de minden hiábavaló volt: a disznót nem tudták feltámasztani. A végén mégis csak esszebékélt a feleségivel: elmentek a vásárba es vettek egy másik disznót.

Még ma es élnek, ha meg nem haltak.

(Dálnok, Dávid Antal 65 éves. – 1948. Kovács Tibor)

¹ *Bucsálódni*: búslakodni, töprengeni.

VARÁZSMESÉK, TÜNDÉRMESÉK

21

CENK ÓRIÁS

Volt egyszer egy kegyetlen óriás, Cenk volt a neve. Ettől a névtől mindenki félt. Ennek az óriásnak a várát hófehér oszlopok vették sűrűn körül. Ezek az oszlopok éjjelenként mindig fénylettek. Mikor a nap lement, a várfal szivárvány alakjában fénylett.

Ez a Cenk óriás leányokkal élt, akiket elemésztett és a testüket eltemette. Mindennap meglátogatta az ország különböző városait és ellopott egy fiatal leányt. Ahol járt, mindenütt rengett a hely. Erőtlenül állott vele szembe az ország népe, amelynek leányai napról napra fogytak. Az emberek többször megpróbálták, hogy az óriást megöljék, de nem tudták.

A szomszéd ország királya a Zöld király volt. Annak két fia volt. Az idősebbet Bors vitéznek hítták. Ez hallotta, hogy Cenk milyen kegyetlen óriás, ezért elhatározta, hogy ő, ha meghal es, megküzd Cenk óriással.

Egy reggelen el es indult egy fehér lóval, kemény karddal Cenk óriás ellen. Este egy fenyőfa alá pihent és szürkület után látja, hogy egy sereg holló száll a fára. Közöttük volt egy királyné es, aki koronát hordott a fején. Bors vitéz egyszer csak azt vette észre, hogy egy toll leesett. Felvette és zsebre tette. Reggel jókor, mikor felkelt, még a hollók nem mentek el. Egyszer csak a királyné felkiált, hogy elvesztette a bűvésztollát, és aki azt megkapja, még az óriást es legyőzi. A királyfi gondolta magában, hogy

– Ez nekem éppen jó lesz!

A hollók még egy kicsit tanácskoztak, és azután egyszerre mind elre-
pültek.

Bors vitéz es felült a paripájára és folytatta útját. Este megérkezett Fe-
keteországba. Azonnal jelentkezett a királynál és eladta odaérkezésének
az okát.

– Jaj, kedves barátom – szólt Feketeország királya –, Cenk óriás
olyan hatalmas, hogy annak a testén akármilyen kemény dárda sem me-
nyen keresztül.

Bors vitéz ekkor elévette a bűvésztollát és megmutatta a királynak. A
király azt mondta:

– Evvel még mehetsz valamire.

Másnap reggel elindult a királyfi. Eppen mikor odaért, este volt és bé
volt minden zárva. Megpróbálta a gilincset kinyitani, de nem érte fel. Ek-
kor elévette a bűvésztollát és avval kinyitotta a kaput. Cenk óriás teste ott
feküdt az udvar közepin. Bors vitéz elévette a lándzsáját és minden erejéből
nekihúzta, de a lándzsa elhajlott a kemény testben. Ekkor kereste a varázs-
tollat, de nem kapta meg. Elfutott volna, de nem tudott. Leült a földre. Haj-
nalban, mikor Cenk óriás felkelt, őt ott kapta és megölte.

Egy év múlva elindult a Zöld király küssebbik fia es a bátyja után. Ő
es este annál a nagy fánál pihent meg, és egyszer csak látta, hogy egy sereg
holló érkezett oda. Mikor már elhelyezkedtek, egyszer csak észreveszi, hogy
az egyik koronás közülik. Ez volt a királyné, aki egy gyönyörű tollat ejtett
le a fáról. A királyfi felvette és zsebre tette. Reggel, amikor felébredt, még
a hollók a fán voltak. Egyszer csak felkiált a királyné, hogy elveszett a bű-
vésztolla, s aki azt megkapja, még Cenk óriást es legyőzi. A királyfi vissza-
adta a hollónak a tollát. A holló erre neki ajándékozta és azt mondta, hogy
evvel le tudja győzni az óriást. A királyfi megköszönte a tollat és elment.

Este megérkezett Feketeországba és jelentkezett ő es a királynál. Az
éjen a királynál hált. A király jól megvendégelte, és reggel a királyfi útnak
indult. Estére megérkezett az óriás várához, és a varázstollal megölte Cenk
óriást. Cenk óriás felkiáltott:

– Ki van itt? Ki háborgatja az én álmomat?

Fel akart kelni, de nem tudott.

– Jaj, legyőztél – kiáltotta.

Ekkor az óriás kővé vált, és a falakból mind leányok lettek. Oda volt
eltemetve Bors vitéz es, és Feketeország királyának két leánya es. Ezek mind
felkeltek. Bors vitéz elvette a Fekete király nagyobbik leányát, és a küsseb-
bik vitéz a küssebbik királyleánt.

Még most es élnek, ha meg nem haltak.

(*Sepsiszentgyörgy*: – 1928. Czecz Artur)

A SÁRKÁNYÖLŐ HUSZÁR

Egyszer volt egy város, a város szélén volt egy tó, s a tóban volt egy hétfejű sárkány. A városnak a sárkány nem adott vizet, ha nem adtak neki minden hónapban egy leányt. Már annyira odaadták volt a leányokat, hogy a király leánya következett. A király kihirdette mindenfelé, hogy aki a leányát megmenti, annak adja fele vagyonát, fele királyságát és még a leányát es. Nem akadt senki, aki a leányát megmentse, a leányt tehát kikísérték a tó partjára, ott hagyták, és ő várta nagy búslakodva a sárkányt.

A tó közeliben lakott egy öregasszony. Egyszer jő egy huszár, bément az öregasszonyhoz két kutyájával együtt, és kérdi az öregasszonyt, mért búsulgat olyan nagyon?

– Hogyne búsulgatnám – mondja az öregasszony –, mikor a király leányát a sárkánynak kell adni. A király kihirdette, hogy aki megmenti a leányát, fele királysága, fele vagyona és a leány az övé feleségül.

Elmenyen a huszár a tó partjára, és kérdi a királyleányt, hogy mi okból van ott? Azt mondja a királyleány, hogy a várost kell megmentenie, mert a sárkány csak úgy ad vizet, ha minden hónapban egy leányt adnak neki.

– Most én következem, de ha maga engem megment, amit apám ígért, a magáé.

– Jól van, kisasszony – mondja a huszár –, adjon nekem valami jelt.

A királyleány odaadta a pecsétgyűrűjét, fényképit és a zsebruháját.¹ A huszár haza es küldte a kisasszonyt. Ő a két kutyával és a kardjával a tó partján maradt. Hát egyszer jő a sárkány és okádja a tüzet. A huszár azt kiáltja:

– Ki kard a tokjából!

A kard azt mondja:

– Mit parancsolsz, édes gazdám?

– Vedd a sárkánynak a hét fejit! – parancsolja a huszár.

A kard le es vágta a sárkánynak mind a hét fejit, és a huszár mind a hét nyelvit a zsebruhájába tette.

Nagyon kifáradt a huszár, lefeküdt a pusztára és el es aludt. Távolról a királykisasszony régi szereteje leste, odament és azt mondta:

– Ki kard a tokjából!

Azt mondja a kard:

– Mit parancsolsz, gyilkos gazdám?

– Vágd le a huszár fejit!

Le es vágta. A kisasszony régi szereteje a huszártól elvette a pecsétgyűrűt és azzal elment.

Felebrednek a kutyák s látják, hogy a gazdájik meg van halva. Futnak jobbra-balra, találnak egy kis férget,² aki vitte az élő-haló füvet a fiainak,

¹ *Zsebruha*: zsebkendő.

² *Féreg*: egér.

mert a kaszások a nyakikat levágták. A kutyák elvették a féregtől az élő-haló füvet, megkeresték a gazdájukat, bédörzsölték a nyakát, s a huszár feltámadott. Elment az öregasszonyhoz, s kérdé, hogy mi hír van a városban?

Azt mondja az öregasszony:

– Nagy vígság van, mert egy úrfi elpusztította a hétfejű sárkányt, és a királykisasszonyt feleségül kapta; most folyik a lakodalom.

– Na, legyen szíves, mámi, ezt a fényképet a kisasszonynak adja oda – mondja a huszár.

A vénasszony el es megy a lakodalomba. A vőlegény három párnán ült, de mikor meglátta a fényképet, egy párna kiszökött alóla.

A kisasszony azt mondja a máminak:

– Küldje ide azonnal a huszárt, mert ő mentett meg engem, nem ez a csalfa!

Oda es ment a huszár, és amikor a csalfa meglátta, még egy párna kiugrott a feneké alól. Azt mondja a huszárnak:

– Tudja-e valamivel bizonyítani, hogy maga ölte meg a sárkányt?

– Igen is, tudom igazolni! – mondja a huszár, s kivette a zsebruhájából a hét nyelvű sárkánnyal.

Ekkor a csalfának kiugrott a harmadik párna és a feneké alól.

A király a fejét vétette a csalfának. A huszárnak adta fele vagyonát, fele királyságát és a leányát feleségül.

Ettek-ittak, lakmároztak, még én es mulattam és még jól es laktam.

Még most es élnek, ha meg nem haltak.

(Zágon, Szabó József 45 éves. – 1948. Varga József)

23

A HETEDHÉTORSZÁGI KASTÉLY

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országban volt egy király. Ennek a királynak volt három leánya. Miután mind a három leánya megszületett, eljött a boszorkány, a hétfejű sárkány anyja, és kért a királytól hatszáz aranyat. A király nem adott neki.

A három leány egyszer elment sétálni. Mentek, mendegéltek s észre sem vették, hogy a sárkány birodalmába értek. Egyszercsak jött a hétfejű sárkány és mind a három leányt elvitte a palotájába.

Közben született a szülőknek egy kis fiúgyermekik. Ez a fiú amikor megnőtt és megtudta, hogy neki van három nénje, s hogy azok a sárkány fogóságában vannak, elhatározta, hogy kiszabadítja őket. Szólt a szüleinek a tervéről, és a szülei beléegyeztek. Az apja kardot adott a kezibe, az édesanyja feltarisnyálta, és a királyfi elindult.

Ment, mendegélt hét éjjel és hét nap, de célt nem ért, s az ennivalója es fogyatékján volt. Elfáradva lefeküdt egy tölgyfa alá és hamarosan el es aludt. Reggel felebredt s első dolga volt, hogy egyék valamit. Javában fala-

tozott, s egyszer csak egy öregember lépett hezza s ennivalót kért tőle. A királyfi odaadta neki az összes ennivalóját. Az öregember mind megette, és jószívúságéért azt a tanácsot adta:

– Bármerre es mész, sehol ételt el ne fogadj, amíg valaki azt nem mondja neked: Vedd, mert te es adtál!

A fiú ezzel a tanáccsal útnak indult.

Ment, mendegélt tovább. Már este volt, mikor egy erdőben fényt pillant meg. Hamarosan odaér, béköszön és azt mondja:

– Hetek óta járom a világot, nagyon el vagyok fáradva, s éjjelre szállást kérnék.

Bent tizenkét rabló volt.

– Hogyne adnánk, csak jöjjön, üljön le – mondja a rablókapitány.

Le es ült a fiú, s amint leült, mondták neki, hogy egyék. De a fiú nem evett, mert nem hallotta azt a jelszót, amit az öregember mondott neki.

Egy kicsi üdő múlva a tolvajok kardot ragadtak a fiúra, s újból mondták, hogy egyék, mert ha nem, esszevágják. A fiú erre sem evett. Ekkor az egyik rabló azt mondta:

– Jól van, barátom, látom, hogy nem ijedsz meg az árnyéktól. Állj bé hezzánk, s többet nem kell csavarogj!

A fiú színleg beléegyezett, de lelkileg nem. Azután mind lefeküdtek.

A tolvajok mélyen elaludtak, de a fiú nem aludt el. Virradat felé felkelt, felöltözött, kiment és felgyújtotta a házat. Ezután útnak eredt.

Nemsokára egy kis kunyhót pillantott meg, s bément oda. Köszönt, s hát meglátta azt az öregembert, akinek enni adott volt. Az öreg es reaüsmert, s megkérdezte, hogy mi járatban van? A királyfi elmondta, hogy a három nényt keresi.

– Jól van, fiam – mondja az öregember. – Én mindennap látok itt a házam előtti pusztán három leányt kaszálni és dolgozni, ők azok. Ha meg akarod őket szabadítani, akkor előbb a sárkányt kell megölnöd. Ezért azt tanácsolom, hogy menj két nap és két éjjel, s akkor el fogsz érni egy kakasarkon forgó kastélyhoz. Ott megtalálod a nénjeidet, s el es hozhatod őket. Ha megállítod a várat, akkor ki tudnak jönni, mert a boszorkány nem ott lakik. Adok neked egy ezüstkrajcárt, azzal dobd meg, meg fog állni a vár, s meg tudod szabadítani a nénjeidet.

A királyfi megköszönte a jótanácsot s elindult útnak. Négy nap múlva el es ért a várhoz, megdobta az ezüstkrajcárral, s a vár azonnal meg es állt.

A leányok azt gondolták, hogy a boszorkány jön. Kineznek az ablakon, s látnak egy kis fiút. Kérdik, mi a baja? A fiú azt felelte, hogy meg akarja szabadítani őket. A leányok kijöttek s elindultak a fiú után. Mentek, mendegéltek, s újra az öreg emberhez értek.

Amint beléptek az öreghez, hát nagy szélvihar támadt. Az öreg azt gondolta, hogy a boszorkány jön. Elkérte a fiútól a kardot, őket pedig elbujtatta. Hamarosan bé es ért a szobába a sárkány, s kérdi az öreget:

– Mit tudsz az én szolgálóimról?

– Semmit – szólt az öreg.

– Ma éjjel itt alszom. Majd holnap menyek tovább – mondta a sárkány.

– Jó – mondta az öregember.

A sárkány lefeküdt az ágyba és elaludt. Ekkor az öreg kardot rántott, mind a hét fejit levágta, s a fejeket a tűzbe vette és elégette.

Erre eléjött a királyfi a három testvérével, és hálául azt mondták az öregnek:

– Ott van a vár, amiben mi hárman rabok voltunk, s legyen az a tiéd.

Azzal elindultak hazafelé. Mikor hazaértek, a szüleik nagyon megörvendtek nekik. Boldogok voltak, s kihirdették egész hetedhét országban az örömhírt. Most a kastély hatuknak kicsi volt, s újat építettek, olyant, amilyent hetedhét országban senki sem látott.

Pár hónap múlva a három királykisasszony férjhez ment. A fiú már tizennyolc éves volt, s ő es megházasodott. Apja háza körül kastélyokat építettek, s így azt az öt kastélyt egy közös néven hetedhétországi kastélynak nevezték el.

Itt éltek boldogan, támogatták egymást, s még most es élnek, ha meg nem haltak.

(*Kökös*, Vass Lászlóné 40 éves. – 1948. Vass András)

24

A SZÉPSÉGES KIRÁLYLEÁNY

Egyszer volt, még az óperenciás tengeren es túl volt egy szépséges királyleány. Olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rea nem.

Egyszer amint a kisasszony a kertben olvasott a fák lombjai alatt, hát egyszercsak megragadta valami szörnnyeteg és elvitte a levegőbe. A király kereste a leányát, de sohutt sem kapta. Megjedett és kihirdette az országában, hogy a leányát elrabolta valaki; aki visszaszerzi, annak adja feleségül, s az egész királyságát es a hatalommal együtt.

Hát messze földről jöttek ifjú legények es királyfiak. Keresték majdnem egy egész esztendeig, de nem kapták meg.

Egyszer odakerült a királyi kastélyba egy ügyes legény. Ajálkozott, hogy ő megkeresi a királykisasszonyt. Megörült a király es azt mondta, hogy ha megkeritti a leányát, hát annyi mindent kap, hogy ezen a világon mindenkinek adhat belőle. El es ment a fiú. Ment-mendegélt, s egyszer egy nagy erdőben talált egy kicsi házikót. Bémenyen abba – gondolta.

Hát ahogy bélépett, a házikóban volt egy öreg anyóka, aki éppen a cernáját kereste, amit elvesztett a füttő körül. Bélépett az anyókához, illedelmesen köszönt neki es elmondta, hogy mi járatban van. Az öreg anyóka megkérte őt, hogy keresse meg a cernáját. A fiú megkapta es odaadta az anyókának. Az anyóka megköszönte, hogy olyan illedelmes volt vele szemben, s azt mondta neki:

– Jótettért jót várj !

Megkínálta főtt krumplival, s megmondta, hogy hova menjen a királykisasszonyt keresni. Azt mondta még neki:

– Húzzál ki, fiam, a hajamból három szálat, s mikor veszélyben leszel, akkor szakíts el egyet belőle. Azonnal segítségedre jön egy öreg vén szakállas ember, aki kivarázsol a veszélyből.

A fiú megköszönte az útbaigazítást és elment.

Ahogy kiért az erdőből, hát lát egy ezüstmezőt, és azon egy elrejtett házat. Bément oda. Uram teremtőm, a királykisasszony volt benne bészárva! A leány, ahogy meglátta, azt mondta, hogy távozzék onnan, mert a huszonegyfejű sárkány rabolta el, és őt is megöli, ha nem menyen el.

A legény nem ment el, hanem megvárta a sárkányt és megbirkóztak. A sárkány belévágta a legényt derékig a földbe. A legény ekkor elszakított egy hajszálat. Abban a percben észrevétlenül egy öregapó jelent meg a háta megett, és az a sárkányt elvarázsolta.

A fiú kiszabadította a leányt a házból, és boldogan vitte vissza királyi apjához. Az öreg király nagyon megörvendett, amikor viszontlátta a leányt.

A leányt a legénynek adta, eszeházasodtak és nagy lakodalmat rendeztek. Neki adta a királyságát és a nagy hatalmát es. Boldogan éltek a királyi palotában, és még most es élnek, ha meg nem haltak.

Aki nem hiszi, járjon utána.

(*Eresztevény*, Nagy Dénes 65 éves. – 1948. Bálint Ferenc)

25

AZ ELRABOLT KIRÁLYLEÁNY

Egyszer volt, hol nem volt egy király, és annak egy leánya. A leány nagyon szép volt. Sokan megbámulták, sokan szerencsét próbáltak, de nem ment senkihez feleségül.

Abban az időben nagyon féltek a sárkánytól, mert minden szép leányt elrabolt. Egyszer a királykisasszony es elment a mezőre sétálni. Hát csak megjelenik a csúnya sárkány, felkapja a leányt és viszi. A leány a nagy jedtségtől még segítségért sem tudott kiáltani, mert nem jött hang a torkából. Hiába erőlködött, kapálódzott, a sárkány elvitte.

A király kihirdette az országban, hogy aki a leányát visszahozza, ahhoz adja feleségül, és vele adja fele királyságát es.

Nagyon sokan próbálkoztak, de senki sem tudta visszaszerezni, sőt akik próbálkoztak, azok es mind odavesztek. A király nagyon búsult.

Volt egy szegény legény. Sem apja, sem anyja, senki rokona nem volt. Ismerte a királykisasszonyt. Gondolt egyet, s egy levelet írt neki. A levelet reakötötte egy galamb szárnyára, és a galamb elrepült. Egy pár nap múlva visszatért, és egy levél csüngött a szárnyán. A legény kibontotta a levelet. Belé volt írva, hogy merre menjen fel a várba, le volt írva pontosan az útvonal, és azt es megírta a királyleány, hogy a kulcsot az ablakon fogja ki-dobni.

A legény nagy ügyel-bajjal felkészült szerencsét próbálni, és elindult azon az úton, amelyet a királykisasszony írt. Oda es ért egy hétre rá,

ahogy elindult. Éjjel érkezett oda. A sárkány éppen aludt és nagyon horkolt. Odament az ablakhoz és jelt adott a királykisasszonynak. A kisasszony kidobta a kulcsot az ablakon, a legény kinyitotta az ajtót, a leányt kivitte, lóhátra tette és elszárguldott vele.

De a sárkány sem volt rest, utánaeredt. Nem es érte volna utol, de meg kellett álljanak, mert a ló éhes volt, már rég evett. A legényt egy hajszál választotta el a haláltól, mert ha félre nem szökik, a sárkány agyonüti egy nagy bottal. Lóhátra pattantak, tovább vágtattak és szerencsésen hazaértek.

Otthon a király nagy örömmel fogadta őket. Erőssen örvendett, hogy a leánya megszabadult a sárkány hatalmából. Nagy lakodalmat csaptak. A legényé lett a fele királyság, az öreg király halála után az egész királyság.

Máig es boldogan élnek, ha meg nem haltak.

(*Sepsiszentgyörgy*, Nagy Lajosné 63 éves. – 1948. Majos Bálint)

26

A BOSZORKÁNYVÁR

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király, s annak volt egy gyönyörű szép leánya. Ezt megirigyelte a boszorkányok királya és elrabolta. A király nagyon búsulta a leányát és kihirdettette, hogy aki kiszabadítja és hazahozza a boszorkányok királyától, annak fele királyságát és fél országát ajándékozza.

Jelentkeztek es sokan, de egyik sem tudta megmenteni a leányt.

Volt egy szegény ember, és annak volt három fia. A legnagyobb fiú azt mondta az apjának:

– Elmenyek szerencsét próbálni.

El es indult. Találkozott az útban egy hangyabollyal. Kérték a hangyák, segítsen rajtik, de a fiú nem segített. Ment, mendegélt tovább, amíg egy patakhoz nem ért. Ott a békák ennivalót kértek tőle, de ő nem hallgatta meg őket, hanem tovább ment. Egy erdőbe ért, és ott kérték a méhek, hogy adjon nekik mézet, de a fiú azt mondta, hogy akkor ő mit eszik?

Harmadnap reggel elérkezik a boszorkányvárhoz. Elighogy bémenyen, egy kicsi idő múlva úgy kidobják onnan, hogy a nyaka megszakadt.

A második fiú es éppen úgy járt.

A legkisebbet az apja nem akarta elengedni, de az addig erősködött, míg az apja muszáj volt, hogy elengedje. Felpakolt neki minden jót, és a fiú elindult.

Ment, mendegélt és elérkezett a hangyabolyhoz. A hangyák megkérték, hogy segítsen rajtik, és a fiú szívesen segített. Enni adott nekik és tovább ment. Ment, mendegélt és elérkezett a patakhoz, amelynek a vizén tizenkét liba úszkált. Ezek kérték a fiút, hogy adjon ennük. A fiú ezeket es ellátta és tovább ment. Ment, mendegélt, míg el nem ért a méhekhez. Ezeknek es segített, és másnap este elérkezett a boszorkányvár kapujáig.

Megvárta a reggelt és akkor bezörgetett. A boszorkány fogadta és azt mondta, hogy ha három próbát nem tud kiállani, szörnyet hal.

Az első próba az volt, hogy kivitte a kertbe és azt mondta:

– Itt a föld alatt el van rejtve egy gyémántgyűrű, s ha másnap reggelre nem találsz meg, megöllek!

A fiú el volt szomorodva és leült a kertben a fűre.

Egyszer észreveszi, hogy valami mozog a földön, s hát meglát egy hangyát. A hangya azt mondta neki, hogy egy kicsit távolabb álló fa gyökerei alatt van a gyémántgyűrű. A fiú megörült, nekilátott a munkának, s a fa gyökere alól kivette a gyémántgyűrűt. Ment vele a boszorkányhoz.

A boszorkány mérgeződött, de nem volt mit tenni.

A második próba az volt, hogy tizenkét aranykulcsot a folyóba dobott, azt kellett kihalászni a fiúnak. Alighogy odaért a folyóhoz, megjelentek a libák, és nem kellett sokat várjon, mind a tizenkét kulcs a kezében volt.

A harmadik próbában a boszorkány bevitte egy szobába és azt mondta:

– Itt van három kép letakarva. Melyik közülik a királykisasszony képe?

A fiú egy darabig törte magát, amíg valami zümmögésre lett figyelmes. Megpillantott egy méhecskét, amelyik pont a középső képre szállott. Megörült a fiú, és mutatta azt a képet a boszorkánynak.

A boszorkánynak mit volt mit tenni, odaadta a leányt.

Amikor hazaértek, az öreg király, mivel már nagyon öreg volt, az egész királyságát és a leányát es a fiúnak adta.

Volt es olyan lakodalom, hogy három hónapig tartott.

(*Nagyborosnyó*, Szócs Sándor 54 éves. – 1948. Kökössy Károly)

27

JÁNOS VITÉZ

Egyszer volt egy tó. Ez a tó innet hej de messze volt! Ha jól tudom, még a tetvek országán es túl volt.

Elég a hezza, hogy volt egy tó, de lehet, hogy még ma es megvan. Attól a tótól mindenki félt, mert abban egy olyan sárkány volt, amelyik minden kijövele alkalmával egy-egy leányt megett. Mán annyiszor kijött, hogy csak a király leánya élt még; most azon volt a sor. A király búsult igen-igen, hogy mit tudjon csinálni, hogy a leányát megmentse. Nem volt más, amit tegyen, csak kihirdette az egész országban, hogy aki a leányát megmenti, annak adja feleségül.

Abban az országban élt egy daliás legény, János. Ez a legény elhatározta, hogy tűz-víz, de megpróbálja a királykisasszonyt megmenteni.

Na jól van. El es indul csak úgy magára. Útközben találkozik egy öregasszonnyal. Ez az öregasszony, mikor megtudta, János hova menyen, adott

neki egy kardot és olajat, hogy kenje meg vele a kardot, azután egy farkast, egy oroszlányt és egy medvét.

János nem tétovázott, hanem elindult. Odaért a tóhoz s várta, amíg a sárkány kijő. A sárkány ki es jött, s ahogy meglátta Jánost, igyenesen neki-rontott. János nem jedett meg, hanem nekiment, s szerre¹ mind a hét fejit levágta. Hogy valami bizonyítéka legyen arról, hogy a sárkányt ő ölte meg, hát levágta annak a körmeit s elvitte magával.

Ekkor mán Jánosnak a híre kezdett elterjedni, de ő evvel semmit sem törődött.

Ugyanebben az időben a szomszéd országban a rézkirály uralkodott. Annak a fia szintén elment, hogy a sárkányt megölje, mert szerette volna, hogy a királykisasszony az ő felesége legyen. De ő mán csak a döglött sárkányt találta. Nem csinált egyebet, mint levágta a sárkány ujjait, s avval igyenesen a királyhoz ment. A királynak megmutatta a lábujjakat. Először a király nem hitte, hogy ez a rézkirályfi megölte a sárkányt, ezért egy szolgát elküldött: nézze meg, a sárkány meg van-e ölve? Amíg a szolga visszajött, a rézkirályfit fogva tartották, nehogy elszökjék. Mikor a szolga visszajött, a király megkérdezte, hogy a sárkányt látta-e?

– Igen – mondta a szolga. – Ott fekszik a tó partján, a körmei s az ujjai le vannak vágva.

A király, amint ezt hallotta, nagyon elcsudálkozott.

Na jól van. Elrendelte, hogy megtartsák a lakodalmat. Csaptak es egy olyan lakodalmat, hogy híre terjedt. Jaj, mit beszélnek, csak csaptak volna!

No de azért csak folyt a lakodalom. Rengetegen voltak ott. János es a farkassát, medvéjét és az oroszlánját elküldte oda. De mán a lakodalomba menők között voltak olyanok, akik hallották, hogy van egy vitéz, akinek van egy erős farkassa, szép medvéje és egy hatalmas oroszlánja.

A medvét, az oroszlányt s a farkast felpakolták tésztával és visszaküldték őket Jánoshoz. Eközben mán János megindult a király háza felé. Útközben esszetalálkozott az állatjaival. Nem es nézte meg, hogy mi van rejik pakolva, hanem úgy csomagosan visszafordította őket, s mentek a királyhoz. Amint odaérnek, a kapuőrök jelentik a királynak, hogy kívánczik vele beszélni egy olyan ember, akinek van egy farkassa, egy medvéje és egy oroszlánja. Azt es jelentették, hogy az állatokon ugyanaz a csomagolás van, mint amit ők tettek fel.

A király most már mérges lett és magához hívatta az embert, hogy megtudja, miféle tettet vitt végbe, hogy olyan erőssen beszélnek róla? János azt mondta:

– Felséges királyom, én öltem meg a sárkányt.

– No, ha te ölted meg, mondj valami bizonyítékot.

– Felséges királyom, ha valaki egy fa ágait levágja, akkor a másíknak ugyanabból a fából csak a vastagabb része jut.

– Úgy van, fiam. Látom, hogy nem egy litti-lotty legény vagy!

Ekkor János megmutatta a sárkány körmeit. A király szinte hátraesett, amikor azokat meglátta. Nem volt mit tegyen, hát elment s a rézkirályfit magához szólította. A lakodalmások között nagy izgalom támadt. Nem tudták,

¹ Szerre: sorba, rendre.

hogy mi a baj? Egyik mondta, hogy erőssen nagy baj lehet, mert a király meg van haraguva. Azután elészedte a sárkány ujjait, amiket a rézkirályfi vitt, s eszehasonlította a körmökkel. Bizony azok találtak. Hiába tiltakozott a rézkirályfi, mert úgy es kiderült minden.

Ekkor a király a rézkirályfit négy ló után köttette. A lovakra reávágtak, s azok a rézkirályfit az egész országban meghordozták meghalva.

Most mán a királynak megjött a nagy kedve. Jánost elnevezte János vi-téznek. Megtartották a lakodalmat, melynek híre hetedhét országon es túl terjedt.

(*Sepsimagyarós*, Bordás Mihály 80 éves. – 1937. Gazda Dezső)

28

A BÚVÁR

Volt egyszer egy halászlegény, aki már a halászati mesterséget megunta és elhatározta, hogy bűvár lesz. Úszni még a víz alatt es úgy tudott, mint a hal, s úgy gondolta, hogy a tenger mélyén értékesebb dolgokat talál a halaknál. Ott a sok gyöngy, korall, furcsa növények, s azokért több pénzt kap, mint a halakért.

Úgy es volt. Minél mélyebbre ment a tengerbe, annál több kincset talált.

Egyszer aztán olyan kagylót hozott fel, melyben magyaró nagyságú gyöngyszem volt. Mikor megmutatta az édesanyjának, az eszecsapta a kezit és azt mondta:

– Édes fiam, megtaláltad a szerencsédet. Erről a gyöngyről sokat hal-lottam mesélni, a tenger királya vesztette el azt. A gyöngynek olyan varáz-ereje van, hogy ha valaki a homlokán viseli, annak minden, ami a tengerben van és a tengeren él, engedelmeskedni tartozik.

No, megörült a fiú a gyöngynek, felfűzte és a homlokára kötötte, de azért ezután es a tenger mélyén járt, mert kedve telt benne. Nemsokára újabb kincset talált, egy gyönyörű korallkardot, melyről az édesanyja azt mondta, hogy azzal minden ellenséget legyőzhet, ami a vízben vagy a levegőben él.

A fiú a két kincsével elindult világot látni, de nem a szárazföldön, ha-nem a tengeren, kicsi halászcsónakán. Mikor megunta az evezést, megparan-csolta a halaknak, hogy húzzák a csónakot. Ennivalót a tengeri állatok hoz-tak neki. Olyan messzire elvitte már a kis csónak, hogy sehol ismerős partot nem látott, s hidegebb es volt sokkal, mint otthon.

Egyszer csak valami nagy fényességet látott messziről. Arrafelé ment, hát uramisten, egy hatalmas jéghegyet látott, melynek a tetejiben egy óriási nagy palota volt. Kiszállt a csónakból és felmászott nagy nehezen a jéghegyre, de a palotába sehogy sem tudott bémenni.

Eszibe jutott a korallkardja. Elévette, egy hatalmas likat vágott vele a jégpalotán, és azon keresztül bémászott. Hát uramfia, egy gyönyörű alvó leányt talált a palotában, akit hiába költögetett, nem ebredt fel. Felemelte

és kivitte a palotából, s mikor már éppen csónakjába akarta tenni, egy hatalmas sas csapott le a levegőből. De a fiú a korallkardot elejibe tartotta, és a sas egy nagy ordítással holtan esett le a földre. Abban a percben a szép leány es kinyitotta a szemét, s egy kiáltására egy másik szép leány bukott fel a vízből. Ezekről megtudta, hogy az elesett sas egy gonosz király volt, s a megszabadított leányok pedig az ő leányai.

No, de nem es ment haza többet, hanem az egyik leányt feleségül vette, az édesanyját odavitette, és ma es élnek, ha meg nem haltak.

(*Sepsiszentgyörgy, Szabó Andrásné 80 éves. – 1948. Tompa Zoltán*)

29

JÓNÁS SZÉP VITÉZ

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon, nyolcvankét világon es túl élt egyszer egy szegény ember és ennek két gyermeke: egy fia és egy leánya. A gyermekek anyja meghalt, és a szegény ember feleséget keresett. Ajálkozott es egy asszony, de úgy, hogy a gyermekeket elviszi valahova. A szegény ember meggondolta és elhatározta, hogy a gyermekeket elviszi valahova és elveszi az asszonyt.

A leányka nagyobbacska volt, mint a fiú. Megsejtette, hogy mit akar az apjik velik csinálni, és egy zacskóba hamut tett. Egy reggel a szegény ember felköltötte jókor a gyermekeket és azt mondta:

– No, gyermekeim, most elmenyünk az erdőbe fát szedni.

El es indultak, de a leányka elvitte magával a zacskót, amiben a hamu volt. Amíg mentek, a leányka mindég szórta a hamut. Egyszer elérnek egy erdőbe. Ott leültek, az apjik tüzet tett és azt mondta a gyermekeinek:

– Füttözzetek itt, gyermekeim, én elmenyek fát vágni.

El es ment az ember és felkötött egy ágat a fára. Ezt az ágat a szél csatogtatta, és azt hitték a gyermekek, hogy az apjik vágja a fát. Sokáig várták vissza, de az nem jött. Egyszer mind a kettő elaludt.

Reggel, mikor felebredtek, esszeszedelőzködtek és elindultak hazafelé a hamu nyomán. El es értek szerencsésen haza és mán reggel jókor bűltek a tornác alá. Mikor kijött az apjik és meglátta őket, majdnem hátraesett. Bévitte őket és frustokot¹ adott nekik.

Másnap esment elvitte őket. Ekkor mán nem volt hamu, és így a leányka korpát szórt az úton. Elvitte őket az apjik még messzébb, és ott hagyta megint az erdőn. A gyermekek megint hazafelé indultak, de egy sánta nyúl reakadt a korpára, felnyalta egy nagy darab helyről, és így nem tudtak hazamenni. Mentek-mendegéltek ketten.

Egyszer egy este valami világot pillantottak meg. El es érik a világot, s hát egy kicsi kunyhó volt. Békopogtattak az ajtón, és benn egy öregasszony volt. Köszönnek neki:

¹ *Frustok*: reggeli. (Német *Frühstück*.)

– Jó estét, öreganyánk!

– Szerencsétek, hogy öreganyátoknak szólítottatok – mondta az öregasszony.

Vacsorát adott nekik, mégpedig egy cipót, amit ő kilencvenkilenc esztendeje volt, hogy sütte. A gyermekek jóízűen ették meg a cipót, mert olyan friss volt, mintha akkor nap sütte volna. Vacsora után elaludtak.

Reggel, mikor felébredtek, kérdezősködött a vénasszony, hogy minek hívják őket? A leányka azt mondta, hogy őt Márinak hívják, de a legénykét nem tudja, hogy minek hívják. A vénasszony akkor azt mondta, hogy

– Jónás szép vitéz lesz a neved, kisfiam.

A gyermek itt a vénasszonynál úgy nőtt, mintha húzták volna. Mikor tíz éves volt, már kifejlett, jókötésű legény volt. Ekkor a vénasszony így szólt hozzá:

– Édes fiam, Jónás szép vitéz, itt van egy fegyver és egy kard – és odaadott neki egy fegyvert és egy kardot. – Ez olyan fegyver, hogy nem es kell célozz vele, hanem csak tartsd neki, akinek vagy aminek akarod, és pontosat lösz vele. Ez a kard pedig olyan kard, hogy csak azt kell hogy mondd: Vágjad, édes kardocskám! – és a világot es eszevágja.

Evvel a karddal és fegyverrel vadászott Jónás szép vitéz.

Egyszer a vénasszony így szólt hezsa:

– Én átok alatt vagyok. A huszonnégyfejű sárkány elrabolta a leányomot, és engem átok alá tett, hogy nyaljam ezt a követ, ami ott van a kunyhó közepiben. Kilencvenkilenc esztendeje, hogy nyalom ezt a követ, s ha ügyes vagy, fel tudsz szabadítani. A huszonnégyfejű sárkány ereje egy vadkanban van. Ez a vadkan egy kősziklában lakik. – És megmagyarázta a vénasszony, hogy hol van az a kőszikla. – Ne rettegj tőle, csak várd meg, míg kijő. Amikor húsz lépésre van s két lábra áll, akkor lödd meg. Mikor elpusztul a kan, vágd fel a hasát, és van benne egy nyúl. De ügyelj, nehogy elfusson. A nyulat öld meg, és benne van egy galamb. Erre es ügyelj, mert ez es elrepül. A galambban van egy tojás, a tojásban tizenkét lódarázs.

Az öregasszony adott neki egy almát, hogy ha vaj egy lódarázs elrepül, hajítsa el, sólyommadár lesz belőle és az megfogja.

El es ment Jónás szép vitéz. Megvárta a kant, míg kijött, meglötte, felboncolta, a nyulat es megölte, a galambot es meg, a tojást es eltörte és agyonütte a lódarázsokat. Mikor megszámolja a lódarázsokat, hát csak tizenegy van. Egy elfutott. Hamar elvette az almát és sólyom lett belőle. Éppen a kőcsliknél fogta el a lódarázst. Visszavitte, és Jónás szép vitéz azt es megölte.

Ekkor hazament és megmondta a vénasszonynak.

– Jól van, fiam, ügyes ember vagy – mondta a vénasszony. – Most már menj el, itt és itt lakik a huszonnégyfejű sárkány, öld meg és szabadítsd ki a leányomot.

El es ment Jónás szép vitéz és meg es kapta a sárkány lakását. Megküzdött a sárkánnyal és egy suhintással huszonhárom fejit levágta. A sárkány könyörgött, hogy azt az egy fejit hagyja meg, de nem hagyta meg, levágta azt es. Ebben volt minden kócs. Esszejárta a szobákat és minden kincsét megnézte a sárkánynak. Ekkor kartőn fogta a vénasszony leányát, és mentek hazafelé. Egyszer csak látja, hogy a kicsi kunyhó helyin egy olyan palota van, hogy a napra lehet nézni, de arra nem.

Mikor hazaértek, azt mondja a vénasszony:

– Ügyes ember vagy, fiam! Megmentetted münköt a veszedelemtől.

Egy jó darabéig ott maradt Jónás szép vitéz a vénasszonynál, azután egyszer azt mondta:

– Elmenyek, hogy meglássam, milyen a falu és milyen a város?

El es indult. Ment, mendegélt, s amint ment, egy este egy világban akadt meg a szeme. Közeledett a világhoz, s hát látja, hogy egy nagy kastély. Békopogtat az ajtón, s hát tizenkét óriás van az asztal mellé ülve.

Azt mondja az óriások vezére neki:

– Mit keressz itt, te emberizink?!¹

Jónás szép vitéz nem szólt semmit.

A rablók tanácskoztak, hogy bévegyék-e a bandába vagy megölik? Addig tanácskoztak, míg abban egyeztek meg, hogy megölik.

Jónás szép vitéz ekkor elévette a kardját és poroncsolta neki:

– Vágjad, édes kardocskám!

S a kard egy pirra² tizenegynek levágta a fejit. A tizenkettedik úgy elbűtt, hogy csak másnap reggel kapta meg Jónás szép vitéz. Könyörögni kezdett, hogy ne ölje meg. Meg es könyörült rajta Jónás szép vitéz. Hét szoba volt, és betette a hetedik szobába egy hordóba. Innen visszament megint a vénasszonyhoz és elhozta a nénjit es oda. Ott éltek ketten egy jó darabig.

A hetedik szoba kócsát Jónás szép vitéz nem adta oda a nénjinek, de egyszer a leány ellopta és bement a hetedik szobába. Mihelyt belépett, azonnal megszólalt az óriás:

– Adj egy vider vizet, kedves leány.

A leány bé es adott egy vider vizet, és abban a pillanatban egy abroncs lepattant a hordóról. Két óra múlva esment kért egy viderrel, és ekkor két abroncs esett le. Két óra múlva esment kért; ekkor széjjelment a hordó és kilépett belőle az óriás. A leány előbb megijedt, de az óriás szépen beszélgetett vele és addig-addig, míg a leány belészeretett. Megegyeztek ketten, hogy Jónás szép vitézt elpusztítják.

Jól van, hát mire Jónás szép vitéz hazajött, a leány beteg lett, s azt mondta, hogy ha neki Jónás szép vitéz nem hoz farkaskölyket és nem süt a húsából, akkor ő meghal.

Jónás szép vitéz elment a vénasszonyhoz, lemagyarázta az ügyet. Ekkor a vénasszony egy kicsi lovat adott neki, s azt mondta, hogy az mindenben segíti. A kicsi ló elvitte őt a farkas fészkéhez, és mikor a farkas elment, Jónás szép vitéz leszökött róla, két farkaskölyket felvett az átalvetőbe, és jöttek vissza velük. Az egyiket a vénasszonynál hagyta, a másikat megsütte, de nem lett jobban a tesvére.

Most medvekölyket kívánt. Ezt es hozott kettőt Jónás szép vitéz. Az egyiket ott hagyta a vénasszonynál, a másikat megsütte. De ettől sem lett jobban a nénje.

Most oroszlánkölyket kívánt. Ezt es hozott kettőt Jónás szép vitéz. Eből es az egyiket ott hagyta a vénasszonynál, a másikat a nénjinek megsütte, de ettől sem lett jobban.

¹ *Emberizink*: semmi-ember, morzsa-ember.

² *Egy pirra*: egy pillanatra, egy szempillantás alatt.

Most vadkanca-tejet kívánt. Ezt es hozott Jónás szép vitéz a kicsi lóval, de ettől sem lett jobban.

Most élő-haló vízben akart megfürödni. Ezt a vizet ott lehetett megtalálni, ahol két szikla feszt¹ csattog essze, csak tizenkét órákor áll meg egy percre. A kicsi ló elvitte oda Jónás szép vitézt. Odatartotta az orrát, s mikor pont tizenkét óra volt, nyerített egyet. Ekkor leszökött Jónás szép vitéz és két nagy viderrel merített. Az egyiket otthagya a vénasszonynál, a másikban megferedett a tesvére. Mikor megferedett, azt mondta Jónás szép vitéznek, hogy most jobban van, s ennek örö mire feredjen meg Jónás szép vitéz es.

Le es vetkezik Jónás szép vitéz, beléül a kádba. Azt mondta most a tesvére, hogy próbálják ki az erejét, hogy milyen erős? Megkötötte a kezit egy kötéllel, de ezt úgy elszakasztotta Jónás szép vitéz, mint egy cérnaszálat. Most kétrétüleg fogta a kötelet, s hát mán eztet nem tudta elszakasztani. Kétszer es nekifogózkodott, de nem tudta elszakasztani. Ekkor kilépett az óriás, s azt mondja Jónás szép vitéznek:

– Mit csináljak most veled?

– Amit akarsz – azt mondja Jónás szép vitéz –, csak a testemet tegyétek fel a kicsi lóra, és engedjétek el.

Most az óriás darabokra vágta a karddal Jónás szép vitézt, és a darabjait belétette az átalvetőbe. A kicsi ló szemit kiszúrta és úgy eleresztette. A kicsi ló vakon hazavitte Jónás szép vitéz darabjait a vénasszonyhoz. A vénasszony esszerakta, leöntötte élő-haló vízzel, s felebredt Jónás szép vitéz, de még sokkal szebb és ügyesebb volt, mint addig amilyen volt.

– Jól elaluvám – mondja Jónás szép vitéz, mikor felebredt.

– Jól el, fiam! Ha én nem leszek, fel sem ebredsz – mondja a vénasszony.

Minden megjárt most, csak az volt a baj, hogy nem volt meg a kardja és a fegyvere, mert az óriásnál maradt.

– Ne búsulj, fiam – mondja a vénasszony –, visszaszerzed. Galambbá változtatlak, és elrepülsz oda. A ház előtt van egy eperfa, arra felszállasz és elkezdesz turbékolni. Meghallja ezt a nénéd, s küldeni fogja az urát, hogy fogjon meg. Te örökké feljebb repülsz egy ággal, mikor meg akar fogni. Felcsalod a fa tetejire, s akkor leszállasz, megbucskázol s átváltozol emberré. A kardot és a fegyvert elveszed, mert azt oda le hagyja a földön.

Úgy es lett. Átváltozott galambbá Jónás szép vitéz, elrepült az eperfára és elkezdett turbékolni. Meghallotta a nénje és küldte az urát, hogy fogja meg. Levetkezik az ura ingre, leteszi a kardot és a fegyvert, mászni kezdett a fára. Mikor meg akarta fogni a galambot, az örökké feljebb repült egy ággal. Addig-addig, míg felcsalta a fa tetejire. Ekkor a galamb leszállott a földre, megbucskázott, s Jónás szép vitéz megfogta a fegyvert és a kardot. Az óriás nem alkart leszállni a fáról, de azt mondta Jónás szép vitéz, hogy

– Szállj le, mert ügyes lelőlek!

Leszállott az óriás nagy későre. Most azt mondja Jónás szép vitéz:

– Mit csináljak veled?

– Hát én es azt csináltam veled, amit akartam, te es csinálj velem azt, amit akarsz – mondta az óriás.

¹ *Feszt*: folyton-folyvást, egyre-másra; erősen. (Német *fest*: erős, szilárd.)

Ekkor Jónás szép vitéz darabokra vágta az óriást. A nénjinek megkegyelmezett, de esszeszedette az óriás darabjait egy hordóba, öt es beültette oda, s evvel a hordót lebroncsolta.

Innettől hazament a vénasszonyhoz, magához vette a farkast, medvét és az oroszlánt, amit ide letett volt, elbúcsúzott a vénasszonytól és ment falut vagy várost látni a három szolgálival.

Amint mennek rengeteg erdőkön keresztül, egyszer béeérkeznek egy városba. Ez a város a király várossa volt, és teljesen fekete zászlókkal volt kitűzve. Szállást vesz egy vendéglőben Jónás szép vitéz, s itt meghallja, hogy azért van gyászban a város, mert a hétfejű sárkány csak úgy ad vizet, ha mindennap egy leányt adnak neki. Mán több leány nincs, csak a király leánya, és holnap azt kell odaadják. A király azt mondta, hogy aki megmenti a leányát, annak adja feleségül, és fele királyságát es neki adja.

Jónás szép vitéz mondja a vendéglősnek, hogy jelentse a királynak, hogy ő megbirkózik a sárkánnyal. Jelentette es a vendéglős, s a király el es fogadta. Eljött másnap dél. Jónás szép vitéz elment a három szolgálójával ahhoz a kúthoz, ahol a sárkány kérte a leányt. Ott volt a királyleány elsápadva.

Egyszer csak jó a sárkány. Felkiált a kútból:

– Hol van az a szép leány?

Jónás szép vitéz visszaszól:

– Itt vagyok én! Kellek-e?

Ez így háromszor ismétlődött. Ekkor feljött a sárkány. A három állat nekiesett, de nem bírtak vele. Jónás szép vitéz poroncsolt a kardjának, és egybe hat fejit levágta a sárkánynak. A sárkány könyörgött a hetedik fejiért.

Jónás szép vitéz azt mondta:

– Ha vizet engedsz a városnak, akkor meghagyom a hetedik fejedet.

A sárkány meg es engedte a vizet, de Jónás szép vitéz levágta azt a fejit es. A körmeit leszedte a lábáról és belétette a zsebkendőjibe. Most elmentek pihenni. Úgy elaludtak egy pirra mind, hogy a veres király fia odament, Jónás szép vitézt megölte, elvette a kardját, a fegyverit, és őt behúzta egy bokor tövibe. Mikor megebredt a királyleány, látta, hogy nem az a vitéz van mellette, aki őt megmentette, hanem a veres király fia, de nem szólott semmit, hanem hazamentek.

Mikor a három szolga felebredt, látták, hogy a gazdájuk nincs ott, s keresni kezdték. Meg es kapták halva. Az oroszlán gyorsan élő-haló vizet hozott a vénasszonytól, és Jónás szép vitéz újból felebredt.

Bémentek a városba, és a város végén egy korcsomát nyitottak.

A király elrendelte az esküvőt, de a királyleány azt mondta, hogy addig nem menyen hezza a veres király fiához, míg a palota elé egy olyan kertet nem csinál, hogy a napra lehessen nézni, de arra ne.

A veres király egy hadsereg katonát küldött, hogy keressenek mestert. A katonák nem kaptak mestert, s mikor jöttek haza, bémentek a korcsomába, hogy az utolsó pénziket es igyák meg, mert a király ügyes megöleti őket. Jónás szép vitéz kérdi tőlük, hogy mi járatban vannak? Elmondják a katonák.

– Én csinállok egy istenfizessiért – mondta Jónás szép vitéz.

S meg es csinálta másnap reggelre.

A királyleány most sem ment hezza a veres király fiához, míg egy olyan templomot nem csináltat, amelyik ahogy a nap forog, úgy az es forogjon.

Ezt es Jónás szép vitéz csinálta meg.

Most sem ment hezza a királyleány addig, míg egy olyan rend ruhát nem csináltat neki, amelyik reggel felmenyen rea és este leményen minden segítség nélkül.

Ezt es Jónás szép vitéz csinálta meg.

No most beléegyezett a királyleány, hogy az esküvőt megtartsák.

Meghívják a vendégséget. Meghívták azt es, aki azt a sok mindent csinálta: Jónás szép vitézt, de ő nem ment el. A királyleány utána küldte az inast. Ekkor Jónás szép vitéz elküldte a farkast. A veres király fia huszonnégy párnán feküdt, s mikor meglátta a farkast, hat párna kiszökött alóla. Parancsot adott, hogy üssék agyon a farkast, de a királyleány nem hagyta, hanem jól elvendégelte.

Másodszor es elment az inas Jónás szép vitéz után. Ő most a medvét küldte. Most es hat párna kiszökött a veres király alól.

Harmadszor es elment az inas Jónás szép vitéz után. Most az oroszlánt küldte Jónás szép vitéz, s meghagyta neki, hogy nézze meg, hogy hol a kard és a fegyver? Most es kiszökött hat párna a veres király alól. Az oroszlán megnézte, hogy hol a fegyver és a kard, s otthon megmondta a gazdájának.

Most maga a királyleány ment hintóval Jónás szép vitéz után. Jónás szép vitéz felöltözött ünnepibe, s úgy ment maga a vendégségbe. Mikor a veres király meglátta, mind az összes párna kiszökött alóla.

Jónás szép vitéz lekasztotta a kardot és a fegyvert a falról, elévette a zsebiből a sárkány körmeit s megmutatta. Erre a veres királyt büntetésből egy olyan ló után kötték, amelyik még nem járt ki a pajtából.

Papot hívtak, megesküdtek, s még ma es élnek, ha meg nem haltak.

Itt a vége, fuss el véle.

(*Bibarcfalva*, id. Virág Imre 64 éves. – 1948. Virág Imre)

30

PALKÓ

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegén ember. Ez a szegén ember olyan nagyon-nagyon szegén volt, hogy nem volt egyebe, csak egy kicsi házikója. Volt neki egy fiacskája, úgy hítták, hogy Palkó.

Volt egy nagyon gazdag korcsmáros, és annak volt egyetlen egy leánya. Iskolába járt Palkó es, és a nagygazda-korcsmáros leánya es. Ők annyira szerelmesek lettek egymásba, hogy egymástól eltávolítani nem lehetett őket. A leánykának volt egy aranygyűrűje, azt kétfelé vágta és felit odaadta Palkónak, a másik felit megtartotta magának.

A korcsmárost bántotta, hogy a leánya olyan szegén fiúba szeretett belé, s elhatározta, hogy elmenyen a Palkó apjához, elkéri Palkót és elviszi, hogy kitaníttassa. Palkó neki keresztfia volt, és azt ígérte, hogy ruhát vesz neki és felöltözteti.

Úgy es tett. Elment a komájához, a szegén emberhez. Mikor bekopogott az ajtón, hát a szegén ember meglepődött, hogy az a nagygazda-korcsmáros hogy ment hezza? A korcsmáros elmondta, hogy a keresztfiát ki akarja taníttatni, ezért elviszi magával és iskolába adja. A szegén ember oda es adta Palkót nagy örömmel a komájának, hogy taníttassa ki.

Elindult a korcsmáros Palkóval. Amint mentek, hét éjjel és hét nap mentek, egyszer csak egy nagy erdő közepibe értek. A korcsmáros ott megállott egy keresztúton és azt mondta Palkónak:

– Fel es út, meg le es út! Amerre akarsz, arra mehetsz, de addig haza ne jere, míg három sárkántollat nem hozol.

Szegén Palkó megindult az egyenes úton, s ment hét éjjel és hét nap. A hetedik reggelen elérkezett egy nagy városba. Az a város egészen gyászba volt húzva. Leült egy kúthoz és ott találkozott egy emberrel. Megkérdezte, hogy a város miért van gyászba húzva? Az ember azt felelte:

– Azért, mert a királykisasszont a sárkány elvitte.

Ekkor Palkó elment egyenesen a királyi udvarba. A király azt kérdezte tőle:

– Ki vagy te? Miféle járásbéli vagy?

– Én elindultam Sárkánországba – felelte Palkó –, hogy a hétfejű sárkántól valamit tanuljak és három sárkántollat hozzak.

Erre a király azt mondta:

– A sárkán elvitte az én leányomat, s ha annyit tanulsz, hogy visszahozod a leányomat, feleségül neked adom és a fele királyságomat es odaadom.

Kapott útravalót, amivel tovább menjen. Palkó elindult, s ment hét éjjel és hét nap. Megint talált egy várost, az es egészen gyászba volt húzva. Palkó ott es bément a királyhoz. Kérdezte a király, hogy

– Mi járásban vagy, és ki vagy te?

Palkó azt felelte:

– Felséges királyom, életem-halálom kezedbe aj álom, elindultam Sárkánországba, hogy a hétfejű sárkántól valamit tanuljak és három sárkántollat hozzak:

Azt mondta erre a király:

– Három éve, hogy a leányom olyan beteg, se nem él, se nem hal. Ha annyit tanulsz, hogy a leányom meggyógyítod, feleségül neked adom, és fele királyságomat es neked adom.

Elindult Palkó s ment hét nap és hét éjjel. A hetedik nap esment talált egy várost, és az es gyászba volt húzva. Ott es találkozott egy emberrel és megkérdezte, hogy a város miért van gyászba húzva? Az ember azt mondta, hogy a királynak az ajtaja előtt van egy aranykörtefa, s az sem nem levelezik, sem nem virágozik, és azt gyászolja. Bément Palkó a királyhoz, és a király azt kérdezte, hogy

– Miféle járásbéli vagy és hová mész?

Azt felelte Palkó, hogy

– Elindultam Sárkánországba, hogy a hétfejű sárkántól valamit tanuljak és három sárkántollat hozzak.

Azt mondta erre a király:

– No, te Palkó, ha annyit tanulsz, hogy az én körtefát úgy felújítod, hogy levelezik és virágozik es, és aranykörtét terem, leányomat feleségül neked adom és a fele királyságomat es.

Elindult Palkó, s megint ment hét éjjel és hét nap. A hetedik napon egy akkora vízhez ért, hogy annak se széle, se hossza. A víz partján egy kunyhócska vala, és abban egy öregasszony lakott, éppen a kunyhó előtt gallyat szedegélt. Hezszólott Palkó és azt mondta:

– Édes öreganyám, legyen szíves ezen a vizen engem vigyen keresztül!

Azt mondta az öregasszony:

– Köszönd, hogy öreganyádnak szólítottál, mert ha nem, életednek halálával játszánál! Átviszlek a vizen, ha megmondod, hogy zirzavar¹ üdőben az embert hogy lehet elfogni?

– Elindultam Sárkánországba – mondta Palkó –, hogy a hétfejű sárkántól valamit tanuljak és három sárkántollat hozzak. Amikor jövök visszafelé, ezt es megtanulom és megmondom.

Erre az öregasszon úgy átvitte a víz tetején, hogy még a talpa sem vízült meg.

Megint ment Palkó hét éjjel és hét nap. A hetedik napon találkozott két kösziklával. Annyira verekedett a két köszikla, hogy nem lehetett őket megközelíteni. Palkónak azok között kellett keresztülmenni. Megkérte Palkó a két kösziklát és mondta:

– Csenedesdjetek meg, mert nekem köztetek át kéne menjek.

Azt felelte az egyik köszikla:

– Átengedünk, ha megmondod, hogy miként kell egymástól elválnunk, hogy ne verekedjünk, mert már kétszáz éve, hogy verekedünk, és nem győzzük le egymást.

Erre mondta Palkó:

– Elindultam Sárkánországba, hogy a hétfejű sárkántól valamit tanuljak és három sárkántollat hozzak. Mikor visszajövök, ezt es megtanulom és megmondom.

Megcsenedesdtek a kösziklák és átment Palkó közöttük.

Megint ment hét éjjel és hét nap. A hetedik nap talált egy nagy vaskaput, ami be volt zárva, és egy vasvessző volt előtte. Fel volt írva a kapura, hogy aki avval a vasvesszővel a kaput megcsapja, annak a kapu kinyílik, és ha belől csapja meg, bezáródik. Palkó megcsapta a kaput és bément. S hát kit látott? Az elrabolt királykisasszont, aki megijedve kérdezte Palkót:

– Kit keressz és hogy jöttél ide, mikor az én uram a hétfejű sárkán, és semmiféle lelkes állat ide bé nem jöhet?! De most szerencséd van, mert nincs itthon. Azért jere hamar, siess és mondd el, hogy és mi járatban jöttél ide?

Palkó elmondta, hogy neki nem szabad addig hazamenni, míg három sárkántollat nem viszen. Ekkor a királykisasszon azt mondta, hogy

– Ha ki tudsz tartani, hogy még a szusszanásod se vegye észre (mert ha észreveszi, akkor én es meghalok és te es meghalsz), akkor a három sárkántollat megszerzem.

¹ *Zirzavar üdő*: valószínűleg „zivatar, zivataros idő”.

Palkó megörült erre és bébútt az ágy alá. A sárkán éppen hazajött és belépett a kapun. Dühös lett, mert megérezte a lelkes állat szagát.

– Ki van itt, miféle lelkes állatszagot érzek? – kérdezte a királykisasszont.

Mire a királykisasszon azt felelte:

– Biztosan az én szagomot érzed.

Akkor vacsoráztak. A sárkánnak olyan szokása volt, hogy a fejit mindig a királykisasszon ölibe hajtotta, és a királykisasszon babrált a fejiben. Most es az ölibe hajtotta a fejit, és a királykisasszon babrálás közben egy tollat kikapott a fejiből, s bédobta az ágy alá Palkónak. A sárkán dühösen felkiáltott:

– Miért rángatod az én drága hajamot? Minnyá szilikről szalakra¹ szaggatlak!

Azt mondja a kisasszon:

– Szívemnek szerelme, lelkemnek gyötrelme, elaludtam vala és álmomban azt láttam, hogy egy királynak a leányát elvitte a hétfejű sárkán. Hogy lehetne azt hazavinni?

– Mit akarsz – azt mondja a sárkán –, talán magadról beszélsz? Én bémenyek az én szobámba és elaluszom. Akkor behúzod a zsalugátereket, bezárod az ajtót, három hónapig nem jövök ki onnan.

Akkor a sárkán megint letette a fejit és elaludt.

A királykisasszon megint kikapott egy tollat a fejiből. A sárkán még dühösebben felszökött és rákiáltott a kisasszonra:

– Mi van veled? Máma minnyá szilikről szalakra szaggatlak!

– Szívemnek szerelme, lelkemnek gyötrelme, megint álomba merültem és azt láttam álmomban, hogy egy királynak a leánya három éve olyan beteg, se nem él, se nem hal. Hogy lehetne azt felgyógyítani?

– Úgy lehetne – mondta a sárkán –, hogy ha te hazamennél, az asszonyokat, leányokat esszegyűjtenéd. A királykisasszont tiszta ágyneműbe és új ruhába öltöztetnék. Az alsó párnában egy kígyót találnának, és azt a kígyót a királyi palota elejibe letennék. Még fel sem tudnák öltöztetni, már a királykisasszon a gangon megsétálná magát.

Ekkor a sárkán esment lehajtotta a fejit és elaludt. A kisasszon megint babrált a fejiben és megint kikapott egy tollat. Akkor a sárkán még dühösebben felkiált:

– Mit tépászod az én drága hajamot? Minnyá szilikről szalakra szaggatlak!

– Szívemnek szerelme, lelkemnek gyötrelme, esment mély álomba merültem és azt láttam álmomban, hogy egy királynak az ajtaja előtt egy aranykörtefa van, de az nem levelezik, nem virágzik. Hogy lehetne azt felújítani, hogy aranykörtét teremjen?

– Úgy lehetne – felelte a sárkán –, hogy ha volna, aki innen odamenjen, azt a fát kiásatná, hogy annak a legkisebb gyökere se szakadjon belé. Porganyéval megtöltenék az alját, s mire beléállítanák, levelet hajtana, mire bétakarnák, kivirágozna és körte es lenne rajta.

¹ Szilikről szalakra: szerte-szét, szilánkról szilánkra.

A sárkán tovább nem tűri, hogy a haját tépje a kisasszon. Azt mondja, hogy

– Bé kell menjek az én hálósobámba – és bément a hálósobájába.

Akkor a kisasszon megvárta, amíg elaludt. A szobát bésetétítette, az ajtót bezárta, bepakolt két átalvetőbe, s elindultak Palkóval. Mentek hét éjjel és hét nap. Hát a kösziklák még most es verekednek. Kérik a kösziklákot, hogy engedjék át őket. Azt mondják a kösziklák:

– Átengedünk, ha megmondjátok, hogy miképpen váljunk meg egymástól?

Azt feleli a kisasszon:

– Engedjete át, és azután visszamondjuk, hogy miképpen kell megváltatok egymástól.

Mikor átjöttek, visszakiáltották:

– Ha minket most esszecsaptatok volna!

Akkor jöttek tovább. A kunyhónál künn volt az öregasszon, és Palkó megint kérte, hogy vigye át őket a vizen. Azt mondja az öregasszon:

– Mondd meg, hogy zirzavar üdőben az embert hogy lehet elfogni?

Azt mondja Palkó:

– Vigyen átal, és egy puskalövésnyi távolságról kell majd ezt vissza kiáltanunk.

Az öregasszon átviszi őket a vizen, s amikor elmentek jó két puskalövésnyi távolságra, akkor visszakiáltották:

– Ha minket most elfogtál volna!

Megint mennek hét éjjel és hét nap. Elérik az első várost, bémennék a királyi udvarba és jelentik a királynak, hogy mi járásbéliek.

– Én vagyok Palkó, aki Sárkánországból jön. Hát azonnal embereket kell esszeszedni, felséges királyom, és a körtefát kiásni, de úgy, hogy annak a legkisebb gyökere se szakadjon le. Sok-sok porganyét kell a tövire tenni. Még bé sem lesz takarva, levelezik, virágozik és aranykörte lesz rajta.

A király azonnal esszeszedte a város népeit és kiásatta a fát. Még bé sem takarták, már levelezett, virágozott és aranykörte lett rajta. A király azonnal eléhívatta a leányát, és azt mondta:

– Te a leányomé és leányom a tiéd!

– Köszönöm a nagy ajándékot, felséges királyom – mondta Palkó –, de el nem fogadhatom.

Így hát a király megajándékozta sok arannyal és pénzzel. A várossól a gyász letakarodott. A király befogatott a hintóba, és a nagy ajándékkal tovább indult Palkó és a kisasszon.

Mentek a paripák, amíg elérték a másik várost. Ott es behajtottak a királyi udvarba.

– Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajálom – mondta Palkó –, én vagyok Palkó, aki Sárkánországból jön. Azonnal a városi asszonyokat esze kell szedni, a kisasszont új ruhába öltöztetni és új ágyneműt tenni az ágyba. A kisasszonnak az alsó párnájában van egy kígyó, azt bocsássák ki a palota elejibe. Még a kisasszont fel se tudják öltöztetni, a gangon már meg-sétálja magát.

Úgy es lett. A kisasszont nem tudták felöltöztetni, a gangon már megsétálta magát. Akkor a király felajánlotta Palkónak a leányát meg a fele királyságát.

– Félseges királyom, életem-halálom kezibe ajálom, de el nem fogadhatom – mondta Palkó.

Ekkor a király más ajándékot adott Palkónak, és tovább indultak. Mentek-mendegéltek és elérték a harmadik várost. A kisasszon leszállott a hintóból és gyalog ment az úton. A királyné a gangon állott és meglátta a leányát.

– Le a gyásszal – kiáltotta –, jön a leányunk!

Mikor megérkeztek a palotába, nagy örömmel fogadták őket. A király azonnal papot akart hívni, hogy összeeskesse a leányát Palkóval, de Palkó itt sem fogadta el a király ajálatát. Nagy mulatság után adott a király neki három zsák aranyat és gyémántot, két lovat, hintót, királyi ruhát. Így megajándékozva Palkó elindult hazafelé.

Amikor hazaért, abba a vendéglőbe ment bé, amelyikben az a leány volt, aki neki gyűrűje felit odaadta volt. A leánnyal eszeölelkeztek és mutogatták egymásnak a fél-fél gyűrűt. A korcsmáros es reasmert Palkóra. Nagy lakadalmat csaptak és még máig es élnek, ha meg nem haltak.

Itt a vége, fuss el véle. Holnap legyenek a kendtek vendégei.

(*Nagyajta.* – 1948. Rendi Árpád)

31

BABSZEM JANKÓ

Hol volt, hol nem volt, ott, ahol a kurtafarkú malac túr, még azon es túl, ott, ahol a bolhát patkóba verik, ott élt, éldegélt egy szegény ember és a felesége. Ezeknek annyi gyermekik volt, mint a rosta lika, még eggyel annál es több. Ez a több olyan kicsike volt, mint egy fuszulykaszem, s éppen ezért Babszem Jankó lett a neve.

Jankó nagyon ügyes legényke volt. Az apja csinált neki egy pöttömnyi ostorkát, azzal folyton csapkodott. Egyszer az apjával szántani ment. Nagy vihar lett, es nem tudtak hazafutni. Bémentek az erdőbe. Jankó bebújt egy keserűlapi alá, hogy az eső meg ne verje. Egyszer csak a Kajla ökör békapta a levelet, s vele együtt Jankót es.

Az apja kereste-kereste, de sehol sem találta meg. Nagy búsulva hazament az ökrökkel. Jankó olyan erőssen döfködté ostorával a Kajla hasát, hogy az elszakasztotta a kötelét s kifutott az udvarra. Jankó ekkor elkezdett a Kajla hasában kiabálni:

– Édesapám, vágassa le a Kajlát, mert ha nem, kifogy a Jankó fiából!

Hallotta az ember a kiáltozást, meg es értette egy-kettőre, hogy a fia az ökröben van. Hívatta a mészárost, leütötték az ökröt, s a belit odaadta egy szegény asszonynak. A többi részében mindenütt keresték Jankót, de nem találták meg. Le es mondtak róla.

A belet az asszony kivitte a patakra mosni. A hurkán volt egy kis lik, Jankó kipillantott rajta és azt kiáltotta:

– Jaj, néni, látom a lábát!

Az asszony úgy megijedt a hangtól, hogy a belet egyszeriben a túlsó partra hajította, maga pedig hazafutott. A partra vetődött egy éhes farkas, és békapta a belet. Jankó most még rosszabb helyzetbe jutott. De bátor ember volt, s hogy bosszút álljon a farkason, a hasát kezdte döfödni, s közben kiáltozott:

– Hajtsad, pásztor, a csordát, mert jó a farkas!

A farkas nem mert még a csorda közelibe sem menni, úgyhogy majd megdöglött éhen. Találkozott a medvével és kérte, hogy segítsen rajta. A medve a rókáné komámasszonyhoz utasította. Azt mondta neki:

– Menj el rókáné komámasszonyhoz, akinek három lába sánta, a negyedik ki van törve; a meggyógyít téged.

El es ment a farkas a rókánéhoz. Az orvosnő megvizsgálta, és békiáltott a száján:

– Hókusz-pókusz, ördög-bördög, bújj ki a farkas komám hasából!

Jankó örvendett, hogy őt ördögnek hiszik, és azt kiáltotta ki:

– Nem én addig, amíg a tolvajok házáig nem visztek, s ott es csak akkor, ha farkas koma jól kitátja a száját.

A farkas és a medve elfuttak a tolvajok házáig. Ott Jankó kiszökött és megköszönte a farkasnak a kocsikáztatást. Mindketten húséget esküdtek Jankónak.

Jankó kihallgatta a tolvajok beszélgetését. Azt beszéltek, hogy az éjjel a királyhoz fognak bétörni.

– De mán abból nem lesz semmi – gondolta Jankó, és bécsúszott az egyik rabló lájbizsebibe.

A rablók a királyi palotához mentek, hogy azt kirabolják. Míg a zár kinyitásával bajlódttak, Jankó a kulcslikon beszökött, gyorsan a király hálószobájába szaladt. Költögetni kezdte a királyt, rángatta a szakállát:

– Király uram, keljen fel, mert itt vannak a tolvajok!

A király felszökött, intett az őrségnek, amely rögtön elfogta a tolvajokat. A király megörvendett és meg akarta jutalmazni, sőt a leánya kezit es annak akarta adni, aki őt felébresztette, de Jankó nem szólt semmit, hanem a királykisasszony ujjáról lehúzta a gyűrűt és eltávozott. A kapuban a farkas és a medve várták. Az egyiknek megparancsolta, hogy vigye őt a tolvajok házához, a másiknak, hogy hozzon egy jó nagy szekeret ugyanoda.

A parancsolatját egy minutum alatt végrehajtották. A szekeret Jankó telirakta arannyal és ezüsttel, felült a tetejibe, a medvét és a farkast befogta elől, és hajtotta őket hazafelé.

Amint mentek, mendegéltek, egy sziklás helyre értek, s Jankó majd meghótt a szomjúságtól; mindegyre sóhajtozott a víz után. Egyszerre egy szikla meghasadt, és szép tiszta friss víz ömlött ki belőle. Jankó egyet ivott belőle, s olyan deli legény lett, hogy a medve és a farkas majd meghalt bámulatában.

Egy-kettőre hazaértek, s otthon alig tudtak bételni a szülei az örömmel és bámulattal, hogy milyen szépen megnőtt és megügyesedett Jankó.

Jankó hamar véget vetett az anyja örömének, mert azt mondta neki, hogy menjen el a királyhoz és kérje meg neki a királyleányt. El es ment az anyja nagy búsulva és előadta a kérelmét a királynak. A király nagyon megharagudott és azt mondta neki:

– Mondd meg a fiadnak, te szegény asszony, hogy holnapra szerezzon egy aranyhintót, de minden kicsi szeg arany legyen rajta, és azonkívül szerezzon elő azt es, aki a tolvajoktól megmentette az életemet. Ha ezt megteszi a fiad, övé a leányom s fele királyságom, ha nem, karóba húzatom. Elmehetsz!

Nagy sírva ment el az asszony, elig kapta meg az ajtót. Otthon mondja a fiának a király föltételeit.

Jankó csak legyintett, s hívatta a falu összes kovácsait. Megcsináltatta a hintót, s ment rögtön a királyhoz.

Látta a király a hintót, de csak a fejét lógatta:

– Hát látom, a hintó megvan, de hol az ember, aki engem megmentett?

– Én volnék az! – mondta Jankó.

Nagyon örvendett ennek a király, de még jobban a leánya, hogy ilyen ügyes vőlegénye van. Csaptak egy nagy lakodalmat, de akkorát, hogy Hencidától Boncidáig folyt a bor, s még ma es tart, ha vége nem lett.

(*Sepsiszentgyörgy*, Gocz Ferencné 70 éves. – 1934. Gocz István)

32

A NÉGY MESTEREMBER FIA

Hol volt, hol nem volt, Székelyország kellős közepiben élt négy fájın mesterember. Egy favágó, egy kovács, egy kubikus és egy vadász.

Egyszer úgy hozta magával a jószerecse, hogy mind a négynek egy időben született küsfia. Ahogy a gyermekek növekedtek, megtanulták az apjik mesterségit. A kovács gyermeke úgy gyúrta a vasat, mint az asszonyok a tészát. A kubikus gyermeke tízszer akkora követ taszított el, mint az apja. A favágó küsfia a legvastagabb fát es ki tudta döjteni úgy, hogy az nyekkenve kidőlt, földre suppan. A vadász fia a leggyorsabban repülő madarat es lelőtte.

Egyszer Burkus király háborút kezdett a székely nép ellen. Mind a négy mesterember fogságba került. A négy gyermek elhatározta, hogy kiszabadítják az apjikat a fogságból.

Elindultak Burkus király országa felé. Sok viszontagságon mentek keresztül, míg Burkus király országáig elértek. Most jött a java. A temérdek katonával meg kellett verekedjenek. Hét nap és hét éccaka verekedtek. A fadóntó gyermek felkapott egy nagy szálfát, s úgy járt az ellenség között, mint a gazda a kaszával. Vasgyúró a levegőben kapkodta el az ágyúgolyókat, s hajította az ellenség közé. Hegyhordó sziklákat hajigált reájuk, akár a gyer-

mekek a követ. Nyíllövő elig győzte a nyílvezzővel, s csak akkor lőtt, ha hét ellenség állott egymás után.

Nyolcadik nap csak a Burkus király élt még. Sassá változott s mérföldekre okádta a tüzet. Már azt hitték, végik van, mikor Nyíllövő elékapta a nyilát, s kilőtte a sassá változott Burkus király szemit. A király tehetetlenségében tüzes lángjával emésztette meg magát.

A gyermekek szempillantás alatt kiszabadították az apjikat, s ma es élnek, ha meg nem haltak.

(*Eresztevény*, Kelemen Márton 45 éves. – 1947. Bálint Ferenc)

33

A HÁROM MESTEREMBER FIA

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon es túl, hol a tetűt s a bolhát rézpatkóba verték, hogy a sűjba s a francba meg ne botorkázzék, volt a világon három mesterember: egy favágó, egy kovács és egy kubikos. Mind a háromnak ugyanabban az időben született egy-egy fia. A gyermekek nőttek és erősödtek. Eltanulták az apjik mesterségit, és nagyon jól kerestek.

Ebben az időben azon a földön Burkus király uralkodott. Egyszer kitört a háború a szomszéd királlyal, s a három mesterembert elvitték katonának. A feleségeik sírtak erőssen. A három fiú vigasztalta őket, hogy majd ők elmennek és kiszabadítják az apjikat. Az asszonyok sírtak, hogy ne menjenek el ők es, mert megöli őket a bánat. A fiúk csak vigasztalták, hogy majd hazajönnek az apjikkal együtt.

Az asszonyok felpakoltak nekik, és a három gyermek útnak indult. Hát ahogy mennek, már majdnem egy hónapja hogy mennek, hát azt veszik észre, hogy már Burkus király váránál vannak. De ezt a várat egy akkora nagy és sűrű vaskerítés védte, hogy azon még az egér sem búhatott volna keresztül. Azon belől egy akkora nagy hegy volt, hogy a teteje a felhőt karcolta, és azon belől egy nagy sűrű tölgyfaerdő, amelyben olyan magossak voltak a fák, hogy még a madár sem tudta átrepülni.

A kovács fia a kerítést úgy széttörte, hogy úgy gyúrta a vasat, mint az asszonyok a tésztát. Mikor a hegyhez értek, a kubikos fia belébútt a hegy hátába, és elvitte a hegyet onnan. Mikor az erdőbe értek, a favágó fia úgy letörte a fákat, mint más ember ahogy letöri a szalmaszálat.

Hát uram teremtem, béérték a várba, ahol mind leverték a katonákat és a királyt. Akkor kiszabadították az apjikat, hazamentek, és boldogan élnek, ha meg nem haltak.

(*Eresztevény*, Szabó József 55 éves. – 1948. Bálint Ferenc)

JANCSI ÉS JULISKA

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, a felesége és két szép gyermekük: Jancsi és Juliska. Nagyon szegények voltak, nem volt mit egyenek. A fiú nagyon ügyes volt és elhatározta, hogy a barátjának az apjától, aki vadász volt, elkéri a puskát. Volt neki egy néhány tölténye. El es ment, elkérte. A jószívű bácsi oda es adta a kis Jancsinak a puskát, Juliska pedig gondolta, hogy ő es menyen Jancsival.

El es indultak. Az édesanyjik szeretettel nézett utánik. Egyszer csak béértek egy erdőbe. Jancsi megtöltötte a puskát es mondta Juliskának, hogy ő es figyeljen, s ha egy nyulat vagy őzet lát, szóljon neki; ő megbúvik egy fa mögött es lelövi.

A kislány epret szedegetett es közben figyelt es. Egyszer csak odaszólt Jancsinak:

– Nézd, Jancsi, ott van valami, mert mozog a bokor!

Jancsi megbújt a mellette levő nagy fa megi es figyelt. Nemsokára a bokorból egy kis őzike dugta ki a fejit. Jancsi sajnálta meglőni es azt mondta a testvérinek, hogy az őzikét nem lövi meg, hanem megpróbálja megfogni. A zsebiből elévett egy jó erős madzagot es hurkot csinált belőle. Aztán felment egy fára. Juliska elbújt. Az őz ahhoz a fához közeledett, amelyen Jancsi kuporgott. Egyszer csak Jancsi a kellő pillanatban a hurkot az őz nyakába dobta. Ekkor eléugrott Juliska es az őzikét megfogta. Jancsi lejött a fáról es azt mondta, hogy az őzikét hazaviszik, de ő esment visszajő, mert látja, hogy nyúlak es vannak.

Haza es mentek az őzikevel, es a szegény édesanyjik nagyon megörvendett nekik. Az őzikét bérekesztették a pajtába, aztán a gyermekek megint visszamentek az erdőbe. Mennek, mendegélnek s egyszer csak megpillantanak egy nagy asztalt teli mindenféle jó étellel. Gondolták, hazaviszik a sok jó ennivalót, de elig nyúltak hezza, az asztal csak megindult s maga után húzta őket.

Egy boszorkány es a felesége húzták az asztalt. A boszorkány es a felesége megfogták a gyermekeket es elvitték a házikba, amely az erdő közepiben volt. Jancsit bézárták egy ketrecbe, Juliskát pedig szolgálónak tették. Gondolta a két vénség, hogy még ma megeszik őket.

A boszorkány kiment kést keresni, a felesége pedig azt mondta Juliskának, nezze meg, fő-e a kopasztóvíz? Juliska tette magát, hogy nem tud felállni a tűzhely párkányára, es kérte a boszorkányt, mutassa meg: hogy kell felállni? A boszorkány felkapaszkodott. Juliska abban a pillanatban jól meglökte, es a boszorkány beléesett a fővő vízbe. Juliska aztán kiszaladt, hogy Jancsit a ketrecből kiszabadítsa.

Elig ment ki, a boszorkány jött vissza a késsel. Mikor meglátta, hogy mi történt benn, amíg ő künn volt, szaladt a késsel a ketrechez, hogy Jancsit megölje. De a ketrecnek két ajtója volt: egy elöl, egy hátul. Juliska a hátulsó ajtón engedte ki Jancsit, s mikor a boszorkány az első ajtón bément, rázár-

ták az ajtókat, megfogták a ketrecet, elcipelték a közeli tóhoz és belédobták. A boszorkány ott halt meg.

Ők visszamentek, a puskát és minden jót, amit kaptak, hazavitték. Jancsi aztán az apjával visszament és mindent elhordtak, ami olyan volt: aranyat, ezüstöt, edényeket, tyúkokat, a házat pedig felgyújtották. Otthon gazdag emberekké váltak. Többet az édesanyjoknak nem kellett azon gondolkozni, hogy mit főzzön ebédre, vacsorára. Szép házat építettek, lovat, tehenet, disznókat vettek.

Egyszer a király arra ment, hogy megköszönje nekik, hogy megölték a boszorkánypárt, akik annyi gyermeket elpusztítottak. Juliskát megszerette a királyfi és feleségül vette, Jancsit pedig a királykisasszony szerette meg, és olyan nagy lakodalmat csaptak, hogy hét országra szólott a muzsika és a lakodalmom zaja. Jancsiból király lett, Juliskából királyné.

Máig es élnek, ha meg nem haltak.

(*Feldoboly*, Bodolla Gizella 48 éves. – 1948. Drozdovszki Zoltán)

35

JÁNOSKA ÉS RÓZSIKA

Hol volt, hol nem volt, még az óperenciás tengeren es túl, hol a tetűt s a bolhát rézpatkóba verték, hogy a sűjba s a francba meg ne botorkázzék, volt egyszer két árva gyermek. Jánoskának és Rózsikának hívták őket. A szüleiket még kicsi korukban elvesztették. Ők ketten szomorú gyermekkort töltöttek, sokszor egész napokon keresztül járták az erdőt virágért.

Messze az erdő mélyében tolvaj zsványok tanyája volt, akik tizenketten laktak együtt. Az árvák hallották már ezeknek a zsványoknak a garázdálkodásait, ezért kerülték a helyet, hogy ha lehet, ne hogy középük jussanak.

Egyszer azonban, hogy történt, hogy nem, megmondani nem tudom, az árva gyermekek elértek egészen a zsványtanyáig, s mikor már rájuk kiáltott a zsványkapitány, csak akkor vették észre, hogy hol es járnak ők. A zsványkapitány egy barlangba zárta békét, ahol a zsványok kincse volt felhalmozva, s a békához egy követ hengerített. Közben, mikor a zsványok nem voltak otthon, egy vén boszorkány ment oda, aki a zsványtanyától nem messze lakott. A követ félrenyomta és az árvákat elvitte, hogy majd el fogja égetni őket. A gyermekek belétörődtek sorsukba és elmentek a boszorkány kemencéjéig. A boszorkány kezdte hevíteni a kemencét. Hevítés közben igen mélyre lehajolt. A leányka egy szempillantás alatt bétaszította a kemencébe, gyorsan odatette a kemence ajtaját, s így a boszorkány elégett.

A boszorkánytól megszabadulva mentek-mendégéltek hazafelé. Megláttak egy embert, aki vágta a fát és rakta a szekérre. Elmondják az embernek szomorú történetiket, s el azt es, hogy milyen sok arany van abban a barlang-

ban. Az ember gyorsan felültette őket a szekérre, és elmentek a barlanghoz, ahová még a zsványok nem tértek vissza. Az aranyat fölrakták a szekérre, hazamentek, vettek belőle sok földet, házat és lovat.

A jó ember pedig gyermekeivé fogadta az árvákat, és még máig es élnek, ha meg nem haltak.

(*Lisznyó*, Damó György 60 éves. – 1948. Kese Zoltán)

36

PISTA ÉS A MEDVE

Volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt egy rossz fia, akit Pistának híttak. Olyan szegények voltak, hogy nem volt, mit egyenek, s ezért az apja Pistát elküldte az erdőre, hogy szedjen vadalmát, hogy legyen mivel az éhségüket lecsillapítsák.

Pista elvett egy zsákot és el is ment. Ment-mendegélt az erdőben addig, amíg egy jó vadalmafára talált. Felmászott a fára, hogy teliszedje a zsákot almával. Alig tett a zsákba egy néhány almát, már megjelent előtte egy medve, és kért egy almát tőle, de Pista ahelyett, hogy lenyújtotta volna az almát, jól meghajította a medvét. Másodszor is így történt, de harmadszor már lenyújtotta. Ekkor a medve megfogta a Pista kezét és lehúzta a fáról zsákostól együtt. Belétette Pistát a zsákba, s elindult vele a barlangja felé. Útközben megszomjazott, letette a zsákot és bément a patakra. Ezalatt Pista kivágta a zsák szádát,¹ kibújt belőle, a zsákot megtöltötte kővel, s amíg a medve megérkezett, addig a sűrűben elillant.

A medve felvette a zsákot és tovább ment. A hátát a kövek szúrták, mire ezt mondta:

– Ne szúrkódj, Pista, mert megbánod!

Mikor hazaérkezett, azt mondta a feleségének, hogy tegyen jó tüzet, mert nagyon jó zsákmányt hozott. A felesége meg is csinálta a tüzet, de amikor ki akarta venni Pistát a zsákból, akkor Pista helyett egy csomó kő hullott ki. Futott hamar az urához és megmondta neki, hogy mi volt a zsákban.

Ekkor a medve erősen felbőszült és esment visszament az erdőre. Pista is visszament volt az almafához és szedte az almát. Amikor a medve meglátta, hogy Pista ott van, a fa alá ment és újra kérte tőle az almát. Már a legelső alma lenyújtásánál megfogta a kezét, lerántotta, belétette a zsákba és hazavitte, de most útközben nem tette le a zsákot. A felesége nagyon örvendett a zsákmánynak, s akkora tüzet tett, hogy a ház majd meggyúlt tőle. Ezalatt az ura elment, hogy a barátjait is meghívja a lakomára. Mikor már jól meg volt hevülve a kemence, a medvefeleség elvette a bévető-lapátot, és azt mondta Pistának, üljön fel reá, hogy tegye bé a kemencébe. Pista mindég a medvének a keze mellé ült. Végül azt mondta a medvének, hogy mutassa

¹ Száda: szája, nyílása.

meg ő, hová kell ülni? A medvéne meg is mutatta, de ekkor Pista fogta magát és a medvét bédobta a kemencébe. A kemence ajtaját rázárta, ő pedig felmászott a ház tetejére és magával vitt két malomkővet.

Nemsokára jöttek a medvék nagy örömmel, de amikor meglátták, hogy mi történt, nagyon elszomorodtak és Pistát szét akarták szaggatni. Szerre mindegyik fel akart mászni a ház tetejére, de Pista a malomkövekkel agyon-sújtotta őket. Ekkor lemászott a ház tetejéről, elment az erdőre, teliszedte a zsákot almával és hazavitte.

(*Sepsibesenyő*, Páll Antal 80 éves. – 1936. Páll Dezső)

37

A SZEGÉNY EMBER ÉS A HALÁL

Mikor Krisztus urunk és szent Péter Kézdivásárhelyről mentek Brassóba, elesteledek egy faluban. Ott szállást kérték egy szegény ácsmestertől. A szegény ácsmester adott es, és meg es vendégelte őket tehetősége szerint.

Reggel lett, s akkor Krisztus urunk azt mondja az ácsnak:

– No, nagylelkűségedért megáldlak három kívánságod teljesítésével.

Szent Péter odasúgja a szegény embernek:

– Kérd a lelked üdvösségét!

Erre a szegény ember azt mondja:

– Engem ne taníts, Péter! Tudom én, mit kell kérni!

Első kívánsága az volt, hogy van neki egy császárkörtefája, s arról minden esztendőben lelopják a gyümölcsöt. Azért azt kívánja, hogy aki felmenyen rea, az orránál fogvást akadjon fel oda, s addig le ne tudjon szállani, amíg ő nem mondja, hogy elmehetsz.

A második kívánsága az, hogy a kapu előtt van egy pad. Aki arra leült, fel ne tudjon kelni az ő beleegyezése nélkül.

A harmadik kívánsága az, hogy a kártyázásban mindig nyerjen.

Krisztus urunk ezeket mind meg es adta.

Telt az üdő, s a szegény ember mán megöregedett. Egyszer jó a halál, hogy vigye el, de a szegény ember nem akart még meghalni. Kérdi a halál:

– Hát mi lesz azzal a sok jó körtével?

Erre azt mondja az ács:

– Eridj fel rea s rakd meg ezt a tarisnyát, hogy vigyük el magunkkal.

A halál úgy es tett, de ahogy felment a fára, azonnal felakadt az orránál fogvást. Ezt nezte bentről a szegény ember. Ekkor kimenyen s azt mondja:

– Na te halál, ha még háromszáz évig éltetemet meghagyod, eleresztlek.

Meg es egyeztek.

Eltelik a háromszáz év, s jön a halál, de egy negyedórával hamarabb talált jőni. Ekkor azt mondja a szegény ember:

– Eridj, ülj le a kapu előtt lévő padra, addig én es elkészülök.

Az öreg el es készült. Kimenyen a kapun s hívja a halált:

– Na gyere!

De a halál, akárhogy erőlködött, nem tudott menni. Most azt mondja neki a szegény ember:

– Na te onnat fel nem kelsz, ha nekem meg nem engeded még háromszáz évig élni!

Letelik a második háromszáz év, jön a halál. A szegény ember már ment es szívesen. Elértek a mennyország kapujához, de szent Péter nem engedi bé. Azt mondja:

– Nem kell ide kártyás ember, vidd a pokolba!

A pokolba sem akarták befogadni. Azt mondták, oda becsületes embert hogy fogadjanak bé? De az alvilág ura, Lucifer azt mondja, hogy egyet kártyázzanak: ha veszít, ott marad, ha nyer, menjen a mennyországba.

Három hétig mindig kártyáztak, végül es a szegény ember nyert. Most az ördögök megfogták szegényt, s úgy kivették a pokolból, ahogy csak tudták.

Tél volt, hideg volt. Három hónapig fagyoskodott a menny kapuja előtt, míg végre Isten megporoncsolta szent Péternek, hogy eressze bé a mennyországba.

(Maksa – 1933. Kerti Sándor)

38

AZ OBSITOS KATONA

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon es túl, még a hármás üveghegyen es túl, még azon es túl, ahol a tetűt s a bolhát sarkantyúba verték, volt egyszer egy obsitos katona. Ennek az obsitos katonának nem volt semmije sem, csak három krajcárja. Miután ez a katona kikapta az obsitját,¹ elindult hazafelé.

Ment, mendegélt hazafelé. Útközben sokszor elfáradt, s ekkor leült az út széjjire. Egyszer egy rengeteg széjjire ért. Ekkor elhatározta, hogy ott kipiheni magát, hogy gyorsabban tudjon menni, nehogy valaki megtámadja. Úgy es csinált. S mikor kipihente magát, tovább indult. Elig menyen egy néhány lépést, egy öreg koldussal találkozott. Ez az öreg koldus azt kérdezte tőle:

– Hova méysz, fiatal katona? Légy jó, adj egy kicsi kenyeret, mert olyan ehethézem van, hogy minnyá beléhalok.

Az obsitos katona azt felelte:

– Nekem nincsen semmi kenyérfélém, hanem van három krajcárom, s abból egyet neked adok.

Az öreg megköszönte az egy krajcárt s bément az erdőbe. Az obsitos katonának csak két krajcárja maradt.

¹ *Obsit*: elbocsájtólevél. (Német *Abschied*.) – *Obsitos*: leszerelt katona.

Az öregember átöltözött, s egy rövidebb úton megint a katona elé került. Most még szájalmasabb volt, mint előbb.

– Jó napot adj isten, fiatal katona! – köszönti az obsitost az öreg. – Látod, milyen öreg vagyok, s nincs semmi ennivalóm. Adj valamit, mert azonnal elpusztulok.

Az obsitos katona azt mondta:

– Nekem nincsen semmi ennivalóm, jó öreg. Az imént egy másik öreggel találkoztam, s a három krajcáromból egyet nekiadtam. Adok neked es egy krajcárt.

Az öregember megköszönte a krajcárt s bément az erdőbe.

Az obsitosnak mán csak egy krajcárja maradt.

Az öregember megint más gúnyába öltözve esment az obsitos katona elé került.

– Jó napot, te betyár katona! – köszönti az obsitost.

– Adjon isten, bácsi! Hát osztán mi járatban vagy?

Az öreg azt mondta:

– Jaj, nekem, édes fiam, nagy bajom van. Úgy megehültem, hogy nem tudok tovább menni. Adj egy falat kenyeret!

– Jaj, jó öreg, nekem egy falat kenyérem sincs – mondta az obsitos. – Az imént még két öreggel találkoztam, akik szintén ennivalót kértek. Mivel nem volt, adtam egy-egy krajcárt a három krajcáromból. Még megmaradt egy, s ezt az egyet neked adom.

Az öreg elvette a pénzt, megköszönte s most azt mondta:

– Jótett helyibe jót várj!

Az obsitos katona pénz nélkül maradt. Sehova sem ült le, hanem haladt gyorsan az úton. Nemsokára találkozott egy öregemberrel. Az öregember az volt, aki a három krajcárt elkérte. Most megint más gúnyában volt.

– Jó napot, édes fiam! – köszöntötte a katonát.

– Adjon isten, bátya! – mondja a katona.

– Az az ember, aki tőled a három krajcárt elkérte, én voltam. Utoljára azt mondtam: jótett helyibe jót várj! Most eljöttem, hogy a jót visszafizessem. Mondd meg nekem, mi a kívánságod?

Az obsitos katona gondolkozott egy kicsit, s aztán azt mondta:

– Nekem egy olyan pipa kell, amelyikből a tubák soha ki nem fogy, s amikor azt akarom, hogy égjen, akkor égjen, amikor pedig azt akarom, hogy ne égjen, hát akkor ne égjen. Szeretnék egy olyan zsákot, amelyiknek ha azt mondom: Fogd meg, zsákom, fogd meg! – akkor azt a valamit fogja meg. Végül kéne nekem egy olyan kártya, amelyikkel ha játszom, mindig én nyerjek.

– No jól van. Nem bánom, hát neked meg es adom mindezeket.

Meg es adta.

Az obsitos katona most erősen örvendett, hogy neki mik vannak. A pipa nagyszerűen bevállott, a zsákot s a kártyát még nem próbálta¹ ki. Gondolta, hogy sor fog még azokra es kerülni.

¹ Tróbálta: próbálta.

Nos hát ment, mendegélt s estére egy vendéglőhöz ért. Bément, jóllakott s nem ment tovább onnét. Este tíz órakor a vendéglős azt mondja neki, hogy menjen el, mert záróra van, és senkinek sem szabad tovább ott maradni. Az obsitos katona azt mondta, hogy neki elég, ha egy asztal mellett maradhat. Ott es jól tud aludni. A vendéglős hiába mondta neki, hogy éjfélkor az ördögök odamennek, s akit ott találnak, hát azt megölik. De az ördögök nem csak az ott maradt vendéget, hanem a vendéglős leányát es kénózták a szüleivel együtt.

Na hát ezt így elintézték. Az obsitos katona ott maradt. A vendéglős és családja nagyon búsult, hogy őket az ördögök most szét fogják tépni, mert megengedte az obsitos katonának, hogy ott maradjon.

Az obsitos katona béült egy szobába az asztal mellé. A zsákot maga mellé tette, s elkezdett kártyázni. Kártyázik, kártyázik, de örökké ő nyert, mert egyedül volt. Egyszer osztán éjfélkor valami zajt hallott a padláson. Az ördögök voltak ott, s tanácskozni kezdtek. Nemsokára a hiju lappancsát felemelték, s kezdtek azon nagy kíváncsisággal bekukucskálni. Csak bámultak-bámultak.

Egyszer egy sánta ördög leereszkedik, s odaáll az obsitos katona mellé. Az csak bámulja, hogy az obsitos mit csinál. Az ördögök megbátrodtak, mind leereszkedtek a házba és kérdezték az obsitostól, hogy mit csinál?

– Én bizony kártyázom – mondta a katona.

Na jól van. Az ördögök leültek s kártyázni kezdtek az obsitossal, de az örökké nyert. Éfélkorra hét ország pénzt es mind elnyerte, az ördögök csak úgy hordták a sok pénzt. A háznak mind a négy szegletje teli volt pénzzel. Hanem az ördögök tovább nem bírták, s elhatározták, hogy az obsitost megölik. De amikor meg akarták fogni, az obsitos katona elkiáltja:

– Fogd meg, zsákom! Szorítsd, zsákom!

S az ördögök csak úgy potyogtak belé a zsákba.

Az obsitos jól békötte a zsákot s felállította a szegletbe. Reggel, amikor megvirradt, a hátára vette s elment a kovácshoz. Ott a zsákot az üllőre tette, s négy kovácslegénnyel elkezdte azt veretni a nagy kalapácsokkal. Az ördögök szenvedtek. Egyszer csak azt mondta a sánta ördög, hogy erősen fáj a háta. Tovább ne üssék, mert többet nem mennek a vendéglős felé.

Ekkor az obsitos katona kioldta a zsákot. Az ördögök nem nézték, hogy hol van az ajtó, hanem mindenik arra szaladt, amerre tudott. A sánta ördög éppen a fálnak futott neki, amit úgy kiütött, hogy erősen. A kovácsok az obsitos katonával nem fizették meg a fal fölépítésének az árát, hanem inkább örvendtek, hogy megszabadultak az ördögöktől.

Mindezeket az eseményeket nem mondta meg a vendéglősnek az obsitos. A vendéglős csak ámult-bámult, amikor bément abba a házba, amelyikben az obsitos katona hált, hogy ott mennyi pénz van felhalmozva. A vendéglős csak akkor tudott meg mindent, amikor az obsitos később elmondta, hogy az ördögökkel mit csinált. Ő es nagyon örvendett, hogy az ördögöktől végleg megszabadultak.

Ennek az örömi a vendéglős egyetlen leányát az obsitosnak adta feleségül.

Telt-múlt az idő. Az obsitos és a felesége nagyon meggazdagodtak, mert az obsitosnak sohasem kellett pénzt kiadnia a tubákért, s aztán meg ahol kártyázott, mindenütt nyert.

Amikor nyolcvan esztendő s lett, lebetegedett. A halál odament, hogy vigye el, de az obsitos azt mondta a zsákjának:

– Szorítsd, zsákom!

Erre a zsák a halált megfogta, s az obsitos békötözte és a falra felakasztotta. Telt-múlt az idő, s az obsitos katona megint lebetegedett. De mán vaj négyszáz esztendeje volt, hogy senki sem hótt meg. A halált aztán szabadon engedte, de az sohasem ment többet oda.

Az obsitos katona eleget akarta, hogy a kaszás halál vigye el, de bizony nem vitte el. Aztán mégis valahogy egy erdőben meghótt nagy nehezen.

(*Sepsimagyarós*, Bordás Mihály 80 éves. – 1937. Gazda Dezső)

39

AZ OBSITOS KATONA ÉS AZ ÖRDÖGÖK

Az obsitos katona, amint ment hazafelé, útközben egy malomnál elsetétedett. Gondolja magában, hogy bétér a malomba s éjjeli szállást kér a molnártól. Máskülönben az obsitos nem es aluhatnék volt annyira, csak azért tért oda bé, hogy szertenézzen.

Úgy es csinált. Bémenyen a malomba s megkeresi a molnárt. Kérte az éjjeli szállást, de a molnár aszondta, hogy ott nem lehet senkinek sem hálni, mert éfélkor az ördögök odajönnek s mindent felhánynak. Ha megtörténik az, hogy valaki ott van, hát azt kegyetlenül elverik, elviszik s patkóba verik. Az obsitos aszondta, hogy ha neki megengedi a molnár, hogy ott hálhasson, az ördögöktől a malmot megmenti.

Na jól van, a molnár beléegyezett. Az obsitos kért egy kőfürót s egy hegedűt. Azután a molnár lefeküdt, az obsitos pedig hezzalátott a dolgához. Egy malomkőről a szíjat levette, s tíz likat fűrt belé. Mindegyik likba csinált egy faszeget. Ahogy ezt elvégezte, bément a házba s elkezdett mozsikálni. Éjfélnkor az ördögök a malomba mennek. Egy ördög, amint ott kutatnak, meghallotta a mozsikasztót. Mind figyelni kezdtek, de az obsitos olyan szépen hegedült, hogy csak úgy lehetett azon csudálkozni. Egyszer csak az ördögök kapták magikot s az obsitoshoz mentek. Éppen tízen voltak. Kérték az obsitost, hogy tanítsa meg őket mozsikálni.

Na jól van. Az obsitos elvezette az ördögöket ahhoz a malomkőhöz, amelyiket kifűrt. Az ördögöknek aszondta, hogy mindegyik tegye az ujját a likba. Ekkor az obsitos a szegeket a likra tette s kopp-kopp, egy szent perc alatt az ördögöket odaszegezte. De azok úgy jajgattak, hogy olyant még a herkópáter sem látott!

Ekkor az obsitos kapta magát s a szíjut felvette a malomkerékre. A kerék elkezdett forogni, s az ördögök az ujjainál fogva a kő körül a levegőbe

repültek. Azok úgy kezdtek orgonálni, hogy az obsitos hegedűjét es felül-
múltak.

A molnár, meghallotta ezt a lakodalmat s kiment, hát látja, hogy az ördögök hova kerültek. Elkacagta magát. Az ördögök, amint meglátták, kérték, hogy eressze szabadon őket, mert többet nem jönnek oda. Az obsitos aszondta a molnárnak, hogy

– Hagyja még egy néhány fordulatra, mert né milyen szépen hegedülnek!

Nemsokára szabadon engedték az ördögöket, de azok úgy megjedtek, hogy még máig sem mentek a malomba.

(*Sepsimagyarós*, Bordás Mihály 80 éves. – 1937. Gazda Dezső)

40

CERCELLUSKA

Volt egyszer, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember. Annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, s még eggyel több. A két legkülsőbb egy legénke s egy leánka volt. Erős szegények voltak.

Egyszer elment a szegény ember az erdőre, hogy keressen valamit. Talált es egy madarat. A madár jobb szárnyára az volt írva, hogy aki ennek a madárnak a máját s a szívit megeszi, annak minden éjjel egy tál arany lesz a feje alatt, s amikor szól csak egy szót es, egy szál rózsaszökik ki a szájából. A szegény ember a madár máját s a szívit odaadta a leánkának. Abbizon a leánkának örökkéig egy tál arany volt a feje alatt, s a szájából egy szál rózsaszökik ki.

Egyszer csak meghótt az apjuk. Az anyjuk egy idegen falusi férfiúhoz ment férjhez. A mostohaapjuk meg akarta Cercelluskát ölni, mert ha a szívit s a máját megehetné volna, akkor neki termett volna az arany s a rózsaszökik ki. Cercelluska meghallotta, hogy a mostohaapjuk mit akar. Bánatában elszökött a testvérkéjével az erdőre. A mostohaapjuk avval átkozta meg, hogy amilyen nyomból isznak, olyanná váljanak.

Abbizon ihatnának volt szegények, s egy őznek a nyomából ittak. S hát biza őzzé vállottak.

Mennyen másnap a király üveges hintóban az erdőn keresztül messze, idegen földre vadászni. Abbizon meglátta a két szép őzecskeket. Az egyiket meglötte, éppen a bak őzecskeket. De a bak őzecske nem hótt meg. Fiú lett belőle, egy szépséges szép királyfiú, még arany haja es volt neki.

No, azt mondja a király, hogy ő hazaviszi, de a fiú azt mondta, ő a testvére nélkül nem megyen. Ekkor a király nagy szomorún elment haza.

Az őzecske kecskebukat vetett, s ő es átváltozott egy gyönyörűséges szép királyküsasszonnyá.

Mennyen másnap esment a király, s hát egy ragyogó gyémántkastélyt lát az erdő közepin. Az ablakból kikönyöklött a királyküsasszon nagy kacagva, s hát a szájából hull az aranyrózsaszökik ki. Megörvendett erősen a király, s aszondja,

hogy ő bizony megveszi.¹ S meg es kérte Cercelluskát. Azt ígerte, hogy másnap jó.

Meghallotta ezt a boszorkány, hogy mit akar a király.

– Aj, milyen volna, ha az én leányomat venné el a király! – gondolta.

S abbizony nekikerekedett s álmat csapott rejik. Elaludtak mind a ketten. A legénkét megölte, Cercelluskát elvoncolta egy sásba, a hajánál fogva odakötözte s a két szemit kifeszítette. Az ő leányát pedig kikentyefityélte mindenféle pomádékkal, s másnap a királyhoz es adta.

Abbizony a szegény leány ott maradt a sásban és sírdogált csendesen. Egy szegény ember a sásban járkált s meghallotta, hogy nyöszörög valaki. Elment oda. Megmosdatta, felötöztette s elvitte haza. Otthon a leán kacagott, s két aranyrózsa szökött ki a szájából. Fogta a szegény ember a két rózsát s elvitte bé a városba. Meglátta a boszorkány s meg akarta venni. Ígirt érte egy véka aranyat, de a szegény ember csak két szemért adta, mert aszondta, hogy egy kis kecskéjinek a farkas mind a két szemit kifeszítette, s annak kéne.

Hazaküldött a boszorkány az egyik szemért, amelyik ott volt nála a kasz-ten felső fiókjában egy bádíg iskatiában.² El es hozták a szemet, s a boszorkány odaadta.

Másnap esment felvitte az ember a városba az aranyrózsát. Erős nagy volt az öröme a szegény Cercelluskának. Mind a két szem talált neki pászson,³ mert hát az övé volt. Teremtett es a szegény ember udvarára egy olyan csudakastélyt, hogy a világ csudájára járt.

Menyen egyszer a király éveges hintóban, s látja a gyönyörűséges palotát. Néz fel az ablakába, s hát kacag odafel a szépséges szép királyküsasszon. Nem akarták béereszteni, de ő még a gyehenna tüzin es átolment volna, mikor meglátta.

Erős nagy volt az örömik.

Hazament a király, megfogta a boszorkányt s a leányát, lófarkára köttette s széjjel szaggattatta.

Akkor elvette a szépséges szép királyleányt. Olyan lakadalmat csaptak, amilyent még nem látott volt a világ hét szegelete.

S itt a vége, fuss el véle.

(*Dálnok*, Csíki Zsigáné 76 éves. – 1938. Kicsi Sándor)

41

AZ ÖRDÖNGÖS ÚR ÉS A SZEGÉNY EMBER FIA

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren es túl volt egy szegény ember, s annak volt egy fia. Olyan szegények voltak, mint a templom egere. Az ember nagyon elkeseredett, s mikor a fia akkorára nőtt, elindította őt szolgálatot keresni. A fiú el es ment.

¹ *Megveszi*: elveszi, feleségül veszi.

² *Bádíg iskati*: bádógskatulya, bádógdoboz.

³ *Pászson*: pontosan. (Német *passend*: pontos, találó.)

Ment, mendegélt s egyszer csak találkozott egy ördögös úrral. Az úr azt kérdi tőle:

- Elszegődnél-e, fiam?
- Én el – mondja a fiú.
- Írást tudsz-e? – kérdi az úr.
- Igen – feleli a fiú.

Mikor az úr meghallotta, hogy írást tud, azt mondta, hogy ő olyant nem fogad, aki írni tud.

A gyermek kapta magát és még egyszer elejibe került az úrnak. Az úr most es megkérdezte, hogy elszegődik-e, és hogy írást tud-e? Ő azt mondta, hogy elszegődik, de írást nem tud, mert szegény ember gyermeke, és az apjának nem volt módja őt iskolába járatni.

Erre az úr azt mondta:

– No fiam, én két évre megfogadlak, és ez alatt a két év alatt egyéb dolgod nem lesz annál, minthogy a könyvszekrényemet rendbe fogod tartani.

A fiú beléegyezett.

Evvel az uraság hazavitte, átadta neki a könyvszekrényt és el es utazott rögtön.

A könyvek mind ördögös dologgal voltak teliírva, mert a gazdájuk boszorkány volt.

A fiú két év alatt úgy kitanult a könyvekből, hogy többet tudott, mint a gazdája.

Két év elteltével a gazda hazajött, rendben kapott mindent és a fiút kifizette. A fiú hazament és a pénzből egy darabig az apjával eléldegéltek. Mikor a pénz már fogyatékán volt, az apa mondta a fiúnak, hogy esmént szegődjék el. Erre a fiú azt mondta:

– Édesapám, holnap hetivásár lesz. Én egy nagy ártándisznó¹ leszek, s adjon el engem, de a kötelet, ami rajtam lesz, ne.

Az ember a disznót el es adta, de a kötelet nem. Mikor hazaért, a kötél visszaváltozott fiúvá. Így pénzhez jutottak és tovább éltek.

Mikor a pénz megint elfogyott, a fiú ezt mondta:

– Édesapám, én holnap egy szürke méncsikó leszek. Adjon el engem, de a kötőféket ne.

Az ember a következő napon el es hajtotta a csikót. A vásárban a csikót meglátta a fiú volt gazdája. Megismerte benne a fiút, és alkudozni kezdett az apjával. Az uraság annyit adott érte, amennyit ő kért. Mikor az uraság megfogta a lovat, az ember azt mondta:

– Hó, uram, a kötőféket nem adom.

Erre az úr azt mondta, hogy ő avval együtt vette meg és nem adja vissza.

Ekkor reaült a csikóra és azt mondta, hogy most addig fogja hajtani, amíg megdöglik. Azonban miközben ment a csikó, lábáról a patkó leesett. Mikor észrevette az úr, hogy a patkó leesett, a kovácshoz ment és kérte, hogy vasalja meg a lovát. Amikor bément a kovácshoz, a csikót megkötötte a kapuba. Éppen akkor mentek haza a gyermekek az iskolából. Mikor meglátták a lovat,

¹ Ártándisznó: herélt kandisznó.

az egyik azt mondja a másiknak, hogy csapják el¹ ezt a szép lovat. El es csapták. Mihelyt a ló elszabadult, egyet bucskázott és egy kis madár lett belőle. A gazdája ekkor sassá változott és hajtotta a kis madarat. Ekkor a kis madárból egér lett és béfutott egy likba. A gazdából macska lett és leste az egeret annál a liknál, amelyiken béfutott. Az egér a szökő likból² kifutott és újból madárka lett. A gazdából újból sas lett és hajtotta tovább a kis madarat. A kis madár bérepült a királyküsasszon ablakján. A küsasszon éppen az ablaknál volt. Mikor bérepült a madárka, a királyküsasszon bécsapta az ablakot és így kizárta a sast.

Éppen ebben az üdőben a király nagy beteg lett. A madárból karikagyűrű lett, s azt mondta a királyküsasszonnak, hogy őfelségét a sasból lett doktor fogja meggyógyítani a karikagyűrűért. A gyűrű megkérte a küsasszont, hogy amikor adja át a doktornak, ejtse le, ő kukoricává fog átváltozni, és egy szemre lépjen rá.

Úgy es lett. Nemsokára jött a doktor és meggyógyította őfelségét. A királyküsasszon mikor adta át neki a gyűrűt, elejtette. A gyűrűből kukorica lett, de a küsasszon egy szemre realépett. Ekkor a doktorból kakas lett és kezdte enni a kukoricát. Mikor mind megette, a küsasszon arról a szemről lelépett, és a szemből egy róka lett. A róka nekiszökött a kakasnak és megette.

Ezután a róka emberré változott, megköszönte a királyküsasszonnak a jótevését és hazament az apjához.

Ha a róka a kakast meg nem ette volna, akkor az én mesém es tovább tartott volna.

(*Székelytamásfalva*, Varga János. – 1938. Hollaky József)

42

A KILENC HOLLÓ

Volt egyszer egy szegény özvegyasszony, akinek kilenc fia és egy leánya volt. Mivel özvegy volt, s így senki keresője nem volt, a tíz gyermeknek nehezen jutott ki a mindennapi falat.

Egy napon a fiúk kimentek a mezőre játszani. Dél felé hazamentek és kérték az édesanyjikat, hogy adjon nekik valami ebédet. A szegény asszonynak csak kenyerre volt. Gondolta, hogy elossa egyenlően, tizenegy felé. A fiúk türelmetlenkedtek, s az anyjuk haragoson azt találta mondani:

– Ó istenem, változtasd hollóvá ezt a kilenc fiút!

Hát uram isten, mi történt? A fiúk abban a pillanatban hollókká változtak s kirepültek az ablakon.

¹ *Csapják el*: engedjék el.

² *Szökő lik*: menekvő lyuk; olyan lyuk, amelyen az egér elmenekül.

Hej, búsult a szegény asszony, de hiába!

A leányka elhatározta, hogy megkeresi a bátyjait. Egy szép napon el es indult. Estefelé egy kis erdei kunyhóhoz ért. Ott egy öregasszonyt talált, akitől tanácsot kért. Az öregasszony azt felelte, hogy ott távolabb lakik az ő anyja, s az majd tanácsot ad. A leányka ott maradt éjjelre. Reggel az öregasszony reggelit adott neki, s aztán a leányka tovább indult.

Ment, mendegélt, délre elért egy kunyhót s bétért oda. Hát ott ül egy öregasszony, aki adott es tanácsot. Azt mondta:

– Ott van az a köszikla, ott megtalálod őket.

Adott neki egy darab kenyeret, s a leányka tovább ment.

Ment, mendegélt hét nap s hét éjjel. Útközben találkozott egy sassal, aki ennilót kért tőle. A leányka a kenyeret neki adta. Mikor odaért a sziklához, hát látott egy palotát a szikla tetején. Elgondolkozott, hogy tudna ő felmenni arra a sziklára? Egyszer csak jön a sas, hátára kapta s felvitte a palota ajtajáig. Bément a palotába, s hát ott van a kilenc bátyja.

Megörvendett s kérdi:

– Mit csináltok? Jötök-e haza?

A fiúk azt felelték, hogy mennének, de egy boszorkány tíz évre fogva tartja őket.

– Most pedig menj haza – mondta a legnagyobbik a húgának. – Tekintsetek néha az udvarra, s ha hollót láttok az udvaron, ami nála lesz, vegyétek el tőle s egy kanalat adjatok érte.

Ezzel a tanáccsal a leányka hazament s elmondta az édesanyjának.

Pár nap múlva jött két holló s hozott két tarisnyát. Az özvegyasszony elvette tőlük, s adott érte két kanalat. Nézi, mi van a tarisnyában, s hát látja, hogy arany. Megörvendett a szegény asszony.

Másnap reggel jött mind a kilenc holló egy-egy tarisnya arannyal. Ezeknek es adott egy-egy kanalat. Már több kanala nem volt, s gondolta, hogy ha többet nem adhat kanalat, ad egyebet.

Hét nap múlva megint jött a kilenc holló s a háztetőre szálltak. A leányka kiment s magokat szórt az udvaron bé egészen a házba, hogy a magon a hollók bémelessenek. Bé es ment mind a kilenc. Ahogy a leányka megsimogatott egyet, azonnal jött a boszorkány, de a szegény asszony előkapta a kályha tetején levő forró vizet s leforrázta. A boszorkány meghalt, s a kilenc holló nyomban kilenc fiúvá változott át. A szegény özvegyasszony örvendett, a fiúk pedig megköszönték leánytestvérüknek a reájuk való gondolatát és megszabadításukat.

Azután a tizenegy tarisnya aranyat bevitték a pincébe, s többet nem volt szegénység, meggazdagodtak. A fiúk megházasodtak, a leány férjhezment, az édesanyjikat pedig tízen eltartották.

Még most es élnek boldogon, ha meg nem haltak.

(Kökös, Keresztes Anna 71 éves. – 1948. Vass András)

A TIZENKÉT DARU

Volt egyszer egy szegény asszony, akinek volt tizenkét derék fia. Ezek a fiúk egy este darvakká változtak és elrepültek messze-messze, az Óperenciás tengeren túlra. A szegény asszony hiába várta őket vissza.

Eltelt tíz év, s ezalatt a szegény asszonynak egy leánkája született. Amikor a leánka nagy lett és megtudta az édesanyjától, hogy neki még volt tizenkét fiútestvére, akik egy este darvakká változtak, elrepültek messze földre és többé sohasem jöttek vissza, elhatározta, hogy utánuk megy és megkeresi őket. Ez meg is történt. Egy szép napon az anyja felpakolta edelével és útnak eresztette.

A leánka ment-ment hegyen és völgyön keresztül. Estére elért a nagyanya kunyhójához és ott elhált. A nagyanyjától megkérdezte, hogy nem látott-e ezelőtt tíz évvel tizenkét darvat ott elrepülni? A nagyanya azt felelte, hogy látott, de azok nagyon messze mentek. Mikor megtudta a leánkától, hogy mi járatban van, le akarta beszélni a szándékáról, de a leánka nem tárgított és reggel tovább ment.

Estére megint érkezett egy kunyhóhoz, ahol egy öregasszony lakott, aki a dédnagyanya volt. Ettől is megtudta, hogy a darvak merrefelé repültek. Ott is meghált és reggel tovább ment.

Estére megint elért egy kunyhóhoz, ahol szintén egy nagyon öreg asszony lakott, aki az üknagyanya volt. Ettől a nagyanyjától megtudta, hogy a darvak az Óperenciás tengeren túl repültek, de ezt ő nem tudja keresztülrepülni, mert nincsenek szárnyai. Ezen is segítettek este. Két deszkát a leánka vállaihoz ragasztott az üknagyanya, s ezek reggelre teljesen odaragadtak.

Reggel a leánka elbúcsúzott az üknagyanyjától, kezdett repülni a tenger felett és szerencsésen keresztül is repülte. A tengeren túl meglátott egy nagy palotát és egyenesen feléje ment. Békopogtatott az ajtón, de senki sem felelt. Ekkor bényitott s látta, hogy senki sincs benn. A palotának tizenkét szobája volt, minden szobában egy asztal és egy szék. Az asztal meg volt terítve, és az étel ki is volt téve az asztalra. A leánka már tudta, hogy az a testvéreinek a háza. Mindegyik tányérból evett egy keveset, de úgy, hogy ne ismerjék meg, hogy hiányzik az ételből. Mikor ezt elvégezte, a tizenkettedik szobának az egyik sarkában elrejtőzött.

Nemsokára ezután tizenkét daru jött a palota felé. Amint megérkeztek, leszálltak a földre és emberekké változtak. Béléptek az első szobába és mindnyájan észrevették, hogy ott valakinek járnia kellett. Ezután szerre járták a szobákat és a legutolsóban meg is találták a leánkát. A tizenkét fiú nagyon felbőszült, de miután kiderült, hogy ki az, szerre mind esszeccsólták. Ekkor a leánka megmondotta nekik, hogy az édesanyjuk milyen nyomorban él. A tizenkét fiú elhatározta, hogy az anyjikat magikhoz fogják venni. Úgy is történt.

És még maig is élnek, ha meg nem haltak.

(*Sepsibesenyő*, id. Páll József 75 éves. – 1936. Páll Dezső)

MIRKÓ KIRÁLYFI

Egyszer volt, hol nem volt, túl az óperenciás tengeren, egy hajítással még onnan es tovább, ahol a vizet rostával hordták, volt egy király és annak volt három fia. A királynak az egyik szeme mindég sírt, a másik szeme mindég csak nevetett. A királyfiúk hiába akarták megtudni, hogy mért sír az apjikk-nagy egyik szeme, és mért nevet a másik?

Egyszer a három királyfi esszegeült és elhatározták, hogy megkérdezik az apjikkot, hogy mért sír és nevet a két szeme? Addig tanakodtak, amíg elhatározták, hogy a nagyobbik fog bémenni az apjikkhoz. Bé es ment, odaállt az apja elé és elmondta, mi a kérése. Az apja erre megharagudt és a buzogányát a fiú felé dobta. A fiú úgy megjedött, hogy abban a szempillanatban kiszaladt. Az apja visszahívta és megmondta, hogy az egyik szeme azért sír, hogy a fiai olyan ügyetlenek, és nem tud semmire menni velük. A másik szeme meg azért örvend, hogy van neki egy barátja a selyemréten, és arra gondol, hogy az még vissza fog jönni, ha leveri a boszorkányok királyát.

A fiú erre azt mondta, hogy ő el fog menni és visszahozza az apja barátját. Az apja azt mondta, hogy

– Hiába, te nem tudsz elmenni, mert nem vagy vitéz.

A fiú méges elment és elmondta a testvéreinek, hogy mit mondott az apjikk. Bément az istállóba, felnyergelte a legszebb lovat és elindult. Mikor az ezüsthídig ért, a lova elfáradt és nem tudott tovább menni. Onnan kivett egy ezüstdeckát és hazavitte. Amikor az apja meglátta, hogy nem tudta hazahozni a barátját, világgá kergette.

A két testvére nem nyugodott belé a dologba és azt mondták az apjikk-nak, hogy elmennek ők es és hazahozzák az apjikk barátját.

Másodiknak a középső fiú ment bé az apjikkhoz, de amikor az apjikkat meglátta, hogy milyen haragos, kiszaladt. Az apja visszahívta és elmondta neki es, amit az elsőnek elmondott volt. A középső fiú es elhatározta, hogy ő es el fog menni és nem áll meg addig, amíg vissza nem hozza az apja barátját. Az apja hiába kérte, hogy ne menjen el, mert úgyse tud elmenni, a fiú méges elment. Elig haladt túl az ezüsthídon, a lova úgy el kezdett fáradni, hogy amikor elért az aranyhídig, tovább nem bírta menni. Vissza kellett hogy forduljon. Kivett a hídból egy aranydeckát és elindult haza. A kapuban már várta az apja és az eccse, amikor hazaért. Az apja látta, hogy csak az aranyhídig tudott elmenni, és őt es száműzte.

Másnap a legkisebb fiú es bément az apjikkhoz, de amikor a lándzsa és a buzogány a falba vágódott, nem futott el, hanem letérdelt és azt mondta az apjikk-nak:

– Itt vagyok, atyám, a hatalmadban. Elveheted életemet.

De az apa felemelte a fiát és ezt mondta:

– Eredj, fiam, mert te vitéz vagy és bátor, s felkeresheted az én elveszett barátomat.

Az apa aztán megmondta, hogy

– A pincében van egy vakablak, ott van egy kürt. Azt vedd el és fújj belé, és az elmond mindent.

A királyfi úgy es tett. A pincében megkapta a kürtöt, beléfújt, és a kürt azt mondta:

– Menj el a szín¹ alá. Ott találsz porba taposva egy régi nyerget, azt vedd elé és tisztítsd ki. Aztán kérd el édesapádtól azokat a fegyvereket, amelyekkel ő es volt a selyemréten. Ha rozsdások, takarítsd ki, és este, mikor jön a lócsorda, sok szép paripa van köztük, de te ne válaszd egyiket se, hanem a csorda végén jön egy sánta ló, az meg fogja ütni a kapufát a farkával ; azt válaszd. Egy hétig tartsd jól égő parázzsal.

A fiú úgy es tett. Elment a szín alá, ott meg es kapta a nyerget, de nagyon piszkos volt. Kitakarította fényesre, majd elkérte az apjától a fegyvereket és a fegyverművesnél jól kitisztította. Este, amikor jött a csorda, ott állott a kapuban és várta a sánta lovat. A szeme előtt sok szép ló ment el, de ő nem választott közülük. Végül jött a sánta ló. Meg es ütte a farkával a kapufát úgy, hogy megrendült belé. Megfogta a kantárát és bévezette az istállóba. Minden nap háromszor adott neki égő parázzsal, és a sánta ló egy hét alatt olyan szép paripa lett, amilyent még, senki nem látott. A hét leteltével elbúcsúzott az apjától és elindult.

A ló úgy ment, mint a vihar. Csak azt mondta Mirkónak, hogy hunyja bé a szemit és kapaszkodjék jól meg. Futott, mint a szél, és egyszer csak azt mondta Mirkónak:

– Nyisd ki a szemed, mert az ezüsthídnál vagyunk.

Azután esment behunyta, és amikor még egyszer megálltak, már az aranyhídnál voltak. Aztán esment behunyta, és vágatott a ló keresztül az üveghegyen. Amikor még egyszer kinyitotta a szemit, már meg es érkeztek a selyemrétre.

A rét teli volt piros virágokkal és szép selymes füvel. A közepén állott a vitéz sátora, aki Mirkó apjának a barátja volt. Mirkó bemutatkozott a vitéznek. A vitéz nagyon örvendett, csak azt sajnálta, hogy Mirkó meg fog halni, mert rengeteg az ellenség, és amennyit levág, kétszer annyi lesz.

– Ez azért van, mert az üveghegy belsejében van egy boszorkány, az az osztovátán² szövi őket.

Másnap alig virradt, már megtámadta az ellenség őket. Nagy vitézségükkel es alig tudták levágni őket, de egy közülük méges megmenekült. Mirkó utána vetette magát. Egészen az üveghegyen túl úzte, míg le tudta vágni. Azután elment az üveghegy belsejébe; a lova vezette, mert csak az tudta az utat. Amikor ide béért, ott találta a boszorkányt, amint szötte a szövőszéken a katonáit. Mirkó elévette a kardját, levágta a fejét és megégezte a testét. Azt gondolta, hogy ezzel bévégezte a munkáját, de egyszer csak egy csontot látott a sarokban. Az elkezdett forogni, míg egyszer csak esment előtte állott a boszorkány. Mirkó levágta a fejét és kihajította a testét az üvegbegyéből, így aztán végleg meghalt, mert nem bírta ki a szelleme az ottani leve-

¹ Szín: félszer.

² *Ostováta*: szövőszék.

gőt. Azután hazament Mirkó a vitézhez. Esszecsókolóztak, hogy végre nincs ellenség, és hazamehet; tovább nem tart az átok, mert ő arra volt átkozva, hogy csak akkor mehet haza, amikor legyőzte az ellenségeit.

Hazamentek és együtt örültek az apjával. Többet nem sírt a király egyik szeme se, hanem mind a kettő nevetett.

(*Nagyajta*, Bedő Andrásné 80 éves. – 1948. Benedek József)

45

ÁRVA BORISKA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy özvegyasszon, s annak egy lusta leánya, aki semmit sem csinált. Volt közben az asszonnak egy nevelt leánya es, a jódolgú Boriska. Ez váltig dolgozott, de a mostohának sohasem tetszett semmi; mindennap megverte Boriskát.

Egyszer gondolt egyet a szegény leány s azt fundálta ki,¹ hogy ő biza otthagyja ezt a gonosz asszont leányostól s elmejen szolgálatot keresni. S úgy es csinált. Elindult a poros úton hajnalban, s nem találkozott délig senkivel. Hát egyszer – lelkem uramfia – jó vele szembe egy kutya erőssen sántálva. Jó igyenesen Boriskának, s hezzaszól emberi hangon:

– Jaj, édes leányom, tüske ment a lábomba. Vedd ki, s nem leszek hálátlan érte.

A jószívű leány erőssen megsajnálta a kutyát, s kivette a tüskét a lábából. A kutya örömmel futott el, Boriska pedig tovább ballagott. Az út széjjin nemsokára lát egy szőlőtökét, de azt úgy bénította a sok csipke² s a burján, hogy elig élhetett. Megszólalt a szegény növény siránkozva:

– Jaj, édes leányom, gyomlálj ki ezt a sok burjánt, hogy élni tudjak. Nem leszek hálátlan érte.

Boriska szűvesen hajlott a kérésre s kigyomlálta. Még meg es porhanyította a földet körüle, s volt nála egy kicsi víz, megöntözte a tövit vele. Ezután tovább ment. Mán délután volt, s még sem találkozott lelkes emberrel. Ment, mendegélt s egyszer meglát egy kidőlt-bedőlt oldalú kemencét. A mán meszszünnet kiábálta:

– Jaj, lelkem gyöngyvirágom, gyere és tapassz meg, mert nem leszek hálátlan.

A jó leány megszánta a kemencét, minnyá sárt csinált, megtapasztotta s avval arrább ment. Mán el es búsult, hogy nem lesz, hol háljon, mert mán erős sötét volt, s embernek még nyoma sincs, némhogy szolgálatot adónak.

Ahogy így elbúsulva menyen, hát egy ház ablakát pillantja meg. Ahol világ van, ott emberek es vannak, ahol emberek vannak, ott csak meglesz az éjen valahogy – gondolta Boriska, s békopogtatott. Bélépik, s hát csak egy öregasszon van ott. Felkel s azt kérdi Boriskától, hogy

¹ *Kifundál*: kigondol, kitalál.

² *Csipke*: tövis, tüske.

– Mi járatban vagy, leányom?

Mondja erre Boriska, hogy szolgálatot keresne, ha kapna valahol.

– Eppen jó helyre jöttél – feleli az asszon. – Én felfogadlak téged. Nálam hét nap egy esztendő, s ha jól viseled magad, nem jársz rosszul.

Egy szó annyi, mint száz, Boriska az asszonnál maradt.

Az asszon másnap reggel elment s kihagyta Boriskának, hogy takarítson, s főzze meg az ebédet. Boriska szépen kipucolt mindent, ágyat vetett s megfőzte ügyibe az ebédet. Délbe jó haza az asszon. Látja a rendet s kóstolja a jó ételt. A biza ízibe mind megette, olyan jó volt. S ez így ment egy hétig: reggel elment az asszon, délbe hazajött, minden tetszett és ízlett neki, de nem szólt semmit. Hetedik nap eléáll s aszondja:

– No leányom, letőtt az esztendő, s megadom a béredet. Gyere, itt van két láda, válassz. Amelyiket veszed, az lesz a béred.

Az egyik láda aranyveretes, tulipántos, cifra volt, a másik egy kopott, egyszerű láda. Boriska erőss szégyellős volt, s a kopottat választotta.

– Jó, hogy azt vetted, édes leányom – mondta az asszon, s útra eresztette Boriskát. Szépen elbúcsúztak, s avval Boriska elment.

Elig mejen egy kicsit, visszahívja az öregasszon s aszondja, hogy hazáig ne nezze meg, mi van aládában. Boriska megígérte s esment elindult. Elért a kemencéhez, s hát olyan jó kalácsszag van. Mán messzüről kiájtották a kalácsok:

– Szedjél ki, szedjél ki, mert ha nem, bennégünk!

Boriska ki es szedte, s vitte a kötényiben őket. Elér a szőlőtökéig, hát olyan szép gerezdek vannak rajta, s mind kiájtják:

– Szedjél le, szedjél le!

Boriska le es szedi, s mejen tovább. Hát egyszer jó a kutya szembe s hoz a szájában egy nyúlat megsülve. Odaviszi Boriskának s leteszi szépen. Boriska most mán nem volt messze a mostohája házától, s hamar hazaért.

Othton elcsudálkozott a vén lélek s a gonosz irigy leánya, hogy ez a leány mennyi mindent hoz; ők azt hitték, hogy eddég elpusztult valahol. Kalács, szőlő, sült nyúl, s hát még mikor a ládat kinyitotta! Jaj, lelkem, abba annyé csillogó gúnya, s olyan szép, hogy mikor egyet Boriska felvett, azt hitték, királykisasszon benne. Az a királyfi es biztos azt hitte, amelyik arra járt, mert mikor meglátta a szép leányt, abban a szent percben feleségül vette.

No isze¹ volt es irigység, de nem tudott semmit tenni a gonosz mostoha. Azt még akkor megtudta, mikor Boriska hazajött, hogy szolgálatért kapta azt a sok szép holmit, s elküldte ő es a lusta leányát, hogy szerezzen szolgálatlalt olyan szép holmikot.

El es indult a lusta fejrénep, ment egy csomót azon az úton, amelyiken Boriska es ment volt. Ő se látott senkit egészen délig. Sohasem volt a menéshez szokva, elfáradt s leült egy kőre. Elig ül egy percet, jó egy kutya vonítva. Felszökik erre a lusta, de a kutya emberi hangon szól hezza:

– Ne félj, édes leányom, de egy csipke ment a lábamba, azért sírok. Vedd ki, s nem leszek hálátlan érte.

– Mit, hogy én esszekutyázzam a kezem? De én mán nem! – így a rossz leán s tovább ment. A kutya es eltűnt.

¹ Isze: hiszen.

Ahogy tovább mejen a gonosz pára, meglát az út széjjin egy szőlőtőt, aki hangoson kiábál hezza:

– Jaj, édes leányom, gyomlál ki ezt a sok burjánt s csipkét, hogy élni tudjak. Nem leszek hálátlan érte.

Mert hogy szavamat ne keverjem, erőssen burjányos volt a tőke mellett: a hely, elig látszott ki a szőlőtő. Aszondja erre a gőgös leán:

– Hogyne, hogy szúrjon meg a tüske! Én nem mocskolom bé a kezem! – s tovább ment.

Hiába volt délután, nem látott eddig még embert. Ment, mendegélt, s egyszer megpillant egy kidőlt-bedőlt oldalú kemencét. A mán messzünnet kiábálta:

– Jaj, lelkem leánkám, gyere s tapassz meg engem, mert nem leszek hálátlan!

– Mit, hogy én esszesározzam a kezemet? Én mán nem! – s tovább ment.

Azon gondolkozott, vajon hol van az a ház, ahol Boriska volt, mert mán setétedett. Egyszer megpillantja. No isze futott es, nem es kopogtatott, hanem igyenesen bérontott, s mondja, hogy szolgálatot keres.

– Jó – mondja az öregasszon –, én felfogadlak. Nálam hét nap egy esztendő, s ha jól viseled magad, nem bánod meg, hogy ide jöttél.

A leán ott maradt. Másnap reggel az öregasszon elment s kihagyta a leánnak, hogy sepergessen s főzze meg az ebédet. De e lusta volt, mint egy bihal. Sepergetett, de úgy, hogy abban nem volt köszönet, s az ebéd mind megkozmasodott. Délbe jó haza az asszony, nézi a szobát, hát irtó rendetlen; kóstolja az ételt, rettentő kozmás; de nem szólt semmit. S ez így ment egész héten, mert mikor látta a leán, hogy nem szólítják meg, még úgy sem törődött semmivel, mint addig.

Hetedik nap eléáll az öregasszon s aszondja:

– No leányom, letelt az esztendő, s megadom a béredet. Gyere, itt van két láda. Amelyiket veszed, az lesz a béred.

A gőgös leán elgondolta magában, hogy ha abban a kopott ládában annyi szép minden volt, ebben a cifrában még sokkal szebbek vannak, s a két láda közül a cifrábbat választotta.

– Jól van – mondja az asszon –, de addig ne nyisd ki, amíg haza nem érsz.

Elindult a leán. Fúrta eleget a kíváncsiság a láda miatt, de nem merte kinyitani. Ahogy mejen az úton, eléri a kemencét, s hát olyan jó kalácsszag van! Szép piros kalácsok voltak benne, de bezzeg egy se kiábált, mint Boriskának. Bényúl egyért, hogy kivegye, de a kemence elégette a kezit. No e még nem baj, bár rettenetesen fájt, de vajon mi van a ládában? Mejen tovább s az útszéli szőlőtön meglát egy csomó érett fűrtöt. Bezzeg most ezek sem hitták, de ő csak ment, hogy szakítson. De elig nyúl oda egy kicsit, úgy esze-vissza szúrta a sok csipke, hogy majd elájult. Sírva indult tova, de a ládára gondolt, s ez megvigasztalta. Mán szinte hazaért, s hát jó a kutya szembe vele egy sült nyúllal a szájában. El akarja venni tőle a leán, de a kutya úgy megharapta, hogy fájdalmában hazáig futott.

A sóvár mostoha mán várta. Nem es köszönnek egymásnak, nekiesnek a ládának. A leán es elfelejtette, hogy a kemence megégette, tüske megszúrta, kutya megharapta. Feszítik s fel es pattan. Ki belőle egy nagy kégyó, s mind a kettőt halálra marta!

Boriska királyné pedig most es él, ha meg nem halt.

(*Kovácsna*, özv. Vékony Józsefné 67 éves. – 1947. Deme Gábor)

46

ÖREGAPÓ DOLGOS LEÁNYA

Volt egyszer, hol nem volt, volt egy öregapó, akinek egy olyan jóra-
való és szorgalmas leánya volt, hogy a hire hetedhét országon es túl ment.
Az öreg másodszor es megházasodott, s egy öregasszonyt vett feleségül, aki-
nek szintén volt egy leánya. A mostohaanya az öregapó leányával dolgozta-
tott mindent. Az öregapó leánya font, szőtt, süttött, sepert a házban, anélkül,
hogy zúgolódott volna, de az öregasszony állandóan szidta, korholta és árul-
kodott utána. Nem telt el nap, hogy ne veszekedett volna öregapóval, hogy
kergetse el a háztól a leányát. Eleinte csak köntörfalazott, de egyszer aztán
kereken megmondotta:

– Ha nem kergeted el a leányodat, velem egy asztalnál többet nem
eszél!

Öregapónak fájt a szíve, hogy elkergetse a saját leányát, s ezért csak
húzta-halasztotta a dolgot, az öregasszony azonban nem nyugodott. Egy este
leöntötte vízzel a tűzhelyet és kioltotta a parazsat, amelyet esténként be szo-
kott takarni az öregember. Reggel korán felkel a leány, hogy tüzet gyújtson,
de nem talált parazsat a tűzhelyen. Mostohájától való félelmében felmászott
a ház tetejire, hogy körültekintsen, nem látna-e valahol tüzet a környéken?
Hiába nézett jobbra, balra, tüzet sehol sem látott. Már készült leszállani,
amikor messze keleten halvány fényt pillantott meg. Leszállott gyorsan és
elindult abba az irányba. Ment, mendegélt, míg egy házikóhoz ért. Megzör-
gette a kaput.

– Ki az? – kérdé egy hang belőlről. – Ha jó lélek vagy, jöjj bé, ha
nem, akkor maradj künn, mert az acél- és vasfogú kutyám széttép!

– Jó lélek – felelé a leány. És bement.

Mivel félt, hogy a mostohaanyja megveri, mert ilyen sokáig távol
maradt a háztól, megkérdezte, hogy nem volna-e szükség egy szolgálóra?

Szent Péntek, aki abban a házban lakott, azt mondotta, hogy bizony
szüksége van egy leányra. Erre a leány ott maradt.

Szent Péntek elmondotta, hogy mi lesz a dolga. Minden reggel megeteti
a fiókáit, akik az udvaron vannak, de az étel ne legyen se hideg, se meleg,
azután szedje rendbe a házat.

Péntek elment a templomba.

A leány mindent úgy csinált, ahogy meghagyták neki. Mikor szent Péntek hazajött a templomból, megkérdezte a fiókáit, hogy jó volt-e az ételük? Azok egyszerre sziszegték, hogy igen jó volt; észre sem vették, hogy a gazdasszonyuk nem volt otthon. Ezek a fiókák sárkány-, kígyó- és viperafiókák voltak. Szent Péntek azután megnézte a lakást. Ez is szépen el volt rendezve és ragyogott a tisztaságtól.

Szent Péntek meg volt elégedve a leánnyal, egy szép napon azonban a leány azt mondta:

– Szent Péntek anyám, úgy elfogott a vágy a szüleim után, engedj haza!

Szent Péntek beléegyezett és elengedte, de azt mondta:

– Mielőtt elmennél, nézz a fejembe,¹ s míg nézel, addig nagy víz fog elfolyni a kapum előtt. A víz különböző ládákat fog hozni; válassz magadnak egyet a szolgálatodért.

Csakugyan úgy es történt. Amint a leány keresgelt szent Péntek fejében, nagy víz kezdett folyni a kapu előtt. A vizen szebbnél szebb ládikók himbálóztak. A leány gondolkozni kezdett, hogy vajon ő megérdemelne-e egy szép ládikót a szolgálatáért? Várt, amíg egy csúf ládikó jött a vizen, s ekkor azt mondta:

– Szent Péntek anyám, ezt választom én a szolgálatomért.

– Vedd akkor, édes leányom, és menj a jó Isten segítségével.

A leányka hóna alá vette a ládikót és útnak eredt. Amint hazaért, észrevette, hogy öregapó nagyon búslakodott utána. Elmesélte töviről hegyire, mi minden történt vele, majd kinyitotta a ládikót. Tátva es maradt a szájik az ámulástól: drágakövek, gyöngyök, selymek és aranypillangókkal hímzett ruhák voltak benne! A mostohaanya és a leánya majd megpukkadtak az irigységtől, az öregapó lelke pedig megtelt örömmel.

A mostoha elküldte az ő leányát es szolgálni oda, ahol az apó leánya volt.

Ment, mendegélt a mostohának a leánya, míg végre elérkezett szent Péntek házához. Szent Péntek őt es megkérdezte, hogy kicsoda, mit akar, és azután felvette szolgálonak. Szent Péntek megmagyarázta neki es, hogy mi a teendője, azután elment a templomba. Amikor hazajött, a fiókáit elnyúlva találta; mindegyiknek le volt a torka forrázva. A ház es rendetlen volt.

Egy napon a lusta leány es azt mondta szent Pénteknek, hogy elfogta a szülői vágy, engedje haza.

– Menj, leányom – mondta szent Péntek –, de várj egy kicsit, amíg a víz el fog folyni a kapum előtt, megrakodva különféle dolgokkal. Válassz magadnak, ami tetszik. Amíg a víz megered, nézz a fejembe.

Alig tette rá a leány a kezit az öregasszony fejére, nagy patakban kezdett ömleni a víz, és különféle ládikók himbálóztak rajta. A leány minnyát a legnagyobbik és legszebbik után kapott. Szent Péntek azt mondta:

– Mivel ezt választottad, vidd magaddal, de csak otthon nyisd ki, s amikor kinyitod, csak te és édesanyád legyetek a szobában.

¹ A *fejébe néz*: babrálgatja a fejét (a haját); tetvészi.

A leány magához vette a ládát és elment. Amikor hazaérkezett, félrehitta az anyját és azt mondta neki, hogy küldje ki öregapót és a leányát. Mikor kiment öregapó és a leánya, kinyitotta a ládát, s hát uram istenem, mi volt benne?! Sárkányok, kígyók, szörnyetegek! Eppen azok voltak, amelyeknek leforrázta a torkát, amikor enni adott nekik. Ezek egy perc alatt szétszaggatták mindkettőjüket.

Az öregapó leánya férjhez ment a falu legszebb legényéhez. Nagy lakodalmat csaptak, és a fiatalok máig es boldogan élnek, ha meg nem haltak.

Aki nem hiszi, járjon utána.

(*Kilyén*, Horváth András 48 éves. – 1948. Kristó Dénes)

47

HAMUPIPŐKE

Volt egyszer egy királynak három fia. A két nagyobbik mindig a leányok után járt, a harmadik pedig nem ment sehova. Mindig meghuzult¹ a kemence mellé és ott ült, ezért őt elnevezték Hamupipőkének. A falubeli emberek sokat csúfolták, és a bátyjai sem szóltak hozzá egy jó szót sem.

Egyszer, mikor a királyfiak már legénysorba jutottak, elhatározták, hogy elmennek világlátogatóba.² Meghallotta ezt Hamupipőke, és ő es elkezdett öltözni, hogy ő es elmegy világlátogatóba. Az öreg király útnak es indította, és az édesanyjik ellátta pogácsával őket. Hamupipőkének nem búzalisztből sütötte, mint a többieknek, hanem csak hamuból.

Egyszer, amint mentek hetedhét országon keresztül, megéheztek és megszomjaztak. Letelepdedtek egy helyre, hogy falatozzanak. Amint ettek és ittak, egyszer csak odamenyen hezzik egy kis egérke, és a legnagyobbik testvértől egy kis pogácsát kér. Az nem adott, hanem elkergette. Kis idő múlva odament az egérke a középső fiúhoz, és attól es kért egy kis pogácsát, de az sem adott. Azután elment Hamupipőkéhez és tőle es kért. Hamupipőke nem kergette el, hanem adott neki pogácsát, jól tartotta a kis egeret. A kis egérke egy sípot adott neki és azt mondta:

– Amiért jót tettél velem, neked adom ezt a sípot. Amikor valami bajban léssz, fújj belé a sípba, és én azonnal ott termek nálad.

Miután a királyfiúk világlátogató útjukból visszatértek, a szomszédjukban volt egy király, és az kihirdette a környékbeli országokban, hogy aki a lovával felugrat egy nagy emelvényre és a karosszéken ülő királykisaszszont háromszor megcsókolja, annak adja feleségül. Meghallották ezt a királyfiak és elhatározták, hogy a próbára ők es jelentkeznek. A legjobb lovaikat nyergelték fel, felöltöztek a legfényesebb ruhájukba, és megjelentek a király palotája előtt.

¹ *Meghuzult*: meghúzódott.

² *Világlátogatóba*: világot látni.

Ekkor Hamupipőkének eszibe jutott, hogy az egérke mit mondott neki. Beléfűjt a sípjába, és az egérke azonnal ott termett. Amint elmondta neki, hogy mi a kívánsága, a kis egér beléfűjt egy másik sípba. Alig szólalt meg a síp, ott termett egy szép ló, tiszta rézből volt a patkója es. A ló Hamupipőkének hozott egy szép ruhát, a kis egérke szépen felöltöztette, és Hamupipőke útnak indult. Amíg odaért, a királyfiak eleget próbálták, hogy felgurassanak az emelvényre, de egyiknek sem sikerült. Hamupipőke es sarkantyúba vette a lovát, s hát az sokkal feljebb ugrott az emelvénynél. Meg es csókolta a királykisasszonyt, s aztán elnyargalt.

A királyfiak hazamentek és elmondták, hogy milyen derék legény volt az, aki felguratott. Mérgelődtek erősen, hogy ők azt nem tudták megtenni.

Nemsokára megint elindultak a második próbára. Hamupipőke megint beléfűjt a sípba, és az egérke esment ott termett. Felöltöztette Hamupipőkét szép ezüstruhába. Hamupipőke megsarkantyúzva a lovát, megint felguratott az emelvényre, és másodszor es megcsókolta a királykisasszonyt.

A bátyjai otthon megint mérgelődtek, hogy most sem sikerült a királykisasszonyt megcsókolni.

Egy kis idő múlva eljött a harmadik próba ideje es. Hamupipőke megint beléfűjt a sípba, és az egérke esment ott termett. Ekkor a lovat es és Hamupipőkét es a legdrágább aranyos ruhába öltöztette. A többiek most es mind hiába ugrattak: egyik sem tudta megcsókolni a királykisasszonyt. Most Hamupipőke újból megsarkantyúzta a lovát, és egyszeriben harmadszor es megcsókolta a királykisasszonyt. Lett es erre nagy öröm! A gyönyörűséges királyfit bévezették a palotába és megkérdezték, kinek a fia? A királykisasszonynak es megtetszett az aranyos királyfi, mert most mán Hamupipőke volt a legszebb királyfiú. Olyan lakodalmat csaptak, hogy hetedhét országon es túl ment a híre.

A két nagyobb királyfiú most mán otthon maradt, és nekik sütötte ezután az édesanyjik a hamupogácsát.

(Kisborosnyó, Puskás Viktorné 44 éves. – 1948. Majos Lajos)

48

KORMIKA

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember, akinek a felesége meghótt. Elég az, hogy özvegyen maradt. A feleségitől maradt egy leánykája. Ez az ember elhatározta, hogy megházasodik. El es vett egy özvegyasszonyt. Az özvegyasszonynak lett egy leánykája, s ezért mostohaleányát nagyon gyűlölte. Nem tudta, hogy mit csináljon vele? Végre békormozta s elnevezte Kormikának. Kormikával együtt nőtt a mostohatestvére. A mostohaanya minden munkát szegény Kormikának a nyakába nyomott. Örökké döngette s annyit kénoztta, hogy Kormikának el kellett hagyni a házat.

Ment, mendegélt hegyen-völgyön keresztül, addig, amíg egy városba nem ért. Abban a városban találkozik egy öregasszonnyal, aki azt kérdezte tőle:

– Cselédleány vagy-e, leányom?

Kormika így felelt:

– Én az vagyok, s most es az akarok lenni.

– Na jól van – mormogta az öregasszony. – Én megfogadlak, ha szavadot állóds. Nálam a munka kicsid. Csak hat szobát kell tisztíts, de a hetedikbe ne merd tenni a lábadot.

Hat nap eltelté után, vasárnap az öregasszony elment a templomba. Kormika addig nem ment bé sohasem a hetedik szobába. Ahogy az öregasszony elment, Kormika hezzalátott a takarításhoz. A hat szobát szépen rendbehozta. Kíváncsi volt, hogy a hetedik szobába mért nem engedik, hogy bémenjen? Elhatározta, hogy bé fog menni. Bélépik, s hát uram isten, képzeljék, mi van ott? Egy kád, amelyik egy ponyvával le van terítve. Ez a leterített kád teli volt folyadékkal. Kormika belédugta az ujját, hogy nézze meg, mi az? Hát hogy ne hazudjak, akár hiszik, akár nem (nekem mán ügyes mindegy), teli volt rézzel. Kormika egy kicsit gondolkozik. Izibe levetkezett, belészőkött a kádba, s hát egy rend rézruhája lett az egész testére, cipővel együtt. Azután kiment, levette a rézruhát s felvette a rongyos ruháját, amelyikben a munkát tovább folytatta.

A következő vasárnap, mikor az öregasszony megint elment a templomba, megint bément a hetedik szobába. Ott most két kád volt: az elsőben réz, a másodikban ezüsfolyadék. Kormika esment levetkezett, s beléült az ezüsttel teli kádba. Mikor kikelt belőle, rajta volt egy rend ezüstruha, papucsal együtt. Akkor levette ezt a rend gúnyát es, s hezzalátott a dolgához.

Harmadik vasárnap, amikor szintén elment a vénasszony a templomba, Kormika most es megtróbálta a hetedik szobába való bémenetelt. Ekkor három kádat látott ott. A harmadik kád aranyfolyadékkal volt megtötve. Kormika ebbe es beléült. Ahogy kikelt, egy arany rend ruhát és papucsot látott magán. Hogy a vénasszony ne vegye észre, levette azt a gúnyát es.

Ahogy az esztendő letelt, a vénasszony kifizette a bért Kormikának, és Kormika hazafelé ügyekezett. Az aranyruháját vette fel.

Ahogy a szülei házhoz közeledett, a kakas az udvarból meglátta, felrepült a kapulábra s ezt kukorikolta:

– Jó Kormika talpig aranyban! Jó Kormika talpig aranyban!

A mostohaanyja meghallotta, és így szidta le a kakast a kapulábról:

– Hess le, példa kakas! Nem igaz, amit mondasz, talpig vérben jó!

A kapu mellett volt egy nagy odvas fűzfa. Amikor Kormika odaért, levette az arany rend gúnyáját a papucsokkal együtt, s a más két rend gúnyával együtt bétette a fűzfa odvába. Azután felvette a rongyos ruháját. A mostohaanyja a seprübütüvel¹ fogadta, s jól szemközt verte vele szegényt. De ő es kételkedett, mert mikor a kakas kukorékolt, ő es az ablakhoz ment, s Kormikát irtóztatós fényes ruhában látta közeledni. Arra gondolt, hogy a kakas kukorékolása igaz volt.

Most az édes leányát készitti elé, hogy menjen el ő es, hátha boldogulni fog?

¹ *Seprübütü*: seprű vég, seprűnyél.

A leány nemsokára a városba ért. Az öregasszony megint sétált az úton, kereste a cselédleányt. Piroskát befogadta (mert úgy hitták), avval a feltétellel, mint Kormikát. Amikor a vénasszony elment a templomba, Piroska bement a hetedik szobába. A kádat ott találta leterítve, felemelte a terített, s beledugta az ujját a folyadékba. Hát mikor kihúzta, csak kicsi réz volt az ujján, a többi vér. Megjedett s hazafelé futott.

Eközben az öregasszony, akinél szolgált, máktörő mozsárra ült, s azt mondta a mozsárnak:

– Lükütyty, lükütyty, drága mozsaram, repülj gyorsan! Ha utolérem a tekergő leányt, mind kitépem a haját!

Ekkorra már Piroska közeledett a házhoz. A kakas meglátta őt es, felrepült a kapulábra s kukorikolni kezdett:

– Jó nénike talpig vérben! Jó nénike talpig vérben!

Piroska bement a házba, bizony talpig vérben volt.

Eljött vasárnap. A mostohaanya a leányát szépen felöltöztette s elvitte magával a templomba. Kormikának kihagyott egy zsák hammat, amelyibe egy véka mák volt keverve, hogy a hamuból válassza ki a mákot.

Nemsokára odarepült egy galamb s így vigasztalta:

– Hagyj el mindenfélét, vedd fel a rézruhádat s menj el a templomba, de amikor a pap azt mondja, hogy ámmen, jere haza!

Kormika úgy es tett.

A király és a királyfi es ott voltak a templomban. Amikor Kormika bélépett a rézruhájában, a templom teljesen megvilágosodott. Ahogy a pap kimondta az ámmen, Kormika hazaszaladt. A király szerette volna megtudni, hogy ki volt az a leány, de nem sikerült.

Mire Kormika hazament, a galamb mind kiválasztotta a mákot a hamuból, Kormikának csak a hamut kellett eltakarítani.

Vecsernyére semmit sem hagyott a mostoha Kormikának, amikor Piroskával elment a templomba. A galamb megint megjelent Kormikánál. Azt mondta neki, hogy most az ezüstruhájában menjen a templomba, de amikor a pap azt mondja, hogy ámmen, szaladjon haza.

Kormika úgy es csinált.

Amikor bélépett a templomba, még nagyobb fényesség lett, mint amikor a rézruhájában volt. A királyfi most már egészen odavolt, hogy megtudja, ki az a leány?

A királyfi tudta, hogy a leány a következő vasárnap es el fog menni, s ezért a templom belsejébe, közvetlenül az ajtó mellé egy széles válut tetetett, amelyet olvadott szurokkal töltött meg. Gondolta, hogy a cipője beléragad a szurokba, s így megtudja, hogy ki az a leány.

Kormikának a mostohája egy liter mákot kevert essze két zsák hamuval, hogy azt abból válassza ki. Nemsokára a galamb megint odament s azt mondta Kormikának, hogy ő kiválassza, csak menjen el a templomba az aranygúnnyában. A galamb azt es megmondta, hogy a templom bejáratánál van egy válu, amelyik olvadott szurokkal van megtöltve. Amikor menjen, akkor szökje keresztül, de mikor jő haza, akkor lépjen belé. A papucs benne marad, de ne vegye ki, hanem szaladjon félmeztláb haza.

Kormika úgy es tett.

Amire hazajött, a galamb a liter mákot kitakarította. Kormika levette az aranygúnyját, s a konyhai dolgokkal foglalkozott.

A királyfi a szurokból a papucsot kivette s elrendelte, hogy nemcsak a faluból, hanem a környékből es minden leány és asszony tróbálja fel.

A cipőről Kormikának a mostohája megsejtett valamit, ezért első dolga volt, hogy Kormikát elrejtse. Azután az édes leányának a lábairól az összes bogokot levágta (mert erőssen bogos volt), hogy hátha így az aranyozott papucs felmenyen? A királyfi a papuccsal nemsokára odament, hogy ott es feltróbálják. Kormika a sütökemencébe volt elrejtve. Piroskának a papucs nem talált, de bizony meg es szomorodott a mostoha.

Mikor a királyfi a kíséretivel ment el, Kormika egy tál vizet öntött ki a sütökemence ablakán. A királyfi meglátja, s azt mondja a kíséretinek:

– Fiúk, itt es van egy leány! Gyertek, nézzük meg, hátha talál neki a papucs? Eddig még senkinek sem talált, hátha itt most szerencsés házhoz érkezünk?

A királyfi a cipőt a Kormika lábához értette. Amikor hezzaért a cipő, az a királyfi keziből kiszökött, s mán egy szempillantás alatt a Kormika lábán termett. De az úgy talált, mintha onnét nőtt volna ki.

Ekkor a királyfi örömben a tenyerivel a leány hátára ütött, s azt kérdezte:

– Fel tudnál-e öltözni abba a gúnyába, amelyikben vasárnap a templomban voltál?

Kormika még kormos volt, mert vasárnap után a mostohaanyja megint békente, de azért nem csüggedt el, s bátran így felelt:

– Fel tudok öltözni.

Ezután Kormika kapta magát, elment az odvas fűzfához, felvette a szép aranyos gúnyját, s úgy jelent meg a királyfi előtt.

A királyfi nagyon megörvendett neki, s többet nem engedte el maga mellől. Elhatározta, hogy feleségül veszi. Csaptak es egy olyan lakadalmat, hogy hetedhét országon túl es híre terjedt.

(*Sepsimagyarós*, Bordás Mihály 80 éves. – 1937. Gazda Dezső)

49

HAMU JUTKA

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon es túl volt, ahol a tetűt s a bolhát acélvasba verték, hogy a rinc-náncba meg ne botorkázzék, volt egy jó gazdaember, s annak három fia. A két nagyobb ügyes volt, de a legküsebb nagyon ügyetlen. Ezért nem es szerette sem az apja, sem az anyja. Ez a legényke mindég a hamuban játszott, s el es nevezték Hamu Jutkának.

A gazdaembernek volt egy téli szénabuglyája, amit minden éjjel valami elhánt. Mikor a legénkék akkorára nőttek, megkérték az apjikat, engedje meg nekik, hogy örözzék meg a szénabuglyát.

Első éjjel a legnagyobb legénke ment megörözni a buglyát. Éjfél tájban, mikor enni kezdett, megjelent egy egérke és enivalót kért tőle, a legénke azonban nem adott. Miután ett, egyszerre elaludt és csak reggel ebredt fel. Reggel megént el volt hányva a buglya.

A második éjjel a középső fiú ment örözni, de ő es úgy járt, mint a bátyja.

Harmadik éjjel a legküsebb került sorra, akinek az anyja egy hamuból sült pogácsát adott. Tizenkét óra felé, amikor az egérke enivalót kért tőle, ő becsületesen adott a pogácsából. Ekkor az egérke azt mondta, hogy nyugodtan aludjék el, mert ő, mikor jő az ezüstszőrű ló, fel fogja köteni. Mikor jött a ló, az egérke megcsípte Hamu Jutka arcát. Ő felebredt, megfogta a ló haját, s el nem eresztette. A ló látta, hogy nem tud szabadulni, s azt mondta:

– Eressz el engem, s én adok neked egy sípot. Mikor ebbe beléfújsz, én ott leszek azonnal.

A legényecske eleresztette a lovat és meg es kapta a sípot.

Amikor hazament és megmondta, hogy megörözte a buglyát, az apja és testvérei nagyon megharagudtak reá és elküldték, hogy a következő éjjel es örözze meg. Ekkor es szerencsésen megörözte. Most egy aranyszőrű lótól kapott egy sípot.

A harmadik éjjen es megörözte, és most egy gyémántszőrű lótól kapott egy kürtöt.

Eközben a király kihirdette az országban, hogy a királyküsasszon azé lesz, aki felugrat a harmadik emeletre hezza és az aranyalmát a keziből kikapja.

Erre a híre az országban minden ember, akinek volt módja hezza, versenyparipákat vásárolt és próbálkozott. Az első nap senkinek sem sikerült felugratni. Estefelé Hamu Jutka elévette a sípot, amit az ezüstszőrű ló adott volt neki, és beléfújt. A ló azonnal ott termett és megkérdezte tőle, hogy mi a kívánsága? Hamu Jutka azt mondta, hogy ő fel akarna ugratni a harmadik emeletre, de neki olyan ruha es kéne, amilyen a ló szőre. A ló erre elment és egy perc múlva visszajött a ruhával. Hamu Jutka felvette a ruhát, felült a lóra és elvágatott. Mikor odaért a királyi udvarba, felugratott a harmadik emeletre és kikapta az almát a királyküsasszon keziből. Amikor kikapta, rögtön el es vágatott.

Aznap este a bátyjai azt mondták, hogy valaki olyan szép ezüstszőrű lóval volt a királyi udvarban, ők látták. Erre Jutka es mondta, hogy ő es látta a csűr tetejiről. Erre a bátyjai a csűr tetejét lebontották.

Másnap es mentek a díjra, de ekkor sem tudta az almát senki kikapni, csak egyedül Jutka az aranyszőrű lovával. Harmadnap es mentek a díjra, de ekkor sem tudta senki kikapni, csak egyedül Jutka a gyémántszőrű lovával.

Ekkor a király kihirdette, hogy három napon belől jelentkezék az az ember, aki kikapta a leánya kezéből a három almát.

Eltött az első nap, nem jelentkezett senki. Eltött a második, el a harmadik es, és nem jelentkezett senki.

Ekkor a király elrendelte, hogy mindenki az országból, aki hat éven felül van, boldog és boldogban, jelenjék meg a királyi udvarban, hogy keressék meg az almákat.

Mindenki megjelent, csak egyedül Hamu Jutka maradt otthon a hamuban.

A király megkerestette mindenkinél az almákat, de senkinél sem kapták meg.

Ekkor a király azt kérdezte, hogy van-e valakinek valakije otthon? Hamu Jutka apja azt mondta, hogy neki van otthon egy szerencsétlen fia, de az csak a hamuban játszik, egyebet nem csinál.

Erre a király két katonával odavitette Hamu Jutkát, és a zsebiben megtalálták a három almát. Miután megkapták, a király megkérdezte tőle, hogy még egyszer tudna-e olyan lenni, amilyen akkor volt, amikor a három almát a leány keziből kikapta?

Jutka azt felelte, hogy igen, ha tíz percre kieresztik. Ki es ment, s a két sípval és a kürttel odahívta a három lovat. Az ezüstszőrű lóval elhozatta a ruhát es. Felült a gyémántszőrű lóra, a más kettőt a két oldalára vette s bévágatott az udvarra. A csudálkozástól mindenkinék a szája tátva maradt.

A királyküsasszon nagyon megszerette, és nagy lakodalmat csaptak. A király az országot es neki adta.

Ha Hamu Jutka meg nem házasodott volna, akkor a királyküsasszon még ma es leány volna, s az én mesém es tovább tartott volna.

(*Székelytamásfalva*, Varga János kb. 50 éves. – 1938. Hollaky József)

50

ZÖLD KIRÁLYFI

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren es túl volt egyszer egy király. Ennek a királynak volt három leánya, akik nagyon rosszak voltak.

Egyszer a király nagyon megharagudott a leányaira, és hirtelen azt a szót ejtette ki a száján, hogy

– Bár az ördög elvinne titeket!

Abban a szempillanatban megjelent három ördög s elvitte a három királyleányt.

A királynak két év múlva született három fia. Mikor a fiúk felnöttek, és a király már megöregedett, azt mondta egyszer a fiainak, hogy szeretne megfiatalodni.

Erre a fiúk elindultak fiatalító vízért. Estére elértek egy kocsmához, bémentek oda és ettek-ittak. Mikor jóllaktak, a legkisebb királyfi hívta a bátyjait, hogy menjenek fiatalító vízért. A bátyjai azt felelték:

– Menj, ha kell, mi nem megyünk!

Ekkor a kicsi királyfi elbúcsúzott a bátyjaitól és a kocsmárostól. A kocsmáros arra kérte, hogy hozzon neki es fiatalító vizet. A királyfi meg es ígérte. A kocsmáros ekkor azt mondta, hogy a jóakarataért ad neki egy lovat, mert az ő lovával sohasem jut el oda, ahol a fiatalító víz van.

A királyfi elfogadta és felült a lóra. Mivel az a ló taltos ló volt, megszólalt és azt mondta:

– Most, kicsi gazdám, nem megyünk fiatalító vízért, mert neked volt három leánytestvéred. Meglátogatod, és jövet elhozzuk őket es.

El es mentek az első leányhoz. A sógora otthon volt és megkérte a királyfit, hogy hozzon neki es fiatalító vizet. A királyfi azt felelte, hogy hoz, de csak úgy, ha a sógora az ujján levő gyűrűt neki adja. Az ördög nagy nehezen neki es adta. Ennek a gyűrűnek olyan tulajdonsága volt, hogy veszedelemben az ujját szorította.

Azután a királyfi elment a második testvérihez. Az a sógora es kérte, hogy hozzon neki fiatalító vizet. A királyfi ennek es megígérte, hogy hoz, de csak úgy, ha az ágyán levő terítőt neki adja. Ennek a terítőnek olyan tulajdonsága volt, hogy aki magára vette, az láthatatlanná lett.

Azután elment a királyfi a harmadik nénjéhez. Ez a sógora es megkérte, hogy hozzon neki fiatalító vizet. A királyfi ennek es megígérte, hogy hoz, ha ad neki egy üres tököt.

Ezután tovább ment a táltos lóval Tündérország felé. Mikor beértek Tündérországba, a ló azt mondta neki, hogy menjen bé abba a palotába, amelyik ott előttük volt; ott van a tündérek királynéja, aki vacsorázik. Bé es ment a királyfi, leült az asztal mellé, és ő es evett és ivott eleget. A királyné nem látott semmit, mert a királyfin rajta volt a láthatatlanná tevő terítő; csak annyit látott, hogy erősen fogy az étele. Hamar kiszaladt, hogy esszekiabálja a tündéreket. A királyfi lefeküdt, s amikor a gyűrű az ujját kezdte szorítani, felszökött az ágyból, kiszaladt a lovához és felült reá. A ló oly magasra szállott vele, hogy a feje a csillagokat verte. Amikor pont a kút fölé értek, amelyben a fiatalító víz volt, a ló hirtelen leereszkedett, s ereszkedés közben azt mondta a királyfinak:

– Míg a lábam a kútig érne, merítsd meg a tököt, mert ha nem, vége az életednek.

A királyfi meg es merítette. A ló hirtelen visszaszállt a csillagokig és repült hazafelé a levegőben. Menet a királyfi az ördögöktől elvitte a nénjeit. Mikor a csárdához értek, leszállott a lóról és adott a csárdásnak fiatalító vizet, a csárdás pedig – jó tettért jót várj – a táltos lovat adta neki. A királyfi azután hazaért, az apja kezire öntötte a fiatalító vizet, és az apja megfiatalodott.

Eközben a tündérek királynéja elindult, hogy megtudja, ki vitt a fiatalító vízből? Mikor a királyfi országába ért, meghallotta, hogy éppen a király fia hozott a fiatalító vízből. Ekkor elment a királyfihoz, egy kádba forró ónt kevert és azt mondta, hogy ha ő volt a fiatalító vízért, üljön belé abba a kádba. A királyfi ekkor elment a lovához s mondta, hogy mi baj van, mit kíván a tündérek királynéja. A ló azt mondta:

– Egyet se búsulj, kicsi gazdám, csak ülj fel a hátamra.

A királyfi fel es ült, és a ló felrepült vele a csillagokig. Ekkor egyik orrán felszívta az ónt, a másikon leeresztette. Eközben az ón meghűlt, és a ló királyfiastól beléereszkedett a kádba.

Ekkor a tündérek királynéja a nyakába borult és azt mondta:

– Te vagy az, aki a fiatalító vizet hoztad! Én a tiéd, te az enyim, ásókapa s a nagyharang válasszon el minket egymástól!

Olyan lakodalmat csaptak, hogy két országra ment a híre. Ha nem hiszed, holnap legyenek a te vendégeid.

(Szörcse, Aczél István. – 1948. Fodor István)

A SZEGÉNY HALÁSZ FELESÉGE

Volt egyszer egy szegény halász, aki a tengerparton lakott a feleségivel. Nagyon szegények voltak, egy kis kunyhóban laktak. Egyszer a halász amint halászott, egy aranyhal akadt a hálójába. Ez az aranyhal megszólalt és azt mondta:

– Szegény halász, engedj engem vissza a tengerbe. Én egy elátkozott királyfi vagyok, és bármit kívánsz tőlem, kérésedet teljesítem.

Hazament a szegény halász és elmondta a feleséginek, hogy milyen halat fogott. Azt mondja a felesége:

– Menj azonnal és kérj egy szép házat.

Elment a szegény halász ki a tengerpartra és megszólalt:

*Királyfi, királyfi,
A tengerből szállj ki.
Feleségem, Sára,
Egy szép házat kívánna.*

Megszólalt az aranyhal:

*Menj csak szépen, jó halász,
Meg es van már a szép ház.*

Hazamenet már messziről látta a feleségit ülni a szép házban.

Boldogok voltak, de nem sokáig tartott a boldogságik, mert az asszony most többet es kívánt. Azt mondta az urának:

– Menjen keed ki a tengerpartra, s mondja meg az aranyhalnak, hogy király akarok lenni.

Kiment a szegény halász és mondta:

*Királyfi, királyfi,
A tengerből szállj ki.
Feleségem, Sára,
Király akar lenni.*

Megszólalt a hal:

*Menj csak haza, jó halász,
Meg es van a királyság.*

Hazamenet a halász gyönyörű királyi palotát látott. Sára, a felesége, aranyruhában ült a trónon.

De egy darab idő után ezt es megunta. Újból elküldte az urát a tengerpartra, hogy mondja meg az aranyhalnak, hogy ő isten szeretne lenni. A szegény halász nagyon megijedt, de muszáj volt, hogy menjen. Háborgott

a tenger, vihar volt, setét volt. A szegény halász nem es mert nagyon hangosan kérni, csak elig hallhatóan mondta:

*Királyfi, királyfi,
A tengerből szállj ki.
Feleségem, Sára,
Isten akar lenni.*

Ekkor nagyot csattant az ég, villámlott, háborgott a tenger, és az aranyhal megszólalt:

*Isten akar lenni az a vén liba?
Mars vissza azonnal a rongyos putriba!*

Mire a szegény halász kétségbeesve hazament, a felesége a rozoga kunyhóban ült és nagyon keservesen sirt, hogy ő milyen elégedetlen volt.

(*Sepsiszentgyörgy, Incze Mária 58 éves. – 1948. Gazda László*)

52

A HALÁSZ ÉS A FELESÉGE

Egyszer volt egy szegény halász. Ahogy egyszer elment halászni, fogott egy keszeget, és látta, hogy a hal fején korona van. Megszólalt a hal:

– Engedj el engem, mert királyfi vagyok és megjutalmazlak!

A halász el es engedte. Amikor hazament, mondja a feleségének, hogy mint járt. Azt mondja az asszony:

– Hát kend nem kért semmit érte, hogy meghagyta az életit? Hát takarodjon tüstént vissza és kérjen egy szép házat kerttel és mindennel együtt!

Vissza es ment a halász és mondja a halnak, hogy mit kíván a felesége.

– Már meg es van a ház – feleli a hal.

S mikor a halász hazamegy, látja, hogy milyen szép ház van a kunyhója helyin.

Az asszony másnap azt mondta az urának:

– Menjen kijed, kérjen egy palotát!

Elment a halász, de már félt. Mondja, hogy most mit kíván a felesége.

– Meglesz – felelte a keszege.

Mikor a halász hazament, látta a szép palotát, s a felesége nagy örömmel mutogatta neki a sok szép drága holmit, amikkel a palota teli volt rakva.

Másnap azt mondja megint a felesége, hogy ő király szeretne lenni; menjen vissza a halhoz és mondja el ezt a kívánságát es. A halász nem akart menni, de az asszony unszolta. A tenger háborgott, a hal előjött a halász hívására és kérdi, hogy

– Mit akar az asszony?

– A bizony király szeretne lenni – mondja félve a halász.
– Máris király – felelte a hal.
S mikor a halász hazaérkezett, hát látja, hogy a felesége királyi trónuson ül, és testőrök állnak körülötte.
– Már ezt es meguntam, császár szeretnék lenni – mondja a felesége.
– Menj és kérd ezt a haltól!
A halász elment. Borult volt az ég és háborgott a tenger, mikor a hal eléjött a hívására. A halász megmondta, hogy mit kíván a felesége.
– Menj, asszonyod már császár – mondja a hal a halásznak.
S mire hazaért, hát a felesége címerrel és kereszttel a keziben ült a császári trónon, s körülötte nagyság szerint állottak a testőrök.
– Pápa szeretnék lenni – mondja most a felesége.
A halász tétovázott, de az asszony rákiáltott:
– A fejedet fészével üttetem le, ha nem mész a halhoz!
A halász reszketve ment el. A tenger csúf fekete volt, amikor eléjött a hal és azt mondta az ember kérésére, de már haragosan:
– Menj haza, az asszonyod már pápa!
Az ember hazamegy és lát egy templomot. Benne a felesége a sok pappal áhítatoskodott. Az ura odamegy és mondja az asszonynak:
– De szép vagy!
Az asszony most azt mondta az urának:
– Nem szeretem, hogy más vezeti az égitesteket. Isten szeretnék lenni!
Menj vissza és kérd ezt a haltól!
Az ember félt, de az asszony az egyházból való kizárással fenyegette. Erre elment újból a halhoz.
De most a hal haragosan azt felelte a kérésére:
– Maradjon örökre a kicsi kunyhó a nagyravágyónak!
S amikor a halász hazáért, megint a régi kunyhóját találta, s az ajtóban búsan ült a felesége.

(*Sepsiszentgyörgy*. – 1948. Dozdovszky Zoltán)

53

A HÁROM KÍVÁNSÁG

Volt egyszer egy szegény házaspár. Nagyon szegények voltak, szegénységük miatt örökké veszekedtek.

Egyszer a szegény ember elment az erdőre, hogy fát hozzon, mert nincs mit a tűzre tegyenek. Megrakta a szekeret fával és hazafelé indult. Ahogy jött az úton, meglátott egy aranyhintót, amely bele volt rekedve a sárba. Két tündér ült benne. Kérte az egyik tündér a szegény embert, hogy szabadítsa ki őket a sárból, majd nem fogja megbánni. A szegény ember nem es tétovázott, kiszabadította az aranykocsit. Ekkor a tündér megköszönte a segítségét és azt mondta, hogy otthon a felesége három kívánsága teljesülni fog.

Nagy örömeben a szegény ember gyorsan csapta a lovakot, hogy minél hamarabb érjen haza. Mikor hazaért, otthon enni akart, de nem volt mit, és eszébe jutott az erdei története. Elmondja a feleséginek. Az es megörvend és azt mondja:

– Próbáljuk ki a tündér ígését.

A szegény ember es beleegyezik.

– Jó, de mit kívánjak? – mondja az asszony.

Azt mondja a szegény ember:

– Kívánj valami ennivalót.

Az asszony minnyárt azt kívánta, hogy a kászlóban¹ legyen egy szál kolbász és süljön es már. Elighogy kimondta a száján, azonnal ott volt a kászló a kolbásszal a füttön.

A szegény ember gondolja magában, hogy rágyújt a pipára. Szenet akar kivenni a füttőből, de a szén megégette a kezét, és a lábost beléverte a szénbe. A felesége mérgesen rákiáltott:

– Bárcsak az orrára nőne az a kolbász!

A kolbász azonnal az orrára nőtt a szegény embernek. Ott füttyögött az orrán, és most arra kérte a feleségit, hogy kívánja azt, hogy a kolbász essék le az orráról. Hiába bucsálódott az asszony, hogy ez már a harmadik kívánság lenne, és hogy mennyi mindent akart még kívánni. Meg kellett szabadítani az ura orrát a kolbásztól, ezért azt kívánta, hogy a kolbász essék le az orráról. Le es esett a kolbász, megmosták és megették. Aztán maradtak a hümmel, továbbra es szegények maradtak.

Itt a vége, fuss el véle!

(*Papolc*, Nagy József 19 éves. – 1948. Mikola József)

54

A KÁSAHEGY

Egyszer volt egy szegén asszon, s annak egy leánya. Szegények voltak, mint a templom egere.

Egyszer a leán elment szerencsét próbálni. Amint az erdön ment keresztül, találkozott egy öregasszonnal. Köszönt neki illendően és elpanaszolta a búját-baját. Az öregasszon aszondja, hogy ne búsuljon, mert ad neki egy fazakacskát. Csak azt kell mondja, hogy főjj, fazakacskám! – s egyszeribe megtelik kásával. Ha aztán elég volt a kása, azt kell mondani: Elég, fazakacskám! – s egyszeribe vége a fővésnek.

A leán megköszönte az ajándékot és hazament. Ahogy hazaért, rögtön kipróbálta a fazakat. Mondta, hogy főjj, fazakacskám! – s egyszeribe megtölt kásával a fazakacska. Főtt, főtt, fortogott, egy szempillantás alatt megfőtt. Akkor azt mondta a leán: Elég volt, fazakacskám! – S vége volt a fővésnek.

¹ *Kászló*: belül mázas ércclábas.

Most osztán boldogok voltak, ehettek kását eleget.

Egyszer az történt, hogy a leán elment hazulról, s míg odavolt, az anyja azt mondta a fazéknak:

– Főjj, fazakacskám!

Főtt, főtt, fortyogott a kása, s egy pillanatra megtőtt a fazék kásával. Egy másik pillanatra ki es folyt belőle, mert az asszon elfelejtette, hogy mit kell mondani. Hát csak folyt, folyt a kása, s megtőtt véle az egész konyha, konyha után az egész ház. Azután a házból ki az udvarra, az udvarról az utcára, az utcáról be a házakba. Ami ház volt a faluban, mind megtőtt kásával. Mikor mán nem fért suhuvá, egy nagy kásahegy lett belőle.

No szerencse, hogy a leán hazajött, s szólt a fazakacskának:

– Elég mán, fazakacskám!

Ha a leán nem szólt volna, az egész világból egy nagy kásahegy lett volna.

Itt a vége, fuss el véle.

(*Eresztevény*, Nagy Dénes 70 éves. – 1947. Bálint Ferenc)

55

AZ ŐSZ ASSZONY AJÁNDÉKAI

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény házaspár. E házaspár olyan szegény volt, hogy nem volt egy bétevő falatja sem. A feleség mondta az urának:

– Menj el, próbálj szerencsét.

A szegény ember el es indult és útközben találkozott egy ősz asszonnyal. Ez az ősz asszony megkérdezte, hogy hova menyen? A szegény ember azt mondta, hogy

– Menyek szerencsét próbálni.

Az ősz asszony megsajnálta a szegény embert és ajándékozott neki egy ládát. Az ember, amikor éhes volt, csak azt kellett mondja, hogy nyílj meg, ládácskám – s egyszerre mindenféle jó ennivaló tárult elé a ládácskában. Amikor jóllakott, csak azt kellett mondja: Csukódj bé, ládácskám – s a ládácska magától bécsukódott.

Hazafelé menve a szegény ember egy jó ismerősénél kért szállást, és a ház népének azt mondta:

– Nehogy azt találják mondani, hogy nyílj meg, ládácskám!

De a ház népének sem kellett egyéb! Elig várták, hogy a szegény ember lefeküdjön és elaludjon, rögtön mondták:

– Nyílj meg, ládácskám!

A láda kinyílt, és eléjük tárult a sok mindenféle étel. Az apa kitálta, hogy nekik van egy hasonló ládácskájuk, és avval el kellene cserélni a szegény ember ládáját. Úgy es tettek.

Ahogy a szegény ember hazaérkezett, azt mondta a feleségének, hogy mondja:

– Nyílj meg, ládácskám!

Az asszony mondta es, de hiába mondta, mert a ládácska nem nyílt meg.

A szegény ember megmérgeződött, hogy mi az ördög lehet evvel a ládával? Megint elment szerencsét próbálni, és útközben esment találkozott az ősz asszonnyal. A jószívű asszony kérdezte, hogy

– Hová méész, te szegény ember?

– Menyek szerencsét próbálni – mondta a szegény ember.

– Ne menj, én adok neked egy kakast. Csak azt kell neki mondjad: Rázd meg magad, kakaskám! – s a kakas tolla alól hullni fognak az aranytallérok. Mikor akarod, hogy többet ne hulljon, mondd azt, hogy kukorékolj, kakaskám!

Hazafelé menve megint bément a szegény ember egy házhoz, és szállást kért éccakára. Ennél a háznál es megmondta:

– Nehogy azt mondják a kakasnak, hogy rázd meg magad, kakaskám!

A háznál volt egy fiúcska, aki kíváncsi volt, hogy miért nem szabad azt mondani, hogy rázd meg magad, kakaskám? S miután a ház népe lefeküdt, azt mondta a kakasnak:

– Rázd meg magad, kakaskám!

Látta, hogy amikor a kakas megrázta magát, hullottak ki a tolla alól az aranytallérok. Béfutott az édesapjához és azt mondta:

– Édesapám, nem kéne ezt a kakast visszaadni a szegény embernek, mert né mi van.

– Én nem bánom – mondta az apja. – Menj el a szomszédba, ott van egy hasonló kakas. Azt vedd meg, s majd reggel odaadjuk a szegényembernek.

Úgy es tettek.

A szegény ember hazaért, s mondta a feleséginek:

– Mondjad a kakasnak: Rázd meg magad, kakaskám!

Az asszony mondta es, de a kakas nem rázta meg magát. Ekkor a szegény ember mérgiben fődhöz vágta a kakast és azt mondta, hogy még egyszer elmenyen szerencsét próbálni.

El es ment. Útközben esment találkozott az ősz asszonnyal, aki megkérdezte:

– Mi bajod van, te szegény ember?

– Jöttem esment szerencsét próbálni – mondta a szegény ember.

– No várj csak, adok neked egy pipát. Ennek a pipának csak azt kell mondjad, ha veszedelemben vagy, hogy gyúljal meg, pipácskám! – S miután a veszély elmúlt, azt mondjad: Aludj ki, pipácskám!

A szegény ember megköszönte az ősz asszonynak a jóakaróját és elindult hazafelé. Ahogy elestéjedett, egy gazdag földbirtokosnál kért szállást éccakára. Ott elmondta, hogy a pipának azt ne mondják, hogy gyúljal meg, pipácskám.

Ahogy a szegény ember elaludt, a szolga azt mondta a pipának, hogy gyúljal meg, pipácskám. Erre a pipából szikrák szöktek ki és a szolgát özszeégették. A szolga segítségért kiabált, s erre hezszaladt a ház népe. Miután a pipa a ház népét es eszeégette, szaladt a gazda a szegény emberért és azt

mondta, hogy egy tarisnya kincset ad neki, csak mentse meg az életét. A szegény ember csak azt mondta:

– Aludjál ki, pipácskám! – és a pipa kialudt.

Hazament a tarisnya kinccsel, és a felesége megörvendett, hogy ezután gondtalanul fognak élni.

Még most es élnek, ha meg nem haltak.

(*Sepsiszentgyörgy*, Csiszár Regina 60 éves. – 1948. Ilyés Tibor)

56

A CSALÓ KORCSMÁROS

Egyszer volt egy szegény ember, s annak három fia. Mikor annyira felnőttek, hogy a kenyeriket meg tudták keresni, elküldte őket szolgálni.

A legnagyobb, amint ment, találkozott egy öreg emberrel. Köszönt neki, s az öreg megkérdezte, hogy mi járatban van itt errefelé? A fiú azt mondta, hogy szolgálatot keres. Az öreg ember éppen szolgát keresett, s egyszeriben felfogadta a fiút szolgának. Amikor letőtt az év, egy szamarat kapott a béribé, mégpedig olyan szamarat, amelyik aranyat töpött.

Amint ment hazafelé, bétért egy korcsmába és elmondta, hogy milyen szamara van neki. Mikor a fiú elaludt, a korcsmáros kicserélte a szamarát. Reggel a fiú útnak indult a szamárral. Otthon es elmondta, hogy milyen szamara van neki, de felsült vele, mert a szamár nem töpött aranyat.

Ekkor a szegény ember elküldte a középső fiát szolgálni. Ez a fiú es éppen ahhoz az öreg emberhez szegődött, akihez a bátyja szegődött volt. Ez már egy asztalt kapott a béribé, amelyik olyan volt, hogy csak azt kellett mondani: Terülj meg, asztalkám! – és az volt az asztalon, amit az ember csak kívánt.

Hazafelé menet ő es bétért a korcsmába és elmondta, hogy neki milyen asztala van. A korcsmáros ezt es kicserélte. A fiú hazaért, elmondta az apjának, hogy ő miért szolgált, és meghívta a falu népét ebédre. Mondta, hogy terülj meg, asztalkám –, de az asztalka nem terült meg, ez a szolgálat es csődöt mondott.

A szegény ember most elküldte a legkisebb fiát es szerencsét próbálni. Ez es éppen oda szegődött el, ahol a bátyjai szolgáltak. A szolgálata leteltével egy szurkos botot¹ kapott.

Ő es hazaindult, és útközben ő es éppen abba a korcsmába tért bé, ahova a testvérei tértek volt bé. A korcsmárosnak elmondta, hogy milyen botja van neki. De ez olyan volt, hogy ha valami bajban volt, csak azt kellett mondani: Üssed, botocskám! – abban a pillanatban felszökött az ember hátára és jól elrozsolta.² A korcsmáros ezt es kicserélte, de a fiú reggel észre-

¹ *Szurkos bot*: furkós bot.

² *Elrozsol*: elver, ellátja a baját.

vette és azt mondta, hogy adja vissza a botját, mert tudja, hogy kicserélte. Mikor visszaadta, a fiú szólt a botnak. A bot felszökött és elkezdte ütni a korcsmáros hátát. A fiú azt mondta, hogy addig ütteti, amíg a bátyjai szerzett vagyonát, a szamarat és az asztalt vissza nem adja. A korcsmáros azt mondta, hogy mindent visszaad, csak többet ne üttesse.

A fiú mindent visszacapott, s a szárárral, az asztallal, a bottal és a nagy dicsőséggel hazament. Otthon elmondta, hogy miképpen járt avval a korcsmárossal. Aztán nagy lakomát csaptak, és boldogságban éltek, amíg meg nem haltak.

(*Nagyajta*, Bedő Imréné 71 éves. – 1948. Kisgyörgy Árpád)

57

JÉZUS KRISZTUS AJÁNDÉKAI

Volt egyszer egy szegény ember. Annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, nem tudta gondozni őket. Elgondolta magában, hogy elmenyen Jézus Krisztushoz szerencsét próbálni.

Jézus Krisztus adott neki egy bárányt és aszondta, hogy ennek a báránynak mondja:

– Rázódjál meg, édes báránykám!

A bárányka az ember szavára megrázódott, és annyi arany, ezüst hullott le róla, hogy csuda. A szegény ember útközben elfáradt s bément egy vendéglőbe. Azt mondta a vendéglősnek, hogy nem szabad azt mondani:

– Rázódjál meg, édes báránykám!

A vendéglős, mihelyt a szegény ember elaludt, azonnal mondta a báránynak:

– Rázódjál meg, bárányka!

A bárányka megrázódott a vendéglős szavára. A vendéglős a bárányt kicserélte, más bárányt adott helyette. A szegény ember reggel felkelt és nagy örömmel ment haza a gyermekeihez. Mondta a báránynak:

– Rázódjál meg, báránykám!

A bárányka azonban nem rázódott meg, mert az igazi bárány a vendéglősnél maradt.

A szegény ember megint búsult, és másodszor is elment Jézus Krisztushoz. Megjelentette, hogy a bárányka nem rázódott meg. Jézus Krisztus megint egy szép bárányt adott neki. A szegény ember útközben megint bétért a vendéglőbe. A vendéglős megint kicserélte a bárányt. A szegény ember hazament s mondta a báránynak:

– Rázódjál meg, báránykám!

De a bárányka nem rázódott meg.

A szegény ember harmadszor is elment Jézus Krisztushoz, s megjelentette, hogy a második bárány sem rázódott meg. Ekkor Jézus Krisztus adott neki egy botot és azt mondta:

– Ennek a botnak azt kell mondani, hogy fordulj egyet, botocskám! –
és minden jóra fordul.

A szegény ember útközben megint betért harmadszor es a vendéglőbe. Azt mondta a vendéglősnek, hogy

– Nem szabad a botnak azt mondani, hogy fordulj egyet, botocskám!

Mihelyt a szegény ember elaludt, a vendéglős azonnal mondta:

– Fordulj egyet, botocskám!

A bot egyet fordult és kezdte verni a vendéglőst. Hiába mondta, hogy fordulj vissza, botocskám! – A bot nem fordult vissza, hanem tovább verte. A vendéglős kénytelen volt felköltetni a szegény embert, s kérte szépen, hogy fordítsa vissza a botocskát, mert ő es visszaad mindent, csak tovább ne veresse.

Így a szegény ember visszakapta a báránykákot. Hazament velik, a báránykák otthon megrázkodtak, s lett sok pénzik, arany, ezüst. Így a szegény ember boldog lett a családjával együtt.

Még most es élnek, ha meg nem hóttak.

(*Eresztevény*, Nagy Dénes 65 éves. – 1948. Bálint Ferenc)

58

A CSODÁLATOS FURULYA

Volt egyszer egy szegén asszon. Ennek a szegén asszonnak volt egy fia. Olyan szegények voltak, hogy még kenyerek sem volt, hanem a kenyeret hamuból süttek. A fiú már nagy volt, s elgondolta magában, hogy ő elmenyen világlátni, hátha valami jóra akad? Ezt még es mondta az édesanyjának, aki sütött neki egy hamupogácsát és avval útnak eresztette.

A szegén fiú három nap, tehát egy esztendeig (mert akkor három napból állott az esztendő) kóborolt a nagy városokban és falvakban, de hasztalan járt-kelt, nem talált semmit. Amikor jött hazafelé, egy réten ment keresztül. A nagy fűben megbotlott valamiben. Lehajlott es megnézte, hogy miben botlott meg, és csudálattal látta, hogy egy furulyában. Felvette és beléfűtt, de abban a percben, amelyben beléfűtt, a körülötte levő tárgyak mind elkezdtek táncolni.

Ekkor a szegén fiú nagyon megörvendett és elment haza az édesanyjához. Mikor hazaérkezett, azt mondta az édesanyjának, hogy még őt es meg tudja táncoltatni, bár a szegén asszon már hetven esztendős volt. Erre az édesanyja azt mondta, hogy azt mán nehezen hiszi. Ekkor a fiú beléfűtt a furulyába, és mit lehetett látni? A szegén asszon úgy kezdett táncolni, mint egy tizenöt esztendős lejánka.

Mikor a táncnak vége volt, a fiú aszondta, hogy ő most elmenyen a furulyával szerencsét próbálni. El es ment.

Egyszer egy országút széleihez ért, és ott kéregetni kezdett az emberektől.

Először egy ember jött egy szekérral, amelyben fazakak voltak. A szegén fiú kért tőle egy fazakat, hogy vizet igyék vele a közelben levő forrásból, mert a forrás nagyon mély volt, és ő nem érte bé. A fazakas visszautasította a kérését. Erre a szegén fiú azt felelte, hogy akkor csak menjen tovább. A fazakas tovább ment, azonban nem ért el egy kőhajtásnyira, a szegén fiú beléfűtt a furulyába. Abban a percben a közelben levő tárgyak a fazakassal, annak szekérével és lovaival együtt táncolni kezdetek. A szekérben a fazakak mind esszetörtek. Mikor a szegén fiú félbehagyta a sípolását, a táncnak es vége lett.

A fazakas dühös lett a fiúra, mivel a fazakai és a szekere mind esszetörtek.

Nem sok üdö múlva jött egy asszon egy kasornyával a keziben, amiben tojás volt. A szegén fiú az asszontól egy tojást kért, mert nagyon éhes volt, mivel három napja, hogy nem ett semmit. De az asszon azt mondta, hogy a tojásból nem ad, és tovább ment. Alig ment harminc lépésre, a szegén fiú beléfűtt a furulyájába, mire az asszon elkezdett táncolni és a tojásos kasornyát kezdte a lábához verni. Ekkor a szegén fiú, jobban kezdte fújni a furulyát, mire az asszon jobban kezdett táncolni, és a tojásokat mind kihullatta a kasornyából. Ekkor a fiú véget vetett a furulyálásnak.

Az asszon elment a fazakashoz és látta, hogy annak a fazakai es mind essze vannak törve. Megkérdezte tőle, hogy mi törte essze a fazakait? A fazakas megmondta, hogy a szegén fiú. Ekkor elhatározták, hogy elmennek a szegén fiú falujába és feljelentik őt a bírónak.

Úgy es lett. Elmentek a bíróhoz, aki odahívatta a szegén fiút. A szegén fiú el es ment, de magával vitte a furulyát es. Amikor odament, a bíró aszondta neki, hogy fújjon belé a furulyájába. De a fazakas erősen megjedett, és aszondta, hogy addig ne fújjon belé a furulyába, amíg őt le nem kötik egy padra. Úgy es lett: a fazakast lekötötték a padra, és akkor a szegén fiú elkezdett nagyon erősen furulyálni. És íme a bíró, a felesége, a fazakas a paddal együtt, a tojásos asszon es, és a házban levő összes tárgyak elkezdtek táncolni.

Ekkor a szegén fiú még jobban kezdett furulyálni, mire úgy kezdtek táncolni, hogy a házban levő tárgyakat mind esszetörték. A padhoz kötözött fazakast a pad úgy verte földhöz, hogy majd szörnyet hótt. A bíró kezdett rimánkodni a szegén fiúnak, hogy hagyjon fel a furulyázásával, mert minnyá mind meghalnak. Erre a szegén fiú félbehatta a furulyázást. Ekkor a bíró elbocsátotta a fiút, csak hogy megszabadulhatott tőle. A fazakas és a tojásos asszon maradt a kárral.

Ezzel a furulyával a szegén fiú nagyon sok vagyont szerzett, úgyhogy többet nem kellett hamuból sült pogácsát egyenek. Sok évig éltek boldogságban és örömben.

(*Sepsibesenyő*, Páll József 75 éves. – 1936. Páll Dezső)

ERŐS JÁNOS

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy gazdag ember. Ennek a gazdag embernek sok szolgája volt. Volt két ökre és száz darab disznaja. Ezeket Erős Jánosra bízta.

Ez az Erős János úgy került a gazdag emberhez, hogy az apja, akinek három fia volt, szerre elküldte a fiait az erdőbe fát vágni. A két első fiú erősen kínlódott a favágásban. Ekkor arra ment egy ősz öregember, hazaküldte a két nagyobb fiút és azt mondta nekik:

– Menjete haza és mondjátok meg apátoknak, hogy a szántóföldjén van egy almafa és egy akácfa. Az almafa alatt találtok tizenkét hordó aranyat, és az akácfa alatt tizenkét hordó bort.

A legkisebb fiúnak adott egy vaspálcát. Azt kérdezte a fiú, hogy

– Öregapám, minek ez a pálcá nekem?

Aszmondja az öregember, hogy

– Ez annak, fiam, hogy ha egyet suhintasz vele, előtted még a világ is meghódol.

Ekkor a fiúk hazamentek. A két nagyobbik fiú dicsekedett, hogy nekik milyen nagy gazdagságot mondott az öregember, s az öccsiknek csak egy pálcát adott. El es mentek a jelölt helyre és meg es találták a kincseket. A szegény ember meggazdagodott.

Egyszer el akarta küldeni a kisebbik fiát es, hogy ő es szerezzen valami kincset, hogy még gazdagabb legyen. De a fiú ellent szólt és azt mondta az apjának, hogy már elég gazdag, nem menyen semmi kincset szerezni. Ezért a szóért az apja elkergette a házától.

A fiú elment egy gazdag emberhez és a szemétdombon a pálcával elkezdett kereskedni. Odament a gazdag ember és kérdezte tőle, hogy mit keres? A fiú azt felelte, hogy szolgálatot keres. A gazdag ember azt mondta, hogy ő felfogadja szolgálatba. János így bé es állott. A gazdag ember reábízta a két ökröt és azt mondta, hogy gondozza azokat. Amíg az ökrök János keze alatt voltak, meg es híztak, mert a többi marhák elől az abrakot mindig elszedte.

János reggel későn szokott felkelni.

Egy napon a gazdag ember azt mondta a szolgáinak, hogy másnap menjenek az erdőbe fáért. A szolgák másnap jókor felkeltek, de János most es aludt nyolc óráig. Akkor indult az erdőre. Mikor ment, még fele útjáig sem ért el, meglátja, hogy a többi szolga jön már az erdőről. Megállítja az ökrököt, az út mellett levő fákat mind kitépte, az út közepére hányta és ment tovább az erdő felé. Mikor az erdőbe ért, az ökrököt elcsapta, hogy legeljenek. Ő egy-kettőre megrakta a szekeret és ment, hogy keresse meg az ökrököt, de nem találta sehol. Egyszer egy bokorban meglát négy medvét, amelyek megették az ökrököt. János aztán a medvéket fogta bé a szekérbe.

Mikor visszaért a többi szolgáig, a fa még nem volt mind elhányva az út közepiből. Ő egy-kettőre elhányta, és mentek tovább hazafelé. A többi szolga

sietett és valamivel hamarabb hazaértek, s így János elmaradt egy kilométerre.

A gazdája, mikor látta Jánost megérkezni a medvékkel, a nagy vaskaput bezáratta. János eleget kérte, hogy nyissák ki a kaput, de a gazdája reá sem hallgatott. János kapta magát, a kapu tetején behánta a fát és a medvéket es a szekérral együtt, s azután ő es beszökött. Békötözte a medvéket az istállóba és jelentette a gazdájának, hogy megérkezett.

A gazdája azt mondta, hogy

– Jól van, fiam! Nesze, itt van egy beretva, egy ing és egy galya. Egy pásztorom az erdőben öröz száz darab disznót, menj, beretvöld meg, add oda az inget és galyát, hogy vegyen tisztát.

János el es ment az erdőbe. Meglátta a medvét, amelyik örözte a vad-disznókat. Odament hezza és meg akarta beretválni. A medve elkezdett morogni. János nem törődött vele: megfogta a medvét, megberetválta, ráhúzta az inget és a galyát. Ekkor esszekeřítette a száz darab vaddisznót, és a medvével hazafelé hajtották. Mikor hazaértek, a medvét békötötte a másik négy medvéhez az istállóba, a disznókat behajtotta a pajtába és ment, jelentette a gazdájának.

– Jól van, fiam – mondta a gazdája. – Most menj, öld le a disznókat.

János le es ölte.

Ekkor a gazdája egy nagy vasvillával elküldte a szomszédba, hogy hozzon szalmát a disznókat megperzselni. János el es ment és kérte a szomszédot, hogy adjon egy kicsi szalmát disznóperzselni. A szomszéd azt mondta, menjen a kertbe, ott van egy nagy kaszaj szalma, és vegyen belőle, amennyi kell.

János hátrament a kertbe, belészúrta a villát a kaszaj tövibe és az egész kaszajt elvitte.

Mikor a disznók meg voltak perzselve, kérdezte a gazda a szolgálait, hogy ki sózná el a húst a kútban? János azt mondta, hogy ő elsózza. Mikor a szolgák három disznót leadtak neki a kútba, kövekkel kezdték dobogálni. János a köveket mind kifogta és visszahajgálta. Végül egy malomkövet eresztettek reá. Ekkor bémentek a szobába. Még tíz perc sem telt el, János béállított a malomkövel a fején, meghajtotta magát és így szólt, hogy ne csudálkozzanak ezen, mert kinek milyen kalapja van, olyannal köszön.

Azután a gazdája, hogy Jánost elveszítse, elküldte száz darab disznójával az ólmerdőbe, ahol a hatfejű sárkány volt az úr. János el es ment és vitte a botját, melyet az ősz öregembertől kapott volt. Mikor jött a sárkány, egy suhintasra mind a hat feje leesett. János kezdte vizsgálni a fejeit, s a hatodikban talált egy kulcsot. Azzal elment, megkereste az ólomvárat és bément oda. Végigjárta a szobákat és a legutolsó szobában talált egy ólombokrétát. Azután az udvarra ment, ahol egy kutat látott, és a kútban fejjel lefelé volt egy paripa. A paripa kérte Jánost, hogy suhintson reá a botjával. János reásuhintott. Abban a pillanatban kiugrott a kútból és azt mondta Jánosnak:

– Menj a szabóhoz, csináltass magadnak egy akkora ólomruhát, hogy beletérjen egy dióba, és tedd a fülembé.

János úgy es tett. A ló adott neki egy ólomkantárt és azt mondta, hogy

– Rázintsd meg, mikor szükséged lesz reám.

Azután János a disznóólhoz ment, ahol a gazdag embernek egy régi kanásza volt bezárva száz darab disznóval. Kieresztette a száz darab disznót, a

másik százhoz hajtotta, és este a kétszáz darab disznóval ment haza. Ezért a gazdája nagyon megörvendett.

Másnap a gazdája elküldte Jánost az ezüsterdőbe. A gazda legnagyobb leánya kérte Jánost, mielőtt elindult, hogy adja neki az ólombokrétát. János oda es adta. Az ezüsterdőben éppen úgy járt, mint az ólomezőben, csak-hogy ott tizenkétfejű sárkány volt és ezüstvár. A szobában ezüstbokrétát talált. A lóval ott es úgy járt, a disznóólban es száz darab disznót és egy kanászt talált. Este háromszáz darab disznóval ment haza. Most a középső leány kérte el az ezüstbokrétát, és János oda es adta.

Harmadnap a gazdája az aranyerdőbe küldte Jánost. Ott es éppen úgy járt, mint az ólom- és ezüsterdőben, csak-hogy itt aranybokrétát talált a szobában. A lóval es éppen úgy járt, és a disznóólban es talált száz darab disznót és egy kanászt. Megszabadította ezeket es. Este négyszáz darab disznóval ment haza. Most a legkisebb leány kérte el az aranybokrétát. János oda es adta.

A gazdag ember a leányait férjhez akarta adni. Mindegyiknek adott egy aranyalmát és azt mondta nekik, hogy akit szeretnek, annak adják oda. A két nagyobbik gazdag legénynek dobta. A legkisebb Jánosnak dobta. János megrázintotta az aranykantárt, és ott termett a ló. A füléből kivette a diót, belőle az aranyruhát, és felöltözött abba.

Nagy lakodalmat csaptak, János és a gazdag ember legkisebb leánya boldogan éltek tovább.

(Szörcse, Simon János 30 éves. – 1948. Fodor István)

60

AZ ÁLLATOK NYELVE

Egyszer volt, hol nem volt, volt a világon egy szegény ember, s annak volt egy fia. A fiú iskolába járt, s mindig hazament rendes időben. Egyszer, mikor jött az iskolából, kiment a mezőre és meglátott egy kis kígyót. Felvette és a kebelibe tette. Amikor hazament, az apja kérdezte, hogy hol volt ilyen sokáig? A fiú ekkor elévette a kebeliből a kígyót, megmutatta, s azt mondta, hogy

– Ezért voltam olyan sokáig oda.

Az apja azt mondta, hogy dobja el, mert megmarja, de a fiú nem dobta el, hanem felvitte a padlásra s ott sokáig etette, amíg felnőtt.

Egyszer azt mondja a kígyó a fiúnak, hogy

– Vigyél haza engem apámhoz, s ő majd megfizeti, amiért felneveltél.

Úgy es lett, amint a kígyó mondta. A fiú felvette a kígyót, felcsavarta a derekára, s útnak indultak.

Amint mennek, mendegélnek, egyszer azt mondja a kígyó, hogy

– Te már vittél engem eleget, most viszlek én.

A fiú felállt a kígyó hátára, s így mentek tovább. Egyszer, amint mentek, sok kígyóval találkoztak. A kígyók haraggal fogadták a fiút, de a kis kígyó intett nekik, és azok aztán nem bántották.

Elértek a kígyó apja házáig. Itt azt mondta a kis kígyó a fiúnak, hogy

– Az apám akármit ígér, te csak az állatok nyelvét kérd tőle.

Ekkor bementek az öreg kígyóhoz. Az fel akarta falni a fiút, de a kicsi kígyó nem engedte. Azt mondta, hogy ha bántja a fiút, ő elmegy hazulról, mert őt a fiú nevelte fel.

– No jól van – mondta az öreg kígyó, s azt kérdezte: – Mit fizessek, amiért a fiamot felnevelted?

A fiú azt felelte, hogy az állatok nyelviből egyet. Az öreg kígyó azt mondta, bármit ad, aranyat, ezüstöt, csak azt ne kérje, de végül mégis beleegyezett.

A fiú elbúcsúzott, s mikor kiment, az állatok nyelvét a nyelve alá vette és azt mondta:

– Hipp-hopp, itt vagyok, ott legyek, ahol akarok.

Azzal otthon termett, és azt mondta az apjának, hogy kérje meg neki a királykisasszonyt. Az öreg nem akart beleegyezni, mert szegény kanászember volt, és ezért a fia nem talált a királykisasszonnyal, de mégis elment a fia bízgatására. Mikor odaért, elmondta szándékát. A király azt felelte, hogy

– Jól van, öreg, odaadom azzal a feltétellel, ha a fiad aranyruhában, aranylóval jön ide.

Az öreg hazament és megmondta a választ.

A fia azt felelte, hogy nincs semmi baj, de ezen az apa csodálkozott. Azt mondta a fiú, hogy reggelre palota lesz építve. Lefeküdtek. Az öreg egyszer felkelt, mert a nagy fényességtől nem tudott aludni. Csakugyan egy szép palota állott a viskó helyén. Felköltötte a fiát, hogy mutassa meg neki az ajtót, mert ő nem találta. Mondta neki:

– Kelj fel, fiam, János, ne légy olyan álmos, mert itt minden idegen.

A fiú reggel megjelent a királynál aranylovon, aranyruhában. Övé lett a király leánya, és nagy lakodalmat csaptak. Egy darabig boldogan éltek.

Egyszer János elment vadászni és az állatok nyelvét otthon felejtette. Odament a feleségihez egy úriember és azt kérdezte, hogy miből élnek, ha nem dolgoznak semmit, és mégis úri módon vannak? (Mert tudta az úriember, hogy János egyszerre szegény emberből király lett.) János felesége elmondott mindent, és az úriember nagy botránkozással elment. Mielőtt elment volna, ahogy a királyné vetette az ágyat, leesett az állatok nyelve. Ezt meglátta az úriember, felvette és elvitte. Abban a pillanatban, amikor a házból kivitte, a palota eltűnt, és megint a régi viskó volt a helyén.

A király hazajött a vadászatból és látja, hogy a palotának még híre sincsen. Ezt az öreg király es meghallotta, elzárta Jánost a börtönbe és azt mondta, hogy ha három nap alatt vissza nem szerzi a palotát, a fejét véteti.

Volt ennek a fiatal királynak egy kutyája, egy macskája és egy egere. Ezek felkeresték a gazdájukat és felajánlották a segítségüket neki. Elmentek messze-messze és meg is találták a palotát. Előre az egeret küldték bé, hogy nézzen széjjel, de az eger nem tudott semmire menni, mert az állatok nyelvét két macska őrözte. Ekkor bement a macska. Nagy bajok után ki es hozta az állatok nyelvét. Útnak indultak hazafelé.

A kutya mondta a macskának, hogy adja oda neki az állatok nyelvét, mert meglát egy egeret és elejti, de a macska nem adta oda. Csakugyan elejtette, de szerencsére megtalálták. A kutya ekkor megint kérte, de a macska most sem adta oda. Mentek egy hídon keresztül. A macska meglátott egy halat és beleejtette a nyelvet a vízbe, de hirtelen utánaugrott és visszahozta. Most már odaadta a kutyának, mert félt, hogy megint elejti. A kutya elvette és ő vitte hazáig.

A fiatal király már majdnem kétségbe esett a várakozástól, de a búbánat hamar örömmé fordult. Odaadták neki az állatok nyelvét, s a palotát vele újra visszaszerezte.

Megmenekült a haláltól, s még ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

(*Nagyajta*, Bedő Imréné 71 éves. – 1948. Kisgyörgy Árpád)

61

A SZEGÉNY EMBER KICSI KAKASA

Egyszer volt, hol nem volt, még az óperenciás tengeren es túl, ott, ahol a kurtafarkú malac túr, volt egyszer egy szegény ember. De az olyan szegény volt, mint a templom egere, nem volt egy bétevő falat kenyere se, csak egy fájinka kicsi kakaskája volt. Ezt az egyetlen állatját úgy szerette, hogy nem adta volna a világegyet, de hiába, egyszer méges megürült a gyomra, s mit volt, mit nem tenni, nekifogott, hogy megöli a kicsi kakast. A kakaska megijedt, hogy most mi lesz? Fogta magát s kérte a szegény embert, hogy

– Édes gazdám, ne ölj meg, mert én menyek a szemétdombra, s osztán ott addig kaparok, míg két krajcárt kapok. Azon veszek neked, lelkem gazdám, tojást, hogy azzal lakjál jól.

A szegény ember meg es bocsájtott most az egyszer, de ha még megehül, könnyörtelenül levágja egyetlen kakasát.

El es futott a kakaska hamar a ganyédombra, s ott lelkem-istenem nem két krajcárt kapott, hanem egy aranyat. Szaladt es hamar a gazdájához nagy örömmel. No most osztán meg volt mentve az élete egy darabig. De biza csak addig, míg az arany tartott.

A szegény ember esment megehült, de most még a vizet es felfőzte a kakaskának. A kakaska most es hamar elfutott, de most nem a szemétdombra, hanem az erdőbe. S hát ott találkozott egy nyúlal.

Azt kérdi a nyúl:

– Hova mész, te kicsi kakaska?

– Én biza csak ide, nem messze. Van ott egy tó, s aszmondják, hogy aki benne megferedik, aranyos lesz tőle.

– Jaj, vigyél el engemet es, te kicsi kakaska!

– Én biza el, ha még hozol magaddal vaj ötven társot.

A nyúl el es futott, s hát uramfia, jött es vissza ötvenedmagával.

A kakaska fogta magát s a nyulakat elvitte a király udvarába, hogy a gazdája küldi ajándékba. Hát a király megköszönte, s adott a kakaskának egy marok aranyat, hogy vigye a gazdájának a nyulakért. Ej, de megörvendett a kakaska! Futott es hamar a gazdájához. Biz a majdnem, hogy meghalt a nagy éhségben, dehát az ő kicsi kakaskája esment megmentette az életét.

De hát ez sem tartott sokáig, s a kakaskának megint el kellett menjen az erdőbe. Most mán egy vaddisznóval találkozott. Az es megkérdezte:

– Hova mész, te kicsi kakaska?

– Én biza ide csak, nem messze, ahol van egy kút, s abban ha megfere-dem, aranyos leszek tőle.

– Vigyél el engem es, te kicsi kakaska – mondta a vaddisznó.

– Jól van, jól, csak hozz magaddal vaj száz pajtást.

Így hát a vaddisznó es kerített még maga mellé vaj százat, s a kakaska vezetésével elmentek a királyi udvarba. A király esment küldött a kakaska gazdájának egy marok aranyat. De biz e' se tartott sokáig, míg a kicsi kakas egy sereg őzet vitt az erdőből a királynak.

De most mán aztán azt kérdi a király:

– Ki s mi a te gazdád, hogy ilyen sok ajándékot küld nekem? S az-tán miért?

Erre a kicsi kakasnak mentő gondolata támadt, hogy aszondja:

– Hát, felséges királyom, életem-halálom kezébe ajálom, de biz az én gazdám egy gazdag ember, s a te leányod kezit akarja megkérni.

A király megörvend s aszmondja:

– No hát, te kicsi kakaska, ha csak ennyi a baj, hát mért nem mondtad hamarább? Hát jöjjön a te gazdád a leányom után, s osztán összeadjuk őket, s ásó-kapa s a nagyharang.

No jól van, hát a kicsi kakas fogta magát s repült haza az örömhírrrel. De biz a szegény ember eppen hogy meg nem halt a nagy éhségtől, s mikor a kicsi kakas elmondta a hírt, még jobban elszomorodott, hogy mán most mi lesz? Mit csináljon, hiszen neki semmije sincsen, s hogy vegyen ő egy királyleányt feleségül? De a kakaska megvigasztalta, hogy ne búsuljon, mert minden el lesz intézve.

Hát jó. A szegény ember elindult s gondolta magában, hogy ez a ka-kaska nagyon okos állat. Hát amint mentek, mendegéltek, béértek egy erdőbe, s aszmondja a kakaska:

– No, édes gazdám, maradj itt. Én előreszaladok, s mindent elintézek.

No jól van. Hát a kakaska fut nagy lelkendezve a királyhoz, hogy az úton a rablók teljesen kirabolták az ő gazdáját, s hogy még a gúnyát es le-szedték róla.

Hát a király küldött az ő veje levendőjének hat pár ezüstszurke lovat aranyas hintóval, s szép királyi gúnyát. No mán most aztán a szegény ember-ből szép, délceg lovag lett, s elment a szépséges szép királykisasszonyt fele-ségül venni. Tartottak es Hencidától Boncidáig tartó lakadalmat, folyt a sok jó bor patakokban mindenütt.

De biz ennek es egyszer vége lett, s aszmondja a király a vejinek, hogy

– Édes fiam, osztán most menjünk az uradalmadba. Megnezzük, hova viszed az én egyetlen leányomat?

Ej, a szegény ember megvakarta a fejét, hogy most mi lesz, mit tudjon csinálni? Eszibe jutott a kicsi kakas, hogy hol van; menjen tőle tanácsot kérni. Meg es kapta a konyhában, búzaszemek között lakmározva. S a kakaska most es megvigasztalta a gazdáját, hogy ne búsuljon, mert nincs mért.

Hát hogyan volna mért? Hiszen abba a rongyos putriba nem viheti azt a szépséges királyelányt!

De hát a kicsi kakas előrement a vendégséges sereg előtt, s útjában talált egy nagy-nagy marhacsordát. Aszmondta a pásztornak, hogy ha szembe jő a király az ő vendégeivel, s kérdi, kié a marhák, mondja azt, hogy ezé s ezé az úré, aki most a király leányát veszi feleségül.

A kakaska tovább ment, s talált egy gyönyörű szép ménescsordát. A ménespásztornak es megmondta, hogy mit mondjon a királynak.

Amint béért az erdőbe, ott volt egy kakaslábon forgó kastély, amibe lakott tizenkét tolvaj. Berohant oda s megijesztette őket, hogy fussanak ki valahova és bújjanak el, mert jó a király nagy ármádiával, s mind felakasztja őket. A tolvajok hamar ki es futtak s bebúttak egy szalmakaszaj alá.

Nosza rajta, a kakaska meggyújtotta a kaszajt a tolvajokkal együtt. Most mán aztán jöhet a gazda, hozhatja a szépséges szép feleségit!

Úgy es történt. A király, amikor a csordákat látta, örvendett, hogy milyen gazdag veje lesz neki. S hát mikor meglátta a kakaslábon forgó kastélyt, azt sem tudta, mit csináljon?! Király ide s király tova, de a szegény ember azt se tudta, álmodik-e, vaj ebren van? De mán mindegy. Csaptak olyan lakadalmat, hogy hetedhét országra es híre ment, a kakaska pedig örömben megdöglött, úgy lakott a sok jó mindenből. A szegény gazdája úgy megsiratta és olyan szépen temettette el, amint azt meg es érdemelte.

Az új pár pedig boldogan él még ma es, ha meg nem haltak.

(*Egerpatak*, Dénes Hajnalka 17 éves. – 1948. Imreh Álmos)

62

A KÉT JUHARFA

Egyszer volt, hol nem volt, nekeresden túl volt egy király. Ennek a királynak volt három leánya és felesége. A leányok nagyra nőttek már, s egy szép délutánon apjuk engedélyivel elindultak sétálni az erdő felé. A küsebbik látta, hogy ha bémennek az erdőbe es, későn érnek haza. Azt mondta a testvéreinek, hogy ő nem menjen bé az erdőbe, hanem hazamenjen.

– Jó, menj – mondták a testvérei.

Erre megfordult s hazafelé mendegélt. A testvérei bémentek az erdőbe, hát egyszer mit látnak? Jó két rabló, s ahogy odaérnek hezzik, megkérdik őket, lesznek-e a feleségeik? A leányok azt mondták, hogy nem. Erre a két rabló kést ragadott s a két leányt leszúrta. A leányok vére kifolyt, s estére már a keselyük tépték őket.

Otthon az apjuk várta, de nem jöttek. Reggel parancsot adott ki, hogy aki akár élve, akár halva megtalálja a leányait, nagy jutalomban részesül.

Sokan próbálkoztak a királyleányok megkeresésével, de senkinek sem sikerült.

Egyszer azt mondja egy szegény fiú:

– Elmenyek én es, édes szüleim, szerencsét próbálok.

– Menj, fiam – mondták a szülei.

El es indult, estére már az erdőben volt. Már estefelé járt az idő, mikor megpillant két juharfát egymás mellett kinőve a földből. Odamegy a szegény fiú s levágta az egyiket. Hát uramisten, egy szép leány ugrott ki belőle! Levágja a másikat es. Hát abból es egy szép leány ugrott ki! A szegény fiút átölelve arra kérték, hogy takarja bé őket. A fiú levette a kabátját, rejkitette, s oda egy fa tövibe a két leány leült. A fiú es egy kicsit odébbacska leült.

Reggel azt mondták a leányok a szegény fiúnak, hogy menjen velik. A fiú ment es velik bé a királyi palotába, s hát akkor tudja meg, hogy mekkora szerencsét talált! A király neki ígérte az egyik leányát es fele királyságát. A fiú örömmel elfogadta, szegény szüleit es a palotába hozatta, s ott élnek máig es boldogan, ha meg nem haltak.

(*Kökös*, Virág Sándor 67 éves. – 1948. Vass András)

63

JÓFONÓ ZSUZSIKA

Volt egyszer, hol nem volt, volt egyszer egy szegény asszony, es annak egy leánya, akit Zsuzsikának hívtak. Ez a Zsuzsika mindent szeretett dolgozni, csak éppen fenni nem. Ha mondta az anyja, hogy fonj, Zsuzsika –, azt mondta, hogy fonok majd holnap. – Ha másnap mondták, hogy fonjon, azt felelte, hogy csak este, s így halasztgatta tovább. Ez így ment sokáig.

Egyszer aztán az anyja megsokallta a sok halasztgatást es ígéretést; elékapott egy jó husángot es kezdte verni Zsuzsikát. Zsuzsika elkezdett futni, es az anyja utána. Így kergetés közben egy szalmakazalhoz értek, es azt kezdték kerülgetni. Ahogy így kerülgetik, éppen arrafelé járt hintójával a királyúrfi. Ahogy meglátta ezt az asszonyt, aki a leányát kergette, megkérdezte, hogy mért kergeti es mért akarja megverni?

– Én bizony azért, felséges királyom, életem s halálom kezébe ajálom – felelte az asszony –, mert a fejemről mán a hajamot es megfonta, s nincs mi fonnivalót adjak neki. Most ennek a szalmakazalnak állott neki, ezt akarja megfenni.

– Ha csak az a baj, ezen könnyen segíthetünk, azért ne üsd a leányodat – mondta a királyúrfi. – Elviszem én, van nekem fonnivaló elég; hadd fonjon ott, ha akkora kedve van.

Azzal felültette a hintójára s elvágatott vele.

Ahogy a királyi udvarba értek, a királyfi bévitte Zsuzsikát egy nagy házba, amelyik telides-teli volt kenderrel es csepűvel.

– No lányom – mondta a királyúrfi –, itt van ez a sok kender és csepű, fogj neki és három napon belül fond meg. Ha meg nem fonod, kivégez-
tetlek azonnal, ha pedig megfonod, még feleségem es lehetsz.

Azzal bé es zárta Zsuzsikát.

Zsuzsika nem tudta, hogy mitévő legyen. Elkezdett búslakodni és sírni. Mikor vitte a szolgálóleány a frustukot, akkor es csak sírt és nem ett.

Kérdezte a szolgától a királyúrfi, hogy mit csinál Zsuzsika?

– Ő biza csak sír, még csak nem es eszik – felelte a szolgáló. – Mind ott van még a sok fonnivaló, még semmit sem font meg belőle.

Mikor vitték az ebédet, akkor es csak így találták Zsuzsikát, ahogy a reggel otthagyták. S ez így ment vaj két napig.

Harmadik nap reggelin, ahogy búslakodott és sírt Zsuzsika, hát egyszer csak eléje toppan egy törpe. Ennek a kis törpének nagyobb volt a szürke szakálla, mint ő maga. Megkérdezte Zsuzsikát, hogy mért sír, mért olyan szomorú? Hátha tudna segíteni rajta?

– Nem tud rajtam senki segíteni – felelte sírva Zsuzsika.

– De hátha mégis igen – mondta a törpe. – Mondd csak el, leányom, hogy mi a bajod?

Ekkor Zsuzsika elmondta, hogy itt a sok fonnivaló, ő nem tud fonni, minnyát itt van a harmadik nap, és ha nem lesz megfonva, akkor kivégzik.

– Egyet se búsulj azon – felelte a törpe –, segíték én rajtad. De előbb mondd meg, mit fizetsz, ha segíték rajtad? Leszel-e a feleségem?

Zsuzsika mindent megígért, még azt es, hogy felesége lesz, csak a haláltól megmentse.

Ekkor a kis törpe beléfűjt egy nagy kürtbe, s hát egy perc alatt mind ott termettek a többi törpék es. Felkapdosták a sok kendert és csepűt, s eltűntek azzal a biztatással, hogy reggel jönnek a megfont kenderrel; akkor elviszik őt es, ha ki nem találja a nevit annak a törpének, aki rajta segít. Ha kitalálja, akkor nem lesz semmi bántódása, ha nem, felesége kell, hogy legyen a törpének.

Zsuzsika most mán egészen megkönnyebbült. Nagyon örvendett, csak még azon kellett törje a fejét, hogy hogyan tudja meg a törpének a nevit?

Mikor esment enni vitt a szolgáló, Zsuzsika megkérdezte, hogy mi hír van a faluban?

– Ott biza nincs semmi különös – mondta a szolgálóleány –, csupán annyi, hogy a királyúrfi vadászni volt, és amint vadászott, hát egy kis törpét látott az erdőn. A faágakon szökdösve kenderfonalat matollált és mind azt énekelte, hogy

*Az én nevem Vargalus Károlyka,
Feleségem lesz jófonó Zsuzsika.*

Egyéb sem kellett Zsuzsikának: kezdett énekelni, s talán még táncolni es örömben. Így tudta meg a törpe nevit, s legalább nem kell, hogy a felesége legyen.

A királyúrfi esment kérdezte a szolgától, hogy mit csinál Zsuzsika?

– Ő biza most valamiért nagyon örült és örömben még táncolt es – felelte a szolgáló.

Zsuzsika nyugalommal várta a másnap reggelt, amikor megjelent a törpe, hozta a sok a kender- és csepűfonalat. Annyi volt, hogy a ház esment megtelt vele.

– No hát kitaláltad-e a nevem, Zsuzsika? – kérdezte. – Mert ha nem, most viszek el, és a feleségem kell, hogy légy.

– Kitaláltam – felelte nagy örömmel Zsuzsika. – Te vagy Vargalus. Károlyka!

Erre elszomorodott a törpe és nagy búsan elment.

Még jóformán el sem ment, s már es ott volt a királyúrfi a hóhérjaival, hogy Zsuzsikát kivégezzék. Ahogy belépett a házba, látja, hogy a kender és a csepű mind meg van fonva. Azonnal elküldte a hóhérokat, Zsuzsikát pedig bévitte a palotába. Felöltöztette a legszebb bársonyruhába s ígérete szerint, hogy feleségül veszi, megkezdődött a lakodalom.

Lakodalom közben egyszer csak a királyúrfinak jelentik, hogy egy asszony akar hozzá bé jutni. A királyúrfi bé es engedte. Amint az asszony feljűk közeledett, elcsodálkozva látták, hogy akkora púpja van, mint ő maga. Megkérdezték, hogy mitől van az a nagy púpja?

– A biz azért, uram és királyom, életem s halálom kezembe ajálom – felelte az asszony –, mert sokat fontam s azért görbültem meg.

Elighogy elment ez az asszony, jött egy másik, akinek úgy ki volt dagadva a szája, hogy olyant ember nem látott. Ezt es megkérdezték, hogy mi lelte? S ez es csak azt felelte, hogy a sok fonás miatt dagadt meg a szája, mivel a csepűből és a kenderből fonás közben a szájával szedte ki a pozdorját.

Megjedett erre a királyúrfi, hogy ha még fonat Zsuzsikával, majd ő es úgy jár, mint az a két asszony. Kijelentette a sok vendég előtt, hogy ő többet nem fonat a feleségivel.

Nem es engedte és nem es fonatta többet.

Így lett jófonó Zsuzsikából királyné, mert egy év múlva a királyúrfit királyné választották.

Még most es élnek, ha meg nem haltak.

(*Étfalvazoltán*, Kész Ferencné 46 éves. – 1948. Kész Imre)

64

A KIRÁLYLEÁNY ÉS A RABLÓVEZÉR

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon, nyolcvankét világon es túl volt egyszer egy királynak egy leánya. Ehhez a királyleánhoz járt egy rablóvezér, de vitéz képiben. A rablóvezér mindig mondta a királyleánnak, hogy jöjjön el háztűzlátni hezzik. A királyleán addig biztatta és kérte az apját, míg egyszer az apja befogatott a kocsissal és elmentek.

A rablóvezér megmagyarázta, hogy merre kell menjenek egy erdön keresztül. Mentek es a királyleán és a kocsis a kocsival. Egyszer kiértek az erdőből, s hát előttik van egy tanya. A kocsis a lovakkal és a kocsival béállott az árnyékba, a királyleán pedig elment a tanyához és kereste a béjاراتot.

Eleget kereste, de nem találta meg. Egyszer csak meglátott egy lajtorját a falnak nekitámasztva, és azon felmászott a falra. Felhúzta a lajtorját, túlfelől leeresztette, aztán ő es leereszkedett és elment bé, de senkit sem talált otthon, csak egy kicsi madarat egy galickában. A kicsi madár megszólalt:

– Te szépséges királyleán, mit keresel itt a rablók tanyáján?

A királyleán elmesélte, hogy miért jött. A kicsi madár azt mondta, hogy

– Itt a rablók tanyája van, és az, aki hezzád járt, az a rablóvezér.

A királyleán megjedett és el akart menni, de a kicsi madár azt mondta, hogy ne menjen el, mert éppen az útban találkoznak, mert a rablók most jönnek haza. Hanem van egy pince és bújjon oda bé, de ne es moccanjon.

A királyleán nem es moccant.

Mikor a rablók elmentek esment, akkor a királyleán eléjött a pincéből. A kicsi madárka azt mondta, hogy a kocsi tengelyre tegyenek valami rongyot, hogy ne csattogjon, mert a rablók éppen őket lesik az út mellett. A királyleán úgy es tett. A selyemköntösit a tengelyre csavarta és meporoncsolta a kocsisnak, hogy úgy hajtson, mint a szél. Haza es értek szerencsésen.

Mikor a királyleán elmondta az esetet az apjának, hát szeme-szája tátva maradt a királynak. Katonasággal körülvetette a palotát, és este, mikor a rablóvezér megjött, lefogatta és lefejeztette.

Itt a vége, fuss el véle.

(*Bibarcfalva*, id. Virág Imre 62 éves. – 1947. Virág Imre)

65

A HÁROM PÁSZTORFIÚ

Volt egyszer egy pásztoreMBER, akinek volt három fia. Ez a pásztoreMBER esztendőkön keresztül örözte a juhait egy havasi legelőn. Már öreg ember volt és érezte, hogy nemsokára meg fog halni. Eléhívatta a fiait. Aszondta nekik, hogy ő nemsokára meg fog halni, de halála után éppen olyan csendesen örözzék a juhokat, mint ő; ne csináljanak semmiféle zajt, mert az vesztikre járna.

Nem sok üdő múlva az édesapjik meg es hótt. A gyermekei eltemették egy patakocska oldalába. Ezután sok ideig betartották azt, amit az édesapjik mondott nekik, mivel még kicsikék voltak, és nem mertek zajt csinálni. Ők es örözték, mint az édesapjik, a juhokat reggeltől estig egy sűrű erdőben.

Sok üdő eltött, a pásztorfiúk nagyra nőttek, elfelejtették az apjik tanácsát és elkezdtek kiábálni, énekelni, mert mán bíztak az erejikben. Egyszer, amint énekeltek, megjelent előttik egy nagy óriás. Az óriás azt kérdezte tőlük, hogy melyik volt az, aki olyan nagyon énekelt és kiábált, hogy ők nem tudnak aludni? A pásztorfiúk nem akarták megmondani, de az óriás azzal fenyegette, hogy mind a hármikat felfalja, ha nem mondják meg, hogy melyik énekelt? Erre a pásztorfiúk megjedtek és megmondták, hogy a legküsebb fiú énekelt.

Ekkor az óriás megfogta a legküsebb fiút és elvitte magával. A másik két testvér nagyon megjedett és többet nem mert énekelni. Mindig azon gondolkoztak, hogy miként tudnák kiszabadítani a testvérüket?

Az óriás a pásztorfiút bévitte egy nagy bozót közé, amelyen ajtó nem volt. Az óriások úgy mentek be oda, hogy a kezikkel megütték a bozótot, mire az, kettényílt, és mikor bémentek, akkor megint megütték, és akkor bétevődött. Kívülről senki sem gondolhatta, hogy az egy óriás-laktanya. Itt a pásztorfiú az óriásoknak az ételeit készítette meg, amíg azok eledel-szerezni voltak.

Így tött el sok üdő. Egyszer az óriások elmentek hazulról, de ebben az üdőben olyan nagy vihar keletkezett, hogy az óriások nagyon átfáztak. Sietve jöttek haza és a pásztorfiúnak megporoncsolták, hogy tegyen tüzet és a vizet melegítse meg, hogy meleg vizet ihassanak. A fiúnak sem kellett egyéb: jó tüzet tett és egy nagy kádat feltett vízzel a kályhára melegedni. Ezalatt az óriások elaludtak. Ekkor a pásztorfiú elhatározta, hogy az óriásokat megforrázza. Úgy es tett. Mikor a víz erőssen forrott, levette a kádat a kályháról, a vizet a fazékba töltötte és odament az óriásokhoz, hogy megnezze, alusznak-e? Az óriások csakugyan aludtak. Ekkor elment a fazakához, odavitte az óriások fejéhez, és a meleg vizet kezdte a szemik közti önteni. Ekkor az óriások felébredtek, de a fiú még jobban kezdte tölteni a forró vizet, úgy, hogy teljesen megvakultak.

A pásztorfiú erőssen örvendett és el akart menekülni, de az óriások aszondták: ha már szolgálta őket, akkor fogadjon el tőlük egy aranygyűrűt ajándékba és húzza fel az ujjára. A pásztorfiú szót fogadott, elvette a gyűrűt és felhúzta az ujjára. Elindult, de alig ment tíz lépésre az óriásoktól, a gyűrű megszólalt:

– Gyere vak, mert itt van!

Erre az óriások megindultak a fiú után. A pásztorfiú hiába próbálta lehúzni a gyűrűt az ujjáról, nem tudta. Így szaladt el a testvéreihez, akik nagyon megörvendtek, amikor meglátták, és elkezdtek tanácskozni, hogyan tudnának megszabadulni az óriásoktól? Elhatározták, hogy egy nagy gödör elé vezetik az óriásokat és belélöfik őket a gödörbe, de ez nem sikerült. Ekkor elhatározták, hogy levágják a testvériknek azt az ujját, amelyben a gyűrű van, mert másképpen nem tudnak megszabadulni az óriásoktól. Le es vágták az ujját és a gyűrűvel együtt belédobták a gödörbe. A gyűrű elkezdte mondani, hogy

– Gyere vak, mert itt van!

Erre az óriások beleléptek a gödörbe és ott mind meghóttak. A pásztorfiúk erőssen megörvendtek. Ezután békében örözték a nyájukat.

(*Sepsibesenyő*, Páll József 75 éves. – 1936. Páll Dezső)

66

IGAZSÁG ÉS HAMISSÁG

Igazság és Hamisság egykor hosszú útra indultak. Sok élelmet vittek magikkal. Mentek-mentek, mendegéltek napról napra tovább, de sohasem ültek le enni. Egyszer Hamisság azt mondta Igazságnak:

– Üljünk le s együnk, mert erőssen megehültem, tovább nem bírom az utazást.

Igazság beleegyezett. Leültek és ettek.

Amíg Igazság ételme tartott, addig jól volt dolgik, mert örökké rendesen ettek, sohasem ehültek meg. Jaj, de mikor Igazság ennivalója elfogyott, következett a nagy búsulás. Hamisság ugyanis a maga csomagjából rendesen ett, de sohasem adott az ő jóakarátú útitársának. Igazság egy jó darabig tűrte s elnézte, hogy Hamisság hogyan eszik, egyszer azonban azt mondta:

– Hej, barátom, adj egy kis ennivalót, ha nem akarod, hogy éhen pusztuljak.

Hamisságban forrt az irigység, s azt mondta:

– Adok ennivalót, ha megengeded, hogy egyik szemedet kifeszítsem.

– No jól van, beléegyzem – mondta Igazság –, csak adj.

Hamisság adott az ennivalójából Igazságnak, de azért a szemit nem felejtette a helyin.

Mikor megint evésre került a dolog, Igazság esment kérte az ételt. Hamisság most es csak úgy adott, hogy Igazság másik szeme es ki legyen feszítve.

– No jól van – mondta Igazság –, csak adj valami ennivalót!

Igazság kapott es, de most mán mind a két szemire vak volt. Nem látott semmit, nem es tudott sehova menni. Ekkor kérte Hamisságot:

– Ha mán ennyire meggyámbásztál, vigy el, vaj vezess el egy tanórka-puhoz,¹ hol legalább kéregessek, mert tudom, hogy te nekem nem fogsz semmit adni.

Hamisság eleget tett Igazság kérésének, de a tanórkapu helyett egy akasztófa alá vezette. Igazság csak nyújtogatta a kezit, hogy adjanak valamit, de semmit sem kapott, mert ott még herkópáter apánk se járt. Igazság csak ült étlen-szomjan s fázott. Sokat búsult, még sírni es kezdett.

Amint üldögélt, egyszer éjfél körül nagy suhogást hall. Nem tudta, hogy mi lehet az a suhogás? Hát biz én elárulom: azt a suhogást két ördög csinálta, mikor az akasztófa tetejire reaszálltak. Ott beszélgetni kezdtek. Az egyik azt kérdezte a másiktól:

– Mi hír van a városotokban?

A másik azt felelte, hogy nagy baj van, mert a víz mind egy cseppig elapadt a kutakban, forrásokban. Azt mondta az első ördög erre:

– Az éjjen olyan harmat lesz, hogy aki avval a harmattal a szeme helyit megmossa, az látni fog, mégpedig úgy, ahogy azelőtt látott. Hogy Feketeországban miért apadt el a víz, én annak es tudom az okát, s azt es tudom, hogyan lehet újra megjövetni. Feketeországban a templom előtt van egy négyszegű kő. Az alatt a kő alatt van egy béka. Ha azt a követ felemelik, a békát kiveszik, négyfelé vágják, aztán a város négy szegletibe kitűzik, a víz azonnal megered minden kútban, olyan erőssen, amilyen erőssen még sohasem volt.

Ekkor az ördögök esszecsapták a szárnyaikat s elrepültek.

Ezután Igazság elkezdett mászkálni. Kereste a burjánokat. Azoknak a harmatjával békente a szemét, s azonnal látni kezdett. Útnak indult, s még akkor éjjel nagyon sok vakot meggyógyított. Azután elment Feketeországba, ott felkereste a templomot. A templom előtt ott feküdt a nagy négyszegű

¹ *Tanórkapu*: faluvégi kapu, falukapu.

kő. Sok fáradságába került, amíg azt onnét felfeszítette. Az ördögnek igaza volt, mert a nagy béka még akkor es ott hevert. Jaj, de milyen csúf volt az! Igazság embereket hívott, a békát négyfelé vágatta s a város négy szegire kiszegeztette. Ahogy ez megtörtént, azonnal megeredt a bő víz a forrásokban, kutakban, patakokban, árkokban. Feketeországban ezért erőssen megszerették Igazságot, s mondták, hogy maradjon ott, de ő azt felelte, hogy még ma otthon kell legyen. Azért ügyekezett haza, hogy Hamissággal találkozzék.

De bizon azon a napon nem találkozott vele.

Másnap reggel, amikor felkelt, látta, hogy egy embert vezetnek a szobájába. Igazság jól reanézett s felismerte az emberben Hamisságot. Megkérdezte tőle, hogy van, mi lelte? Hamisság azt felelte:

– Látod, én elvesztettem a szemem világát. Légy jó, mondd meg, hol gyógyult meg a tiéd? Vezess el oda, osztán meg fogom hálálni.

Erre Igazság megfogta Hamisságnak a kezit s elvezette az akasztófa alá. Azt mondta neki, hogy üljön addig csendesen, amíg valami neszt nem hall. Hamisság csendben es maradt, s várt a neszre. Egyetlen egyszer se mozdult meg, félt erőssen.

Éjfélkor megint eljöttek az ördögök. Nagy suhogással felszálltak az akasztófa tetejire és beszélgetni kezdtek.

– Hallottad-e a nagy hírt? – mondta az egyik. – Feketeországban megjött a víz, s a tennapelőtt éjjel sok vak teljesen meggyógyult.

A másik azt mondta:

– Én ezt nem hallottam, de lehet, hogy valaki meghallotta a mű beszélgetésünket.

Azt mondta erre az első:

– Gyere, szálljunk le s nézzük meg, hátha van valaki megint az akasztófa alatt?

Le es szállottak s látták, hogy egy ember ül az akasztófa töviben.

Ez az ember Hamisság volt.

Az ördögök megmérgeződtek, megfogták Hamisságot, elverték, s osztán kétfelé vágták. Azután megfogták, egyik a világnak ebbe a szegibe, a másik meg a másik szegibe vitte Hamisságnak felit-felit. Útközben szétszaggatták még jobban, s a földre lehányták.

Ezért van a világon annyi hamisság.

Ha nem hiszed, van út elég, s járj a végire.

(*Sepsimagyarós*, Bordás Mihály 80 éves. – 1937. Gazda Dezső)

67

A SZEGÉNY EMBER KINCSE

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt egy felesége, két kis tehene és egy szekere.

Ez a szegény ember egyszer elment az erdőre, hogy hozzon egy szekér tűzifát, mert mán elfogyott. Ahogy rakta a szekeret, hallja, hogy valaki mondja:

– Hókusz-pókusz, pejerátusz, nyílj fel, ajtó!

A szegény ember elig tudott elbújni, hogy meg ne lássák a rablók (mert azok voltak), s az ő vezérik mondta ezt a varázsigt. Ott laktak a közelben egy elvarázsolt barlangban, s éppen most es rabló-útra mentek.

Amikor a rablók elmentek, a szegény ember odament a barlang szádához és elmondta az ajtónál való mondókát, mire az ajtó felnyílt. S hát uram isten, szeme-szája tátva maradt, mikor meglátta a sok kincset! Sokat nem tétovázott, hanem megrakott egy ládát arannyal és sietett haza.

Mikor hazaért, a feleséginek nagy örömmel mondta, hogy mit kapott az erdőn. A sok aranyból meggazdagodtak, szép házat vettek, szép ruhát vásároltak és úgy éltek, mint a hal a vízben.

Megirigyelte ezt a gazdag ember, hogy milyen jól él a szegény ember a feleségivel. Azt mondta neki, hogy ha meg nem mondja, honnan gazdagodott meg, rossz dolgik lesz. A szegény ember elmondta, honnan van a sok kincs. Ekkor a gazdag ember azt mondta, hogy írja le, mit kell mondani az ajtónál. A szegény ember le es írta, hogy „hókusz-pókusz, pejerátusz, nyílj fel, ajtó!”

A gazdag ember befogta az összes lovait, ökreit, teheneit, és úgy ment a rablók barlangjához. Mikor odaért, az ajtónál elolvasta, ami a papírra volt írva, s erőssen megörvendett, mikor az ajtó kinyílt. Örömben a papírt esszetepte és kezdett pakolni a sok kincsből. Mikor minden ládját telirakta, menyen az ajtóhoz, de nem tudta kinyitani, mert elfelejtette a mondókát.

Jönnek haza a rablók és megjednek, hogy miféle szekerek vannak ott? Látták, hogy senki sincs a szekereknél, s bémentek a barlangjikba. Ahogy meglátták a gazdag embert, megfogták, a két kezit és az egyik lábát levágták, s azzal fel es akasztották a falra, külön a testit és külön a levágott végtagjait.

Másnap a rablók megint elmentek lopni, és a gazdag ember szekereit es hajtották magikkal.

A gazdag ember felesége elment a szegény emberhez és elpanaszolta, hogy az ura még mindég nem jött haza, biztosan megölték a rablók. Kérte, hogy menjen el vele a rablók barlangjához. A szegény ember el es ment, és amikor elmondta az ajtónál a mondókát, az ajtó felnyílt. Mikor a gazdag asszony meglátta, hogy az ura fel van akasztva, de még él, ijedtiben elájult s csak akkor ebredt fel, amikor hazaértek. A szolgálot gyorsan orvosért küldte. Az orvos el es jött, de nem a gazdag ember kapuján ment bé, hanem a szomszédnak a kapuján vitték bé, de ott es csak úgy, hogy a szemit békötötték.

Az orvos fel es varrta a gazdag ember kezit-lábát. Mikor készen volt, ugyanott vezették ki az orvost, ahol bévezették.

A rablók, mikor hazamentek, látták, hogy nincsen ott a gazdag ember. Elszéledtek, hogy keressék meg valahol. A vezérik éppen a gazdag ember falujába ment. Ott legelőször ahhoz az orvoshoz ment, amelyik felvarrta a gazdag ember kezit-lábát. Megkérdezte tőle, hogy nem ő varrta-e fel a gazdag ember két kezit és egyik lábát? Az orvos azt felelte, hogy

– Vaj igen, bizony én, de nem tudom, hogy hol lakik, mert a szememet békötötték és úgy vittek oda. De annyit meg tudok mutatni, hogy merre van, és azt a kaput es, amelyiken bévittek.

Avval el es indultak, hogy megmutassa az orvos a gazdag ember lakását. Mikor odaértek, a rablóvezér a kapura egy ismertető csillagot ütött, amelyet nem lehetett lemosni vagy eltávolítani. Azzal elbúcsúzott az orvostól, és elindult haza a társaihoz.

Másnap már jött az egész rablóserég. Mikor a faluhoz értek, már este volt. A mezőn találtak egy nagy halom hordót. Mindegyikbe beléült egy-egy tolvaj, mert az volt a szándékuk, hogy megölik a gazdag embert, és ami kincse van, mind elviszik tőle. A rablóvezér bement a faluba és szekereket fogadott, hogy a hordókat vitesse bé a faluba, de előbb szállást keresett. Más helyen nem es keresett, igyenesen odament a gazdag emberhez. A gazdag ember adott es szívesen szállást. Akkor jedett meg, mikor az udvarát úgy megrakták hordókkal, hogy egy talpalatnyi hely sem volt szabad.

A szolgáló észrevette, hogy mi van a hordókban, de senkinek sem szólt semmit, hanem éjnek idején a hordókra gázt¹ öntött, meggyújtotta, és a rablók mind elégték reggelre.

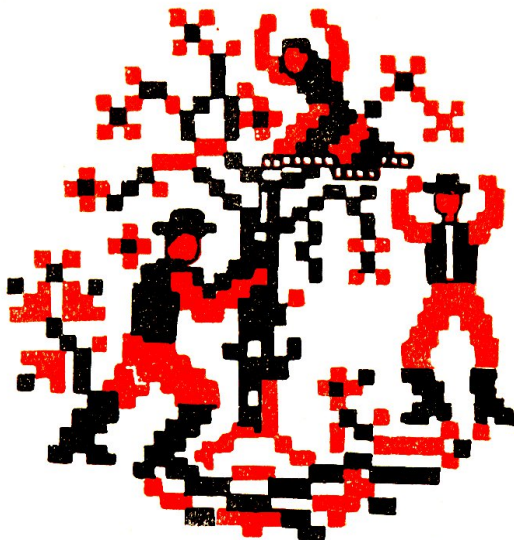
Reggel, mikor a gazdag ember felébredt, s a szolgáló elmondta, hogy mi történt, a gazdag ember megölelte és azt mondta:

– Örökre légy az én leányom, ezután nem dolgoztatlak annyit.
S még máig es élnek, ha meg nem haltak.

(*Sepsiköröspatak*, özv. Bölöni Andrásné 70 éves. – 1948. Bedő Béla)

¹ Gáz: petróleum.

TRÉFÁS MESÉK, ANEKDOTÁK

68

KILENC, A PAP SZOLGÁJA

Volt egyszer, hol nem volt, régecskén lehetett, hogy az óperenciás tengeren túl esett; még azon es túl, ahol a kurtafarkú malac túr, s még azon es túl, ott, hol a bolhát rézpatkóba verték, hogy a sűjba s a francba meg ne botorkázzék, volt egy szegény ember, s volt annak kilenc fia. A legküsebbet elnevezték a testvérei Kilencnek, mert ő született a kilencediknek. A nagyobb legények megházasodtak, a küsebbek elmentek szerencsepróbálni, s csak Kilenc maradt otthon. Elgondolta, hogy jobb volna, ha ő es elmenne hazunán.

El es ment s elszegődött egy paphoz. Annak a papnak volt még nyolc szolgája. Kilenc ott es a kilencedik lett. A kilenc szolga közül ő volt a leg-erősebb.

Egyszer a pap aszmondja a szolgáknak, hogy
– Holnap az erdőre kell menni fáért.

Jól van. Másnap reggel a szolgák felkelnek jókor, de Kilencet heába költötték, mert ő nem kött fel.

A szolgák el es mentek az erdőre. Mán a nap es fenn járt az égen, s Kilenc akkor kött fel. Béfogta a négy ökröt s elindult az erdő felé lassacskán. Elig ért ki a faluból, a társai már jöttek ki az erdőből. Ahogy ment a szekér után, mind fákat rakott keresztbe az úton. Mikor kiért az erdőre, az ökrököt elcsapta, hogy egyenek, amíg ő megrakja a szekeret. Mikor megrakta, ment, hogy keresse meg az ökrököt, de sehol sem kapta meg, mert a medvék megették. Kezdt búsulni, hogy mi lesz most vele? Hát egyszer meglát négy med-

vét. Megfogja szerre mind a négyet, s befogja őket a járomba. Elindult hazafelé.

Útközben találkozik egy ördöggel. Aszondja az ördög, hogy

– Kihúszom a kerékszeget!

– Próbáld meg – mondja Kilenc kacagva.

Avval ki es húzta az ördög, s elhajította a fák közi. Kilenc erre megharagudt, megfogta az ördögöt s reakényszerítette, hogy az ujját dugja a kerékszeg helyire.

Amint ment hazafelé, utolérte a többi szolgát, akik nagyban dolgoztak az útba rakott fákkal. Kilenc megállította a medvéket, leült a szekér árnyékába s megvárta, hogy a szolgák rakják el a fát az útból. Mikor elrakták, felült a szekér tetejire, s nagyokat rittyegtetett az ostorával a medvék felett, hogy gyorsabban menjenek. El es került a többi szolgát és sebesen ment hazafelé. Mikor meglátta a pap, hogy Kilenc az ökrök helyett medvékkel jó haza, a papnéval nekifogott s a kapuhoz egy csomó fát rakott, hogy Kilenc ne tudjon bémenni az udvarra.

Kilenc, ahogy a kapuhoz ért s meglátta a nagy csomó fát, kezdte kibálni:

– Tiszteletes úr, nyissa ki a kaput, hogy menjek bé!

A pap azonban nem mert kibúni a házból, hogy a kaput kinyissa. Kilenc leszállott a szekérről, megfogta a négy medvét a szekérrel együtt, s behajította az udvarra. Az ördögnek azt mondta:

– Te most elmehetsz, mert hazaértünk.

S az ördög el es ment.

A pap kiment az udvarra s kérdi Kilencetől:

– Hol vannak az ökrök?

Azt mondja Kilenc:

– Tiszteletes úr, megették ezek a medvék, s azért fogtam bé őket a járomba.

A pap nem volt mit csináljon. Kilenc lerakta a fát, s a medvéket az ökrök helyire kötötte a pajtába. Hátrament a kertbe, eléhozott négy juhot a négy medvének. A medvék mind egy falásig megették a juhokot. A pap meglátta s elhatározta, hogy Kilencet elpusztítja, mert másképpen nem tud szabadulni tőle. Azt mondja a szolgáknak:

– Melyik rakná ki a kút falát kővel?

Kilenc egyből felel, hogy

– Én!

Jól van, lemenyen a kútba, s kezdte kirakni a köveket kereken. A pap mondta a többi szolgának, hogy üssék agyon Kilencet vaj egy nagy kővel. A szolgák hánták es mind úgy a köveket, hogy valahogy üssék agyon, de Kilenc ügyelt magára, s nem tudták a fejire dobni, mert mind kifogta.

Addig hánták a köveket, hogy mán beléfáradtak, de Kilencnek nem volt semmi baja. Egyszer az egyik szolga egy nagy malomkövet hengerített a kútba. Kilenc a kezit a malomkő közepin, a likon kidugta, s azt kiáltotta ki a kútból:

– Mért dobták bé a nagyanyám orsókarikáját?

S avval a malomkövet kidobta a kútból. Mire elvégezte volna a kutat, a másik nyolc szolga egy nagy haranggal leborította a kút száját. Kilenc a fejire

vette a harangot, mint a kalapot, s kijött a kútból. Jobb kezével leemelte, s jelentette a papnak, hogy elvégezte a kutat.

A pap nem tudta, hogy szabaduljon meg Kilencről? Aszmondja egyszer a szolgálknak:

– Van egy szekér csontom, ki vinné el az ördögök malmába megőröltetni?

Kilenc vállalkozott, hogy ő elviszi. Béfogta a medvéket s elindult a pokol felé. Amikor odaért, hát éppen avval az ördöggel találkozott, amelyiknek az ujját a kerékszeg helyire dugatta.

Aszmondja az ördög Kilencnek:

– Itt most jó helyen vagy!

Kilenc hívta, hogy örölje meg a csontot. Az ördög nem ment. Kilenc megfogta, odavitte a malomkőhöz, a fenekit hezszorította a kőhöz, s addig tartotta ott, míg a fenekiről a bőrt a kő mind lesúrolta. Avval elerésztette, s nekifogott az örölshez. Mikor megőrölte a csontokat, felrakta a szekérré s hazament.

Mikor meglátta a pap, hogy Kilenc jő haza, nem tudta, hogy hova legyen el. Elhatározta, hogy elküldi az erdőre a juhok mellé.

Mikor Kilenc hazaért, lerakta a csontlisztet s bément enni. Ameddig ett, a pap megmondta, hogy menjen pakulárnak¹ a juhok mellé.

Kilenc el es ment. Mindennap megett egy juhot, s mikor mán nem volt több juh, mert mind megette, akkor hazament, s azt mondta a papnak, hogy a farkasok mind megették a juhokot. A pap nem volt mit csináljon. Küldte el, de Kilenc nem akart elmenni.

Amíg Kilenc az erdőn volt, azalatt a pap a többi szolgálával elcsapatta a medvéket. Kilenc megígérte a papnak, hogy ő más négy ökröt lop ezek helyett, amelyeket a medvék megettek. Esszeszedett egy zsák csürkét, s elment a szomszéd falu határába egy erdő széjire. Ott leült s várt.

Hát egyszer jönnek a béresek szántani vaj hat ekével, s mindegyik eke előtt négy ökör volt befogva. Mikor végigérték a földön a béresek, Kilenc elcsapta azt a zsák csürkét, amit magával hozott. Az egyik béres meglátta s elkiáltotta:

– Né, mennyi magyaróstyúk van!

Erre a béresek otthatták az ökrököt az ekékkal együtt s futtak, hogy fogjanak vajegyet. Kilenc ekkor kijött a bokorból, s négy ökröt hazahajtott a pap udvarába. A pap örömben nem tudta, mit csináljon.

Kilenc ekkor elhatározta, hogy hazamenyen a szüleihez. Kérte ki a bérít a paptól. A pap most mán nem akarta elengedni, mert egészen megszokta, s pénzt sem akart adni neki. Kilenc ekkor azt mondta, hogy bocskorszíjut húz a hátából, ha nem ad neki pénzt. Ekkor a pap kénytelen volt kifizetni, s Kilenc elindult hazafelé.

Útközben kapott egy varjúfiút,² s azt felvette. A varjúfiúnak fel volt vágva a nyelve, s tudott beszélni. Elmondta Kilencnek, hogy ő hol lakott, s kérte, hogy vigye vissza, mert az anyjának van három csomó aranya s egy kicsi malma. A malom azt jár, amit poroncsolnak neki. Kilenc haza es vitte

¹ Pakulár: juhász. (Román *păcurar*.)

² Varjúfiú: varjúfióka.

a varjúfiút, s a nagy varjú nekiadta a malmot. Kilenc elindult hazafelé a malommal.

Útközben találkozott egy juhással. Leült s beszélgetett vele. A malommal ételt s bort járatott. Miután ettek s ittak, a juhász Kilencnek ígerte a botját, csak adja neki a malmot. Kilenc neki es adta s ment tovább. Találkozott egy huszárral. A huszár megszólította:

– Hé, földi, nincs-e valami enivalód?

Kilenc kezdte búsulni a malmot. Elküldte a botot, hogy üsse agyon a juhászt s hozza vissza a malmot. A bot elment, agyonütte a juhászt s visszahozta a malmot. Amikor visszahozta, nekiültek a huszárral, ettek s jól meg-részegekedtek. A huszár a kardját Kilencnek ígerte, csak adja neki a malmot. Kilenc oda es adta, s avval tovább ment.

Ment, mendegélt s egyszer jól megehült. Megint eszibe jutott a malom. Elküldte a kardot s a botot es, hogy üssék agyon a huszárt s hozzák vissza a malmot. Azok el es mentek. A huszár mán hazaért, s otthon le volt ülve az asztal mellé. A kard levágta a fejit, a bot a hátára vette a malmot, s úgy jöttek Kilenchez. Mikor Kilenc esment meglátta a malmot, úgy örvendett, hogy még a tetűje es táncolt örömben. Újra járatott a malommal ételt. Ett, s akkor továbbment.

Amikor hazaérkezett, a testvéreinek mán annyi gyermekik volt, s olyan szegények voltak, hogy nem volt mit egyenek. Kilenc a malommal egy hosszú asztalt járatott, s az asztalra mindenféle ételt s italt. Nekiültek, ettek-ittak, s még most es mulatnak, ha meg nem haltak.

(*Erősd*, Balog István 72 éves. – 1948. Kertész Gábor)

69

JÁNOS, A BÍRÓ SZOLGÁJA

A bírónak egy szolga kellett, elindult a keresésére. Sokáig ment, sok falut bójárt es majdnem mindenütt János nevű fiúkra talált, de nem akart János nevű szolgát fogadni.

Egyszer egy nagytermetű, erős legénnyel találkozott, akinek szintén János volt a neve. Elhatározta, hogy megfogadja. János nem es kért nagy bért, úgy-hogy könnyen esszefértek. A bíró uram csak azt az egyet kötötte ki, hogy aki a másokra megharagszik, annak a hátából szíjat húznak.

Másnap János bé es állott a szolgálatba. Még volt neki két bérestársa, azokkal együtt kellett hogy dolgozzon. Azt poroncsolta a bíró, hogy reggel jókor keljenek fel es menjenek az erdőre fáért. A két régi béres fel es kelt jókor es el es ment az erdőre, János azonban még tíz órakor es az ágyban volt, s nem akart felkelni. Bíró uram háromszor es költötte. János mindég azt mondotta, hogy felkel, es mindig megkérdezte a bírót, hogy haragszik-e? A bíró uram mindig azt felelte, hogy nem haragszik, mert ha azt mondta volna, hogy igen, akkor János a hátából szíjat húzott volna.

Nagy későre János méges felkelt, s hogy ne tótse az üdőt a bivalok enniadásával, fogta magát, a bivalokot felhajigálta az estálló fölé, hogy ott a jó szénában jóllakjanak. Mikor jóllaktak, leszedte az estálló fölül, befogta a szekérbe és megindult velük az erdő felé. A faluban, amíg ment, végig mindenkítől elkérte a láncokat. Mind a szekérre rakta, a tengely a nagy terü miatt szinte letörött. Így ment János az erdőre. Amikor megérkezett, a láncokat leszedte a szekérről, esszebogozta, a bivalokot pedig megkötötte egy vastag fához.

A láncokkal addig ment kereken, míg az egész erdőt esszekerítette. Akkor a láncok végét kezdte húzni, olyan erősen, hogy a fák gyökerestől kijöttek a földből. Ezt addig csinálta, amíg az egész erdő egy csomóba jött. Ekkor visszament a bivalokhoz, de látja, hogy azok nincsenek ott. Két medve ette meg őket, míg ő favágni volt. Elment a medvéket megkeresni. Meg es találta, de a medvék nem akartak az ő szavára még megmoccanni se. Ő megfogta a medvéket a nyakiknál fogva, odavezette a járomhoz és befogta őket. Ekkor az esszegyűjtött fákot a szekérhez hordta és ráarkta, de a szekér a sok fa alatt darabokra törött, noha jól meg volt vasazva. Ekkor reacsapott a medvékre, de azok nem akartak semmiképpen sem menni. János megfogta a medvéket a láncnál fogva, a fát a sok láncsal esszekötözte, és húzta a medvét, fát, szekeret árkon-bokron keresztül, míg a faluig ért, Bément a faluba, de az utcák szűkők voltak, és Jánosnak a fája nagyon sok volt. A házakot a helyikből mind kitaszigálta és esszetörte egészen a bíró kapujáig. A bíró, mikor meglátta, nagyon megszornyedt, mert a fa annyi volt, hogy az udvarán nem fért el. Még jobban megszornyedt a medvéktől, s azt mondotta Jánosnak:

– Nagyon jó! A fát hagyd ott, ahol van, csak te jere bé a kapun.

Kis üdő múlva jött a sok ember a bíróhoz panaszra, hogy a szolgáját büntesse meg, mert a sok fával a házikot mind feldőjtögette. De a bíró uram nem mert szólani, mert akkor János a hátából szíjat húzott volna.

A más két béres nem tudott hazajönni a sok fától, ami az útban volt, amíg a falu népe kicsidenként el nem hordogatta. Ekkor látta a bíró, hogy János milyen erős, és mind azon törte a fejét, hogy tudna tőle megszabadulni? A falu vénjeit egybehívatá és nagy aggodalmát nekik eléadá. A vének elhatározták, hogy Jánost felküldik a havasra, ahol a medvék garmadában állnak, hogy Mózi bának, a medvék keresztapjának vigyen fehérműt, mert a régi eddig nagyon elszennyesedett, és beretválja meg, mert eddig nagyon elszőrösödött. A falu vénjei azt hitték, hogy a medvék Jánost meg fogják ölni, és így megszabadulnak tőle.

A bíró hazament és eléhívatta Jánost. Kiadta a parancsot, hogy a falunak az a kívánsága, hogy Mózi bának vigyen fehérműt a havasra, beretválja meg és nezze meg, hogy a disznók megvannak-e mind, mert Mózi bá már száz éve, hogy elment a faluból. Jánosnak fel es pakoltak két nagy zsák élelmiszert és útnak eresztették.

János sokáig ment a havason keresztül és mindenütt kereste Mózi bát, de suhutt sem találta meg. Ezért nagyon megharagudt, mert az egyik zsák élelem mán el es fogyott. Végül találkozott egy öreg medvével, akit örömben, hogy már egyszer megtalálta, így köszöntött:

– Adjon isten, Mózi bá! Jöjjön csak ide kijed, mert nagy üzenetet hoztam én magának!

De a medve csak nézte Jánost és ódarolt¹ tőle. Végre megharagudt, szembeállott Jánossal és elkezdte mondani:

– Mö, möm, möm!

De János sem volt ám rest: megfogta a medvét és úgy ütötte a földhöz, hogy félig süllyedt a földbe. Ekkor a medve látta, hogy kivel van dolga, s megadta magát. János azt mondta:

– Ha-ha, Mózi bá, még meg es kell beretválnozni!

Nekifogott s egy éles beretvával kezdte lehúzni a medvének a szőrit, mire az irtózatosan elkezdett ordítani, de mégis engedelmeskedni kellett. János teljesen leberetválta. Ekkor feladta reá az inget és a gagyát, a fejibe egy csuklyát tett, és azt mondta neki, hogy most vezesse el őt a disznókhoz. A medvének sem kellett egyéb. Ment, ment Jánossal addig, amíg egy barlangba ért, és ott elbődülte magát. Ekkor egy csomó medve jött ki a barlangból és nagy böszüléssel reaszaladtak Jánosra, hogy megöljék. De János sem volt rest: megfogott egyet közülük a lábánál fogva és úgy verte a többihez, hogy mind elfuttak tőle. Ekkor János elészedte őket, sorbaállította a katonai rendszabályok szerint és kezdett komondérozni, amit a medvéknek teljesíteni kellett. Ha nem csinálták jól, akkor János olyant húzott rejik, hogy majd bétörött a hátik.

Végül János es megsokallta a dolgot, mert az erdő olyan erőssen zengett a medvebögéstől, hogy neki es bédugult a füle. Megporoncsolta a medvéknek, de különösön Mózi bának, hogy vezesse el őt a disznókhoz.

Ekkor a medvék Jánosnak a vezetése alatt szép sorjában elindultak a disznók keresésire. Sokáig jártak az erdőben, de nem kapták meg a disznókot. János nagyon mérges volt, mert a másik zsakban levő élelemnek es a fele már elfogyott. Reaporoncsolt a medvékre, hogy azonnal vezessék őt a disznókhoz, mert ha nem, baj lesz. Esmént megszöktette őket úgy, hogy végre megértették az akaratát és elvezették őt a vaddisznókhoz. János számbavette a disznókot. Azok meg es voltak hiány nélkül. Ekkor János azt a poroncsot adta ki a medvéknek, hogy a disznókot le kell hajtani a faluba, mert az emberek úgy kívánják, hogy lássák meg száz esztendő után a disznóikat.

A medvék ezt nem értették meg. Ekkor János esmént sorbaállította őket és kezdett nekik megint komondérozni. Megporoncsolta nekik, hogy álljanak két lábura, és az első lábuk talpát addig nyalatta velük, míg megértették a poroncsát. Mózi bá nagyon bosszús volt és nem akarta csinálni a komondószóra a gyakorlatot, de János nagyokat húzott reá. Végül a medvék megértették a poroncsát, mert János addég beszélt nekik, amíg megértették.

Ekkor Jánossal együtt kezdték lefelé terelgetni a disznókot a havasról. A falu azonban száz kilométerre volt tőlük, tehát sokat kellett menjenek, míg a faluba beértek. Ez alatt az idő alatt János kitüntetésekot adott a medvéknek: egyiknek káplári rangot, másiknak frontási² rangot, harmadiknak őrmesteri rangot, negyediknek hadnagyri rangot, Mózi bának pedig ezredesi rangot, és mindegyiknek adott egy-egy disznócsordát; így mentek a falu felé.

Mikor a falu határába érkezett, az emberek nagyon megszörnyedve futtak bíró uramhoz és erőssen megijedve mondták meg neki, hogy János egy

¹ Ódarolt: farolt, oldalt húzódot.

² Frontás: örvezető. (Román *fruntaş*.)

csomó medvével és egy csorda vaddisznóval jő haza. A bíró uram csak most jedett meg, és vele együtt a falu, mivel azt hitték, hogy a medvék Jánost eddig megölték, s így megszabadultak tőle. És né, mekkorát csalódtak!

Bíró uram egy küldöttséget küldött János elé, hogy nezzék meg a disznókot és mondják azt neki, hogy a disznók jó állapotban vannak, csapja vissza őket a legelőre, hogy legeljenek tovább.

A küldöttség el es ment és megmondta Jánosnak a bíró üzenetét. Ezt János meg es fogadta. Visszacapta a disznókot és a pásztorokat a legelőre, csupán ötven darabot hajtott haza bíró uramhoz. A bíró nem tehetett mást, bérekesztette Jánossal a disznókot az ólba, de azok mind esszeduvasztgatták¹ az ólt és kijöttek az udvarra.

Ekkor a bíró esmént eszehívatta a falu vénjeit tanácskozni, hogy miként tehessék el láb alól Jánost? Elhatározták, hogy megölnék két disznót. A falu közepén van egy nagy kút, abba beléküldik Jánost, hogy rakja el a húst (mert abban az időben nyár volt), hogy meg ne romolják.

Meg es fogattak Jánossal két kocát és megölték vele. Ezalatt az egész falu szekerekkel hordotta a köveket a kúthoz, hogy mikor János belémenyen a kútba, belédobálják azokat, s így öljék meg Jánost. A falu egy hónapig hordotta a köveket. Mikor aztán készen voltak, beléküldték Jánost a kútba, hogy rakja el a húst. János belé es ment a kútba. Ekkor az egész falu odagyűlt, megfogták a nagy köveket és belédobálták nagy nehézséggel a kútba. A kövek közepe likas volt (malomkövek voltak), és Jánosnak minnyát az első a nyakába esett. János felnezzett és azt mondta:

– Hé, ne dobigáljatok!

De a falusiak még jobban kezdték dobigálni a köveket a kútba, úgy, hogy majd megszakadtak belé. János a fejével mind felfogta és mind beléforgatta őket a kútba.

Miután a köveket mind beléhányták a kútba, János megfogott egyet és úgy kihajította, hogy egy csomó embert megölt azok közül, akik a kút mellett állottak. Ekkor a falusiak fogták magikot és a malomkövet visszadobták. Ezután mind bémentek a bírónak a házába, mert ott egy nagy lakoma volt készítve annak örömeire, hogy Jánost megölték.

De tévedtek, mert azalatt, amíg benn jól lakmározta és mulatta, János vaj két malomkövet kihajított, és egy harmadikkal, amelyik a nyakában volt, kijött a kútból. Észrevette, hogy az emberek benn a házban lakomáznak. Megharagudt, egy malomkövet négyfelé tört, és az egyik darabbal úgy megdobta a ház oldalát, hogy az béduvadt a lakomázókra. Nagyon megijedtek azok és kérték Jánost, hogy bocsásson meg nekik. Bíró uram még a leányát es neki ígérte feleségül, csak hagyjon nekik békét.

János megbocsátott.

Ebben az időben az ellenséges ország királya János országára tört. A fiatal embereket mind bévonultatták katonának. Ezek között volt János es. János nem állhatta, hogy neki csak egy kis fegyvercskét adtak. Elkérezett a kapitányától és elment az erdőbe, ott a legnagyobb két fát levágta. Ezek a fák százötven meter hosszúk voltak, és a vastagságuk tíz meter volt. Ezeket a fákat János felvette a vállára és elvitte a hadseregbe. A hadsereg, amint meg-

¹ Összeduvaszt: összeront, összedönt.

látta Jánosnak a nagy erejét, erőssen megszörnyedt. János az egyik fát odaadta százötven embernek, a másikat maga vitte, és azt mondta, hogy ne harcoljanak, mert ő egyedül es leveri az ellenséget.

A két ellenséges hadsereg szembeállott egymással. János a középre ment egy százliteres üsttel, egy kád puliszkaliszttal, ötven kiló túróval és a százötven meteres fájával. Ott tüzet tett és kezdte az üstben főzni a puliszkát. Eközben az ellenség kezdte löni Jánost. János azonban azt felelte vissza, hogy ne dobígjának, mert baj lesz. Az ellenség azonban csak tovább lőtte Jánost. Egy golyó az üstöt érte, és az üst mind összetörött. János erőssen megharagudt, elévette a százötven meteres fáját és az ellenséget elseperte. Akik megmenekülhettek, elfuttak a királyukhoz és elmondták, hogy az ellenséges táborban van egy olyan erős ember, aki egymaga százötven meter hosszú és tíz meter vastag fával hadakozik, s ököket teljesen leverte, úgy, hogy egy néhányan tudtak csak megmenekülni.

A király azonnal magához hívatta Jánost és megkérdezte tőle, hogy van-e felesége? János azt felelte, hogy el van jegyezve a bíró leányával. Erre a király azt mondta, hogy a leányát neki adja, csak maradjon az országában. János kapott az alkalmon és elvette a király leányát. A menyegzőn megett egy száz literes üst puliszkát, egy kád tejet.

Még máig es élnek boldogságban és örömben, ha meg nem haltak.

(*Sepsibesenyő*, Páll József 75 éves. – 1936. Páll Dezső)

70

JÁNOS KIRÁLY LESZ

Egyszer volt egy asszony, s annak volt egy haszontalan tekergő fia, akit Jánosnak hívtak. Ez a János nem szeretett dolgozni. Mán nagy legény volt, s még akkor es a porban játszott. Az anyja font, szőtt, kötött, s csak így tudta eltartani a fiát.

Egyszer a szomszédban új csűrűt építettek. Amint a mesteremberek kiabáltak a szarvazatok¹ felhúzása közben, János elszökött hazulról és nézte az építőembereket. Egyszer csak azt mondja, hogy

– Mit kínlódnak avval a rongyos hitvány rudakkal? Úgy feldobígjalom ököket a csűrű tetejire, hogy mind esszetörnek!

Avval megfogta a fákot s mind feldobígjálta ököket a csűrű tetejire.

Mindezeket látta a falu bírója, s gondolta, hogy meg kéne fogadja Jánost szolgának. Meg es fogadta.

A bírónak volt egy nagy ciheres² erdeje. Legelső dolga volt, hogy azt kivágassa Jánossal. A bíró felesége fel es pakolt a tarisnyába hagymát es pujiszkát. Avval elküldték Jánost az erdőbe. Egy nagy sereg bárányt es haj-

¹ Szarvazat: tetőgerendázat.

² Ciheres: bokros, cserjés.

tott, hogy míg azok esznek, addig irtja a bokrokat. Menet megnézte a pakkot, hát uramisten: pujiszka és hagyma. Nem es dolgozott semmit, mert pujiszkával s hagymával nem lehet dolgozni. Kapta magát, egy bárányt megölt, megsütte és megette. Avval hazament. Este, mikor hazament, a bíró megkérdezte:

– Hé János, ugyan bizony mennyit hántottál meg?

– Csak egyet – felelte János.

– Akkor bizony későre lesz meg – mondta a bíró.

Másnap es csak hagymát és pujiszkát tettek a tarisnyába. János esment megfogott egy bárányt és megette. Este kérdezte a bíró:

– Mennyit hántottál meg, János?

– Ma es csak egyet – felelte János.

– Hm – bólintott a bíró –, hát az hogy lehet, hogy tennap es csak egyet, ma es csak egyet hántottál meg?

– Hát az úgy – felelte János –, hogy ma es megöltem egy bárányt, tennap es egyet, mert pujiszkával s hagymával nem lehet dolgozni.

Harmadik nap mán kenyeret és szalonnát pakolt az asszony a tarisnyába. Ennek megörvendett János, s az egész erdőt kitepte, halomba rakta a sok ágat, meggyújtotta s elégette. Este kérdi a gazda:

– Hogy haladtál, János?

– Az egészet kiteptem s elégettem – felelte János.

– Ejnye, a semmiházi napodat – förmedt rá a gazda –, hiszen az jó lett volna hevittőnek.¹

A nagy tűz láttára az egész falu kifutott tűzoltani.

A bíró azt mondta, hogy el kell tuszkolni valahova Jánost, csak hogy ne lássák. Odaadott neki egy inget, egy gagyát és egy cipót avval a számítással, hogy János az erdőben valahol meghal. Azt mondta neki, hogy menjen az erdőbe, ott legel a disznyócsordája, amelyet Mózi bá öröz. Keresse meg Mózi bát, a cipót adja oda neki, az inget s a gagyát adja fel reá.

János el es ment s megkereste a disznyócsordát. Látta, hogy egy nagy árokban egy medve kerget egy nagy sereg vaddisznót. János odament a medvéhez, köszönt s azt mondta, hogy a cipót egye meg, az inget s a gagyát húzza fel, s segítsen hazahajtani a disznyókot. A medve nem mozdult, csak hümmögött. János megharagudott, a medvét legyúrta, az inget s a gagyát feladta reá és odaállította a csorda mellé, hogy hajtsa. A medve csak nem mozdult. Egy vadkan Jánost meg akarta ölni, de János úgy megvágta, hogy azonnal megdöglött. Ekkor János azt mondta a medvének, hogy ügyeljen reá, míg a disznyócsordát esszetereli. Amire János visszament, a medve mind egy falásig megette a disznyót.

– No, Mózi bá, ha mán megtőtötte a nagy belit, akkor most segítsen hajtani a disznyókot!

János a medvét a fülinél fogva vezette. Éjjel tizenkét órakor értek haza. Megkopogtatta az ablakokat és mondta a bírónak, hogy hazahajtotta a csordát. A bíró megjedett, hogy avval a temérdek disznyóval mit tud csinálni?

– Eredj a harangozóhoz – mondta Jánosnak –, és kérj szalmát. Azután pergeld meg a disznyókot.

¹ *Hevítő*: kemencébe való tűzifa, tüzelő.

János el es ment, s a harangozótól szalmát kért. A harangozó azt mondta, hogy vigyen, amennyit tud. János az egész szalmakaszajt felszúrta egy rúdra és elvitte. Igen hamar megpergelte a disznyókot, és megkérdezte a bírót, hogy mit csináljon velük? A bírónak az udvarán volt egy kiszáradt kút, s abba Jánost beléengedték, hogy rakja el a sok húst. A bíró mind leadogatta a sok húst, és a kút tetejére rátett egy malomkövet, hogy János ne tudjon feljönni, pusztuljon el a kútban. János csak kiábált, hogy van-e több hús, adnak-e még, azonban senki sem felelt. Erre megmérgeződött s a malomkövel együtt kijött a kútból.

– Bíró uram, ezt a nagy kalapot bizonyára csak csúfságból tette nekem – mondta, nagyot köszönve a malomkövel a bírónak.

Telt-múlt az idő. Egyszer csak jött a hír, hogy a két szomszéd király háborúzik, s minden embernek muszáj menni a háborúba. A bírónak minnyát megtért az eszibe, hogy Jánosnak megfizeti, s elküldi maga helyett a háborúba. Nagy ártatlanul azt kérdi Jánostól:

– Jánoska fiam, elmennél-e helyettem a háborúba?

– Hát ott mit kell csinálni? – kérdi János.

– Ott bizony verekedni – mondta a bíró.

– Hej! – kiáltott fel János – oda biz elmenyek, s jól kiverekedem magamot!

Másnap a bírónak a felesége egy tarisnyába pujiszkalisztet pakolt fel. János búcsút vett a kedves gazdájától és elindult. Másnap reggel már odaért a csata színhelyére. Erőssen éhes volt.

– Én mán nem verekedem addig, amíg jól nem lakom – mondta, és hezafogott a pujiszkafőzéshez. Amint főzte, az ellenség észrevette és melléje lőtt az ágyúval.

– Csak addig ne dobigáljatok, amíg megfőzöm a pujiszkát! Jobb lesz, ha hagyjátok, hogy egyem – mondta magában János.

Eppen a pujiszkát keverte, amikor megint lőttek. A golyó pontosan az üstbe talált és úgy szétfröccsentette a pujiszkát, hogy Jánosnak a szeme köze es megtótt. János megmérgeződött, kitépett egy fát tövestől és futni kezdett az ellenség felé.

– Jó az Isten! jó az Isten! – kiabálta az ellenség és futásnak eredt.

János nem volt rest: utánik vetette magát, és az egész sereget lekaszabolta. A királyt es szinte megölték, de János megmentette.

– A leányomot s a fél birodalmamot neked adom, kedves megmentőm – mondta a király.

S úgy es lett, amint mondta.

Így lett a tekergő, semmirevaló Jánosból Feketeország királya. A szép királyleánnyal még ma es élnek, ha meg nem haltak.

Ha Feketeországba mentek, keressétek fel őket. Bizonyára megvendé-
gelnek.

(*Szentivánláborkalva*, Csürös Lázár 73 éves. – 1948. Zajzon Antal)

AZ ÁLLATOK NYELVÉT ISMERŐ FIÚ

Egyszer volt, hol nem volt, volt a világon egy ember, s annak egy fia. Az embernek volt egy nagy kertje, amelyben sok fa volt. A fia jó küsdég¹ legényecske volt, s ott szokta legeltetni a juhait.

Egyszer a kertben kiszáradt egy nagy almafa, s az ember ki akarta vágni. A fia addig könyörgött, hogy nem vágta ki. Hát egyszer a nagy almafa töviből kicsusszant egy kégyó s azt mondta:

– Te legénke, mivel megmentetted a fiaim életét, mert a fészken a fa alatt van, meg akarom hálálni. Megtanítom neked a madarak és állatok nyelvit, de ne mondd el senkinek, mert abban a pillanatban halál fia vagy.

Avval a fülibe súgott valamit, s a gyermek csodálkozva látta, hogy érti az állatok nyelvit.

A legénke megnőtt s meggazdagodott, mert az állatok megmondták, hogy hol van kincs. Később megházasodott. Jól es éltek egy darabig.

Egyszer lóval a városba mentek, s egy hegyen kellett keresztülmenni. Az ember lova elől ment, s a felesége lova hátramaradt. Az első ló hátranyerített a másodiknak, hogy miért marad el? Az azt mondta:

– Könnyűd neked, mert másodmagaddal mész, én azonban harmadmagammal megyek.

– Hát az hogy lehet? – kérdi a másik.

– Az úgy, hogy az asszony ül rajtam, azonkívül csitkózó vagyok.

Ezen az ember akkorát kacagott, hogy még a fák es megrezzentek.

Az asszony kérdezte, hogy mit kacag? Az ember nem mondhatta el, mert meghalt volna, de az asszony addég vallatta, hogy muszáj volt ráálljon. Vett egy koporsót s beléfeküdt. Mielőtt megmonda volna a titkot, a kutya s a kakas bójöttek a házba, hogy utoljára lássák gazdájikat. A kutya azt mondta:

– Látod, kakas koma, meg kell haljon a gazdánk, mert elmondja a titkot.

S a kakas azt mondta:

– Megérdemli a halált, mert egy felesége van, s annak sem tud poroncsolni. Nekem kilenc van, de ha elrikkantom magamot, jedtükben szétfutnak.

Meghallja az ember, kiugrik a koporsóból, s úgy elverte a feleségét, hogy az sírva kérte, hogy ne mondjon semmit.

(*Lisznyó*, Bedő Tivadar 77 éves. – 1947. Gáspár Zoltán)

¹ *Küsdég*: kicsiny.

72

A LUSTA LEÁNY

Volt egyszer, hol nem volt, volt egy szép leány, aki lusta és hanyag volt. Ha fanni kezdett, mindig bosszankodott, s ha egy kis bog volt a szöszben, egész nap tépte és a földre dobta.

Volt egy cselédleány, aki az eldobott csepűszösz gondosan esszeszedte és magának ruhát szőtt belőle.

Egy csinos ifjú megkérte a lusta leányt, és mán az esküvő ki es volt tűzve, mikor az előtte való nap a cselédleány vígan ugrált a szép ruhában. A lusta leány a vőlegénye előtt azt találta mondani:

– Hogy ugrál ez a leány az én szöszhulladékomból szőtt köntösében!

A leány meghallotta, hogy a menyasszonya milyen pusztító, hogy amit ő szösz eldob, abból a szegény leány szép ruhát szőtt magának. Otthagyta és elvette feleségül a szegény cselédleányt.

Még most es élnek, ha meg nem haltak.

(Eresztevény, Kocsis Anna 26 éves. – 1948. Bács András)

73

A LUSTA KIRÁLY

Egyszer, hetedhét országon es túl, még az óperenciás tengeren es túl, élt egyszer egy öreg lusta király. Ennek a lusta királynak volt három fia. Mikor már az öreg meg akart halni, nem tudta, hogy kire hagyja a királyságát? A három fiú közül azt akarta királyul hagyni, amelyik a leglustább volt, ezért behívatta a fiait és mondta, hogy miről van szó.

Hát eléállott a legnagyobb, hogy ő olyan lusta, hogy még a szemit sem hunyja le éjjel.

A második azt mondta, hogy

– Én ha a tűz mellett ülök és parázs hull a lábamra, úgy sem veszem el, inkább elégetem.

A harmadik azt mondta:

– Hogyha én vízbe esném, inkább beléfulladok, minthogy kinyújtanám a kezemet.

– Hiszen elég lusták vagytok – mondta a király –, de továbbra es én leszek a király, mert én vagyok a leglustább.

Így hát a lustasága miatt nem halt meg, és tovább es ő volt a király.

Aki nem hiszi, járjon utána.

(Eresztevény, Kocsis Anna 26 éves. – 1948. Bálint Ferenc)

A KIRÁLYKISASSZONY CIPŐJE

Messze, messze meseországban volt a királynak egy szép leánya. A király kihirdette az országban, hogy a leányát ahhoz adja férjhez, aki kitalálja, milyen bőrből van a cipője?

Lett erre meseországban nagy szaladgálás! A királyi palota előtt hosszú-hosszú sorokban álltak meseország szép ifjai. Már egy hét óta próbálták a szerencsét, de senkinek sem sikerült kitalálni, milyen bőrből van a királykisasszon cipője.

Volt a királynak egy szép juhásza. Az egy este mit gondolt, mit nem, fellopózott a padlásra, és a királykisasszon kályhacsője mellé telepedett le. S végighallgatta, mikor a királykisasszon a komornájának mondja a poroncsot, hogy jól takarítsa meg a bolhabőrből készült cipőjét. A juhász meghallotta ezt és lement a padlásról.

Másnap esment gyülekeztek meseország ifjai, hogy kitalálják, miből van a királykisasszon cipője? Jelenkezett a pásztor es, hogy ő megmondja. S hát uram-teremtőm, megmondta, hogy bolhabőrből van!

A király hezzaadta a leányát, és ma es boldogan élnek, ha meg nem haltak.

(Eresztevény, Kelemen Etelka 30 éves. – 1947. Bálint Ferenc)

AZ OKOS PÁSZTORFIÚCSKA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy pásztorfiúcska, akit az egész Háromszéken ismertek, mert minden bölcs kérdésre megfelelt. A király es hallott róla, de nem hitte el, és egyszer maga elé hívatta.

Mikor a kis pásztorfiú megjelent a király előtt, a király így szólt hezza:

– Ha megfelelsz arra a három kérdésre, amit hezzád fogok intézni, akkor saját gyermekemnek fogadlak, és nálam fogsz lakni a királyfi-palotában.

A pásztorfiúcska így szólt:

– Mi a három kérdés, uram király?

A király így szólt:

– Hány csepp víz van a tengerben?

– Uram király – felelt a pásztorfiúcska –, tömesd bé a föld valamenynyi folyóját, hogy amíg számolok, újabb csepp víz ne folyjon a tengerbe. Akkor majd megmondom, hány csepp víz van a tengerben.

A király így folytatta:

– Hány csillag van az égen?

A pásztorfiúcska így felelt:

– Adass nekem egy nagy ív fehér papirost.

Mikor megkapta a nagy ív fehér papirost, pennájával olyan sok kicsi pontot pettyengetett reá, hogy aki ránézett a papirosra, annak a szeme előtt esze-folytak, s aztán azt mondta:

– Annyi csillag van az égen, ahány pont ezen a papiroson. Számoljátok meg!

Csak hogy senki sem tudta megszámolni.

A király ekkor így szólt:

– Hány pillanat van az örökkévalóságban?

A pásztorfiúcska erre így felelt:

– Felsőháromszéken van egy gyémánthegy. Egy órányi a magassága, egy órányi a szélessége és egy órányi a mélysége. Minden száz évben egy kis madárka repül oda és csőröcskéjét megfeni a gyémánthegyen. Amikor ettől a csőrfevenegetéstől az egész hegy elkopik, akkor telik el az örökkévalóság első pillanata.

Ekkor a király így szólt:

– Megfeleltél mind a három kérdésre, mint bölcsek bölcse. Mától fogva itt fogsz lakni az én királyi palotámban, és saját édes gyermekemnek foglak tekinteni.

(*Kézdivásárhely, Gocz Margit 18 éves. – 1947. Takó László*)

76

A PÁSZTORLEÁNY ÉS A SZEGÉNY LEGÉNY

Élt egyszer egy igen gazdag király, kinek hatalma akkortájt legnagyobb volt az egész környéken. Ennek a királynak volt egy igen ügyes fia, aki az apjától mindent megkapott, amit csak kért. Amikor a fiú nagy lett, és eljött az ideje, hogy megházasodjék, ezzel a kérdéssel es előhozakodott az apjának. Az öreg király belé es egyezett, de kikötötte, hogy feleséget ő választ a fiának. Felültek az aranyveretes hintójukra, amelyikbe tizenkét fekete ló volt befogva, és elindultak, hogy a legmegfelelőbb feleséget kiválasszák.

Az összes szomszédos királyokat meglátogatták, de sehol sem kaptak egy olyan okos leányt, aki megfeleljen az öreg király két kérdésére. A királyfi hiába nézte a szép királykisasszonyokat, mert az öreg király mindegyikre rámondta már első látáskor, hogy

– Cifra madár, ez nem tud megfelelni az én két kérdésemre.

És úgy es volt. Mikor a király azt mondta, hogy van neki a padlásán egy buglya száz éves kendere, fonjon belőle aranyfonalat, azután meg a

buglya mellett levő lyukas cserépfazokat úgy fődja meg, hogy lyuk ne legyen rajta, mindenki azt hitte, hogy az öreg megbolondult. De mikor látták, hogy komolyan beszél, sértődöttségében mindenik királykisasszony addig unszolta az apját, míg hadat nem üzent mindenik az öreg királynak.

Az öreg király hazament a fiával és kihirdette az országában, hogy a fia akárkit feleségül vesz, aki két kérdésére megfelel. Teltek, múltak a napok, végre jelentkezett egy gyönyörű szép pásztorleány, aki azt mondta, hogy kérdezzék csak bátron. A testőrök felvezették a királyhoz, aki megint elmondta, hogy a padlásán van egy buglya száz éves kender, fonjon belőle aranyfonalat. A leány azt felelte reá, hogy csináltasson a király őfelsége neki bodzafabéلبől aranyorsót, s ő majd avval fon aranyfonalat.

A király elcsudálkozott, hogy milyen okos ez a leány, de azért a második kérdést es feltette neki, s azt mondta, hogy a buglya mellett levő cserépfazokat úgy fődja meg, hogy a főt ne lássék. Erre a leány azt felelte, hogy ha a király őfelsége kifordítja a cserépfazokat, ő úgy megfődja, hogy a főt nem látszik.

A király ezzel a felelettel es nagyon meg volt elégedve. Ígérétét meg es tartotta, még aznap megtartották az eljegyzést. Az esküvőt egy hónap múlva akarták megtartani.

Közben a királyfinak el kellett menjen a háborúba, mert a kicsúfolt királyok megtámadták az országot. A királyfi esszeszedett egy nagy hadsereget, de az ellenség sok volt, és legyőzték a királyfi hadseregét; maga a királyfi es elesett a csatában. Az ellenség már majdnem az egész országot elfoglalta, mikor az öreg király kihirdette, hogy aki megmenti az országot, annak adja fele királyságát.

Jelentkezett egy fiatal legény, hogy ő megmenti, csak engedjék bé egy éccakára a nagy borospincébe, zárják rea az ajtót, s ha kiábál, jöjjön le egy szakasz katona. Ezt azért kérte a legény, mert tudta, hogy minden éjjel a király borával mulat a pincében a hétfejű sárkány. Le es ment úgy tíz óra tájban, s hát egyszer csak jön a sárkány és elkezd inni. Hajnalra, már jó részeg lett, és éppen el akart menni egy titkos ajtón, mikor a legény elkezdett kiábálni. Ahogy ezt meghallották odafent, leküldöttek egy szakasz katonát, akik a sárkányt megkötözték. Amikor a sárkány kijózanodott, könyörögni kezdett, hogy engedjék szabadon, de a legény csak akkor engedte el, amikor megígérte, hogy addig küldi a katonáit az ellenségre, amíg az ellenséget ki nem verik az országból. A sárkány meg es tartotta az ígérétét, és az ellenséget kiverte az országból.

Az öreg király a legénynek, hogy országát megmentette, hálából nem csak a fele királyságát, hanem meghalt fiának a menyasszonyát es odaadta feleségül. Megtartották az esküvőt, és boldogan élt az ifjú pár sokáig.

Úgy hallottam, hogy csak a tegnapelőtt haltak meg.

(*Uzonkafürdő*, Vaszi Béla 27 éves. – 1948. Fekete Gábor)

AZ OKOS LEÁNY

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon es túl volt egy okos leány. Annyira okos volt, hogy messze földről hezza jöttek az emberek, ha valamit nem tudtak megfejteni. A híre a királyhoz es eljutott. A király, hogy meggyőződjön az okosságáról, magához hívatta és azt mondta neki:

– Hallottam, hogy milyen okos vagy, lám, igaz-e? Három próbát adok fel neked. Van a padlásomon egy nyolcvanesztendő fonalam. Abból nekem csinálj aranyruhát.

– Hát, felséges királyom – mondta a leány –, az én nagyapámnak es van egy százesztendő kalapja, még a nagyapjától örökölte. Ha nekem, felséges királyom, abból a kalapból egy aranyszövőszéket csináltatsz, akkor azon neked én es aranyruhát szövök.

Tetszett a válasz a királynak, és feladta a második próbát:

– Van a padlásomon száz likas korsóm, tégy fótot reájuk.

– Felséges királyom – mondta a leány –, fordíttassa ki a korsókat, mert a külső oldalakra csak nem tehetem a fótot; akkor mindegyiket megfódozom.

– Látom, hogy okos vagy – mondta a király –, de most harmadszor azt mondom neked: Hozz es, meg ne es, legyen es, meg ne es!

Ekkor a leány két lábasba eszeborítva béhozott egy galambot. A király meg akarta nézni, hogy mi van benne, de a galamb tüstént elrepült. Volt es, nem es.

Ez a szavajárása es okossága annyira megtetszett a királynak, hogy azonnal elvette a leányt feleségül.

Még ma es boldogan élnek, ha meg nem haltak.

(*Sepsiszentgyörgy*, Balázs Árpád. – 1948. Illyés Tibor)

A BUKURESTI KIRÁLYLEÁNY

Élt egyszer, ezelőtt vaj háromszáz esztendővel, Bukurestben egy király. Volt neki egy olyan szép leánya, mint egy párizsalma.¹ Híre es futamodott a szép s gazdag királyleánnak. Jöttek es mindenféle országbéli királyúrfik. Ő biza egyhez se ment. Mindegyik kérőjével csúfolkodott, s megcsúfolta őket. Az egyiknek a dolományát vagdalta el, a másiknak a nyakkendejét. Híre es ment, hogy milyen rosszmájú, de ő nem törődött. Volt neki mindenféle mozsikaszer,² s azokon játszadozott, s avval töltötte az üdejét.

¹ *Párizsalma*: piros alma.

² *Mozsikasz*: hangszer.

Meghallja a szúnyogvári királyfiú a bukuresti királyleán szépségét, s gondolja, elmenyen hezza, hátha hezzamenyen? Olyan lova volt, hogy annál szebbet az Isten ne teremtsen. A világon mindenféle kengyelszer arany rajta.

Megérkezik a palota elejibe. Leküldik a lógófetet,¹ hogy vezesse a lovat az estállóba, a kengyelszert pejig hozza fel, nehogy a királyleán kárt tegyen benne. A lónak még a haja es aranyba volt béfonva. Bément a királyúrfi a nagy terembe. Ajálta magát, el es fogadták szépen. Gyönyörködött a leán szépségiben.

Egyszer csak a leán eltűnt. Gondolta a király, no most valamit csinál. Hátra es ment a királyleán az estállóba, s a lónak a két fülit s a farkát tőstőből levágta. Avval visszajött a palotába.

Osztán a királyúrfi aszondja:

– Én elmennék.

Fenn a galorián elbúcsúzott. Lemenyen, s hát látja, hogy a lovát megcsúfolták. Nem szólt semmit, elvágatott. A kúsasszon a galorián kacagott szüveszakadtából, hogy a ló milyen csutikán² menyen.

A király aszondta:

– No leányom, ide többet királyfi nem jó, tudd meg, hogy többet nem fogadunk. Hanem ma éppen nevem napja, jönnek a cigányok mozsikálni, s amelyik legelőbb jó bé, ahhoz adlak.

Ej, de elkezdett sírni a kisasszon, hogy így s hogy ő túl, de ő nem menyen.

Meg es jött egy bú³ cigánylegény.

– No, takarodj – aszondja a király –, s vakarodj ki a kastélyból, s még a várasból⁴ es merejibe.

Sírt, abajgott⁵ a királykúsasszon, de a király azt mondta:

– Ha nem lettél királyné, légy hát cigánné!

A cigánlegén kartón fogta s aszondta, hogy

– Ne búsulj, lelkem, mert én úgy eltartalak, hogy sóra-fára nem lesz gondod.

Aszondta, hogy ő rég vágja a fát a szúnyogvári királyi udvarban. Igaz, hogy csak egy burdéba⁶ viszi, de az udvarból szokotál⁷ neki valami finum ételeket.

Szokotált a burdéba valami rossz kászró⁸, fazakat s csuprot, hogy főzön neki valamit estére Ildikó kúsasszon, mert hát így hítták.

A kúsasszon minden este, minden reggel erősen sírt.

Egyszer jó haza a legén s aszondja, hogy házasodik a szúnyogvári királyúrfi. Azt üzenik az udvarból, hogy menjen fel a készületre, mert ami az Istennek királyfia van, s ami a királyokhoz tartozik, mind ott lesz az udvarban, a nagy lagzin.

¹ *Lógófet*: kancellár. (Román *logofăt*.)

² *Csutikán*: csonkán.

³ *Bú*: ronda, ocsmány.

⁴ *Merejibe*: teljesen, egészen.

⁵ *Abajgott*: kiabált, jajgatott.

⁶ *Burdé*: cigányputri.

⁷ *Szokotál*: szerez.

⁸ *Kászró*: belül mázas ércválas.

– Jó – aszondja a királyküsasszon –, dolgoznám es én érted, de én sem főzni, sem mosni nem tudok, sem semmihez nem értek.

– Jó – aszondja a legén –, majd megtanolsz. Vigy magaddal egy kasornyát, tégy belé egy kalácsot s dugd az ágy alá. Ne félj, a kutya sem veszi észre.

Reggel bé es ment a küsasszon a királyi palotába.

Hát egyszer kijött a királyúrfi nagy rojtos, cafrangos gúnyában, s aszondja:

– Hát idejöttél, te cigánné? Hát jó, de semmit se lopj!

– Jaj, megkövetem az egzelenciás úrfit, nem lopok én semmit, istálom!
– aszondja a cigánné.

– No ne es – mondja a királyúrfi.

De bia lopott s bétette a kasornyát az ágy alá.

Este esment kijött a konyhába a királyúrfi, s aszondja, hogy hát lopott. Jaj, ő nem, aszondja. Arra felemeli a királyúrfi az ágy takaróját, s hát alatta a kasornyában a kalács.

– Jaj, felséges királyom-uram, azért loptam, mert otthon az uram hal meg étlen, s neki kell.

– No jó – aszondja a király –, de többet ne lopj.

Másnap reggel esmént eljött, s a cigán aszondta, hogy most lopjon el egy sült tyúkot s tegye bé a pest megi,¹ 'sz² úgysem veszi észre senki.

Úgy es tett, de este észrevette esmént a királyfi.

– Mért loptál? – aszondja.

– Jaj – aszondja –, kéne a szegén uramnak.

Aszondja a királyfi:

– No jó, de ha még lopsz, vasba veretlek.

Hazament, s a cigán esmént felbízattá, hogy most lopjon valami arany asztalnéműt.

Úgy es tett a cigánné, de a királyfi esmént észrevette.

– Mért loptál? – kérdi esmént.

– Jaj, lelkem királyom-uram, testemet-lelkemet kezibe ajálom! Tudja az Isten, hogy nem lopnék, de erős szegények vagyunk, s muszáj éljünk.

– No jó – aszondja a királyúrfi –, itt van ezer forint s vidd haza. Holnap jere inneplő gúnyában, mert érkeznek a nagy királyok s mindenféle fényes népek, és nem akarom, hogy ilyen mocskoson állj elé, amikor az asztalra hordod az ételt.

– Jaj, királyom-uram, jőnék én, de nincs más gúnyám, csak ez az egy.

– Nem baj no, holnap csak jere el. Lesz valahogy.

Hazament s mondja az urának, hogy mit mondott a király.

– Csak eridj – aszondja –, legalább valamit keressz.

Másnap reggel mentek esmént a palotába. A királyküsasszonnak feltűnt, hogy hát a cigán béserül a hátussó ajtón, de gondolta, hátha valamit lopni akar.

¹ A pest megi: a kemence mögé.

² 'Sz, 'sze: hiszen, de hiszen, mert hiszen.

Bémenyen, s hát jó a király s aszondja:

– No, itt van a násznép, itt háromszáz koszorús legén s kétszázkilencvenkilenc koszorús leán; a háromszázadik hirtelen lebetegedett. Gyere, öltözz fel, s légy te helyette.

Bément Ildikó a besső házba s felötözött gyönyörű gúnyába. Kijött azután, s aszondja ekkor a királyúrfi:

– No, te lész az én feleségem!

– Én már nem – aszondja a leány –, mert nekem van hűséges jó uram, aki nekem eddig gondomot viselte, s én őt nem hagyom el.

Csak most látta meg a király, hogy hát milyen hűséges az ő szereteje, mert hát ő volt az a cigánlegén. El es mondta ezt a királyleánnak.

Ej, megörvendett a királyküsasszon. Már itt volt az apja es, 'sze a királyúrfival együtt kákulálták¹ ki a dolgot.

Nosza, megindult a násznép a templom felé. Annyin voltak, hogy amikor az elsők a templomban voltak, az utolsók még akkor jöttek ki a palotából. Megesküdtek a legnagyobb pap előtt, s vaj tíz templomba bójártak. A végin olyan lakadalmat csaptak, hogy még a föld es mozgott alattik.

Itt a vége, fuss el véle.

(*Dálnok*, Csösz Terka 80 éves. – 1938. Kicsi Sándor)

79

A SZEGÉNY HALÁSZ

Volt egyszer egy szegény ember és annak annyi gyermeke, mint a rosta lika. Egyszer a szegény ember azt gondolta magában, hogy eléveszi a hálóját, és ha a szerencse úgy szolgál neki, hát valami harapnivalót szokotál a sok éhező gyermekének. S elment halászni.

Ahogy belédugja a hálóját s emeli ki, hát látja, hogy üres. A szomorúság egészen erőt vett a lelkén, minthogy azután es mindig üressen húzta ki a hálóját. Hát amikor utoljára emeli ki, látja, hogy a háló szegiben egy kicsi kő van. Gondolja, hogy hazaviszi a gyermekeinek, hogy játszodjanak vele.

Ahogy menyen hazafelé, futnak a gyermekei vele szembe és kérdezik:

– Mit hozott, édesapám?

– Én bizony semmit, csak ezt a kicsi kövecskét – mondta a szegény ember, s odaadta a gyermekeknek. Ezek, ahogy minél tovább játszodtak vele, annál fényesebb lett a kövecske.

Gondolkozik a szegény ember, hogy mit csináljon evvel az aranyfényes kövecskével? Egyszer azt mondja a feleséginek, hogy

¹ *Kalkulálták*: eltervezték, kitalálták. (Román *a calcula*: kiszámítani.)

– Te asszony, jó volna, ha elvinnéd ezt az aranykövecskét a királyhoz, hátha valamit vetne érte?

Az asszony el es menyen, s ahogy megnyitja a király kapuját, hát ugatnak a kutyák:

– Ú, ú, ú!

Kinéz a király s kérdi, hogy

– Mit hoztál, szegény asszony?

– Én bizony egy fényes kövecskét őfelséginek – mondja a szegény asszony.

A király elveszi az aranykövecskét s megörvend neki, mert ilyen fenyeget még nem látott soha. Leülteti a szegény asszonyt, s megporoncsolja a szakácsnének, hogy főzzön neki kávé. A szolgáltnak pedig megporoncsolja, hogy fogjanak bé egy hintóba, egy zsákot rakjanak meg pénzzel, tegyék fel a hintóra, ültessék fel a szegény asszonyt és vigyék haza.

Úgy es lett. Ahogy mennek hazafelé, futnak a gyermekek szembe:

– Mit hozott, édesanyám?

– Ne féljete, ezután lesz mit a tejbe aprítsunk!

S elküldi az egyik gyermeket a nagygazda-bátyjához, hogy kérje el a vékát, mérjék meg a pénzt. Kéri a gyermek a vékát, s kérdi a nagybátyja, hogy

– Mit akartok vele mérni?

– Mü bizony pénzt – feleli a gyermek.

– Van es nektek annyi pénzetek, te rongy, hogy vékával kelljen mérjétek!

Amikor a gyermek hazaviszi a vékát, hát csakugyan látja a nagybátyja, hogy a vékahasadékban pénz van. Gondolja, hogy elmenyen s megkérdi a szegény embert, hogy honné' van annyi pénzik? A szegény ember ügyes volt, s azt mondta, hogy a felesége egy macskát vitt a királynak, s az adta érte.

A gazdag ember nem szólt semmit, csak gondolja magában:

– Ha tü egy macskát vittetek, hát én egy zsákkal viszek, s akkor nekem annyi pénzt ad, hogy egy szekérrel sem tudom elhozni!

S erre esszefogdos egy zsák macskát, s menyen a királyhoz. Ahogy megnyitja a kaput, hát ugatnak a kutyák:

– Ú, ú, ú!

Kinéz a király s kérdi:

– Mit hoztál, te gazdag ember?

– Én bizony egy zsák macskát őfelséginek.

– Hát kutyateremtette, te macskát hoztál nekem?! Fogjátok meg, szolgálk, s zárjátok bé a tömlöcbe!

Közben kioldta a zsákot, s a macskák kifuttak, ki merre látott.

A gazdag embert bétették a tömlöcbe, s még most es ott van, ha meg nem hótt. A szegény emberék pedig még most es gazdagon élnek abból a pénzből, amit a király adott nekik.

(Középajta, Bedő Ferencné 73 éves. – 1948. Szabó Sándor)

80

A KIRÁLY RUHÁJA

Egyszer volt két szegény testvér. Az apjuk és anyjuk korán meghalt, nem volt senkijük és semmijük. Azon tűnődtek, hogy tudjanak pénzt keresni? Nem értettek semmihez, nem jártak iskolába, buták voltak.

A kisebbnek az a gondolata támadt, hogy szereznek egy szövőszéket, s azon olyan ruhát szőnek, amelyet csak az lát, aki jó ember. Valójában nem szőttek, csak mozgatták a vetőllőköt.

Elmentek a királyhoz és mondták, hogy ők olyan ruhának valót szőnek, amelyet csak az lát, aki jó ember. A király beléegyezett, hogy szőjjenek neki es egyet. El es kezdték szőni, s amíg szőtték, a király többször béküldött egy-egy szolgát hezzik, hogy nézzék meg, hogy haladnak a munkával?

Az első szolga, aki bément, nem látott semmit, de ezt nem merte a királynak megmondani, hanem azt mondta, hogy szépen készül a szövet.

Így járt a második és a harmadik szolga es.

Negyedikszor a király ment bé, de ő sem látott semmit. Nagyon megijedett, el es ájult. Fel kellett dörzsölni, de nem mondta meg, mért ájult el. Egy kis idő múlva megrészegetett, s akkor elmondta, mért ájult el. Az emberek megrémültek, hogy a király nem jó ember, és letették a királlyságról. Senki sem látta a szövetet, csak a két fiú, s ezért a nagyobb fiút tették meg királynak. Az megházasodott, és boldogan éltek, mig meg nem haltak.

Itt a vége, fuss el véle.

(Réty, Szántó Andrásné 73 éves. – 1948. Majos Bálint)

81

A SZERENCSE ÉS AZ ÁLDÁS

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegén seprűkötő ember. Ez a szegén ember elment a városba egy hát seprűvel, hogy eladja. A város végén találkozott a szerencsével s az áldással, akik azon vitatkoztak, hogy melyik teszi az embereket boldoggá, gazdaggá: a szerencse-e vaj az áldás?

Aszondja az áldás:

– Meglásd, adok ennek a seprűkötő embernek egy zacskó aranyat, s így többet nem kell a piacra jöjjön.

Odaadta a zacskó aranyat. Hazavitte a szegén ember és belédugta a hammasfazékba. A felesége nem tudta, hogy pénz van a hamu között, s eladta a hamut a szomszédban. Másnap kérte a feleségitől a szegén ember, hogy adja oda a hammasfazakat. A felesége veszekedett, hogy nincs meg a hamu; el sem hitte, mikor azt mondja az ember, hogy pénzeszacskó volt benne.

A szegén ember bánatában kötött egy hát seprűt s elvitte a vásárba. Amint ment, látta az áldás, hogy esment árulja a seprűt. Aszmondja erre a szerencse:

– Csinálj még egy próbát, adj megint egy zacskó aranyat az embernek.

Az áldás esment adott egy zacskó aranyat a szegén embernek. A szegén ember hazavitte s belétette a korpásfazékba, úgy, hogy a felesége nem tudott róla. A asszon eladta a korpát. A szegén ember kéri a feleségitől a korpásfazakat, de az már nem volt meg.

Újra seprűt kellett vigyen eladni. Esment találkozik a szerencsével és az áldással. Aszmondja a szerencse:

– Most én adok egy krajcárt a szegén embernek, s ezzel gazdaggá teszem.

És adott neki egy krajcárt. A szegén ember a krajcárral vett három diót. Találkozott három gyermekkel. A gyermekek verekedtek egy darab fényesség felett.

– Én megveszem tőletek három dióval a fényességet – mondta a szegén ember.

Meg es vette a fényességet, hazavitte és a gerendába tette. Egy kereskedő meglátta nála az ablakon keresztül, bément, s kérte egy véka húszasért. A szegén ember három véka húszasért adta oda. A pénzzel sok földet vett és ökröket, amikkel összel a sok gabonát szállította bé a városba. Esment találkozott a város végén az áldással és a szerencsével.

A szerencse aszmondja most az áldásnak:

– Látod-e, az áldás nem ér semmit szerencse nélkül.

(*Eresztevény*, Szabó József 65 éves. – 1947. Bálint Ferenc)

82

MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A HUSZÁR

Volt egyszer egy huszár, akit kitétek szolgálatba és három napig nem váltották le. Ezért a huszár elment panaszra, de huszonöt botot kapott, amért panaszolni mert. Ekkor azt gondolta, hogy addig megy, míg Mátyás királyhoz ér.

Egy erdőn ment keresztül, ahol találkozott egy vadással. Elestéjedtek és láttak egy házikót, hol világosság volt. Bémentek és szállást kértek éjjelre. Egy öregasszony lakott a házikóban, aki azt mondta:

– Adok szívesen, de az én fiam rablóvezér és legyilkol tüktököt.

– Nem baj, öreganyám, csak mondd meg, hova feketünk – mondta a huszár.

Mikor magikra maradtak, tanakodott a vadász és a huszár, hogy ki lesz az ör? Úgy egyeztek meg, hogy először a huszár marad fenn. Tizenkét órákor a rablók megjöttek. Mondja a vezérnek az öregasszony:

– Édes fiam, van két vendégem.

A fiú küldött három rablót, hogy gyilkolják le a vendégeket, de a huszár, ahogy léptek be, mindegyiket lefejezte. Akkor esment küldött három rablót a vezér, akik szintén úgy jártak, mint az első három. Azután a vadász és a huszár bementek a rablóvezérhez, aki pisztolyt szegezett rejtekbe, de a huszár így kiáltott rá:

– Életed a kezemben van!

Ekkor a rablóvezér meglötte magát. A huszár megölte az öregasszonyt is. Rengeteg kincs, arany volt a rablótanyán, amiből a huszár megtöltötte a tarisnyáját. Azt mondta a vadásznak:

– Végy te es a kincsből, de ne sokat, mert te es úgy jársz, mint a többi!

Kérdi ekkor a vadász:

– Mit akarsz a többi kincssel?

Azt mondja a huszár:

– Mátyás királynak viszem.

Mennek tovább. Egyszer aszmondja a vadász a huszárnak:

– Nagyon elfáradtam, add egy kicsit ide a lovadat, hogy üljek reá.

A huszár nem akarta odaadni, azt mondta:

– Nem adom, mert nem vagy magyar ember, mert nagy az orrod.

De azért leszállt a lóról és odaadta. Mig a huszár cigarettára gyújtott, a vadász megsarkantyúzta a lovat és elvágtatott.

Mikor a huszár a város kapujához érkezett, sok díszes katonát látott, akik eléje lovagoltak. Három testőr vezetett egy lovat, felültették reá a huszárt és a király elé vitték. A huszár egész úton azon gondolkozott, vajon miért viszik őt ilyen díszben? Mikor a király elé vitték, megkérdezte Mátyás király, hogy mi járatban van? A huszár elmondta, hogy miért jött, de azt es elmondta, hogy útközben egy vadász elvette a lovát.

A király megkérdezte, hogy megismerné-e a vadászt? A huszár azt felelte, hogy megismerné, mert nagy az orra.

Erre a király sorbaállította a vadászokat, hogy válassza ki azt a vadászt, aki a lovát elvette. A huszár végigment a vadászok sora előtt, de egyikben sem ismert rá arra, aki a lovát elvette. Közben Mátyás király vadászruhában odaállott a sor elejére, s mikor a huszár jött visszafelé, megfogta a mellén és rákiáltott:

– Itt vagy, vadász!

Ekkor a király kigombolta a vadászruháját, mely alatt ott volt a királyi ruha.

Megijedt a huszár, de a király hűségéért megjutalmazta és azután mindig udvarában tartotta.

(*Kilyén*, Horváth Mihály 41 éves napszámos. – 1948. Pótsa Géza)

A MOLNÁR LEÁNYA

Egyszer volt, hol nem volt, még hetedhét országon es túl volt egyszer egy molnár, és annak volt egy leánya. Egyszer egy este a molnár elment a szomszéd faluba háztűzlátni egy komájához, és a leánya otthon maradt. Este a fonó éppen a molnár házában volt. A társaság ott volt egész este tizenegy óráig, és akkor oszlott szét.

A leány kikísérte őket, s amikor visszament a házba, hát tizenkét rabló ült az asztal mellett. A leány megjedett, de a rablóvezér azt mondta, hogy nem bántják, csak adja elé minden kincsét az apjának és adjon nekik bort. Le es ment a leány a borért a pincébe. A pincében az apjának egy bűvölíka volt, és benne egy kard. A leány bebűtt a likba.

A rablók egy darabig várták, hogy jöjjön fel a borral, de hiába várták, nem jött fel. Egyik rabló lement utána, s amikor bédugta a fejit a likba, a leány a karddal levágta, és a testit behúzta a likba. Ez így ment egészen addig, míg tizenegynek a fejit levágta. A tizenkettedik es lement, de ez már megsejtette a dolgot: csak egy kicsit dugta bé a fejit, és a leány csak a feje tetejét tudta levágni. Ez a rabló elmenekült.

Eltört az éjjel, reggel megjött a molnár, s hát a leánya sehol sincs. Addig kereste, míg osztán megkapta a bűvölíkből. A leány eléjött és elmagyarázta az esetet, hogy az éjen mi történt.

– No nem baj, leányom – mondta a molnár –, többet nem hagylak egyedül itthon.

Telt-múlt az idő. Annak a rablónak, amelyiknek a feje tetejét levágta a molnárleány, beforrzott a sebe, és elszegődött a molnárhoz, de úgy, hogy a kalapját nem veszi le. Ügyes ember volt a rabló, és a leány belészeretett. A rabló felbízta, hogy menjen el vele háztűzlátni nálik.¹ A leány addig mondta az apjának, amíg beléegyezett és elmentek.

Útközben egy helyt megpihentek, és a rabló a sapkáját félrenyomta a fejről. A leány minnyát meglátta, és eszibe jutott az az éjjeli eset. El akart futni, de a rabló megfogta és azt mondta:

– Tizenegy társamot megölted, most te es meghalsz!

Elvitte a házába a leányt és lekötözte. Az anyjának megporoncsolta, hogy gyűjtson bé a kemencébe, és égessék el a leányt. Volt neki még más tizenkét rablótársa. Elment, hogy hívja magához őket és mutassa meg, hogy ki ölte meg a tizenegy régi társát.

Volt neki egy kicsi leánykája, s ez a leányka meglátta, hogy milyen szép nyaklánc van a molnárleánynak. Kezdte kérni, hogy adja neki. A leány azt mondta, hogy neki adja, ha eloldozza a köteléket. A leányka el es oldozta, a molnárleány neki adta a nyakláncot és gyorsan megindult hazafelé.

Alig indult el, jöttek a rablók, és amikor megtudták, hogy megszökött, utána indultak. Mindég a nyomában voltak. Éjjel a leány felmászott egy fára,

¹ *Nálik*: hozzájuk.

s hát éppen az alá a fa alá telepedtek le a rablók. Elig várta a hitván leány, hogy elteljék az éj. Reggel, mikor a rablók elmentek, leszállt a fáról és más irányba ment. A falu határán már szinte elérték, de szerencsére a keresztapja ott volt ganyézni¹ és gyorsan hazavitte.

Otthon a leány elmondta, hogy járt. A molnár szeme-szája tátva maradt, mikor elmondta a leány, mi történt vele.

Este a rablók békiáltottak a molnárhoz, hogy másnap este vacsorával várja őket. A molnár másnap az ajtón belől egy nagy gödört ásott, s estére feltett vaj hat fazék vizet főni. Este jöttek a rablók. A molnár kiszólt, hogy álljanak mind az ajtóhoz, hogy egyszerre lépjenek bé mind, mert ha nem, van neki egy gonosz kutyája, és mind esszerája őket. A rablók az ajtóra állottak, és mikor az ajtó kinyílt, egyszerre mind béestek a gödörbe. Most a sok forró vizet hamar beléöntötték a gödörbe, és ott mind megforrázták őket.

Itt a vége, fuss el véle, hazudtam, mert volt kinek.

(*Bibarcfalva*, Keresztes Ilona 18 éves. – 1948. Virág Imre)

84

KÁRTEVŐ MIKLÓS

Egyszer volt egy ember, aki nem tudta elintézni a maga dolgát, ezért fogadott egy szolgát. Ez éppen kakukkmegszólaláskor történt, s úgy egyeztek meg, hogy amikor a kakukk másodszor es megszólal, akkor a szolga elmegy. Még köttek egy egyezséget, mégpedig azt, hogy ha a gazda megharagszik a szolgájára, akkor a szolga levághatja a gazda orrát, ha pedig a szolga haragszik meg a gazdájára, akkor a gazda köteles levágni a szolga orrát.

– Ejnye, a ganyé hogy meggyúlt – mondja egyszer a gazda. – Ezt ki fogod hordani az ökrökkel – parancsolta a szolgájának.

– De hát hova vigyem? – kérdezte a szolga.

A gazda azt mondta:

– Vigyed mindenütt a Peterzselyem után (így hitták a gazda kicsi kutyáját), s ahova ő menyen, oda ürítsd le a ganyét.

Másnap reggel a szolga elindult a ganyésszekérrel. Mindenütt a Peterzselyem után ment. Amint az erdőn ment keresztül, Peterzselymet erőssen csípték a legyek. A kutya megfutamodott és egy nagy árokba ugrott, hogy a legyeket lehajtsa magáról. Miklós kapta magát és a ganyét leürítette az árokba. Másnap es, harmadnap es így ganyézott.

Egyszer kérdi a gazda:

– Miklós, hé, kell-e még sok ganyé?

– Jaj, gazduram, ha egész életiben örökké odahordja a ganyét, akkor sem lesz elég.

A következő szekér ganyéval a gazda is kiment az erdőre. Hát Uram isten, mikor meglátta, hogy Miklós micsinált, majd megütte a gutta.

¹ *Ganyézni*: ganét hordani ki a földre.

– Hát te micsináltál, ebadta hitvány semmiházi? – förmedt rá Miklóásra.

– Hát istálom, ha gazduram úgy poroncsolta, hogy a Peterzselyem után vigyem a ganyét, micsináljak?

A gazdát ölte a csendes méreg, de erőssen nem mert megharagunni, mert akkor a szolgál levágta volna az orrát.

Másnap vasárnap volt. A gazda s a felesége templomba készült. A gazdasszony elévette a peterzselymet és a murkot, s megporoncsolta Miklósnak, hogy mikor a fazékban fő a víz, hát akkor tegye belé. Avval elmentek a templomba.

A fűtő tetejin a víz nemsokára főni kezdett. Miklós úgy es tett, amint az asszonya poroncsolta: a murkot belétette, azután megfogta a kicsi kutyát, Peterzselymet, és azt es belétette a forró vízbe. Mikor a gazda jött haza a feleségivel a templomból, Peterzselyem nem ment elejikke, mán pedig akár-mikor jöttek haza, mindig elejikke ment. Nemsokára hazaértek.

– Hol van Peterzselyem? – kérdezi a gazdasszony Miklóst.

– Én bizony belétettem a fazékba, amint asszonyom poroncsolta.

Hát uram isten, majd elájult a gazdasszony.

– Hiszen én a zöldséget mondtam!

Megharagunni egyikük sem mert, mert az egyezség nem engedte.

A gazda egy évvel ezelőtt épített volt egy tiszta új házat, a szomszédban ellenben egy roskadófélben levő ház volt. Másnap, hetfün készül a gazda a vásárba feleségestől.

– Hát gazduram, én micsináljak holnap, míg a vásárban lesznek? – kérdezi Miklós.

– Azt nem kérdezné a jó szolgál – feleli a gazda. – Megnézed, hogy mit csinál a szomszéd, és azt csinálod te es.

Jól van. Reggel el es ment a gazda s a felesége a vásárba. A szomszéd hezafogott, hogy a házat hontsa le és építsen helyette mást. Látta ezt a szolgál, ő es nekiesett az új háznak, s kegyetlenül kezdte duvasztgatni. Egy fél nap sem telt el, s a drága szép háznak mán csak a helye volt. Délután hazajött a gazda a vásárból s a gutta majd megütte, amikor meglátta, hogy a ház el van bontva.

– No, hát azt csináltad, amit a szomszéd? – kérdezi a gazda.

– Én azt – felelte a szolgál.

– Éppen látom – ölte a méreg a gazdát, de nem mert megharagunni.

A sok esső miatt az udvaron nagy sár volt. A gazdasszony azt mondta:

– Miklóska, jó volna valami port hinteni ebbe a nagy sárba.

Hajnalban, amíg a gazdáék felkeltek volna, Miklós a sok búzalisztet mind beléürítette a sárba.

– Nem így kellett volna – mondta a gazdasszony –, hanem valamit keresztül-kasul kellett volna rakjál.

– Ejnye – vakarta meg a fejét Miklós –, hát semmi sem tetszik?

Az akolban volt harminc darab szép juh. Miklós mind megölte őket és keresztül-kasul rakta a sárba.

E mán annyira elkésérítette a gazdáékat, hogy elhatározták, hogy akár-milyen úton-módon es, de eltráncperálják¹ Miklóst, hiszen mán mindenikből kiferesztette² őket.

Az asszony kitalált egy jót, mégpedig azt, hogy hátramenyen a kertbe, felül egy szilvafára és elkezd kukukkolni. Úgy es lett. Az asszony elkezdett kukukkolni. Erre megörvendett a gazda s azt mondta a szolgának:

– Gyere, mert a kukukk megszólalt, fizesselek ki.

A szolga ment es szívesen. A gazda igen hamar ki es fizette.

– De ... izé – mondta Miklós –, én még sohasem láttam kukukkot. Hátramenyek a kertbe s megnézem.

Mikor a szilvafa alá ért, a kukukkolás elhallgatott. Miklós gondolta magában, hogy megrázza a fát, repüljön fel a kukukk, mert a lombozattól nem látta. Meg es rázta jól a fát, s egyszerre csak azt vette észre, hogy gazdaszszonya lepottyant melléje. Ezt a gazda észrevette, s erre mán úgy megharagudt, hogy majd megölte a szolgát.

Miklós kérdi a gazdáját:

– Haragszik-e, gazduram?

– Hát mán hogyne haragunnám, mikor elpusztítottad a ganyémot, háza-mot, lisztemet, juhomot, s most a drága feleségem es leesett. Most legalább kegyelmezz meg, s az orrom ne vágd le.

Miklós meg es kegyelmezett, s a gazdája orrát nem vágta le.

Itt a vége, fuss el véle!

(*Szentivánlaborfalva*, Csürös Lázár 73 éves. – 1948. Zajzon Antal)

85

TILINKÓ

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy árva legény. Tilinkó volt a neve. Mikor elérte az időt, azt gondolta, hogy meg kéne házasodni, mert így nem jó. Nem gondolt a továbbiakra semmire sem, mert ügyes szegény volt.

Mikor megházasodott, nagyon örvendett, de a szegénység csak nem hagyta el. Egyszer azt mondta a feleséginek:

– No ne búsulj, feleség, mert én megtanulok lopni, s azután jó életünk lesz.

Kapta magát, elment egy nagy pusztaságba. Ott letette a kalapját, aztán elment messze tőle és elrikojtotta magát:

– Ellopnám, de nem merem!

Kétszer nekifutott, harmadszor es nekiment, de mán akkor nem tétovázott: felkapta a kalapját és nagy örömmel hazafutott. Otthon mondta a feleséginek:

– No feleség, lopni megtanultam.

¹ *Eltráncperálják*: elküldik, elrendezik a háztól.

² *Kiferesztette*: kiforgatta.

Ekkor a kalapjára egy feliratot csinált, amelyre ezt írta:

A leghíresebb tolvaj a világon én vagyok.

Nemsokára útnak indult; örökké a fején hordta azt a feliratos kalapot. Útközben a király városába érkezett. A király meglátta a furcsa kalapot, és felhívta magához. Kiküldte egyik cselédjét, hogy vezesse eléje azt a híres tolvajt. Mikor felment a cseléd Tilinkóval, a király az előszobájában várta és azt kérdezte:

– Hogy hívnak téged, ki vagy te?

– Én vagyok Tilinkó, a leghíresebb tolvaj a világon – felelte Tilinkó nagy büszkén.

A király úgy gondolta, hogy ki fogja próbálni, s azt mondta neki:

– No meglátom, hogy milyen betyár vagy?

– Én erős es vagyok, bátor es vagyok – felelte Tilinkó.

Ekkor a király azt mondta:

– Ha nem állod szódat, fejedet vétetem.

Tilinkó azt felelte:

– Felséges uram, a lopásra rea kell készülni.

Akkor a király annyi időt engedett Tilinkónak, amennyi a reakészülésre szükséges. Csak mondja meg, amikor készen lesz, és képes lesz mindent elvégezni.

Tilinkó ott maradt a királyi udvarban, a király ügyet sem vetett rea. Tilinkó csak tekergett, lopta a napot, jött-ment ide-oda.

Egyszer az estállómester azt a rendeletet adta ki neki, hogy a király négy háti lovát el kell lopja.

Tilinkó csak folytatta tovább es a csavargást. Semmivel sem törődött, mindég a palotában tekergett. Egészen otthon érezte magát a királyi udvarban. Mindent felkutatott, mindenüvé bément. Még a borospincét es meglátogatta. Kicsidenként, esténként es hajnalonként lopogatott egy-egy kicsi bort, s vitte a lovászoknak. És örökké mondogatta nekik, hogy

– Majd akkor fogtok tük jól inni, amikor az én nevem napom el fog jöni! Akkor lesz osztán egy nemulass, de olyan, hogy olyant még a szent-háromságos se látott soha, pedig az ő szemei örökké nyitva vannak! És együtt fogjuk azt megtartani!

Tilinkó egy este csak béállít az estállóba, s majd ördög lesz belőle, amikor meglátja, hogy a lovászok a lovak farkát fogják es soha el nem eresztik. Megkérdezte őket:

– Hát tü mit csináltok? Mért fogjátok a lovak farkát?

A lovászok azt mondták:

– Azért fogjuk a lovak farkát, nehogy ellopják őket, mert mán meg van ígérve, hogy egyszer ellopják.

Erre Tilinkó nagyot kacagott, az egyik lovásznak a vállára nagyot ütött a tenyerivel, es tovább ballagott. Gondolta magában:

– Hej, jó lenne a lovakot ellopni, mert ügyes nekem kell ezt megtennem, ha nem akarom, hogy a fejem leguruljon, s a verebek jóllakjanak vele.

Elment bé a városba, vásárolt négy fej kendert, bétette a zsebibe s visszament a palotába. Felszerelte magát nagy palack borokkal. Második este elment a kenderrel es a borokkal az estállóba, ahol a lovakot őrzték.

– Hé, barátaim, most van az én nevem napom! Sok bort ne igyatok, nehogy megrészegejtek, pedig hoztam én, az igaz, eleget – mondta a lovászoknak.

De biz a lovászok örvendettek a bornak (én es örvidenek, hogyha legalább csak egy fél literecske volna előttem!), s Tilinkónak, hogy micsoda emberre akadtak. Erre hezzaláltak a mulatozáshoz. Tilinkó így figyelmeztette őket:

– Félkézt igyál, a másik kézzel pedig fogjad a ló farkát! Sokat ne igyatok, mert parancsba adták ezt ki nekem!

De hát a lovászok addig köszöntgették a jó tokaji bort, amíg holt csutak-részegek lettek. Mikor elaludtak és úgy horkoltak, hogy még herkó-páter es elment volna onnét, Tilinkó ügyesen mind a négy lovat eloldotta. Kivezette őket a rajcsba,¹ megkötötte, gyorsan visszament, s a lovászok kezibegy-egy fej kendert tett. Aztán elment a paripákhoz és elvezette őket. Nagyon boldog volt, mert most mán nem vágják le a fejit.

Reggel bécsengetett a királyhoz s bėjelentette, hogy a négy pej paripa el van lopva.

– Brávó, fiam, ügyes ember vagy! – mondta a király.

Bizonyság kedvéért a király csenget az estállómesternek, hogy megkérdezze tőle, igaz-e, hogy a paripákat ellopták? Az estállómester éppen szaladt a királyhoz nagy lélekszakadva, hogy jelentse, hogy a lovakot az éjjel ellopták; s hogy a lovászok részegek, és egy-egy fej kendert fognak a lófarkok helyett a kezikben. A jelentés után az estállómester eltávozott.

A király ekkor így szólt Tilinkóhoz:

– No Tilinkó, mondhatom, ügyes ember vagy. Van egy kérésem. Ha meg tudod csinálni, a fele királyságomat neked adom.

Tilinkó így felelt:

– Meglesz, felséges királyom.

A király ekképp folytatta tovább:

– A leányomat ellopták az ördögök. Ott van a pokolban, azt kéne hazahozni.

Tilinkó megvakarta a fejit s ezt dörmögte:

– Erős feladat, uram királyom. Hát erre mán bé kell, hogy vásároljak, felséges uram, kétszáz font timényt,² egy jó hatkupás rézüstöt, két jármás nagy bivalyat, szekérrel ellátva. Mikor ezek készen vannak, akkor indulhatok a pokolba.

A király ügyekezett ezeket minél hamarabb beszerezni, s mikor rendben volt minden, Tilinkót értesítette. Ekkorra Tilinkó es elkészült volt; szerzett hasittószeget, vasrúdat.

Mikor teljesen készen volt, útnak indult a pokol felé. Nemsokára odaért. A bivalyokat kifogta s hezzakezdett a pokol ostromához. A pokol oldalát kezdte döngetni a vasrúddal s a hasittószöggel. Az ördögök ezt jól hallották belülről. Egy darabig túrték, s akkor a vén murentás (?) kiküld egy ördögöt, hogy nézze meg, ki van ott künn, s ki meri a poklot bántani?

¹ *Rajcs*: lovaglólóhely, lovaglótér. (Német *Reitschule*.)

² *Timény*: tömjén.

Az ördög, ahogy kinézett, rögtön megismerte Tilinkót, mert azelőtt valami baj volt közöttük, s így ismerték egymást. Kérdi:

– Hát te, Tilinkó, mit csinálsz?

– Én pusztítom el a poklot – felelte büszkén Tilinkó. – Adjatok ki a királykisasszonyt!

Erre az ördög megharagudott. Oda akart menni Tilinkóhoz, hogy vigye bé a pokolba, de Tilinkó úgy timényezett, hogy nem tudott hezza közélmenni. Nagy félve visszament a pokolba. Tilinkó akkor még jobban döngetett. Az ördög mondta a vén murentásnak, hogy Tilinkó van künn, s el akarja pusztítani a poklot, ha a királykisasszonyt nem adjuk vissza.

– Oda akartam menni, hogy hozzam bé, de úgy füstöl valamivel, hogy oda még az ördög sem képes menni.

Erre a vén murentás azt poroncsolta a sánta ördögnek, hogy versenyezzen Tilinkóval, és aki a vasrudat magasabbra veti, azé legyen a királykisasszony. Az a vasrúd volt ez, amelyikkel a pokolban az üst alatt a szenet kevergették. Az üstben a nagy urak voltak, s ha nyughatatlankodtak, az ördög a veres vasrúddal bépiskált közéjük. A végén még egy karika es volt.

A sánta ördög kiment s azt mondta Tilinkónak:

– No Tilinkó, amelyik magasabbra veti ezt a rudat, azé lesz a királykisasszony. Ez a vén murentásnak a hivatalos poroncsolata.

A ravasz ördög úgy akarta a dolgot, hogy előbb Tilinkó vesse fel a rudat, de Tilinkó nem egyezett belé. Az ördög erre megfogta a vasrúd karikáját, meghajtotta a feje felett, s úgy felvette, hogy elig látszott. Amíg leesett, addig Tilinkó ebédelt. A vasrúd hét öltre süllyedt belé a földbe. Az ördög megint ravaszkodott. Azt mondta, hogy

– Húzd ki, Tilinkó!

De Tilinkó nem egyezett belé. A lett a vége, hogy az ördögnek kellett kihúzni s oda tenni, ahova Tilinkó parancsolta. Egy tiszta és sima helyre tetette. Aztán beléakasztotta a kicsid ujját a vasrúd karikájába, féltérdre állott s csak nézett-nézett az ég felé. Az ördög megkérdezte:

– No, dobjad immán, mit nézel annyit?

Tilinkó, aki még ravaszabb volt az ördögnél es, azt mondta, hogy

– Nézem szent András bátyámat, hogy hol van? Neki akarom felvetni, jó lesz neki sétapálcának.

Az ördög megjedett, hogy nem lesz vasrúdja. Kikapta a Tilinkó keziből s béfutott a pokolba véle. Azt mondta a vén murintásnak, hogy

– Tilinkó a mű vasrúdunkat fel akarja dobni a bátyjának a mennyországba. Adjuk oda a királykisasszonyt, hogy vigye vissza.

Ki es adták, s Tilinkó felültette a bivalyszekérre. Mikor a szekér megindult, az ördögöknek rosszul esett, hogy a királykisasszonyból kifogynak, s tanakodni kezdtek, hogy mit csináljanak? Eleget akartak hezzamenni, hogy a kisasszonyt visszavegyék, de nem tudtak, mert Tilinkó erősen timényezett, s ez az ördögök szemit nagyon csípte. Végre addig s addig, hogy egy sánta ördögnek sikerült a szekérhez jutni s tudott vele beszélni. Azt mondta Tilinkónak:

– Küzsdjünk meg, s amelyik erősebb, azé legyen a királykisasszony!

Tilinkó így felelt:

– Te velem akarsz megküzsdeni? Hiszen úgy megfoglak, hogy abba a helybe szerteroppansz! Ne velem küzsdjél meg, hanem az öreg nagyapámmal, itt lakik csak elébbecke.

S elvezette a sánta ördögöt egy medvéhez a közeli medvebarlangba. Ott kifogta a bivalyokot s enni eresztette, az ördögöt pedig a barlang bejáratához állította, s azt mondta neki, hogy amikor jó a nagyapja, hát fogja meg s állítsa meg.

– Én pedig menyek s felkötöm.

Tilinkó elment a barlang másik felé, s kezdett oda beszúrkálni. Az ördög csak izgult. A medve minden szúrásra azt felelte:

– Bunn!

Utoljára, mikor Tilinkó bédőfött, a medve elordítja magát:

– Hromm!

Az ördög kérdi Tilinkótól:

– Mit mond nagyapád?

Tilinkó azt felelte:

– Jó azonnal, csak a bocskorát köti fel. Várd meg, halld, mán jó es!

A medve szaladt ki nagy mérgesen, az ördög elejibe állt. Esszefogózkodnak s kezdenek verekedni. A medve az ördögöt felemelte, ráncigálta ide-oda, pofozgatta, legyúrta a földre s végül ott hagyta. A sánta ördög futott vissza a pokolba. Elmondta a vén murintásnak, hogy Tilinkónak a nagyapjával hogy járt: úgy esszeráncigálta őt, hogy többet soha meg nem él.

Tilinkó pedig befogott a bivalyszekerbe s elhajtattott a király udvarába. A király megörvendett, hogy a leányát kiszabadította, és Tilinkót haláláig jó kenyérben részesítette. Tilinkó aztán még a feleségit es odavitte, s még ma es élnek, ha meg nem haltak.

(*Sepsimagyarós*, Bordás Mihály 80 éves. – 1937. Gazda Dezső)

86

BOLOND FITYÓK

Egyszer volt, hol nem volt, még az óperenciás tengeren es túl volt egy bolond legény, akit bolond Fityóknak hívtak. Ez á Fityók elment szolgálni, de olyan bolond volt, hogy ha a gazdája a szabóhoz küldte, a suszterhoz ment, ha a suszterhoz küldte, a kovácshoz ment, ha a kovácshoz küldte, a boltba ment, ha a boltba küldte, a szabóhoz ment.

Egyszer Fityókot a gazdája elküldte az érdőre fát vágni. Adott neki egy cipót, de Fityók keveselte a cipót. A gazdája azt mondta, hogy tegye a patakba, majd megdagad.

Fityók el es ment az erdőre. Levágott két darab csemetefát és belétette a patakba. Gondolta, ha a gazdája azt mondta, hogy a cipót tegye a patakba, mert megdagad, akkor megdagad a csemete es, és sok fa lesz belőle. Azután lefeküdt a földre, elévette a cipót és megette.

Estig ott heverészett és este hazament. A gazdája kérdezte, hogy vágott-e fát? Fityók azt felelte, hogy igen. Erre a gazdája azt mondta, hogy másnap utánamennek. Fityókot elküldte, hogy kenje meg a szekeret. Fityók meg es kente, de nem csak a kerekét, hanem az oldalát és a rúdját es. A gazdája megszidta és megmutatta, hogy kell megkenni.

Másnap reggel azt poroncsolta Fityóknak, hogy a szekérbe fogjon bé négy lovat. Fityók bé es fogott kettőt elől a rúdhöz, kettőt hátul a sorogjá-hoz, és a négy lovat kétfelé hajtotta, de egymást nem bírták. Látta ezt a gaz-dája, megint megszidta Fityókot és megmutatta, hogy kell befogni egy sze-kérbe négy lovat.

Elindultak az erdőbe. Megporoncsolta Fityóknak a gazdája, hogy az úton meg ne mukkanjon. Útközben a kerékszeg kiesett, s utána a kerék es. Fityók látta, de nem szólt volna a világerért sem, mert a gazdája úgy poroncsolta. Mikor az erdőbe értek, akkor mondta meg, hogy a kerék kiesett. Ekkor a gazdája megporoncsolta, hogy üljön lóra és menjen a kerék és a kerékszeg után. Fityók el es ment vissza, és meg es találta mind a kettőt. A kerékszeget a zsebibe tette és a kereket a ló hátára illegette, de sehogy sem talált. Ekkor nekiállott és a kerékből kivette a fentőket.¹ A kereket a ló nyakába akasz-totta és így ment vissza. Mire visszaért, a kerék a ló szügyit mind véresre verte.

A gazdája kérdezte, hogy hol a fa? Fityók rámutatott a patakban levő két csemetére. Ekkor a gazdája fogta magát és elékapott a szekérről egy rudat. Fityóknak sem kellett egyéb: nyaka közti kapta a két lábát és úgy eltűnt, mintha ott sem is lett volna.

Itt a vége, fuss el véle, ha nem hiszed, járj végére!

(*Szörcse*, Gergely Mária 74 éves. – 1948. Molnár András)

87

A SZEGÉNY CSÉPLŐEMBER MEG AZ ÖRDÖG

Egyszer volt, hol nem volt, valahol egy hegy-völgyben lakott egy cséplő-ember, akinek felesége és három gyermeke volt. A gabonát már learatták mindenütt, s jött a cséplés. A szegény embernek nem volt semmi pénze, sem ennivalója. Elgondolta magában, hogy veszi a cséphadaróját és a gereblyét, s valahova elmegy csépelni, hogy valamit kapjon. El es ment.

Ment, ment, mendegélt, s találkozik az ördöggel. Kérdi az ördög:

– Hová mész, te szegény ember?

– Menyek szerencsét próbálni – mondja a szegény ember –, hátha valamit kapnék.

– Hát gyere hezzám, mert adok munkát! Eljössz-e? – kérdi az ördög.

– El én jó szívvel – mondja az ember.

¹ *Fentő*: kerék-küllő.

El es mennek együtt az ördög házához. S hát ott akkora kaszaj búza van, hogy a tetejibe felnézni szédülés. Neki es fognak ketten az ördöggel a cséplésnek. Az ördög vashadaróval verte. Hét éjjel és hét nap verték, amíg kicsépték. Végül az egyezkedésre kerül a sor.

– Na, melyik csomó búza kell neked? – kérdi az ördög a szegény embertől.

– Nekem a kisebb – mondja a szegény ember.

– Jó, nekem akkor a nagyobb – válaszolja az ördög.

Hát amikor feltöltik zsákokba, látja az ördög, hogy az övé sokkal könnyebb. Kérdi a szegény embert, hogy mi annak az oka? A szegény ember azt mondja, hogy a biza csupa polyva. Megharagszik erre az ördög s azt mondja, hogy fussanak versenyt. Aki jobban tud futni, azé lesz a búza.

– Jó – mondja a szegény ember –, fussunk!

Meg es futamodnak, de az ördög úgy elhagyta, hogy a szegény ember nem bírta még megközelíteni sem.

Visszajön az ördög s mondja, hogy az övé a búza.

– Várj – mondja a szegény ember –, fussunk újra. Én futtatom a kis ecsémet, jó-e?

– Jó hát! – mondja az ördög. Gondolta, hogy azt még könnyebben elhagyhatja. Így es, úgy es övé a nyereség.

Elindulnak újra futni a szegény emberrel. Amint futnak, megint jól elhagyta a szegény embert. Egy bokorhoz ér a szegény ember, belérug a bokorba. Hát egy nyúl kiugrik belőle, kezd szaladni az ördög után, és az ördögöt nemsokára el es kerülte. Visszajött az ördög, s mondja a szegény ember:

– Na látod, az ecsém elhagyott. Most az enyim a búza!

– Jó – mondta búsan az ördög.

Közbe jött egy szekér. A szegény ember megkérte a szekereset, hogy vigye haza a búzáját. A szekeres haza es vitte.

Ezután többet nem szegénykedett, hanem boldogan élt a családjával. Még ma es élnek, ha meg nem haltak.

(*Kökös*, Keresztes Anna 71 éves. – 1948. Vass András)

88

AZ ÖRDÖG MALMA

Volt egyszer egy malom, ami az ördögöké volt. Ők örültek ott, s a népnek a gabonáját megdézsmálták. A falu lakossága zúgolódni kezdett az ördögök ellen. Ennek a zúgolódásnak hamar híre terjedt messze földön.

Egyszer egy ember elhatározta, hogy elmenyen s felkeresi azt a malmot. Úgy es csinált. Bizony sokat utazott, amíg odaért. Béköszönt a malomba:

– Jó napot, öregapám!

– Adjon isten, fiam! Hát mi járatban vagy nálam? Látom, hogy nem hoztál gabonát – mondja az ördög.

– Én egy kéréssel jöttem öregapámhoz. Gondolom, hogy szerencsém lesz.

– Mondd meg csak bátran, hátha tudnék rajta segíteni.

Ekkor az ember elmondta, hogy ő szeretné a malmot kibérelni. Az ördögnek nem tetszett ez a kérés, de végül megegyeztek egy szerződésben, amelyik aszondja, hogy a malom addig marad az ember kezében, amíg a fenyőfa levele lehull.

Na jól van, az ember átvette a malmot. Az ördög minden ősszel nézte, hogy a fenyőfa nem hullatta-e le a levelit? Láta, hogy csak az alsó ágak hullatják le, a felsők örökké zöldek maradnak. Az ördög túrta, amíg túrta. Egyszer kiment az erdőbe, s ott a fenyőfa ágait kezdte lehasigatni. De ahogy lehasította, minnyát visszanőtt úgy, hogy azt már többet nem bírta leszakasztani. Azért olyan erős a fenyőfa bogja!

A malom az ember kezében maradt. Még most es ott van, ha addig, amíg ezt a mesét mondtam, újra nem került az ördög kezibe.

Eridj s nézd meg, ha nem hiszed.

(*Sepsimagyarós*, Bordás Mihály 80 éves. – 1937. Gazda Dezső)

89

A JUHÁSZ MEG AZ ÖRDÖG

Volt egyszer egy király, annak volt ezer darab juha. Kihirdette az országában, hogy aki úgy megőrzi a juhait, hogy egy sem vesz el belőlük, annak adja a fele országát és a szépséges leányát, de ha hiányozni fog egy es belőlük, akkor a pásztornak a fejit karóba húzatja.

Jelentkezett es egy juhász. Ennek a király átadta az ezer juhot. A juhász kihajtotta a juhokot egy nagy legelőre. Első nap elveszett egy negyede, másnap a fele. Mind az ördög vitte el. Búsult nagyon a szegény juhász. Arra ment egy cigány s megkérdezte tőle:

– Mér búsulsz, te szegény juhász?

– Hogyne búsulnék, mikor a király azt mondta, hogy ha a seregből¹ elvesz csak egy juh es, karóba húzatja a fejemet.

Azt mondta a cigány:

– Én segítek rajtad.

Feleli a juhász:

– Rajtam már a jó Isten sem segít.

Mondja a cigány:

– Amért én cigány vagyok, azért tudok segíteni rajtad. Na, figyelj ide! Mikor este jön az ördög, hívjad birkózni. Én most adok neked egy darab sajtot és egy követ, s mondd neki, hogy az az erősebb, aki abból több vizet nyom ki.

Este jött megint a juhért az ördög. Hívja magához a juhász és mondja neki:

¹ *Sereg, juhsereg*: nyáj, juhnyáj.

– Itt van ez a kő. Aki több vizet nyom ki belőle, az az erősebb.

Az ördögnek adta a követ. Az ördög a követ kettétörte, de bizony nem jött belőle egy csepp víz sem. A juhász a sajtból jó sok vizet nyomott ki. Akkor azt mondta az ördög:

– Látom, te több vizet nyomtál ki, ezért te vagy az erősebb. Gyere hozzám, hogy adjam vissza a juhokot.

Elértek az ördög házáig, ott volt az ördögnek az anyja. Mondja az ördög az anyjának:

– Vissza kell adjam ennek a juhásznak a juhokot, mert erősebb nálamnál.

Mondja az ördög anyja:

– Hozd ide a tizenkét mázsás botot, hogy támasszam fel a szempillámot.

Az ördög odavitte a tizenkét mázsás botot. A szegény juhász megijedt, hogy most mi lesz vele? Az ördög anyja nem hitte el, hogy a juhász erősebb az ő fiánál, ezért azt mondta, hogy birkózzanak meg még egyszer. Kimentek a disznóól elé. Ott aszmondja az ördög:

– Aki több disznót hajt ki, az az erősebb.

Aszmondja a juhász:

– Hohó, komám, nem jó ez így, mert nem tudjuk, hogy melyik megnyit hajt ki? Én azt mondom, hogy te hajtsd ki az egyenesfarkúakat, én pedig a görbéket.

A juhász mind kihajtotta a disznókat egy kivételével, mert az beteg volt, egyenes volt a farka. Megint ő nyert.

Bémentek a házba, és mondja az ördög az anyjának, hogy megint a juhász nyert. Az öregasszony megmérgelődött. Lefektették a juhászt, aki úgy tett, mintha alunna. Az öregasszony azt mondta a fiának:

– Üsd agyon a juhászt, amíg alszik.

Bément az ördög a juhászhoz, de a juhász hallotta ezt a beszédet. Az ágyba hamar tett egy gömbölyű hasábfát, és a feje helyett egy kis üstöt. Megmozgatta az ördög az ágyat, a mozgásra az ágyban lógázni kezdett a gömbölyű fa. Visszamenyen az ördög az anyjához és mondja, hogy úgy alszik a juhász, hogy most agyonütheti. Visszamegy a juhászhoz, és egy tizenkét mázsás rúddal úgy hezzavág, hogy az üst a padlóig¹ szökött.

Reggel bémegey esment a juhász szobájába, s hát látja a juhászt. Mondja neki:

– Jó reggelt, komám, hát hogy aludtál?

– Jól – mondja a juhász –, csak az este megcsípett egy bolha.

Az ördög futott az anyjához és elmondta, hogy egy tizenkét mázsás botútés a juhásznak nem más, mint egy bolhacsípés.

Reggel új birkózásra készültek. Aszmondja az ördög:

– Van egy ostorom, amelynek tíz mázsás a nyele. Aki nagyobb csattint vele, az a nyertes.

Csattint vele egyet az ördög. Aszmondja a juhász erre:

– Én a fejemet béabroncsozom, mert akkorát csattintok, hogy a fejem szétmegy.

¹ Padló: padlás, menyezet.

Aszmondja az ördög:

– Inkább az enyimet abroncsozd bé, nehogy szétmenjen.

Akkor a juhász aszmondja:

– Hozz tizenöt centiméteres szegeket.

Mikor három szeget beléütött az ördög fejibe, aszmondja az ördög:

– Hagyj békét mindennek, mert már érzem a csattintás szagát. Inkább visszaadom a juhaidot!

A juhász örömmel hajtotta haza a juhokat. A király mán várta, s nagy lagzit csaptak. Most es élnek, ha meg nem haltak.

(*Kilyén*, Horváth Mihály 41 éves. – 1948. Pótsa Géza)

90

A CIGÁNY MEG AZ ÖRDÖG

Volt egyszer egy juhász. Annak minden éjjel elveszett egy juha. Arra ment egy cigány s kérdi tőle, mért búslakodik? Mondja a juhász, hogy mi baja van.

Aszmondja a cigány: majd ő megőrzi a juhait, hogy nem vesz el egy sem.

Akkor éjjel jön az ördög, aki el szokta vinni a juhokat. Odamegy hezza a cigány és kérdi, hogy

– Mit keresel itt?

Az ördög megijedt. Nem szólt semmit, hanem elfutott. Utána a cigány és megfogta.

– Adok egy zsák aranyat és mindent, amit kívánsz, csak engedj el – mondja az ördög a cigánynak.

A cigány beléegyezik, de le kell menjen az aranyért a pokolba. Le es mennek, s hát az ördög anyja éppen aluszik. Felkölti az ördög s mondja, hogy mért jött a cigány.

Aszmondja az ördög anyja:

– Vedd elé a támasztófákat és támaszd fel a szemeimet, hogy lássak.

Fel es támasztotta az ördög. Ekkor az anyja azt mondta:

– Előbb próbát kell csinálni, s amelyik a próbán nyer, azé lesz a zsák arany.

Az első próba az volt, hogy egy akol disznóból ki tud többet kiválasztani. A cigány aszmondja az ördögnek:

– Jól van, én választom a göndörfarkúakat, te válaszd az egyenesfarkúakat.

Az összes disznókat a cigány választotta el, mert egyenesfarkú disznó nem volt egy sem.

Ekkor aszmondja az ördög a cigánynak:

– Látom, hogy legyőztél. Tiéd a zsák arany.

De aszmondja az ördög anyja:

– Csináljatok még egy próbát!

A cigány belément ebbe es. Az volt a próba, hogy egy-egy négyágú villával egy kerítésen keresztül egymást döfködjék, és aki több sebet ejt a másikon, az lesz a győztes. A cigány három ágát letörte a vasvillának, s így az egy ággal véresre döfkögte az ördögöt, míg az ördög a négyágú villával nem tudta megsebesíteni a cigányt, mert az ágai akadoztak a kerítésben.

Aszmondja esment az ördög:

– Látom, hogy erősebb vagy, vidd fel a zsák aranyat.

Nem bírta a cigány az aranyat, s azt mondta az ördögnek:

– Ha a báránt le tudtad hozni, vidd ezt fel!

Az ördög félt, hogy megverik, s vonakodott felvinni, de aszmondja a cigány:

– Ne félj! Amikor aszmondják, hogy dikhec, mi van a zsákban? – akkor fuss!

Fel is viszik az ördöggel a zsák aranyat. Hát egyszer a cigány gyermekei kezdik kiabálni:

– Dikhec, mi van a zsákban?

Megijed az ördög, ledobja a zsák aranyat, hogy az arany mind kifolyt, és elfutott, mintha a szemit kivették volna. És még máig es fut, ha meg nem állt.

(Nagyborsonyó, Tuzson Gézáne 65 éves. – 1948. Tuzson Gábor.)

91

A KASZÁS EMBER MEG AZ ÖRDÖG

Hol volt, hol nem volt, az óperenciás tengeren es túl volt egyszer egy szegény kaszás ember. Ez a kaszás ember olyan szegény volt, hogy nem volt egyebe, csak egy kaszája meg egy fénköve,¹ de már fénkőtartója nem volt, hanem mikor kaszálni ment, úgy vitte a keziben a fénkövet.

Egyszer, amint kaszált, meg akarta fenni a kaszáját, de nem volt vize. Néz erre, néz arra, egyszer csak megpillant egy tavat és elmegy, hogy megmártsa a fénkövet. Megfeni a kaszáját innen es, túlról es amúgy magyaroson, és indulni akar kaszálni. Egyszer csak egy nagy bugyborékot vet a víz, és egy csúfpofájú ördög merül fel a tóból. A kaszás ember úgy megijedt, hogy a fénkövet kiejtette a keziből. Ez es egy bugykorékot vetett, és volt fénkő, nincs fénkő, elmerült. Keresi a fénkövet, de nem kapja.

Kérdi az ördög, hogy

– Mit keressz, te szegény ember?

A szegény ember elmondja, hogy milyen értékes dolgot veszített el. Azzal fenyegetőzött, hogy kimeríti az egész tavat fenekestől együtt, ha az ördög elé nem adja a fénkövet.

Megijedt erre az ördög. Uccu neki, alámerül a vízbe és keresi a fénkövet, de nem találja. Megint felmerül és mondja, hogy nem találja a követ.

¹ Fénkő: fenőkő.

A szegény ember erre elkezd meregetni a vizet a tóból. Az ördög erre megijed és könyörögni kezd, hogy ne merje ki a tavat, inkább hoz neki egy véka aranyat. Jól van, megegyeznek a véka aranyban, amit az ördög fel es hozott a pokolból és átadta a kaszás embernek. A kaszás ember vállára vette a véka aranyat, és mint aki jól végezte a dolgát, vígan hazament.

A csúfpofájú ördög Belzebub elé állt és elmondta, hogy micsoda nagyveszedelemtől mentette meg az országot. Belzebub erre megharagudt, hogy egy haszontalan fénköért egy véka aranyat adott a kaszás embernek, és aszmondta az ördögnek:

– Vedd a lábad a nyakad közi és azonnal visszahozd az aranyat, különben ütött az utolsó órád!

Az ördögnek nem volt mit tennie. Nagy gyorsan elvágatott a kaszás emberhez és mondta:

– Itt a köved, kaszás ember, és add vissza a véka aranyat, mert ha nem, Belzebub engem elpusztít.

De a kaszás ember hallani sem akart erről, hanem azt mondta:

– Jól van, visszaadom a véka aranyat, ha jobban essze tudsz szidni, mint én téged.

Az ördög erre elkezdte szidni a szegény embert. Esszeszedett minden hókusz-pókuszt, és annyira szidta már, hogy a ruha es mind leszotyogott róla.

– Elvégezted-e? – kérdi a szegény ember.

– El – felelte az ördög.

– Akkor most én következem.

A szegény ember az ördögöt arccal a falnak állította és elévett egy vasgerebent,¹ amivel az asszonyok a kendert szokták gerebenezni. Azt teljes erejéből belévágta az ördög hátába.

Az ördög elkezdett éktelenül rimánkodni, hogy

– Hagyj békét, te kaszás ember! Inkább maradjon neked a véka arany, mert az én szidásomra csak a ruha hullott le rólad, de a te szidásodra még a hús es lehullott rólam!

Visszament az ördög a pokolba és elmondta, hogy miképpen járt a szegény emberrel.

– Megint lóvá tett a szegény ember – mondta Belzebub –, de tüstént visszatakarodj és hozd vissza az aranyat, különben így és úgy lesz veled!

Menyen nagy búsan vissza az ördög a szegény emberhez, és könyörögni kezd, hogy adja vissza az aranyat.

– Jól van hát – mondja a szegény ember –, visszaadom, ha nagyobb szelet tudsz csinálni, mint én.

Az ördög erre elkezd erőssen fújni. Úgy erőlködik, hogy a két pofája akkora lett kétfelől, mint két nagy üst. Annyira erőlködött, hogy a szegény ember a széltől már-már elkezdett emelkedni felfelé.

Egyszer csak a szegény ember elkezd mászni a kéménybe felfelé. Megijed az ördög és kérdi:

– Hová mész, te szegény ember?

¹ Vasgereben: vasfésű. – Gerebenezni: fésűlni.

– Menyek a kéménybe – mondja a szegény ember –, bédugom a nyílást, és akkor te, ördög koma, megfulladsz idebé, amikor én fújni kezdek.

Megijedt erre az ördög és megint csak könyörögni kezdett, hogy azt ne tegye, inkább vesszen a véka arany. Mit volt mit nem tennie, megint vissza kellett kullogjon szégyenszemre a pokolba, Belzebubhoz.

– No, mit végeztél a szegény emberrel? – kérdi Belzebub.

– Megint csúnyán elbánt velem az a szegény ember. Meg akart fullasztani!

Esmert szidást kapott az ördög.

– Menj vissza és találj ki valami okosat, de az arany nélkül a szemem elé ne kerülj, mert igazán pórul jársz!

Az ördög nagy búsan megint útnak indult és azon gondolkozott, hogy mit es kezdjen a szegény emberrel?

Amint odaért, a szegény ember éppen a háza előtt pipázgatott. Az ördög megint elkezd rimánkodni az aranyért.

– Jól van hát, legyen, azé az arany, aki jobban megveri a másikat.

A szegény ember behúzódott a házikójába, az ördög meg elérített egy hosszú rudat és azzal indult, hogy így meg úgy elveri majd a szegény embert. Az ajtón nagy nehezen bédugta a hosszú rudat, de a házba nem tudott sem mire se menni, pedig eleget forgolódott ide es, oda es. Nem boldogult a kicsi szobában a hosszú rúddal.

A szegény ember se volt rest; lekapta a szegről a kankóspálcáját,¹ és jól elnászpácolta vele az ördögöt.

Az ördög úgy megijedt, hogy meg sem állott a pokolig.

Így maradt a szegény embernek a véka arany. Vett tizenkét kaszát meg fénkövet, de fénkőtartót es tizenkettőt. És nagy vígan lekaszálta az egész rétet.

Ha a szegény ember a rétet mind le nem kaszálta volna, az én mesém es tovább tartott volna.

(*Egerpatak*, Bodó Ignác 42 éves. – 1948. Módi Géza)

92

A NAGY ÚR MEG A PÁSZTORFIÚ

Volt egyszer egy pásztorfiú. Ez a pásztorfiú mindennap reggeltől estig őrizte a juhait a mezőn. Egy este, amint ment hazafelé, egy nagy úr azt kérdezte tőle, hogy a berbécs mért menyen leghátul, és mért nem menyen a juhok között?

Erre a pásztorfiú azt felelte:

– Hogyha az úrnak es ennyi felesége volna, akkor az úr es leghátul járna.

¹ *Kankóspálca*: kampóspálca, kampós bot.

Erre az úr erősen megharagudott és azt mondotta a pásztorfiúnak, hogy majd vissza fogja ezt neki szolgálni.

Másnap a pásztorfiú esmént elhajtotta a juhait a mezőre. Nagyon félt, hogy este, mikor menyen haza, az úr megvereti. Egész nap azon gondolkozott, hogy tudja ezt elkerülni? Végül elhatározta, hogy este későn menyen haza, és akkor nem fogja a nagy urat a kapuban találni.

Amíg ezt kigondolta, járt-kelt a mezőben, és egyszer egy bokorban egy nyúlra akadt. Nagyon megörvendett. Elhatározta, hogy a nyúlat a nagy úrnak fogja adni, és így el fogja kerülni a verést.

Így es lett, de este, mikor ment haza, a nagy úr nem volt a kapuban. Bement a nagy úr kapuján, a nyúlat az öliben vitte. Itt azonban nagy ellenségekre talált a kutyákban, amelyek erősen kezdtek ugatni. Ijedtében a nyúlat eleresztette. A nyúl eszeveszetteen futott hátra az udvaron, de a kutyák sem voltak restek: ők es megiramodtak a nyúl után.

A nagy úr már le volt feküdvé, de ez a lárma felköltötte álmából. Az ablakhoz ment és kérdezte a pásztorfiútól, aki tátott szájjal állt és nézett a kutyák után, hogy mi után futnak a kutyák?

Erre a fiú azt felelte, hogy

– Ami elől fut, az után.

A nagy úr erre nagyon megharagudott, hogy ez a pásztorfiú már kétszer kicsúfolta. Megparancsolta az egyik szolgájának, hogy a tisztartóját küldje hezza. Kús üdő múlva meg es jött a tisztartó. A nagy úr aszondta neki, hogy a pásztorfiút vigye le a pincébe és alaposan verje meg. De a tisztartó süket volt és nem értette meg, hogy mit mondott a gazdája; abban a hiszemben, hogy a pásztorfiú tudja, lement a pincébe véle.

Mikor lementek a pincébe, megkérdezte tőle, hogy mit mondott a gazdája? Erre a pásztorfiú azt felelte: A nagy úr azt mondotta, adjon neki szalonát, bort, kenyeret, hagymát, amennyit csak elbír a tarisznyájában.

Erre a tisztartó vette a kést és egy nagy darabot levágott a jó füstös paprikás szalonnából. Odaadta a pásztorfiúnak, aki bétette a tarisznyájába. Azután odaadott még két kenyeret, egy csomó hagymát és egy itce bort.

Míg a tisztartó elészedte a hagymákat, a pásztorfiú addig sürgött-forgott, hogy a boroshordónak a csapját kiütte, és a bor folyni kezdett. Ekkor elkiáltotta magát:

– Jaj istáalom, foly a bor!

A tisztartó odafutott és a tenyerével bédugta a likat. A pásztorfiúnak sem kellett egyéb: fogta magát és elfutott.

Amint az udvaron ment elé, megkérdezte tőle a nagy úr, hogy megelégszik-e azzal, amit kapott? A pásztorfiú azt felelte, hogy

– Meg, mert ha édesanyám szükön költi, megéri vele egy esztendeig.

A nagy úr kíváncsian várta a tisztartóját, hogy kérdezze meg tőle, hogyan verte meg a pásztorfiút? De hasztalan várta, mert csak nem jött. Végül es nagyon bosszúsán lement a pincébe. Látja, hogy a tisztartó ott kuporog a boroshordó mellett, és a bor bokáig ér a pincében. Nagyon dühös lett és megkérdezte tőle, mi történt?

Erre a tisztartó azt felelte, hogy a pásztorfiú nem elégedett meg a szalonával, kenyérrel, borral, hagymával, hanem még a csapot is kiütte, és a bor mind elfolyt.

Erre a nagy úr nekirohant a tisztartónak és jól megverte.
Itt a vége, fuss el véle.

(*Sepsibesenyő*, Páll József 75 éves. – 1936. Páll Dezső)

93

A MENYASSZONYKERESŐ

Ábris legény éppen a szeretőjénél, Zsuzsánál volt, mikor hirtelen héja ereszkedett az udvar fölé.

– Hi, te Ábris! – sikít Zsuzsa, s kezdi bérakni a kicsi csürkéket a kotló alá, nehogy a héja elvigye őket.

A héja elment, de Ábrisanak szeget ütött a fejibe ez a Zsuzsa. Hisze' ha egy csepp esze lenne ennek a fejrénznek, békit hagyna a csürkének, mert hát minden gyermek tudja, hogy a kotló megvédi a csürkéit, ha jó a veszedelem.

– Nem eszes ez, nem biza. Nem veszem el!

El es ment, de nem haza, hanem vándorútra, hogy keressen magának menyasszonyt. Ahogy egy falun mejen keresztül s nez jobbra es, balra es, hol kapna egy ügyes leányt, nagy csáгатást hall. Jó es két ökör egy szekérral, de embert sohutt sem lát. A csáгатás csak hallatszik, s hát amikor közel érnek, akkor látja Ábris, hogy egy asszony fel van kötözve a nyújtóra,¹ s az csáгат.

– Hát maga ott mit művel, néne? – kérdi a legény.

– Én biza, lelkem fiam, felköttem magam ide, hogy szegény ökrök ne húzzanak.

– De hiszen ott éppen úgy húzzák kijedet, mintha felül a szekérral!

– Vajon úgy-e, fiam?

– Hát úgy-úgy! Üljön csak fel kijed!

Avval a legény leoldozta s felültette a szekérral.

– Köszönöm, édes fiam, hogy megmondád – rebege az asszony, de ezt mán a legény nem hallotta. Már a hetedik faluban járt, úgy megijedt, hogy abban a faluban mind olyan bolondok az asszonyok.

Hetedhét faluban sem járt jobban. Elig ér bé, nagy sokaságot lát a templom előtt. Kijönek egy-egy zsákkal, a szádát a nap felé fordítják, aztán hirtelen összefogják, s usgyé, bé a templomba, s ott kieresztik a zsák szádát.

– Hát magik mit csinálnak?

– Mü biza mán két esztendeje hordjuk a világosságot, fiam, de ez a templom mégse világosodik.

– Hát azt nem úgy kell – mondja Ábris.

¹ *Nyújtó*: szekérgerinc (az a rúd, amely összeköti a két tengelyt és a szekér végén hátra nyúlik).

Kapja magát, két-három ablakot vert a falba, s minnyá lett özön vilá-gosság.

– Jaj, be okos vagy, édes fiam. Sohase jutott volna ez eszünkbe!

– No de el innet – gondolta Ábris. – Itt mán igazán az egész falu sültbolond.

A másik faluba es békukkantott, hátha ott több szerencséje lesz? Volt es. Mán az első háznál nagy zergést hall. Nez oda, s hát egy ember vasvillával kénoz egy köből diót fel a padlásra az eresz alatt, de nem ment. Szúrta belé-a villát, lódította, de a dió ott maradt.

Bémejen Abris, s az adjonisten után azt kérdi:

– Hát kijed mit csinál?

– Jaj, lelkem fiam, mán három esztendeje hányom ezt a diót, de még egy sem ment fel.

– Hát hogy es menne? – mondja Ábris. – Adjanak egy zsákot, majd felmejen mind.

A zsákba szedte a diót és felvitte. Az öreg elig győzött hálálkodni, de Ábris esziben csak az járt, hogy itt tán még bolondabbak, mint máshol, s tovább ment.

Elig menne két falut, jó helyes fehérnépeket lát. Felvidul a szeme, de el es borul, mert mit lát, mit nem? Az egyik kapuban fon egy leány, de úgy, hogy az élő birka volt felkötve a guzsalyra. De mán ekkora ostobaságon a legény es elámult. Levette a birkát, megnyírta, a gyapjút felkötötte s aszmondta:

– Nesze, kincsem, ezt így szokták.

– Innet sem házasodom – s kullogott tovább Ábris. Meg sem állott, csak akkor, mikor egy korcsomát látott. Bément a búját eltemetni, de rö-gtön elbútt a bújja, mert ott egy gyönyörűséges szép leány volt, a korcsomá-ros leánya. Megtetszett Ábrisnak, és sokat nem es teketóriáztak: megegyez-tek az apjával-anyjával, s minnyát meg es tartották az eljegyzést.

Vígadnak, vígadnak, s egyszer leküldi a leányt az apja a pincébe, hogy hozzon bort. Le es menyen s ahogy bélépik a pincébe, meglát egy szegen egy rozsdás baltát. Elgondolja magában, hogy most őt ez a legény elveszi, lesz egy kicsi Gyurkájuk, annak vesznek szép csizmákat, az lejő ide, a balta a fejibe esik, s ha meghal, kire maradnak a kis csizmák? Ezen bucsálódott és sírt keservesen.

Megunták várni odafel. Lemejen az anyja, hogy nezze meg, mért nem jó a leánya? Amikor leért, kérdi:

– Hát te mért sírsz?

– Jaj, lelkem anyám ... – s elmondja a búját.

– Jaj, be okos az én leányom – s kezd sírni ő es.

Csak várnak, csak várnak a férfiak odafel, de se bor, se asszony, se leány.

Lemejen az öreg es, hogy lássa, mi a baj? S mikor nagy zokogva elmond-ták neki, ő es bőgni kezdett.

A legény majd megőszült a várásban. Egyszer aztán ő es lement. Mikor megtudta a bajt, majd megpukkadt.

– Hát ezek a legbolondabbak, a többi ehhez képest semmi! Zsuzsa még ezekhez képest táltos!

Meg es mondta nekik:

– Hát én még egy ujjal sem értem a leányikhoz, s mán es ilyent siratnak? No, adjon isten – s avval meg sem állt, míg haza nem ért.
Otthon aztán Zsuzsát vette el, s boldogan éltek hóttik napjáig.
Így biza, így járta meg Ábris.

(Kovászna, Butyka Mária 58 éves. – 1948. Deme Gábor)

94

A HÁROM SZERETŐ

Volt egyszer egy legény, s volt neki három szeretője. Nem tudott közöttük választani, akarhogy es akart; egyformán szerette mind a hármat.

Történt akkor, hogy béhítták katonának, s elment, hogy elbúcsúzzék a szeretőitől. Megkérdezte őket, hogy mivel es gyászolják őt, míg odalesz katonának? Az első aszmondta, hogy ő nem sepri ki addig a házát, a második aszmondta, hogy ő azalatt nem mosdik meg, a harmadik pedig azt fogadta, hogy ő a padlásra hordja a moslékot.

– No jó – mondta a legény –, majd meglátom, melyiket veszem el?

S avval elment a három esztendeig tartó katonaságba.

Eltött egy év, el kettő, s a harmadik végén hazajött a legény. Legelső útja a szeretőihez vezetett, de az elsőhöz elig tudott bémenni: az ajtó elig nyílt ki a rengeteg szeméttől. E bétartotta a fogadást, de a legény úgy megrettent az ilyen rendetlen feleség gondolatától, hogy meg sem állt a másik kapujáig. Kérdi a legénykétől:

– Itthon-e nénéd?

– Itthon biz a – mondta a legényke.

Az volt ám egy szutykos, undorító néember! Attól ugyancsak elment a legény kedve, mert ez es bétartotta a fogadását.

Míg a harmadik felé igyekezett, ette a bú, hogy vajon az mit vitt végbe? hogy hordta fel a moslékot a padlásra? Meg es mutatta a leány három fel-füstölt ártán képiben. Kapta es a legény derékon a leányt, s csaptak olyan lakadalmat, hogy hetedhét ország zengett tőle.

Az igaz, hogy én úgy láttam, mint kijetek most.

(Kovászna, Butyka Mária 58 éves. – 1948. Deme Gábor).

95

ILÓK

Az úgy történt, hogy Ilók olyan ügyefogyott legény volt, s elment vizitába.¹ Mondta az anyja:

– Fiam, hogyha valamit találnak adni (mert régen az volt a szokás, hogy valamit adtak a legénnek), hát akkor dugd el jól.

¹ *Vizitába*: leányos házhoz látogatóba.

Tőt adtak, egy csíki tőt, s ő biza szorongatta a keziben. Gondolta magában, hogy egy szénásszekér jött, s oda beledugja, hogy nehogy elveszen. Elmenyen haza, s kérdi az anyja:

– Mit adtak, édes fiam?

– Egy tőt.

– Hova tetted?

– Én bizon belé tettem egy szénásszekérbe, hogy nehogy elveszen.

Mondja az anyja:

– Ó, édes fiam, nem úgy kellett volna, hát ügyesen a mejjedbe belé szúrtad volna.

– Nem baj, anyám, mert máskor úgy teszek.

Megint elment vizitába, megint ajándékot kapott. Ekkor adtak egy ekevasat ajándékba. Fogta magát, belé szúrta a mejjibe, úgy, hogy a ruháját mind leszaggatta magáról. Aszondja az anyja:

– Ó, édes gyermekem, nem úgy kellett volna. Hát egy pálcára belé fűzted volna, s a hátadra kellett volna vidd.

– Nem baj, mert máskor úgy teszek.

Akkor adtak neki egy szalonnát, mikor megint elment vizitába. Akkor azt beléhúzza egy fába s fölvette a hátára. Menyen szegény Ilók haza, ballagott. A kutyák megtámadták, mind megették a szalonnát.

– Ejnye, édes gyermekem, nem úgy kellett volna. A fánál fogvást fel kellett volna vinni a hijuba s felakasztani a füstre.

Másnap Ilók elment megint vizitába, akkor adtak neki egy kicsi bornyút. Fogta magát s felhúzza a hijuba. Megint kérdi az anyja, hogy

– Mit adtak, fiam?

– Ej, édesanyám, milyen bornyút adtak!

– Hát hova tetted, fiam?

– Felvittem a hijuba.

– Ejnye, fiam, nem úgy kellett volna. Szépen láncot köttél volna a nyakára, az istállóba bévezesd, s szénát adtál volna neki.

Elmenyen Ilók megint vizitába. No, akkor adták a leányt. Odakötte Ilók a jászolyhoz. Szegény leány gondolta magában:

– Hát ez mán csakugyan Ilók!

Kérdi az anyja, hogy

– Mit adtak, fiam?

Aszondja Ilók:

– A leányt.

Aszondja az anyja:

– Hát, édes fiam, mit csináltál, hová tetted?

– Odaköttem a jászolyba.

Aszondja az anyja:

– Nem úgy kellett volna. Behozni ide a házba, itt ölelgetted volna, csókolgattad volna, szeretgetted volna.

Akkor elmentek ki, hogy oldják el a szegény leányt, s hát a leány nincs ott, hazaszaladt.

No, megint gondolja magát Ilók, mit csináljon? Megpróbálja, elmenyen vizitába. Abbiza nem haragudtak olyan nagyon reá, s megint megajándékoz-

ták egy kecskével. Ilók elviszi a kecskét, s abbizon lefekteté az ágyba. Ott elkezdni ölelgetni, s elkezd kiabálni, hogy

– Édesanyám, ennek szarva van!

Aszondja az anyja:

– Hadd el, fiam, az a karja.

– Anyám, ennek szőre van!

– Hadd el, fiam, mert az a baja.

– Anyám, ennek tőgye van!

– Hadd el, fiam, az a csicsikáj.

(Uzon, Kelemen Ferencné Szigyártó Zsuzsánna 46 éves. – 1943. Faragó József)

96

A BOLOND ASSZONY SZERENCSEJE

Volt egyszer, hol nem volt, volt egyszer egy erdő. Annak az erdőnek a széjjiben volt egy házocska. Ebben a házocskában lakott egy szegén ember. A felesége egy kicsit bübös-forma¹ volt. Elég a hezza, hogy a szegén ember egy csomó aranyat kapott. Erössen, de erössen félt, hogy nehogy ellopják, ezért beléttette egy vékába. A véka tetejét meghintette tökmaggal.

Honnat, honnat nem, megsejtette egy tolvaj, hogy a szegén ember hol tartja az aranyait. Egyszer megleste, s mikor a szegén ember elment az erdőbe, odament. Azt kérdezte az asszontól, mennyiért adja neki azt a véka tökmagot? Az asszon nem tudta, hogy mi van a tökmag alatt, s tíz krajcárért odaadta. A tolvaj hamar zsákba töltötte s elfutott véle az erdőbe.

Jó haza a szegén ember s hát látja, hogy üress a véka. Kérdi a feleségitől, hogy hol a véka tökmag? Az asszon aszondja, hogy eladta tíz krajcárért.

– Ó, te bolond – aszondja az ember –, 'sze abban; arany volt! Merre ment az az ember?

Aszondja az asszony, hogy az erdő felé. Ej, megiramodik, s fut az ember inaszakadtából. Utána az asszon.

Egyszer néz hátra s hát látja, hogy fut utána az asszon. Azt kérdi tőle, hogy bészárta-e az ajtót?

Az asszon azt gondolta, azt kérdi, elhozta-e az ajtót? Nagy sebesen visszafutott, az ajtót a hátára vette, s futott véle az ura után.

Meglátja az ura, s elkezdett szüveszakadtából kacagni, osztán pedig sírni.

– No – aszondja –, ha már eddig elhoztad, csak hozzad.

Avval futottak tovább. Béérték egy nagy sűrű erdőbe. Erössen, de erössen féltek. Felmásztak mind a ketten egy nagy fenyőfára. Az asszon felhúzta maga után az ajtót is.

¹ *Bübös-forma*: féleszű, kelekótya.

Hát egyszer jő vaj tizenkét tolvaj. Ők es eppen az alá a fa alá ültek. Tüzet tettek s kezdték számolni a lopott aranyakat. Nem csak a szegén ember aranya volt ott; volt ott mindenféle drága dolog, s arany temhetetlen. Nézte az asszon s az ember nagy sóvárogva, de félték úgy, mint az ördög a timénytől.

– Jaj – egyszer aszondja az asszon –, nem tudom többet az ajtót tartani!

Kérte erőssen az ember, hogy nehogy leejtse.

Na, hát tartja es az asszon.

Egyszer esment kérdi az asszon, hogy mitevő legyen?

– Hallgass, az Isten megfizeti – aszondja az ember –, mert meghallják, hogy felettik vagyunk, s megölnek.

Meg es hallották a tolvajok a mondikálást.¹ Aszondja az egyik:

– Haj, mond valaki!

Azt feleli rea a zsvány-vajda,² hogy biztos a baglyok huhognak.

Tótt-múlt az üdő. Egyszer csak, uram Jézus, szerelmetes szűz Márja ne hagyjon el, az ajtó istenes csattanással a tolvajok közti esik!

Ej, megjednek a tolvajok! Azt gondolták, hogy valami istennyila csapott közik! Otthattak mindent, s úgy elmentek, hogy még a híriknek a híre sem maradt.

A szegén ember s a szegén asszon a temhetetlen kincsből olyan kastélyt építettek, hogy a világ csudájára járt.

(*Dálnok*, Dobra Ferenc 51 éves. – 1937. Kicsi Sándor)

97

A BOLOND ASSZONY CSIPORKÁJA

Egyszer volt egy szegény ember, s annak egy bolond felesége. Egyéb drágaságik nem volt, csak egy zsák arany. A bolond asszony ezt nem es tudta, mert az ura nem mondta meg neki; örökké elhitette vele, hogy az tökmag. El es hitte a bolond asszony és azt számította, hogy mikor valamit adnak érte, odaadja, mert nincs micsináljon vele.

Egyszer elment az ura a városba. Jött a csehi fazekas és kiábálta:

– Csehi fazekat! Csehi fazekat!

Meghallja a bolond asszony, odamenyen és megkérdezi tőle, hát neki tökmagért nem adna-e fazekat?

– Ő igen – aszmondja, és elment, hogy megneze a tökmagot. Meg-egyezett a bolond asszonnal abban, hogy mind nekiadja a szekér fazekat, de bezzeg felüsmerte a jó drága kincset és jó vásárt kötött. Béhajtja az udvarra és ott mind leraká a fazekait. S ezzel el es ment.

¹ *Mondikálás*: mondogatás, beszélgetés.

² *Zsvány-vajda*: rablóvezér.

A bolond asszony a sok fazakat elkezdte mind felaggatni a karókra, de hát egy kicsi csiporka nem fért fel. No, mondta:

– Férkezzetek, fazakak, hogy férjen a kicsi csiporka es!

De bezzeg a fazakak nem fértek, és a csiporkának nem juta hely. De lett es ám bajik a fazakaknak. Megharagudt a bolond asszony, egytől egyig mind leverte a fazakakat a karóról s feltette a kicsi csiporkát. S ott gyönyörködött benne, hogy most a kicsi csiporka jobban fog mutatni.

Hát eljő haza az ura és meglátja a sok cserépdarabot. Elkezdé rettenetesen szidni a feleségit, miután az elmondá, hogy mivel vevé a fazakakat. Megharagudt a sok kárért, amit a felesége csinált, és elkergette a háztól:

Így szabadult meg a pusztító bolondtól az ember.

(Szörcse, özv. Kovács Mihályné 60 éves. – 1948. Ambrus István)

98

AZ ASSZONY MUNKÁJA

Volt egyszer egy szegény gazdálkodó házaspár. Gyermekük nem volt, és ezért az életük es szomorú volt. Az ember mindennap a mezőre ment, és a felesége odahaza maradt.

Egyszer azt kérdezi az ember a feleségitől:

– Ugyan biza mit tudsz te egész nap itthon csinálni, hogy semmi munkád nem látszik?

Megirigyelte az asszony dolgát és azt mondta a feleséginek, hogy menjen el a mezőre, majd ő elvégez mindent itthon.

Az asszony belégyezett. Másnap ő ment a mezőre. Meghagyta az urának, hogy a tejet verje ki, a tehent itassa meg és adjon neki enni, a kotlóstyúkot etesse meg és főzzön ebédet.

Elmegy hát az asszony a mezőre, az ura pedig nekifogott, hogy a tejet verje ki. Amint veri, eszibe jutott, hogy a pincében jó bor van, és abból egy kicsit jó volna inni. Lemenyen hát a pincébe és ereszti a korsóba a bort. Közben észreveszi, hogy odafenn a malacok nekimentek a tejnek. Otthagyt mindent, felfutott és úgy megdobott egy malacot, hogy az rögtön megdöglött. Eszibe jut, hogy a pincében a bort nem zárta el. Lefut, de már a bor mind elfolyt. Nagy búsan feljő és eszibe jut, hogy a felesége azt mondta neki, hogy a tehent itassa meg. Felveszi a tejesdézst a hátára és elmegy, hogy vizet merítsen. Amint lehajolt, a tej mind a kútba ömlött. A tehent kivezeti az istállóból, hogy megetesse. Meglátja, hogy a kemence tetejin jó fű van. Felhúzza valahogy a tehenet és otthagyt, hogy egyék. Bémegy a szobába. Miközben bément volna, eszibe jut, hogy a felesége azt mondta, hogy a kotlóstyúkot etesse meg. Felmegy a padlásra. A tyúk úgy megijedt, hogy rögtön leszaladt. Az ember megijedt, hogy most a tojásokat nem fogja kiköteni. Hamar ráült a fészekre, de ahogy ráült, a tojások esszetörtek. Nagy szomorúan lejön a padlásról. Látja, hogy a tehen a kemence tetejiről lejt. Meg-

mérgelődött, megint felhúzta, és hogy most ne tudjon lejönni, egy hosszú kötelet kötött a tehen nyakára és az ő derekára. Bement a házba. Most biztonságban érezte magát s nekifogott, hogy az ebédet készítse el. Oda es teszi az ebédet főni, de ahogy a kályha felett állott, a tehen egyszer csak leszőkötött a kemence tetejéről, az embert pedig a kötélnél fogva belerántotta a kürtőbe.

A felesége várta a mezőn az urát, hogy vigye az ebédet. Már megunta várni, hazament. Ahogy bémegy a kapun, meglátja a kút tövin a sok előmlött tejet, a pincében az elfolyt bort. Megy bé a házba, ott látja a malacot megdögölve; felmegy a padlásra, és ott a sok tojás esszetörve. Ekkor azt mondja:

– Jaj, ez még nem volna olyan nagy baj, csak a férjemet megkapnám!

A férje megszólal a kürtőben:

– Menj ki az udvarra és vágd el a kötelet!

Amikor az asszony kimegyen, meglátja a tehenet megnyuvadva. Hamar elvágja a kötelet és fut bé, s hát az ura akkor már a kürtőből leesett és a kályhán lévő forró vízbe beléesett. Kihúzta hirtelen, s ekkor az ura azt mondta, hogy ő többet nem avatkozik belé az asszonyok dolgába.

Azután is olyan szorgalmasan járt a mezőre, mint azelőtt, és többé nem kívánczolt otthon maradni.

(*Sepsiszentgyörgy*, Bakk Sándorné 63 éves. – 1948. Zajzon Béla)

99

A NAGYRAVÁGYÓ CIGÁNY

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy cigány. Ez a cigány egyszer amint mendegélt az úton, hóna alatt a hegedűje, beléesett az útszéli pocsolyákkal teli gödörbe és ott elaludt.

Almában azt látta, hogy egy tűz mellett ül, és a háta megett egy cigány-sátort lenget a szél. Gondolja magában:

– Milyen jó es volna, ha a tűzön egy kis kolbász es volna.

Abban a pillanatban ott termett a pirosuló kolbász, de mellette még kalács es volt.

Megörvendett erre a cigány és gondolja: most még csak az a baj, hogy üres a harisnyaszár, amiben a pénzt szokta tartani, ha néha kapott valami keveset. Hát egyszer valami húzza le a nadrágzsebét. Odakap, s hát egy szép nagy pénztárca teli pénzzel. Számolja-számolja, már nem es fér a sátorban. Ledobja és gondolta:

– Holnap veszek egy palotát és fogadok egy inast, aki a pénzemet számolja, s én leszek a király.

Még el se gondolta egészen, hát egy nagy teremben érezte magát. Körülötte miniszterek seregei mozgolódnak, tárgyalnak és éltetik öfelségét. Egyszer az egyik bizalmasa így szól hezza:

- Uram, a királyság sem tart örökké, ezért használd ki az alkalmat.
- De mi tart örökké? – kérde a nagyravágyó cigányból lett király.
- Erre azt felelték a miniszterek, hogy
- Isten tart örökké.

Elszomorodik ezen a cigány és aszmondja:

- De hát én mért es nem lehetek isten?

Ebben a pillanatban felebredt és újra ott találta magát a sáros gödörben. Elkezdett kapaszkodni, hogy valahogy kimásszék belőle. Mivel közben megvirradt, sikerült es neki. Es erőssen megfogadta magában, hogy nem lesz nagyravágyó.

(*Oltszem*, Fúzi Ferencné 67 éves. – 1948. Nagy I. Tibor)

100

SZUSZA

Élt egy faluban egy módos szász gazda. Csúre, hombárai, pincéje, padlása folyton tele voltak mindenféle jóval, s azonkívül egy néhány ezer forintja es volt egy bihalbörbe bévarra. Volt azonban egy bolond-forma, buta, dologkerülő felesége, akit semmire se tudott használni.

Mielőtt dologba indult volna a gazda, örökké hátrahagyta Szuszának:

- Menj át a szomszédasszonyhoz, nézd meg, mit csinál, s te es csináld azt!

Átalmenyen Szusza a szomszédba, s ott eppen a fehérműket tették lugzóba. Hazamenyen, fogja az ura csizmáját, báránbőr-süvegét s a lugzóba teszi. Sokat főhetek szegények a forró lúgban, mert mikor kiszedte onnét s levitte őket, a patakra kimosni, a keze között szétmállott, s a patak vize mind elvitte.

Hazajön a férje s kérdi:

- Hát te, Szusza, mit csináltál?

Mondja Szusza, hogy ő biz lugzót csinált, de mikor ki akarta a ruhákat mosni, a víz mind elvitte. Mit csináljon szegény ember? Jól megdöngette Szuszát s meghagyta, máskor jobban ügyeljen a szomszédasszonyra.

Másnap a szomszédban a gazdasszony a disznóknak egy nagy cseberben moslékot csinál. Szusza meglátta ezt, hazaloholt, fogott vagy tíz zsák árpalisztet, s bé véle a kútba. Örvendett Szusza: dicsekedni fog vele az urának, hogy mennyi moslékot csinált! Amint az ura hazajött, elé es állott vele rögtön:

– Tudja-e kend, mit csináltam ma? Moslékot, egy egész kúttal. Ne féljen, lesz a disznóknak elég!

- Mit csináltál? Tán nem bolondultál meg? – kérdi az ura.

De biz az úgy volt. Szusza esment verést kapott, és megígérték neki, hogy ha még egyszer így csinál, úgy kikap, hogy sohasem felejt el.

Harmadnap a szomszédasszony édeskáposztát főzött s a szalonnát rakta rea. Szusza hazament, vett egy oldal szalonnát, felaprította, kivitte a kertbe s ott a káposztafejekre rearakta.

Délbe jó haza az ura, s hát a kutyája a kertajtónál feküdt, meg volt dögölve. Kérdi az ember az asszonytól:

– Te Szusza, te, mit csináltál a kutyával? Mért döglött meg?

– A bizony a tolvaj mind megette a szalonnát a kertben, amit délre csináltam, s attól fordult fel.

Néz bé az ember a kamrába: nincs ott a szalonna. Minnyát gondolta, hogy mit csinált Szusza, s úgy elpáholta, mint a kétfenekű dobot.

Az ember a pénzt egy nagy fekete bihalbörben tartotta az ágy alatt, de ezt nem mondta meg a feleséginek, nehogy azt es eltrafikálja.¹ Azt mondta, hogy az egy bókuska,² s mindig avval ijesztgette, hogy ha valami bolondot csinál, megeteti vele.

Egyszer egy vándorfazakas vetődött arra. Szusza Oda akarta neki adni a bókuskát, hogy ne kelljen tőle többet félnie. De mint élelmes asszony, nem akarta ingyen adni, s megkérdezte, hogy hány fazakat ad érte? A fazakas valahogy megsejtette, hogy mi van a bókuskában, s odaadta érte az összes fazakait. Szusza odaadta a bókuskát s még örvendett, hogy milyen jó üzletet csinált!

Mikor magára maradt, a fazakakat felrakta a sövénykerítés karóira. Azután a csuporkákat es fel akarta rakni, de nem fértek fel. Erre elérkített egy jó hosszú karót, és elkezdte kiabálni:

– Férköztek, fazakak, hogy férjenek a csuporkák es!

De bizony a fazakak nem férköztek. Szusza mérgiben mind leverte őket a karóval, s helyikbe a csuporkákat aggatta. Hazajön az ember, meglátja a cserepeket a földön. Minnyát rosszat gondolt s kérdezte:

– Honnan szerezted, Szusza, a fazakakat?

– Én bizony a bókuskát adtam értik, hogy kend többet ne jeszgessen vele!

Az embert majd a gút ütötte meg, de látta, hogy bolond a felesége. Nem szólt hát semmit, hanem a feleségivel rögtön a fazakas után indult, hogy ha lehet, elfogja, s a bókuskát visszaszerezze. Amint mennek, mendegélnek két-felé, Szusza megpillant a földön egy nagy malomkövet. Elkezd kiabálni az ura után:

– János bá, János bá! Jöjjön hamar ide!

– No mi baj? – kérdi az ember, mikor odament.

– Ne, megkaptam a nanyó pereszlenjét!³

Elfutja az embert a méreg, hogy ilyen bolondságért odahitta őt a felesége, s majd hogy agyon nem ütötte Szuszt.

Másnap jókor reggel elküldte Szuszt aratni, hogy otthon több kárt ne csinálhasson. Szusza ki es ment egy sorróval⁴ a mezőre, s ott tíz órára leartott három kéve gabonát. Ebből egy kuckó-félét csinált magának, oda behúzta magát, s elkezdett alunni. Otthon az ura hiába várta.

– Ejnye, milyen szorgalmas lett ez a Szusza! Mán csak utánamenyek, nehogy beteg legyen a sok dologtól.

Kimenyen a mezőre. Néz erre, néz arra: itt sincs Szusza, ott sincs Szusza.

¹ *Eltrafikál*: elveszteget.

² *Bókuska*: manó, házi manó.

³ *Pereszlen*: orsókarika.

⁴ *Sorrá*: sarló.

Vajon hol, lehet? Mán éppen haza akart menni, mikor észrevette a három kévét. Arrafelé menyen, s hát Szusza ott horkol alatta. Látta az ember, hogy erre sem alkalmas Szusza, s gondolkozott, hogy szabaduljon meg tőle? Egyszer valami eszibe jutott. Hazafutott, hozott egy dézsa mézet s egy párna tollut. Aztán végigöntötte Szuszt mézzel, a tollut reahintette és hazament.

Felébred Szusza. Nézi a kezit, nézi a lábát, s hm-getve mondja:

– Hm, hm. A keze es Zsusza, a lába es Szusza, s mégsem Szusza. Hogy lehet ez?

Sehogy sem tudta megállapítani, hogy valóban ő-e Szusza? Végre elhatározta, hogy megkérdi az urától, hogy honn-e a felesége? Ha azt mondja: honn, akkor ő nem Szusza. Ha pedig nincs honn, akkor egész biztos, hogy ő Szusza.

A házik elé érve elkiátja magát:

– Hallja-e, János bá! Honn-e a felesége?

– Honn, honn! Mi bajod veled?

Így hát Szusza megállapította, hogy ő nem Szusza. Elkezdett gondolkozni, hogy ő vajon ki lehet? De ezt sehogy sem tudta kisütni, úgyhogy a végén egészen belébolondult a dologba s úgy elfutott, hogy többet senki sem látta.

Még most es él, ha meg nem hótt.

(*Sepsiszentgyörgy, özv. Gocz Ferencné 70 éves. – 1934. Gocz István*)

101

BENÉNÉ, A RÉSZEGES ASSZONY

Egyszer volt egy nagyon lusta asszony. Az ura mindég szidta, hogy nem arat. Azt mondta az urának:

–Hadd el, kedves férjem, egyszer meglásd, mennyit fogok aratni.

A férje elment az erdőbe és megparancsolta a feleséginek, hogy menjen ki a mezőre s arasson. Egy darab búza volt, hogy azt mind fogyassza le.¹ Az asszon fogta magát, ki is ment. Vitt magával egy üveg pálinkát, és ahogy aratgatott, hát örökkéig illogatott² egyet-egyet. Annnyira erőt vett a pálinka rajta, hogy ő bizon egyszer elálmosodott. Fölvert³ vaj hat kéve búzát és lefeküdt alája.

Este lett. Hazament a férje, nem találja az asszont. Összejárja a szomszédokat, hogy nem látták-e az ő feleségit? Nem látták sehott, mind aszondták a szomszédok.

Elmenyen ki s megnézi a búzaföldön es, hogy nincs-e ott az asszonya? Gondolta magában, hátha még nem forgatta le⁴ a szegény asszony a búzát? S hát bizon aluszik a kéve alatt.

¹ *Fogyassza le:* arassa le; fejezze be.

² *Örökkéig illogatott:* újra meg újra (egyre-másra) iszogatott.

³ *Fölvert:* fölállít.

⁴ *Lefogat:* elvégez.

Az ember felbosszankodott. Gondolja magában, most már megcsúfolja a feleségit, mert má nem bírta tovább: mindig részegeskedett az asszon és aludt. Elmegy haza és kiviszen vagy három kiló mézet és egy zsák tollat. Bekente az asszont a mézzel, azután a tollat ráhintette és otthagya.

Másnap reggel ébred fel az asszon. Nézi-nézi magát.

– Uram isten, mi történt velem?

Nem ismert saját magára. Megvárta, míg megint este lett, mert szégyellt bemenni a faluba. Este elmegy haza. Mikor mindenki lefeküdt, elkezd az ablakon kiabálni:

– Bene uram, benn-e Benéné asszon?

Az visszaszól, a férfi:

– Benn, benn!

– Hát én akkor ki-né vagyok?

A gazda visszaszól:

– Hát eddig ki-né volt?

– Benéné asszon.

– No hát akkor most es Benéné – mondta a férfi.

– Uram Jézus, bocsásd meg, te is, kedves férjem, mert fogadást teszek, hogy soha többet nem iszom, és szorgalmas munkás asszon leszek.

(Uzon, Kelemen Ferencné Szigyártó Zsuzsánna 46 éves. – 1943. Faragó József)

102

MIHÓK BÁ

Egyszer volt, hol nem volt, a kopott faluvégén még egy kopottabb házban lakott egy szegény ember, úgy hítták, hogy Mihók bá. Ez az ember öregeske volt, dolgozni nemigen szeretett, hanem annál többet álmodozott kincsekről, aranyokról. Egyszer álmában – mintha csak kérésére lett volna – azt látta, hogy egy helyen, egy vén fa töviben egy nagy üst arany van eldugva. – No, ezt el kéne hozni – gondolta az öreg, de azt mán álmában es látta, hogy akkora az üst, hogy azt egyedül nem tudja elhozni, segítséget pedig nem akart vinni, mert akkor osztozni kellett volna, és azért sem, mert ha idegent es viszen, elvitte volna az ördög az aranyakat.

Másnap reggel elig pitymallodott, Mihók bá mán útban volt az álmában látott vén fa felé egy ásóval. Oda es ért, meg es kapta a fát, s az ásóval egyet feszít a tövin. Hát elig húzza fel az ásót, nyomban valami hangot hall onnat az ásónyomból. Mind néz erre es, arra es, hát meglát egy kicsike emberkét, nem volt nagyobb a hüvelykujjánál. A beszélgetett olyan erőssen.

Mihók bá letérgyelt, hogy hallja, mit mond az emberke? Hát hallott es olyanokat, hogy takarodjék inset, mért ássa a vén fa tövit, mert hát ott a törpék királyának a palotája. Avval elmondja az öreg Mihók, hogy hát ő az aranyért jött, ami itt a fa alatt van, s azt akarta kiásni. Ne haragudjék a törpék felséges királya, de ő olyan szegény ember.

Megsajnálta a törpe az öreget s azt mondta neki:

– No, gyere utánam, hátha tudnánk segíteni a bajodon?
Avval az ásónyomon eltűnt. Mihók eleget nézte, hogy hát ő hol menjen, de egyszer kidugja a fejit a törpe:

– Jössz-e mán, no?

– Igen, igen, de hol menjek?

– Hát itt, ahol én – feleli a törpe –, de siess, mert ha nem, halál fia vagy!

Mihók se vette tréfára a dolgot: gyorsan bédugja a fejit a likon, s csudák-csudája, befért. Ott benn mind olyan kicsi emberkék voltak, úgyhogy mindenütt vigyáznia kellett, hogy le ne tapodja őket. Akivel idejött, a csak ment elöl, s mondta neki, hogy csak menjen utána.

Mihók ment es, s egyszer elértek egy nagyobb terembe, ahol egy még küsebb emberke ült egy fényes valamin. Hogy min, azt nem látta meg Mihók. Elég a hezza, hogy a kicsi törpe elmondja annak a még küsebbnek, hogy ez az ember a király felséges palotáját bolygatná egy üst aranyért, de hát szegény ember, segíteni kéne rajta. A király – mert hiszen az a kicsi-kicsi emberke az volt – vékony cérnahangon tudtára adta Mihóknak, hogy a törpék kiássák neki a kincset, de ő cserébe bé kell álljon hezza szolgálatba.

– Nálam hét nap egy esztendő, egy garas egy zsák arany.

Az öreg Mihók félt a dologtól s megkérdezte, hogy mi lenne a dolga?

– Semmi egyéb – mondta a király –, mint hogy megtakarítod minden reggel a csizmámat.

Avval lefelé nyúlt, s valamit – kettőt es – odavetett Mihók elejibe.

Mihók megörvendett a csizmapucolásnak, mert hát az nem nehéz.

– De hol van a csizma, felséges király?

– Ott ne, előtted – felelte a király.

Mihók eleget kereste, de nem látott semmit.

– Hennyé, rögtön halál fia leszel, ha nem kezdesz hezza!

Mihók erre aztán lehasalt, s úgy kereste a csizmákat. Végre kapott es két olyan cserebogárnak való csizmát. Adtak hezza özbört s nyúlhájat, hogy takarítsa. No, elig veszi kezibe az özbört, szertement, a nyúlhája es úgy járt. Mihók bánatában addig dörzsölte¹ az ujjával a csizmákat, míg kifényesedtek.

Reggel kel fel a király s húzza a csizmáit. De nem mentek fel, mert az öreg telitötötte takarítás közben földdel. A király le es szidta érte Mihókot, de Mihók se csinált többet úgy: mind a hat nap szép fényes volt a csizma.

A hetedik nap eléállt Mihók, hogy adják ki a bérit, mert ő menyen haza. A király intett, s elmenyen két törpe, akik nemsokára visszajönnek nagy cepekedve.

– No, itt az üst arany – mondják.

Mihók eleget nézett szerte-széjjel, de nem látott semmit. A végén kezibe nyomtak egy olyan kendermagnyi üstöt teli arannyal. Mihók elkezd kiabálni, hogy így meg úgy, neki nagy üst arany kell!

– Jaj, barátom, törpeországban mindent törpe mértékkel mérnek, s különben es a te dolgod még ennyit se ért! Jobb, ha hazamész s dolgozol!

De Mihók addig ide, addig tova, hogy neki arany kell, hogy a törpe-

¹ Dörzsöl: dörzsöl.

király felmérgeződött s úgy kirúgatta, hogy még a törpe üst aranyat es elvesztette.

Mihók hazament nagy szaporán. Többet nem keresett kincset; dolgozott, jó gazdaember lett belőle, s még ma es él, ha meg nem hótt.

(*Kovácszna*, Kovács János 70 éves. – 1948. Deme Gábor)

103

A KASZÁS LEGÉNY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon es túl volt egy dúsgazdag király. Azt se tudta, hogy miye van. Ennek a királynak volt egy gyönyörű szép leánya. Egymás után jöttek a királyfiak, a hercegfiak, mind el akarták venni feleségül. A királynak volt egy kikötése: ahhoz a derék legényhez adja a leányát, aki a legnagyobb területet tudja lekaszálni a réten.

Jöttek idegen országokból mindenféle nyelvű fiatalemberek, de senki sem tudott akkora területet lekaszálni, hogy az ő szépséges leánya egy óra alatt körül ne szaladta volna. Már hetek óta ki volt tárva a király kapuja, de a vállalkozók mind elfogytak.

Egyszer egy szegény árva fiú azt gondolta magában, hogy felutazik ő es az ország fővárosába. Ott meghallotta a király kikötését, es ő es elment szerencsét próbálni. Jelenkezett a királynál. A király azt mondta, hogy próbálkozzék. A szegény legény elment, vett egy új kaszát, jól megfente es kora hajnalkor nekifogott kaszálni. Reggelre, amikor vitte a királykisasszony a reggelit, már akkora terület volt lekaszálna, hogy a királykisasszony elcsudálkozott. Azt mondta neki:

– Hogyha délig kaszálasz, a feleséged leszek.

Délben a kisasszony hozta az ebédet, es jött a király es vele. Már mesziről látta a király, hogy milyen nagy területet kaszált le egy fél nap alatt a derék legény. Azt mondta a leányának:

– Ne es próbáld megszaladni ezt a területet, mert úgysem tudod még két óra alatt sem megszaladni.

Együtt mentek vissza mind a hárman a várba.

Nagy lakodalmat csaptak es maig es élnek, ha meg nem haltak.

(*Eresztevény*, Bagoly Mózes 22 éves szolgalegény. – 1948. Bálint Ferenc)

104

A KÉT HERCEG PÁSTÉTOMA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egymás szomszédságában két szép vár. Ennek a két várnak az ura két herceg volt, akik sokszor szoktak találkozni; nem azért, hogy hadakozzanak egymással, hanem csak úgy meghívásból. Ennek a nagy barátságának az volt az oka, hogy mind a két herceg erős-

sen nagyra becsülte a gyomrát, és híres es volt mind a kettő, hogy a világon senkinek sincs olyan konyhája, mint nekik. Csak egymás között nem tudták eldönteni, hogy melyiknek a konyháján főznek jobban?

Meghallotta ezt egy vén varázsló, akit ölt a méreg, hogy valakinek bár-miből es jobbja van, mint neki, és elhatározta, hogy ezt tovább nem fogja nézni. Elé es vette a szépapja varázskönyveit és addig keresgélt közöttük, míg egyszer egy elrongyolódott szakácskönyvre akadt. Talált es benne olyan ízletes, finom dolgokat, amilyent tudomása szerint még a két herceg sem evett. El es készített egy pástétomot, s el es küldte egyik kis malacától, amelyik elvarázsolt királykisasszony volt. A malac-királykisasszony elvitte a pástétomot mind a két hercegnek, akiket éppen együtt talált. Vitt nekik egy levelet es, amelyben azt írta a vén varázsló: ha majd küldenek neki egy ilyen tál pástétomot, akkor állíthatják, hogy az övék a világ legjobb konyhája, de ha nem tudják megcsináltatni, akkor ne merjenek többet dicsekedni.

A két herceg azonnal elrendelte a konyháján, hogy csináljanak olyan pástétomot, amilyent a varázsló küldött nekik. De a szakácsok hiába próbálkoztak, még csak hasonlót sem tudtak készíteni a varázslóéhoz. Ekkor váratlanul jelentkezett az egyik szakácsinas és azt mondta, hogy ha adnak neki egy akkora darab földet a várból, amelyet egy vaskarikára ülve megkerülhet, csinál nem egy tál, hanem egy kád pástétomot, amelyik éppen olyan lesz, mint amilyent a varázsló küldött. Meg es csinálta a pástétomot, aminek a hercegek nagyon megörültek.

A szakácsinas felült egy szekérre, és mivel annak a kerekén es vasráf volt, megkerülte vele az egész várat. A hercegeknek nem maradt egyebük, mint az a kád pástétom, amelyet a fiú csinált. Nem es küldtek belőle mutatót a varázslónak, hanem nagy bánatukban nekiültek, és még ma es eszik, ha el nem fogyott, vaj meg nem unták.

(Sepsiköröspatak, egy asszony. – 1948. Fekete Gábor)

105

A KOVÁCS ÉS A KÉT RABLÓ

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon es túl volt egy kovács. A falujában nem ment jól a sorsa, mert az emberek azt tartották, hogy nem tud jól dolgozni. Nem volt mitevős legyen, elment egy idegen tájra, ahol nem ismerték. Ott azt mondta, hogy ő hetet üt le egy csapásra. Szállást kért, és másnap a bíró így szólt hezza:

– Hallottam, hogy maga az az ember, aki hetet üt le egy csapásra. Éppen jó. A falu erdejiben tanyázik két rabló, akik minden éjjel bójönnek a faluba és rabolnak. Ha maga ezt a két rablót megüti úgy, hogy meghalnak, három szekér pénzt fog kapni.

A kovács megörvendett. Nyalta a szája prémjit¹ és mondogatta magában:

¹ Szája prémje: szája széle.

– Ej, ha meg tudnám őket ütni, milyen gazdag ember lennék! Nem kéne többet vándoroljak a megélhetésért!

Este kiment a határra, hogy lesse meg a rablókat. Hát éjfél után látja, hogy jő a két rabló. Megijed és felmászik egy vackorfára.¹ Még jobban megijed, mikor látja, hogy a két rabló a fa alá fekszik le. Elig várta, hogy elaludjanak, tüstént vadkörtevel kezdte dobogálni őket. Az első körte az orrát találta el az egyik rablónak. E megdöfte a másikat, hogy hagyjon békit neki, hogy aludjék. Esmert egy vadkörte a száját találta. Felháborodott, hogy a társa megint hezzanyúlt. A másik pillanatban a társát érte a vadkörte. Ez gondolta, hogy a társa visszaütött, nekiment és elkezdett verekedni. Annyira ment a verekedés, hogy egy-egy husánggal egymást ütni kezdtek. Félholtra verték egymást, a végin mind a ketten beléhaltak.

Ekkor a kovács lemászott a fáról. Örömmel futott a faluba és jelentette, hogy agyonütte a két rablót. Nem akarták elhinni, de kimentek az erdőre és látták a holttestiket.

A kovács megkapta a három szekér pénzt és többet nem volt rászorulva, hogy a megélhetésért vándoroljon. Hazament a rengeteg pénzzel a falujába és meggazdagodott. A falu népe csodálta, hogy hogy tudott annyi pénzt szerezni?

Még ma es boldogan él, ha meg nem halt.

(*Sepsiszentgyörgy, Balázs Árpád. – 1948. Illyés Tibor*)

106

TENDÁLA ÉS PEKÁLA

Egyszer volt, hol nem volt, még hetedhét országon es túl, hol a tetűt s a bolhát rézpatkóba verték, hogy a sulyba s a francba meg ne botorkázzék, volt két legény: Tendála és Pekála. Ez a két legény elhatározta, hogy elszegődnek.

El es szegődtek egy paphoz. Ekkor három napból állott egy esztendő. A pap azt mondta, hogy a lesz a dolgik, hogy egyik nap az egyik menyen a tehennyel, a másik takarítja a pajtát, és másnap fordítva.

Első nap Tendála ment a tehennyel, mert ő volt a fiatalabb. Elig ment ki a faluból, a tehény megfutamodott, és este lett, amíg haza tudta keríteni. Pekála egész nap hányta a ganyét a pajtából, de annál több volt, minél többet hányt.

Mikor este Tendála hazajött, megkérdezte Pekála, hogy hogy telt a nap? Tendála azt mondta, hogy a tehény úgy járt, mint egy bárány, és

¹ *Vackorfa: vadkörtefa. – Vackor: vadkörte.*

egész nap csak aludt. Pekálát felbiztatta, hogy másnap vigyen a hátán egy mosópadot, mert egész nap aludhat, arra fekdjön, hogy a hideg földön ne fázzon fel. A papné oda es adta a mosópadot, de azt mondta, hogy ha nem hozza vissza, felakasztja.

El es menyen Pekála, s elig ment ki a faluból, a tehen megfutamodott. Hitván¹ Pekála egy darabig vitte a mosópadot, de egyszer megunta és elvette. Este, mikor hazament, a papné visszaküldte nagy elfáradtan a padért. Közben Tendála egész nap hányta a ganyét, és méges mindég több volt.

Este elhatározták, hogy kikérik a bériket és elmennek. Kérték es a bériket, de a pap nem adta ki. Hallgatóztak az ablak alatt, s hát eppen arról beszélt a pap a papnéval, hogy nem adja ki a bériket; menjenek, ha nekik tetszik, csak eppen azt el ne vigyék, ami a teheny alatt van.

Tendála és Pekála hamar ásni kezdtek a teheny alatt. Egyszer Tendála elért egy üst aranyat. Kinyújtotta Pekálának. Pekála nem hogy kihúzta volna Tendálát, hanem szaladt az arannyal.

Hitvány Tendála elig tudott kijönni nagy későre a likból, s ment, hogy érje utol Pekálát. Útközben kapott egy ostort s avval kezdett csattogatni, mintha valamit hajtana. Pekála, mikor meghallotta, gondolta, hogy valami szekér jö, felkéredzik rá; leült az út széjire és várta. Mikor odaért Tendála, hát muszáj volt megosztozzanak az aranyon.

Mentek ketten és elértek a király városába. Megszálltak egy vendéglőben s megtudták, hogy a várost rablók fosztogatják, és aki elüzi ökö, annak egy zsák aranyat adnak. Jelentkeznek es ketten. El es mennek s meg es kapják a rablók tanyáját. Nem volt senki otthon, s hát ök nekifogtak a sok arany széosztásához. Tendála osztotta és mondogatta:

– Me, neked es jut, nekem es.

Mikor a rablók hazajöttek, meghallották ezt a lármát s nem mertek közel menni, mert azt hitték, hogy valamilyen katonasereg van ott. Azt mondta a rablóvezér, hogy ő odamenyen es megtudja, hogy ki van ott? Oda es menyen s egy kicsi likon bédugta a fejét. Bent eppen akkor veszekedtek az utossó aranyon, mert annak nem volt társa. Tendála megfogta a rablóvezér sapkáját s azt mondta:

– Me neked ez kárpótlásul!

Ej, megjedett a rablóvezér! Visszafutott a bandához s azt mondta: annyian vannak a tanyán, hogy egynek nem jutott még egy arany sem, hanem az ő sapkáját adták neki!

A rablók megjedtek és elmentek még arról a helyről es. Tendála s Pekála kaptak egy zsák aranyat, még azonkívül a sok kincset, ami a rablóké volt, s gazdagok lettek.

Itt a vége, fuss el véle.

(*Bibarcfalva*, id. Virág Imre. – 1948. Virág Imre)

¹ *Hitván*: szájalomra méltó, szerencsétlen.

A BOLONDOS LEGÉNY

Volt egyszer egy szegény ember. Holta után három fiára egy bikát hagyott, de a fiai nem tudták elhatározni, hogy kié legyen az az egy bika. Úgy egyeztek meg hát, hogy építsenek mind egy-egy istállót, s amelyikbe beléfut a bika, azé legyen.

No, építenek es. A két nagyobb olyan cifrát épített, hogy még a bíró es ellakhatott volna benne. A harmadik egy kicsit bolondos volt, hitvány nyírfavesszőből font egyet. Eleresztik a bikát, és az egyenesen a nyírfavesszőből font istállóba rohant, mert éhes volt. A két nagyobb legény eleget bosszankodott, de ők akarták így, s oda kellett engedni a bikát a bolondosnak.

Az meg egyszeribe kötelet vetett a bika fejire, s annál fogva vezette a vásárba. Amint menyen az országúton, nagy szél kerekedik, s egy nagy horgas fűzfa elkezd nyikorogni, mint egy csíki szekér. – Hm – gondolja magában a bolondos legény –, ez bizonyosan meg akarja venni a bikát.

– Mit adsz érte, hé? – kiáltott a fa felé.

De a fűzfa csak nyikorgott-nyikorgott.

– Ehe – gondolja a legény –, ennek, látom, úgy kell, hogy mind a két szarvát leütöm. – Kapja magát, s a bikának mind a két szarvát leüti egy szempillantás alatt. Hanem a fűzfa csak nyikorgott.

– Hát nincs most pénzed? Nem baj, csak szerencse!

Majd elkiáltja újra:

– Jövök a jövő héten!

Avval megköti a fűzfához a bikát, ő meg elindul hazafelé.

Kérdik otthon a bátyjai:

– Hát bolond, eladtad-e a bikát?

– Meghiszem – felelt a bolondos legény.

– Kinek adtad el, te bolond? Tudom istenem, hogy megcsaltak – kötekedik a nagyobb testvére.

– De hiszen jó helyen van az, hékáim! Eladtam egy horgas fűzfának-negyven forintért.

– Hát a pénz hol van?

– Megadja a jövő héten!

Kacagni kezd a két legény:

– No, te világ bolondja, jól eladád! Majd megkapod az árát bornyúnyúzó nagypénteken!

A bolondos legény csakugyan elment a következő héten a pénzért, de a fűzfa még azt sem mondta: Mihály bá!

– Úgy-e? – mondja a legény. – Hát ez a becsület?

Kapja a fészét, kidönti a fűzfát, s lám uram isten, egy nagy üst pénz. van alatta! Azt mondja a fűzfának a legény:

– No, hallod-e, ebből kiveszem a tartozásodat, a többit pedig hazaviszem kamatra.

Erre a hátára vette az üstöt s hazáig meg sem állt.

Megérkezik. Meglátja a két bátyja a tengersok pénzt, s esszesúgnak-búgnak, hogy a pénz jobb volna nekik, mint annak a bolondnak.

– Öljük meg az éjjel! – suttoja az egyik.

– Aztán vessük vízbe! – mondja a másik.

Hanem a bolondos legény meghallotta ezt a tervet, elszökött hazulról s egyenesen a királyhoz ment. A királynak volt egy olyan leánya, hogy soha emberi lélek még megkacagtatni nem tudta, de amikor a bolondos legény a panaszát elmondta, olyan nagyot kacagott, hogy az egész ház tájéka zengett belé.

Azt mondja a király erre:

– No te legény, én megfogadtam, hogy aki a leányomat meg tudja kacagtatni, annak adom feleségül, s vele együtt fele királyságomat es. Most tehát a tiéd a leányom s fele királyságom, a testvéreidet pedig felakasztatom.

– Felséges király – mondja a bolondos legény –, ne akasztasd fel őket, szegényeket. Jók lesznek az udvarban béreseknek.

– Jól van – mondja a király –, én nem akasztatom fel.

Csaptak olyan vendégséget, hogy hét nap és hét éjjel még a ló es bort ivott. Azután a szerelmetes pár felült egy tojánhéjba, letutajozott a Küküllőn, s még máig es utaznak, ha valahol ki nem szállottak.

(Lisznyó, Kese Géza 50 éves. – 1948. Kese Zoltán)

108

A SZABADSÁGOLT KATONA

Egy szabadságolt katona jött Lembergől hazafelé. Mikor elérkezett egy faluba, ott éppen a lelkész kihirdette, hogy aki lehetetlenséget tud állítani, azt megjutalmazza háromszáz forinttal. A katona vállalkozott es lehetetlenséget állítani, s a következőket mondotta:

– Lemberg mellett van egy nagy hegy, úgy híjják, hogy Fellegvár. Azon a hegyen van egy puskaforos magazin, de olyan magas, hogy felér az égig. Őt oda kiállították posztnak, s három hónapig fel sem váltották. Anynyira magosan volt, hogy meg kellett görbüljön, mert nem fért az égtől. A puskája még hosszabb volt, mint ő, nem fért, ezért a bajnéttal átdöfte az eget. Az Úristen jött, nem látta meg a bajnétt hegyét, belébotlott es elesett.

Erre a pap aszmondja:

– Ez lehetséges, atyámfia, mert az Úristen szokott körutakat tenni az égen.

A katona erre megharagudt. Ott maradt a faluban, s mikor béállott az éjszaka, hitta a bírót. Vett a kezibe egy nagy botot, s elment a paphoz újra egy lehetetlenséget állítani.

Amikor a pap az első álmában volt, a bottal úgy megütte az ablakot, hogy kereszt, minden betörött, s elkezdett kiabálni:

– Tisztelendő úr, keljen fel, keljen fel, s harangoztasson, de gyorsan!

A pap kérdi:

– Hát mi van, atyámfia?

A katona újból kiájt:

– Keljen fel s harangoztasson, mert az Úristen meghótt!

Erre aszmondja a pap:

– E mán lehetetlen!

Így a katona megkapta a háromszáz forintot.

(*Maksa*, – 1933. Kerti Sándor)

109

A SZEGÉNY EMBER KISEBBIK FIA

Hol volt, hol nem volt, az óperenciás tengeren es túl volt egy szegény ember, és annak volt három fia, egy fehér lova és egy kis gazdasága. Ennek a három fiúnak megporoncsolta a szegény ember, hogy a trágyát hordják ki a földre. Másnap a fiúk neki is kezdtek a trágyahordásnak. Mikor kihordták, az apjuk kiment a mezőre, s hát látja, hogy a trágya a más földjire van hordva és oda van terítve. A szegény ember nagyon megharagudt és elűzte a gyermekeit a háztól.

A gyermekek elbujdostak. Mentek-mendegéltek, s egyszer elértek egy nagy városba. Abban a városban lakott a király. Ez a király éppen kihirdette, hogy van egy leánya, és a leányt annak adja feleségül, aki az országban a legnagyobbat tud hazudni.

A három testvér es felment a királyi udvarba, hogy ők es valamit hazudjanak, s így szerencsét próbáljanak. Jártak már ott grófok, bárók, hercegek, nagy tudósok, de egy sem tudott elég nagyot hazudni.

A legkisebbik így kezdte a hazugságot:

– Apámnak van három fia.

– Elhiszem – mondja a király.

– És van egy lova.

– Azt es elhiszem.

– Megporoncsolta a fiainak, hogy hordják ki a trágyát a földre.

– Én azt es elhiszem.

– És mi véletlenül a más földjire hordtuk.

– Azt es elhiszem.

– Apám megharagudt.

– Elhiszem.

- Ekkor megfogluk a négy sorkát a földnek, és átfordítottuk a trágyát az apáméra.
 - Elhiszem.
 - Nem volt mit a földbe vetni, hát makkot szedtünk és azt vettük el.
 - Elhiszem, fiam.
 - Akkora rengeteg erdő lett ott, és annyi makk termett, hogy no!
 - Elhiszem.
 - Nem volt mit csinálni vele, apám esszeszedte a falu disznait, és oda-hajtattuk a makkra.
 - Én ezt es elhiszem.
 - De ehhez kondás es kellett ...
 - Elhiszem.
 - s megfogadtuk a felséges királyúrnak a nagyapját.
- Ekkor felkiált a király:
- Hazudsz, te gazember, az én nagyapám sosem volt kondás!
- A király a leányát odaadta, s még máig es élnek, ha meg nem haltak.

(*Eresztevény*, Máthé Albertné 50 éves. – 1948. Bács András)

110

A CIGÁNY ÉS A HUSZÁR

Egyszer a vonaton utazott egy cigány és egy huszár. Amikor felültek a vonatra, találtak egy zacskó aranyat. Abban egyeztek meg, hogy azé lesz az arany, aki nagyobbat hazudik és a másik nem hiszi el.

A cigány meg es kezdte a hazudozást és mondta:

- Akkora földünk volt, hogy nem láttam átal egyik végiről a másikra.

Azt mondja a huszár:

- Hiszem, cigány, hiszem.

Azt mondja erre a cigány:

- Egyszer egy szekér ganyét vittünk ki a tesvéremmel, és a más földjire raktuk le.

Azt mondja a huszár:

- Hiszem, cigány, hiszem.

Azt mondja a cigány:

- Megfogluk a két végit a földnek, s átfordítottuk a miénkre a ganyét.

- Hiszem, cigány, hiszem – mondja a huszár erre es.

Most már a huszárra került a sor. Azt mondja a huszár:

- Nekem olyan lovam volt, hogy egyik esztendőben csitkót adott, a másik esztendőben cigánygyermeket.

- Ezt mán nem hiszem! – kiáltja a cigány, és a huszáré lett a zacskó arany.

(*Nagyajta*, Balló Juliánná 54 éves. – 1948. Rendi Árpád)

APÁM LAKADALMA

Egyszer csak mit hallok, mit nem, hát azt mondják, apám házasodik. Azt mondja nekem:

– Eridj el, fiam, a malomba, s örless kenyérnek valót.

Kapám nagy frissen magamot, felvivék a hijuba két-három zsákot s ott én megtöltém búzával. Kivezetém a marhákot s bé akarám fogni őket, de hát egyik se talál a helyire. Fogom a csást hócból, a hócost csából,¹ s úgy jól talál. Tróbálom a járompalcát, hát nem talál. Dugom egyikbe a kapa nyelit, a másikba a kötórúdat,² s úgy jól talál.

Elindulok a malomba. Mikor megérkezem, megállítom a marhákot. Felütöm az ostor nyelit előttik a földbe, hogy nehogy meginduljanak, magam pedig bémenyek, hogy híjjam a molnárt. Nézek széjjel az ágy alá s látom, hogy a molnár oda van eprészni. Tudtam, hogy nemigen siet ökeme haza, utánairamodtam. Kimenyek a hegyre és behengeredtem onnat, hogy hamarabb érjek. Nekem nem es lett semmi bajom, csak az orcámot üttem belé a tehenganyéba. De bezzeg lett baja annak a szegén fehér lónak, amelyik ott legele nyugözve,³ mert az meg úgy megijedt, hogy kifutott a világból, s még nem jött vissza a mái napig.

Jöttem vissza, hogy nezzem meg, a marhák nem mentek-e el? De látom, hogy az ostornyélből egy nagy fa nőtt ki, amelyiken mind vénasszon termett. Menék fel a fára, hogy kérdezzem meg valamelyiktől, hogy hol es van a malom. De nem tudtam onnét leszállni, mert alólfelől elkezdett égni a fa. Szerencsére nagy szél keletkezett, amelyik essőt hozza és kiverte mind a tüzet.

Mielőtt leszállék, hát valami nagy gólyák vesznek körül. Nézem az egyiket, s hát az az Están báé volt. Gondoltam, most mán jól beszélek velik, hátha engem hazavisznek, mert féltem anyámtól, attól a csúfszájútól. A gondolatom valóra vált: a gólyák engemet egyik jobbról, a más pedig balról megcsípnek, s hát elkezdünk repülni a Gindár felett. Mihelyt átértünk a Sajgón, hát jő az apám élembe. Engemet a gólyák letettek s elmentek a Vitéz úr sáncába békát halászni. De ott egyebet sem találtak, mint fehér leányokot, akik mind csuszalapi⁴ mosának.

Mentem elébb, találkoztam apámmal. Azt mondta, hogy hazajött a dep-sői molnár, leürítette⁵ a gabonát, és mind csak korpá lett belőle. Elkezdte ökeme mondani, hogy mennyit keresett ő engem a Feketeügy medriben. De ott nem es kellett volna keresni ökeminek, mert a mederből rég kiaszott a víz.

¹ A csást hócból, a hócost csából: a jobboldalit baloldalra, a baloldalit jobboldalra.

² Kötórúd: hosszú, nagy rúd (nyomórúd), amellyel pl. a szénásszekéren lekötik, lenyomatják a szénát.

³ Nyügözve, lenyügözve: két első lába összekötve, hogy ne tudjon elszaladni, elbódorogni.

⁴ Csuszalapi: csöves kukorica lehántott lapija, levele.

⁵ Leürítette: megörölte (addig örölte, amíg elfogyott az örölnivaló, üres lett a garat).

Befogtuk az ökrököt s elindultunk haza. Útközben találók öregapádot, s ökiyelme nekünk elmesélte, hogy az anyám bánatában megkötötte a nyakát, mert apám nem akarta a templomba vinni.

Én még azután sok esztendőre lettem, mert apámnak igazi törvénytelen fia vagyok. Szépen felcseperedtem, és elég becsületes nagy legény leve belőlem.

(Szörcse, Tóth Ferenc 18 éves. – 1948. Ambrus István)

112

MIKOR SERDÜLŐ GYERMEK VOLTAM

Serdülő gyermek voltam, de erőssen rossz és szófogadatlan. Apám megvert és elkergetett a háztól. Nem volt merre menjek, hát elmentem a szomszéd faluba s elszegődtem egy nagygazda szászhoz. Abban az időben hosszú, földigérő zekém volt. Addig mászkáltam vele a fákra, hogy a gombok es mind leszakadtak, azért a dereka kötővel volt keresztül kötve.

A gazdag szásnak volt két nagy lova: egyik szürke, a másik sárga. Azokkal hordtuk a fát az erdőről. Reggel jókor frustukoltunk,¹ mentünk az erdőre ölfáért, s délután három óraker jöttünk haza. Akkor megettük a délebédet, s az vacsora es volt. Azután el kellett hajtsam a lovakot egy levágott cserés erdőbe. A szász eljött s megmutatta, hol etessem a lovakot. Elhozta a békót, ami arra volt jó, hogy a lovak el ne fussanak, s a tolvajok se tudják ellopni őket. A szász figyelmeztetett, hogy a lovakot reggel jókor hajtsam haza s vigyázzak, hogy a farkasok nehoogy megegyék.

A lovak jól ellegettek.² Én meg voltam fáradva, lebúttam egy csutak mellé, hogy a szél se érjen, s ott úgy elaludtam, hogy mikor felebredtem, a nap már az égen volt. Felszököm, nézek széjjel, s hát csak egyik lovat látom. Menyek közelebb, hát a szürkét a farkasok megették, csak a sodora³ maradt meg, amelyiknek a lábszárára volt zárva a békó. Elkezdtem sírni, hogy most mit csináljak? Apám csak megvert, s most a szász agyonver.

Otthon megunt a szász vární. Egyszer látom, hogy jó s azt kiáltja:

– Hol vannak a lovak?

Sírva mondtam, hogy az egyiket megették a farkasok. Odahívutt s azt mondta:

– Gyere, fogd meg ezt a sódart, amíg leveszem a békót a ló lábáról.

A békót levette az élő ló lábáról s a lábamra kötötte. Így engem esszekötött a sódarral, s azt mondta:

– Egyenek meg a farkasok most téged!

A lovat hazavezette s engem otthagytott.

¹ *Frustukol*: reggelizik.

² *Elleget*: eddegél, eszeget.

³ *Sódor, sódar*: lapocka.

Sírdogáltam. A nap tótt, s mondtam:

– Istenem, valamerre mennem kell, mert csakugyan megesznek a farkasok.

De csak úgy tudtam menni, hogy elébb meg elébb kellett tennem a sódart, s én utána léptem. Mire közeledtem a faluhoz, erőssen éhes es lettem, mert csak azelőtt való nap délután ettem volt. Így annyira elesteledtem, hogy nem a falunak mentem. A falun fejjel van egy malom, onnat világ lát-szott, az irányt annak vettem.

A malomban lakott egy özvegy molnár. Annak a molnárnak a faluból egy menyecske hordott enni. Nem mertem bémenni a malomba, hanem a vízajtón¹ bémentem oda, ahol a garatok vannak. A sódart láncostól emeltem, s felhúzódtam egy üres garatba. Eleget ügyeltem, hogy a lánc ne zeregjen, mégis megzördült. A menyecskének éles hallása volt. Benn ittak, levest és töltött káposztát ettek. Jóízűen ettek, mégis észrevette a menyecske s mondta a molnárnak:

– Haj, haj, valami van itt!

Kapják a gyertyát s jönnek felém. Reámkiált a molnár:

– Ki vagy itt, hé?

Én reszketve feleltem:

– A Lévi szász szolgája vagyok. Egyik lovat a farkasok megették, a békót a sódarral az én lábamhoz kötötte, s a kóccsát elvitte.

Akkor a molnár kikapott onnan, vette a reszelőt, s a lábamról a békót lereszelte. Még a lábamat es megsértette a reszelővel. Akkor aszmondja:

– Éhes vagy-e?

– Abién,² mert tennap délután három óraker ettem volt.

Volt ott leves. Élőmbe teszik, s jóllaktam belőle. Leves után odateszik a káposztát, nagyobb része töltelék volt. Ettem abból es, míg igazán jóllaktam. Akkor mondom:

– Köszönöm szépen, molnár úr.

– Hó-hó – mondja a molnár –, azt edd meg mind!

Hejába mondtam, hogy jóllaktam már, mert azt mondta:

– Ezt meg kell enni!

Nem volt mit tegyek. A zekém, ahogy keresztül volt kötve, figyeltem, amikor nem néznek oda: erről es, túl es egyet-egyet bétettem a kebelembe a zeke alá, s addig rakogattam, míg a tálból kifogyott.

– Jóllaktál-e? – kérdi a molnár.

– Jól, hál istennek. Köszönöm szépen, molnár úr!

– Hó, nem elég az a köszönöm szépen, hát táncolj egyet!

Felálllok, elkezdek bicegni. Ő füttyölt s azt kiáltja nekem:

– Nem úgy, nem! Forogj es!

Elkezdtem forogni, s hát a töltött káposzta szotyogni kezd a kebelemből ki. Meglátja a molnár s azt mondja:

– Hát a kutyafádot, hát te így etted meg a töltelékét?!

Megragad nyakon s aszmondja:

– Eridj, menj, amerre akarsz!

Erössen setét volt künn, nem láttam a falut. Hát a víz mellett felfelé indultam az úton. Egyszer egy bozótban megpillantok valami világosságot.

¹ *Vízajtó*: a malomnak a víz (a patak) felé nyíló ajtója.

² *Abién*: az bizony én.

Hát tűz van, s ott van négy rabló, mert abban az üdőben rablók es voltak. Jó két lóval, szekérral ültek a tűz mellett. Egy bornyút vágta volt, annak sütték a húsát. Ahogy megláttak engemet, aszmondják:

– Gyere ide, hé, s ül le! Ehetnél-e?

Azt mondom.

– Nem.

Ők ittak, ettek. Egyszer azt mondja az öregebbik:

– Hajnalodik, mennünk kell.

Felém int egy fiatalabb s aszmondja:

– Mit csinálunk evvel?

Aszmondja a másik:

– Itt a fa, akasszuk fel.

Eszembe jutott: apám csak megvert, most itt fel es akarnak akasztani! Aszmondja az öregebb:

– Itt a hordó, ütöm le az abroncsot, fenekeljük belé.

Úgy es tett. Leüti az abroncsot, a fiatalabb megragad s beléteszen. Még egy darab sült húst es teszen mellém. Ők felszerelődnek, felülnek s elmennek. Ekkor én ott maradtam a hordóba befenekelve.

Rövid üdő múlva hát jó egy csomó farkas. A hordón egy jó nagy lik volt, melyen átal jól tudtam figyelni, mit csinálnak. Hát az elhányt csontok felett verekednek, marakodnak. Egyszer egy nagy kanfarkas megkerüli a hordót, s még felemeli egyik lábát. A lombos farka eppen a hordó likjához került. Jó nagy lik volt a hordón, a kezem jól kifért. Kinyólok, megcsípem a farkas lombos farkát s behúdom. Elkiáltom magam:

– Hol jártok itt, hé?!

Vinni kezd a farkas, de én nem eresztetem el a farkát. A hordó ideoda szökdösött. Egyszer valaminek nekivágódott s széjjelment. Ekkor én eleresztetem a farkát, s a farkas elfutott.

Meg volt virradva. Nezek széjjel, s hát a Vajda Ferenc tagjában lévő körtefának ütődött neki, ami még most es megvan.

Onnan hazamentem, édesapámtól bocsánatot kértem, hogy ezután rossz gyermek nem leszek. Apám meg es bocsátott, s azután apámnak jó gyermeke lettem.

(*Bölon*, id. Léta Áron 69 éves. – 1947. Léta Áron)

113

MIKOR KICSI GYERMEK VOLTAM

Mikor kicsi gyermek voltam, a verttejes¹ dézsát előntöttem, s anyám jól megvert. Elfuttam hazunna s estére sem mertem hazamenni, hogy esment megver. Gondoltam, mi lesz velem, hol hállok? A falu végén volt egy méhszín, s béültem a méhkas alá. Úgy éjjel három óra körül hallok valami beszédet.

¹ *Vert tej*: vajavett savanyú tej.

Kikukkantok a kas alól s hát látom, hogy két tolvaj van ott, s egy pónyát¹ leterítettek. Emelgetik a kasokat, hogy melyik nehezebb? Azt es megemelik, amelyik alatt én voltam, s azt mondja egyik a másiknak:

– Hé, konyé,² e jó nehéz, sok méz van benne.

Letesznek a pónyára, s még vaj három kast mellém. Esszekötik a pónyát s egy rúdat beléhúznak. Felveszik a vállikra s elindulnak. Én kinyúltam s az elsőnek egy jó pofot levágtam. Ez aszmondja:

– Ne verekedj, konyé, mert igazságosan osztjuk el a mézet.

Megint kinyúlok s egy pofot az elsőnek megint lekenek. E megharagszik a másikra s ledobja a válláról a mézet. Jól eszeverekednek. Míg verekedtek, kibúttam a kas alól s egy mart alá meghúzódtam. Ők újra felvették a kasokat. Azt mondja az első a másiknak:

– Ugye megmondtam, ne verekedj, mert igazságosan osztjuk el a mézet. Látod-e, mind elfolyt?!

Osztán akkor nap eltöltöttem a mezőn az üdőt, míg este lett, de megint nem mertem este hazamenni. Valami világot láttam az erdőn. Oda szoktak menni a pajtások a marhákot örözni. Gondoltam, odamenyek s ott hálok.

Mikor odaérek, látom, hogy négy tolvaj egy ökröt süt nyárson. Mondtam nekik, hogy ott szeretnék hálni velük, mert nem merek hazamenni, hogy anyám megver. Aszmondja az egyik:

– Ül le, füttözz meg!

Nekem es adtak a húsból, s jóllaktam. Volt egy hordó bor, s mire megitták, hajnal lett. Egyszer aszmondja az egyik a másiknak:

– Ezt a gyermeket tegyük belé a hordóba, fenekeljük belé, mert ha nem, hazamenyen, otthon elmondja, s münköt mind elfognak.

Úgy es tettek. Megfogtak, beléfenekeltek s elmentek.

Odajött egy farkas és a csontokat ropogtatta. Kinyújtottam a likon a kezemet s megfogtam a farkas farkát. A farkas erre megfutamodott az oldalon bé. A hordó összetörött, így mentődtem ki a hordóból.

Akkor napot megint elcsavarogtam. Haza nem mertem menni. Elmentem a szomszéd faluba. Láttam a falu végén, hogy egy házban világ van, s úgy mozsikálnak. Bémentem oda, s hát ott van négy öreg, névnapot tartottak. Elmondtam, hogy mán két napja, hogy hazunna eljöttem, s nem merek hazamenni, mert anyám megvert. Aszondja az öreg az öregasszonynak:

– Főzz egy pujiszkát, mert rég nem ett, eddig megehült.

Az öregasszony odatette a nagy üstöt, egy fél véka lisztet belétett, s elé tett egy nagy lábas verttejet. Én azt hittem, ha mind meg nem eszem, megvernek. Béraktam a kebelembe az ingembe. Aszondja egyik öreg a másiknak:

– A gyermeket meg kell táncoltatni.

Mikor táncoltatott, az ingem kioldódott, s a té kifolyt. Az öreg megijedt, hogy kihaladtam, s úgy kivettek, hogy egy rossz kert volt, s mind eszszetörtem.

Osztán hazamentem. Anyám megörvendett, nem vert meg.

(Zalán, Kispál István 84 éves. – 1948. Nagy Ferenc)

¹ Pónya: ponyva, lepedő.

² Konyé: koma.

AMIKOR HAZAFELE MENTEM

Mikor megszabadultam a katonaságból, indultam hazafelé. Meg voltam ehülve és egy gyümölcsös mellett mentem el. Gondoltam, bénézek és jóllakom almával, de az úr rajtacsípett. A kertben volt egy rossz varas ló, a lába békóba volt kötve. Engemet a ló mellé kötött a szolgálival. – Így sem jó – gondoltam magamban –, mert így későre érkezem haza. – Féltem, hogy az a rossz gebe, mikor fekszik le, reámdöglik, s ott meghalok rögtön. Gondolok egyet: megszököm jól magam, neki a gebének, a gebe lesuppan a túlsó oldalára. Eléveszem a bicskám, levágom az egyik lábát térdétől, s kiszököm a kertből. Az úr szolgálai es utánam iramodtak, de én gyorsabb voltam, s hogy az utat eltévesztessen velik, bésurranok egy erdőbe.

Látok egy putrigályos¹ fát s abban egy likat. Kapom magam, felmászik a fára s bebúvok a likon, de lecsúszik a fa tövéig. Hej, most hogy kerülök innen ki, mert erőssen messze valék a lik szájától. Akkor veszem észre, valamiféle emberek telepedtek le a fa tövire és beszélgetnek. Ezek bizony szénégetők voltak. Aszmondja az egyik ember:

– Hé, komám, ebből lesz egy baksa szén,² vágjuk ki!

Hej, de én es megörvendék, hogy megszabadulok innen. Lepakolódnak, neki es állanak. Én es, ahogy csak tudtam, felkapaszkodtam, nehogy a lábam levágják. Le es suppan a fa, én kiszököm a likból, s a három ember úgy elfutott, hogy még ma es futnak, ha meg nem álltak.

De otthagyták a kenyeret s a pálinkát. Én megevém, megivám, s úgy tudék hazamenni a falumba.

(Szárzajta, Incze Mózes 44 éves. – 1949. Incze Imre)

A FOTOSMARTONOSI TEMPLOM

1901-ben Fotos és Martonos református presbitériuma összeült tanácskozásra a templom javítása kérdésében. Amikor a költségvetés készen volt, nem tudtak a költségek felett megosztózni, hogy melyiknek jusson a nagyobb rész? Végül es eszevesztek, és a martonosiak lemondtak a templomhoz való jogukról: ők majd benn a községben építenek templomot, fogadnak külön papot és kántort, s nem közösködnek a fotosiakkal. Erre a fotosiak felzúdultak s azt mondták: nekik sem kell a templom a mezőn, ők es tudnak külön templomot építeni, úgy, mint a martonosiak. Tárgyalás közben, mivel

¹ Putrigályos: korhadt.

² Baksa szén: az a szénmennyiség, amelyet egy baksa fából, azaz két szekérnyi fából égetnek.

ittas állapotban voltak, a két falu presbitériuma összeverekedett, s akkor azt mondták:

– Nem kell sem pap, sem kántor, sem templom!

Erre az akkori lelkész megjedett, hogy hivatalát elveszti, s igyekezett kibékíteni a híveit. Azt mondta nekik:

– Kedves atyámfiai, jeleljétek ki a községben a templomnak a helyét, és én azt tinéktek vasárnap béhozom a kijelölt helyre.

Erre a két falu presbiterei lecsendesedtek és kijelölték a templomnak az új helyét.

Következő vasárnapon mind a két falu lakossága teljes számban megjelent a templomnál, hogy az elköltöztetést végignézze. A lelkész megtartotta az istentiszteletet, s ennek elvégzése után kiment híveivel a templom elé. Szépen elbúcsúztatta a templomot régi helyétől, s ekkor négykézláb a templom mellé állott és így szólt híveihez:

– No, atyámfiai, fogjátok meg istennek szent házát s tegyétek fel a hátamra, hogy vigyem az új helyére!

Na de a hívek nem tudták feltenni a pap hátára, s a templom mai napig es ott maradt. A két falu kibékült, s így közösen használják a templomot mai napság es.

(*Maksa.* – 1933. Kerti Sándor)

116

A VÉNASSZONY ÉS A HALÁL

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy vénasszony, akit a halál mindenképpen el akart vinni. Elment hát a vénasszonyhoz és mondja neki, hogy most viszi magával. Az öregasszony elkezdett könyörögni, hogy engedje meg, hogy utoljára imádkozzék. A halál beléegyezett és elment.

Ahogy elment, a vénasszony azon kezdett gondolkozni, hogy hova bújjék el? Elment egy híd alá, de ott nem találta elég jónak a helyet. Bément akkor a kamarába és belébújt egy hordó mézbe, úgy, hogy csak a szája maradt künn és azon lélegzett. Ott ült egy fél napig, de ott sem találta magát elég jó helyen. Kibújt, bément a szobába s belébújt a derekaljba. Ott sem érezte jól magát, kibújt a derekaljból, és abban a pillanatban belépett a halál. Ahogy megpillantotta a vénasszonyt mézesen és tollason, megfutamodott s úgy elfutott, hogy többet arrafelé sem ment.

A vénasszony megmosakodott és máig es él, mert a halál még arrafelé se mert menni, s így nem tudta elvinni.

(*Nagyborosnyó,* Fazakas András 32 éves. – 1948. Kökössy Károly)

117

A MATOLLÁFA

Egy asszon igen-igen rossz fonó volt. Az ura aszondja, hogy
– Fonj, feleség!
Aszondja hogy
– Hát mire fonjak, amikor nincs matolla?
– Na hadd el, feleség, mert menyek én az erdőbe, s hozok matollafát.
Elmenyen az ember az erdőbe. A fejrénég megbúvik az erdőben s ki-
bálja:
– Aki matollafát vág, az mind meghal!
Az ember úgy megijedt, hogy hazaszaladt, s aztán így nem vágott matol-
lafát.
Az asszony osztán így szabadult meg a fonástól.

(*Uzon*, özv. Szigyártó Sándorné Szilágyi Anna 74 éves. – 1943. Faragó József)

118

A CIGÁNY HÁLÓJA

Egy cigánynak volt egy nagykabátja, de nem volt háza, ahol aludjék. Találkozott egy halással, akinél egy háló volt. A cigány megkérdezte, hogy mi az? Mikor a halász megmondta, hogy „háló”, a cigány megörvendett és megkérdezte a halásztól, hogy nem adná-e neki azt a hálót a nagykabátjéért? A halász beléegyezett és cseréltek. A halászé lett a kabát, a cigányé a háló.

A cigány nagyon örvendett, hogy van *hálója*, most már lesz hol *háljon*. Este le es feküdt, a hálót magára terítette, az ujját kidugta az egyik lyukon s így szólt:

– Juj, be hideg van odaki!

(*Sepsiszentgyörgy*. – 1948. Bernát Imre)

119

RUPI KÉT MALACA

Rupi cigánynak két malaca kerekedett. Egyszer az egyik megbetegedett és megdöglött. A falusiak sajnálkoztak rajta.

A cigány erre azt mondotta:

– Ott döglük, ahol van!

A második es megdöglött nemsokára. Ekkor es sajnálkoztak a falusiak.
A cigány ekkor aszmondta:

– Hál istennek, megszűnt a vész!

(Réty, Gajdó Gyuri 49 éves. – 1949. Bálint Ferenc)

120

A LÉGY MEGBÜNTETÉSE

A községházánál gyűlés volt. A bíró orrára szállott egy légy. A gyűlés azt határozta, hogy a legyet el kell ítélni. Az egyik azt mondta, hogy akasz-
szák föl. A másik úgy gondolta, hogy üssék agyon. A legokosabb azt mondta,
hogy

– Vigyük fel a toronyba és dobjuk le, akkor biztosan meg fog halni.

Úgy es csináltak. Felvitték és ledobták.

A légy elrepült és még ma es él, ha meg nem hótt.

(Alsócsernáton, Cseh Bandi 57 éves. – 1949. Bálint Ferenc)

